

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ
จากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ คะยาห์ และกะเหรี่ยง”

โดย นางสาวพิทยา ฟูสายและคณะ

ปี 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ
จากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ คะยาห์ และกะเหรี่ยง”

โดย นางสาวพิทยา ฟูสายและคณะ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กลุ่มไทใหญ่ กะเหรี่ยงและคะยาห์ สำเร็จลุล่วงด้วยดี คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้โอกาสในการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ ตลอดจนทุนสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการวิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์ พรพิมล ตริโชติ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์เอกกมล สายจันทร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ คุณสมพงษ์ สระแก้ว มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ผู้ซึ่งคอยให้ความรู้ คำแนะนำคำปรึกษา กำลังใจ ตลอดจนเอื้อเฟื้อเอกสารที่เกี่ยวข้องในการใช้ประกอบการศึกษาวิจัยฉบับนี้อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังให้ความกรุณาในการตรวจแก้ไขงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยไม่อาจลืมที่จะกล่าวคำขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อกลุ่มบุคคลเหล่านี้ อันประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน เจ้าหน้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประธานหอการค้า เจ้าหน้าที่หอการค้า เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทั้งระดับอำเภอและระดับจังหวัดในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ที่กรุณาให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย และคอยอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่คณะผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ เจ้าอาวาส ภิกษุ สามเณร วัดหัวเวียงที่ได้สละเวลาในการบอกเล่าและให้ความกระจ่างในประเด็นทางประวัติศาสตร์ของเมืองแม่ฮ่องสอน ตลอดจนวิถีชีวิตของคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนแก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เจ้าของกิจการร้านค้าเจ้าของสวนส้มในอำเภอขุนยวม ตลอดจนคนในชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีน้ำใจและมิตรไมตรีอันดีต่อคณะผู้วิจัยตลอดเวลาที่เข้าไปพูดคุยและสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆ และที่ลืมไม่ได้ คือ กลุ่มแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไทใหญ่ กะเหรี่ยง และคะยาห์ ซึ่งได้กระจายตัวอาศัยอยู่ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่ว่าจะเป็นอำเภอเมือง ขุนยวม แม่สะเรียง ปาย สบเมย ที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดีทุกครั้งที่คณะผู้วิจัยเข้าไปพูดคุยด้วย อีกทั้งยังกรุณาให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย และคอยอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีในการนำพาไปพูดคุยกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่และชุมชนต่างๆ

สุดท้ายนี้ หากงานวิจัยฉบับนี้พอจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่บ้าง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมาความดีทั้งหมดให้แก่ผู้ที่เอื้อนามมาทั้งหมด รวมทั้งเพื่อนพ้องทุกคนที่ไม่สามารถเอื้อนามได้ และหากงานวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดคณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กลุ่มไทใหญ่ กะเหรี่ยงและคะยาห์ประกอบไปด้วยประเด็นในการศึกษาทั้งสิ้น 3 ประเด็นหลักด้วยกันคือ

1. ศึกษาปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ศึกษาเส้นทาง กระบวนการเข้ามา ของแรงงานข้ามชาติสู่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ศึกษากระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดยคณะผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุของการย้ายถิ่นของแรงงานจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และคะยาห์ นั้นมีสาเหตุของการย้ายถิ่นที่ได้นำเสนอในรูปของปัจจัยหลักจากประเทศต้นทาง คือ 1. ปัจจัยผลักดันอันเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคมและการเมืองการเคลื่อนย้ายส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่พอใจสภาพสังคมหรือการเมืองในประเทศได้ เช่น การที่เมืองมีแต่ความวุ่นวาย มีการกีดกันเรื่องเชื้อชาติ วรรณะ หรือความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น 2. ปัจจัยผลักดันอันเกิดจากสภาพทางด้านเศรษฐกิจในพม่า อันเป็นผลมาจากการใช้ความรุนแรงของรัฐบาลทหารพม่า หรือ จากโครงการต่างๆ ของรัฐบาลพม่า เช่น โครงการ Contract Farming , โครงการทำเหมืองแร่ , โครงการทำไม้ และโครงการปลูกพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น

สำหรับปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางที่ส่งผลทำให้แรงงานทั้ง 3 กลุ่มตัดสินใจเดินทางเข้ามานั้น พบว่า เกิดจาก 1. ปัจจัยทางด้านสังคม อันหมายถึงการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมไทใหญ่ ตลอดจน การมีพื้นฐานประชากรที่หลากหลายเผ่าพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง คะยาห์ ที่เดินทางเข้ามาอยู่ก่อนแล้วนั้น ส่งผลทำให้กลุ่มแรงงานที่มาจากพม่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไทใหญ่ กะเหรี่ยง และคะยาห์ ไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินชีวิตของตนเองมากนัก เมื่อเทียบกับต้องเดินทางไปยังจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย 2. ปัจจัยในเรื่องของระดับเงินเดือน หรือ ค่าจ้าง ที่สูงกว่าประเทศของตน 3. ในเรื่องของการมีอาณาเขตติดต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีพรมแดนติดกับพม่าทั้งในรัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยงและคะยาห์ ยาวถึง 483 กิโลเมตร จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนใน 3 รัฐสามารถเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ง่าย 4. ความปลอดภัย ในที่หมายถึง ความปลอดภัยเมื่อเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย โดยปราศจากสงครามกลางเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. การผ่อนผันนโยบายของประเทศไทยในการจัดการแรงงานข้ามชาติ สังเกตได้จากมติคณะรัฐมนตรีในแต่ละรัฐบาลที่เอื้อต่อการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติมากกว่าที่จะมีการสกัดกั้น

สำหรับเส้นทางและกระบวนการเดินทางเข้าของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่มชาติพันธุ์นั้น พบว่า แรงงานชาวไทยใหญ่อาศัย 1. ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง /บ้านนามน ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งช่องทางนี้เป็นช่องทางที่แรงงานข้ามชาติไทยใหญ่นิยมใช้เดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยอาศัยนายหน้าเป็นผู้นำพาและแรงงานข้ามชาติเดินทางเข้ามาด้วยตัวเอง ตลอดจนอาศัยติดตามพ่อค้าที่เดินทางข้ามมาค้าขาย และ 2. ช่องทางแม่ละออ/รักไทย ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ตำบลหมอกจำแป่ 3. ช่องทางไม้กาย ช่องทางไม้ลันซึ่งตั้งอยู่ในเขตปางมะผ้า เป็นช่องทางในการเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งช่องทางดังกล่าวมิได้มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าเหมือนดังเช่นช่องทางบ้านห้วยผึ้ง/นามน ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้มีการเข้า-ออก ของผู้คน สำหรับแรงงานชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยช่องทาง 1. ช่องทางน้ำเพียงดิน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งในขณะนี้ทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เปิดให้เป็นจุดผ่อนปรนทางการค้า ช่องทางนี้ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่แรงงานข้ามชาติจากเมืองเดเมอโซและล่อยก่อเลือกใช้ในการเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยอาศัยทั้งการเดินเท้าและใช้วิธีการนั่งเรือ มาจนถึงบ้านห้วยปู่แกง 2. ช่องทางในพื้นที่อำเภอขุนยวม ซึ่งประกอบไปด้วย จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น โดยเส้นทางจุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่นนั้นแรงงานได้อาศัยรถ เพราะมีความเสี่ยงในการถูกจับน้อยกว่าการเดินโดยเท้า, เส้นทางเดินเท้าบ้านพะแช่พะโท เส้นทางนี้ แรงงานอาศัยการเดินเท้ามากกว่า และเส้นทางบ้านนาหัวแหลม เส้นทางนี้ก็เช่นเดียวกัน แรงงานอาศัยการเดินเท้ามากกว่า ในขณะที่แรงงานชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางท่าข้ามแม่สะเกิบ, ท่าข้ามท่าตาฝั่ง อำเภอแม่สะเรียง ท่าข้ามแม่สามแลบและท่าข้ามสบเมย อำเภอสบเมย

สำหรับกระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกส่งผลทำให้คณะผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ดังนี้ คือ 1. ญาติและเพื่อนชักชวน 2. ขบวนการนายหน้า 3. เดินทางเข้ามาสมัครด้วยตนเอง

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยภายใต้เรื่อง กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และ คะยาห์นั้น ประกอบไปด้วยประเด็นในการศึกษาทั้งสิ้น 3 ประเด็นหลักด้วยกันคือ

1. ศึกษาปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ศึกษาเส้นทาง กระบวนการเข้ามา ของแรงงานข้ามชาติสู่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ศึกษากระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดยคณะผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ก็เพราะ แนวคิดดังกล่าวสามารถนำเสนอมุมมองการวิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุมเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสาเหตุของการย้ายถิ่นที่ได้นำเสนอในรูปของปัจจัยหลัก จากประเทศต้นทาง ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักในการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน

ผลการศึกษาที่งานวิจัยที่ได้รับ ทำให้คณะผู้วิจัยพบว่า สาเหตุของการย้ายถิ่นของแรงงานจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และกะยาห์ นั้นมีสาเหตุของการย้ายถิ่นที่ได้นำเสนอในรูปของปัจจัยหลักที่ตรงกับสาเหตุที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น((Migration Approach) ได้นำเสนอไว้ คือ

1. ปัจจัยผลักดันเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคมและการเมืองการเคลื่อนย้ายส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่พอใจสภาพสังคมหรือการเมืองในประเทศได้ เช่น การที่เมืองมีแต่ความวุ่นวาย มีการกีดกันเรื่องเชื้อชาติ วรรณะ หรือความคิดเห็นทางการเมืองเป็นต้น ซึ่งในงานวิจัยขั้นนี้จะให้ความลุ่มลึกในเรื่องของการอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับทางด้านการเมืองและทางด้านสังคมที่ส่งผลให้กลุ่มคนเหล่านี้ตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานยังประเทศไทย ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แต่ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาของงานวิจัยขั้นนี้ก็ได้ค้นพบปัจจัยผลักดันที่นอกเหนือไปจากที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ได้อธิบายไว้ คือ

1. ปัจจัยผลักดันเกิดจากสภาพทางด้านเศรษฐกิจในพม่า อันเป็นผลมาจากการใช้ความรุนแรงของรัฐบาลทหารพม่า หรือ จากโครงการต่างๆ ของรัฐบาลพม่า เช่น โครงการ Contract Farming , โครงการทำเหมืองแร่ , โครงการทำไม้ และโครงการปลูกพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น

สำหรับปัจจัยดึงดูด ซึ่งถือเป็นสาเหตุที่ดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่งนั้น ผลงานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการเป็นปัจจัยดึงดูดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุผลที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ได้อธิบายไว้ คือ

1. ปัจจัยทางด้านสังคม อันหมายถึงการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมไทใหญ่ ตลอดจน การมีพื้นฐานประชากรที่หลากหลายเผ่าพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง คะยาห์ ที่เดินทางเข้ามาอยู่ก่อนแล้วนั้น ส่งผลทำให้กลุ่มแรงงานที่มาจากพม่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไทใหญ่ กะเหรี่ยง และกะยาห์ ไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินชีวิตของตนเองมากนัก เมื่อเทียบกับต้องเดินทางไปยังจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย

2. ปัจจัยในเรื่องของระดับเงินเดือน หรือ ค่าจ้าง ที่สูงกว่าประเทศของตน

แต่ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ก็ได้นำพบปัจจัยดึงดูดที่นอกเหนือไปจากที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ได้อธิบายไว้ คือ

1. ในเรื่องของการมีอาณาเขตติดต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีพรมแดนติดกับพม่าทั้งในรัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยงและกะยาห์ ยาวถึง 483 กิโลเมตร จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนใน 3 รัฐ สามารถเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ง่าย

2. ความปลอดภัย ในที่หมายถึง ความปลอดภัยเมื่อเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย โดยปราศจากสงครามกลางเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน

3. การผ่อนผันนโยบายของรัฐไทยในการจัดการแรงงานข้ามชาติ สังเกตได้จากมติคณะรัฐมนตรีในแต่ละรัฐบาลที่เอื้อต่อการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติมากกว่าที่จะมีการสกัดกั้น

นอกจากนี้ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ยังได้นำเสนอรูปแบบการเคลื่อนย้ายแรงงานว่า สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศพัฒนาแล้วด้วยกัน
2. การเคลื่อนย้ายจากประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศพัฒนาแล้ว
3. การเคลื่อนย้ายจากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา
4. การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับตัวเอง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากเหตุผลใน 2 ประการด้วยกันคือ

- การเคลื่อนไป-มาของแรงงานตามแนวชายแดนเพื่อหางานทำในประเทศที่มีอาณาเขตติดกัน
- ระดับความมั่นคงหรือโอกาสทางเศรษฐกิจหรือหนีจากสภาพการว่างงานที่กำลังเผชิญอยู่

เมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์กับผลการศึกษาที่ได้รับ พบว่า รูปแบบการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กะเหรี่ยง ไทใหญ่ คะยาห์ นั้น จัดอยู่ในรูปแบบที่ 4 คือ การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเอง ซึ่งภายใต้แนวความคิดดังกล่าวนี้ ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมว่า การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเองนั้น เกิดจากเหตุผลใน 2 ประการ ด้วยกันคือ

1. การเคลื่อนไป-มาของแรงงานตามแนวชายแดนเพื่อหางานทำในประเทศที่มีอาณาเขตติดกัน
2. ระดับความมั่นคงหรือโอกาสทางเศรษฐกิจหรือหนี้จากสภาพการว่างงานที่กำลังเผชิญอยู่

แต่ในขณะเดียวกัน จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการเคลื่อนย้ายในรูปแบบที่ 4 คือ การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเองนั้น ได้มีเหตุผลเพิ่มเติมไปจากที่แนวความคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นได้ให้ไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. ระดับความไม่มั่นคงทางด้านการเมืองที่เกิดขึ้นส่งผลทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คน
2. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในรัฐ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกแยกที่เกิดขึ้นระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่า จนนำไปสู่การสู้รบที่ส่งผลทำให้เกิดสภาวะความอดอยาก ไร้ที่อยู่อาศัย ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐพม่า

จากผลการวิจัยดังที่ได้สังเคราะห์ไว้ข้างต้นนั้น เป็นเหตุให้คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และกะยาห์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. การกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง โดยพิจารณาจากความต้องการและความจำเป็นในการใช้แรงงานข้ามชาติ ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและมีความสมดุลกับประเด็นความมั่นคง

2. การกำหนดนโยบายในการควบคุมแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ควรมีการกำหนดนโยบายที่มีความชัดเจน แน่นนอน มิใช่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนบางครั้งทำให้ทั้งผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในฐานะของผู้ว่าจ้างกับแรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาทำงานเกิดความสับสนเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ นอกจากนี้การที่รัฐบาลมีการปรับเปลี่ยนนโยบายในการควบคุมแรงงานข้ามชาติอยู่ตลอดเวลา นั้น ส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่งานแรงงานข้ามชาติมีความสับสนในการทำงาน จนนำไปสู่มีความละหลวมในการปฏิบัติงาน

3. ควรมีการกำหนดนโยบาย หรือ มาตรการ อย่างจริงจัง ในการส่งกลับแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้แรงงานดังกล่าวลักลอบเข้ามาได้อีก

4. หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องในประเด็นแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจะเป็นกระทรวงแรงงาน ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงานโดยตรงคือ สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว สำนักงานจัดหางานจังหวัด หรือแม้กระทั่ง ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจภูธร เจ้าหน้าที่ฝ่ายกรมการปกครอง ทหาร ขาดการประสานงานกันในการทำงาน และขาดการเชื่อมโยงข้อมูล ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้เกิดสภาวะของการทำงานที่ต่างคนต่างทำงานภายใต้กรอบหน้าที่ของตน และด้วยสภาวะดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดความผิดพลาดในการทำงานอยู่มิใช่น้อย อาทิ เช่น ความซ้ำซ้อนในเรื่องการได้รับสถานะของแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น

ดังนั้น กระทรวงแรงงานในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในประเด็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติจึงควรจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ และควรมีการสร้างระบบเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่นๆ

5. รัฐบาลควรมีการปรับเปลี่ยนฐานคิดในการกำหนดนโยบายต่อแรงงานข้ามชาติจาก “การควบคุม” มาสู่ “การบริหารและจัดการ” มากกว่า เพราะตราบไคที่รัฐบาลมีฐานความคิด ควบคุม ในการกำหนดนโยบายนั้น ย่อมส่งผลทำให้เกิดการลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น เพราะถึงอย่างไรก็ตามแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยต่างก็เป็นฟันเฟืองที่สำคัญในภาคการผลิตของประเทศไทย

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ

บทสรุปผู้บริหาร

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	6
1.3 ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา	6
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	8
1.5 ผู้ใช้ประโยชน์	8
1.6 การดำเนินการวิจัย	8

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และวรรณกรรมปริทัศน์

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ(International Migration) ของแรงงานข้ามชาติ	14
2.2 แนวความคิดเรื่องการอพยพระหว่างประเทศ	21
2.3 ทบทวนวรรณกรรมปริทัศน์	27
2.4 กรอบแนวคิด	38

บทที่ 3 ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติ: 39

วิเคราะห์จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต้นทาง

3.1 สถานการณ์การเมืองในรัฐคะเรน/รัฐกะยาห์(Kayah)/รัฐกะเหรี่ยงแดง	43
3.2 สถานการณ์การเมืองภายในรัฐฉาน	52
3.3 สถานการณ์การเมืองภายในรัฐกะเหรี่ยง	65

บทที่ 4 ปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติ: วิเคราะห์จากนโยบาย 79

ของประเทศไทยต่อแรงงานข้ามชาติและศักยภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอนใน
ฐานประเทศปลายทาง

4.1 นโยบายของประเทศไทยต่อแรงงานข้ามชาติ	79
4.2 ศักยภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	88
4.2.1 ศักยภาพทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	88
4.2.2 ศักยภาพทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	88

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 แรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน: เหตุผลในการเข้ามา เส้นทาง กระบวนการเข้ามา	93
5.1 แรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน	93
5.2 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มแรงงาน	97
5.3 ปัจจัยดึงดูด-ปัจจัยผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ กลุ่มแรงงานไทใหญ่, กะเหรี่ยง และคะยาห์	105
5.4 ลักษณะการเข้ามาของแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม	114
5.5 เมืองต้นทางของแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม	116
5.6 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ	118
5.6.1 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานไทใหญ่	120
5.6.2 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง	127
5.6.3 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง	132
บทที่ 6 การกระจายตัวและกระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	135
6.1 การกระจายตัวของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	135
6.2 กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน	140
บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	143
7.1 บทสรุป	143
7.2 ข้อเสนอแนะ	146
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ตารางวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลไทยต่อแรงงานข้ามชาติ	
ภาคผนวก ข แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	
ภาคผนวก ค ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติในพื้นที่	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2552	2
ตารางที่ 3.9 แสดงตัวเลขของหมู่บ้านที่ถูกทำลาย โยกย้าย หรือ ทิ้งร้าง ทั้ง 3 รัฐ ระหว่างปี ค.ศ. 1996-2007	77
ตารางที่ 3.10 แสดงตัวเลขการพลัดถิ่นของชาวบ้านเนื่องจากการสู้รบและละเมิดสิทธิมนุษยชน ระหว่างปีค.ศ. 2002-2007	77
ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี ค.ศ.2006-2009	93
ตารางที่ 5.2 จำนวนการเข้า-ออกของคนจากพม่าตั้งแต่ค.ศ. 2006-2009 ณ จุดผ่อนปรน บ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	95
ตารางที่ 5.3 จำนวนการส่งกลับบุคคลสัญชาติพม่า ตั้งแต่ค.ศ. 2006-2009	95
ตารางที่ 5.2.1 จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	98
ตารางที่ 5.2.2 จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำแนกตามเพศ	98
ตารางที่ 5.2.3 อายุเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานไทใหญ่	99
ตารางที่ 5.2.4 อายุเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง	99
ตารางที่ 5.2.5 อายุเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานคะยาห์	100
ตารางที่ 5.2.6 จำแนกลักษณะอาชีพของแรงงานไทใหญ่ก่อนการเข้ามา	100
ตารางที่ 5.2.7 จำแนกลักษณะอาชีพของแรงงานกะเหรี่ยงก่อนการเข้ามา	101
ตารางที่ 5.2.8 จำแนกลักษณะอาชีพของแรงงานคะยาห์ก่อนการเข้ามา	101
ตารางที่ 5.2.9 เฉลี่ยปี พ.ศ. ที่แรงงานไทใหญ่เดินทางเข้ามา	102
ตารางที่ 5.2.10 เฉลี่ยปีพ.ศ ที่แรงงานกะเหรี่ยงเดินทางเข้ามา	103
ตารางที่ 5.2.11 เฉลี่ยปีพ.ศ ที่แรงงานคะยาห์เดินทางเข้ามา	103
ตารางที่ 5.3.1 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาของแรงงานไทใหญ่	105
ตารางที่ 5.3.2 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง	107
ตารางที่ 5.3.3 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาของแรงงานคะยาห์	108
ตารางที่ 5.3.3 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยของ แรงงานไทใหญ่ กะเหรี่ยง คะยาห์	109
ตารางที่ 5.4.1 ลักษณะการเข้ามาของกลุ่มแรงงานไทใหญ่	114
ตารางที่ 5.4.2 ลักษณะการเข้ามาของกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง	115
ตารางที่ 5.4.3 ลักษณะการเข้ามาของกลุ่มแรงงานคะยาห์	116

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 5.5.1 เมืองต้นทางของกลุ่มแรงงานไทใหญ่และกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง	117
ตารางที่ 5.5.2 กระบวนเดินทางเข้ามาของแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม	118
ตารางที่ 5.6.1 ช่องทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาของแรงงานไทใหญ่	118
ตารางที่ 5.6.2 ช่องทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง	119
ตารางที่ 5.6.3 ช่องทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง	120
ตารางที่ 6.1.1 แสดงจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี ค.ศ.2006-2009	136
ตารางที่ 6.1.3 การกระจายตัวของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม ในภาคธุรกิจต่างๆ	139
ตารางที่ 6.2.1 กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน	140

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1.1 แผนที่ช่องทางและท่าข้ามในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน	1
แผนภาพที่ 3.1 แสดงการพลัดถิ่นในรัฐกะเรนนีในปี ค.ศ. 2005	46
แผนภาพที่ 3.2 แสดงหมู่บ้านที่ถูกบังคับโยกย้ายและถูกทำลายในรัฐกะเรนนี ปี ค.ศ. 2007	49
แผนภาพที่ 3.3 แผนที่แสดงการบังคับโยกย้าย การทำลายหมู่บ้านในพื้นที่รัฐตอนกลาง ปีค.ศ. 2005-2006	55
แผนภาพที่ 3.4 แผนที่แสดงการพลัดถิ่นในพื้นที่รัฐตอนใต้ปีค.ศ. 2005	56
แผนภาพที่ 3.5 แผนที่แสดงการบังคับโยกย้าย การทำลายหมู่บ้านในพื้นที่รัฐตอนใต้ ปีค.ศ. 2005-2006	57
แผนภาพที่ 3.6 แผนที่แสดงการพลัดถิ่นในรัฐฉานตอนใต้ ปี ค.ศ. 2007	59
แผนภาพที่ 3.7 แผนที่แสดงการพลัดถิ่นในรัฐกะเหรี่ยงปี ค.ศ. 2004	70
แผนภาพที่ 3.8 แผนที่แสดงการพลัดถิ่นของชาวบ้านในรัฐกะเหรี่ยงปี ค.ศ. 2005	72
แผนภาพที่ 5.6.1.1 แสดงเส้นทางการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติผ่าน ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง /บ้านนามน โดยนำพาจากนายหน้า	122
แผนภาพที่ 5.6.1.2 แสดงเส้นทางการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติผ่าน ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง /บ้านนามน ด้วยตัวแรงงานเอง /ญาติ/เพื่อน/พ่อค้าเป็นผู้นำพา	124
แผนภาพที่ 5.6.1.3 แสดงเส้นทางการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติผ่านช่องทางแม่ละออ/รักไทย ช่องทางไม้กาย ช่องทางไม้ลั่น	126
แผนภาพที่ 5.6.2.1 แสดงเส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติชาวกะเรนนี	131
แผนภาพที่ 5.6.3.1 แสดงเส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติชาวกะเหรี่ยง	133
แผนภาพที่ 6.1.2 จำแนกอาชีพแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปีค.ศ. 2008-2009	138

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“แรงงานข้ามชาติ” หรือที่เรียกตามภาษาราชการว่า “แรงงานต่างด้าว” ถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยมีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์กับอีกสังคมและ/หรือ อีควัฒนธรรมหนึ่งผ่านการว่าจ้างแรงงาน อันเป็นผลพวงมาจากเงื่อนไขปัจจัยทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั้งภายในประเทศต้นทางและปลายทาง ซึ่งการเคลื่อนย้ายในลักษณะดังกล่าวนี้ เราสามารถพบเห็นได้ในแทบทุกภูมิภาคของโลกไม่เว้นแม้กระทั่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

กล่าวสำหรับกรณีแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยนั้น พบว่า สถิติการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติได้มีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นทุกปี(ดูตารางที่ 1 ประกอบ) นอกจากนี้ตัวเลขจากหลายแหล่งข้อมูลยังได้รายงานว่างานข้ามชาติที่เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้านและอพยพเข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทยมีมากกว่าหนึ่งล้านคนต่อปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติที่เดินทางมาจากพม่า ในจำนวนนี้มีทั้งคนที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งส่วนใหญ่มักลักลอบเข้ามาทำงานในกิจการประมง ก่อสร้าง เหมืองแร่ และรับจ้างในสาขาเกษตรกรรมตามแนวจังหวัดชายแดน และในปัจจุบันก็ได้ทะลักเข้ามาตามจังหวัดต่างๆ ที่มีการผ่อนผันให้เข้ามาทำงานได้ตามมติคณะรัฐมนตรี 25 มิถุนายน 2539 สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางานได้ทำการประมาณตัวเลขแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย ในปี 2551 ว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 501,570 คน(สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน, 2551) แต่ก็มีจำนวนที่เป็นจริง เพราะมีการคาดกันว่าจริงๆ แล้วน่าจะมีแรงงานข้ามชาติไม่ต่ำกว่า 1-2 ล้านคนที่กระจายตัวอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย เหตุที่มีแรงงานข้ามชาติอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในประเทศไทยเป็นจำนวนมากนั้นก็เพราะสถานะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ขาดแคลนแรงงาน ประกอบกับการที่ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับพม่ายาวถึง 2,387 กิโลเมตรตั้งแต่จังหวัดเชียงราย ยาวตลอดจนถึงจังหวัดระนอง และมีอาณาเขตติดต่อกับรัฐไทใหญ่(Shan State) รัฐคะยา และรัฐกะเหรี่ยง อันมีเพียงป่าไม้ ภูเขาและแม่น้ำเป็นแนวกันเขตแดนเท่านั้น ทำให้ง่ายในการเดินทางเข้ามา แต่ยากแก่การควบคุมของเจ้าหน้าที่ จากเหตุผลที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นนั้น จึงเอื้อต่อการทำให้แรงงานข้ามชาติจากพม่าลักลอบเข้ามาเพื่อหางานทำในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะมีความพยายามที่จะยับยั้งการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายเหล่านี้ไม่ให้เข้ามามากเกินไปก็ตาม แต่ความพยายามดังกล่าวก็ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จมากนัก

ยังคงมีการหลั่งไหลของแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือราคา ถูกที่มาจากประเทศพม่า เข้ามาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศไทยโดยเฉพาะใน อุตสาหกรรมบางประเภท เช่น ประมง ก่อสร้าง ธุรกิจบริการ เป็นต้น

ตารางที่ 1: จำนวนแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540-2552

ปีพ.ศ.	จำนวน(คน)
2540	88,811
2541	25,042
2542	9,793
2543	9,828
2544	8,019
2545	18,080
2546	288,780
2547	1,284,920
2548	849,552
2549	668,579
2550	546,272
2551	501,570
2552	~900,000

ที่มา: ฝ่ายทะเบียนและข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว
สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน

กล่าวเฉพาะในส่วนของแรงงานข้ามชาติชาวพม่า ซึ่งปัจจุบันต่างได้หลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทย เพิ่มมากขึ้นในหลายช่องทางด้วยกัน นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคแห่งการเฟื่องฟูทางด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปีค.ศ.1988 -1991 ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อันเน้นการดำเนิน นโยบายจากการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า เป็นต้นมานั้น การดำเนินนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลทำให้ภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยเกิดการขยายตัวสูงมากทั้งในแง่ของการส่งออกและการเข้ามาลงทุน ของนักลงทุนต่างชาติโดยเฉพาะญี่ปุ่น ฮองกง สิงคโปร์ ไต้หวัน ซึ่งมีความต้องการแรงงานเข้ามาสนับสนุน ภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก แต่ประเทศไทยก็ต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจาก แรงงานมีฝีมือของประเทศไทยต่างหลั่งไหลออกไปทำงานต่างประเทศ ในขณะที่แรงงานไร้ฝีมือของประเทศไทยก็ไม่มีใจที่จะทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม เพราะค่าแรงต่ำ งานหนัก

ด้วยเหตุนี้แรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านจึงกลายเป็นกลุ่มแรงงานสำคัญที่เข้ามามีบทบาททดแทนแรงงานไทยที่เคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งในช่วงที่ประเทศไทยอยู่ในสภาวะของการขาดแคลนแรงงานนั้น เป็นช่วงที่ประจวบเหมาะกับการเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ทางการเมืองและปมปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพม่าไม่ว่าจะเป็นในเรื่องที่ทางการพม่าได้มีความพยายามในการดำเนินนโยบายทำให้เป็นพม่า(Burmanization) โดยใช้กำลังปราบปรามกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยด้วยการบังคับใช้แรงงานทาสและเกณฑ์เป็นลูกหาบ การยึดที่ดินทำกินของชาวบ้าน การตัดอาหารการบังคับให้อพยพโยกย้ายถิ่นฐาน การปล้น เผาหมู่บ้าน การข่มขืน รวมถึงการกดขี่ด้วยรูปแบบต่างๆ อีกทั้งการดำเนินนโยบายการปกครองแบบสังคมนิยมตามวิถีพม่าที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของพม่า ทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะขาดแคลนสินค้าเพื่อการบริโภคและอุปโภค เกิดวิกฤติข้าวยากหามาแพง(พรพิมล,2548:14-40) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดผลักดันที่สำคัญอันส่งผลทำให้กลุ่มคนพม่าตัดสินใจข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยและพลิกชีวิตของตนเองจากการเป็นพลเมืองพม่าสู่การเป็นแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย เพื่อชีวิตที่ดีกว่า

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ 1997 ซึ่งเป็นสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลทำให้โรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในประเทศต้องปิดกิจการลงเป็นจำนวนมากก็ตาม ซึ่งก็ได้สร้างผลกระทบต่อแรงงานข้ามชาติไม่น้อยที่ต้องตกอยู่ในสภาวะของการว่างงานในช่วงเวลานั้น แต่ด้วยการมีค่าแรงที่สูงกว่าประเทศของตนเอง การมีชีวิตที่ดีกว่า จึงเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้แรงงานข้ามชาติชาวพม่าย้ายหนีภัยในการทำงานอยู่ในประเทศไทย และเดินทางเข้ามาประเทศไทยมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังได้กระจายตัวอยู่ตาม เมืองชายแดน อาทิเช่น จังหวัดตาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงราย เมืองที่เป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและการค้า อาทิเช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจ การค้า การศึกษา วัฒนธรรม การขนส่งของทางภาคเหนือ เมืองที่มีภาคธุรกิจที่สำคัญ อาทิเช่น จังหวัดระนอง ซึ่งมีภาคธุรกิจที่สำคัญ คือ การประมง ที่ต้องอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมากในการขนย้ายสินค้าประมง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีภาคธุรกิจที่สำคัญ คือ โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

นอกจากนี้การผ่อนปรนของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แม้จะไม่ใช่ปัจจัยดึงดูดโดยตรง แต่มีผลทางอ้อม เพราะถ้าหากแรงงานข้ามชาติได้ทราบข่าวสารทำนองว่าเจ้าหน้าที่ไทยมีมาตรการเด็ดขาดต่อแรงงานข้ามชาติก็เชื่อได้ว่าจะทำให้แรงงานข้ามชาติยอมนที่จะเกิดความลังเลหรืออาจเปลี่ยนใจในการเดินทางเข้ามาในประเทศไทย(ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, 2540)

กล่าวสำหรับในส่วนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ถือเป็นจังหวัดชายแดนที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีอาณาเขตทิศเหนือจดสหภาพพม่า ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดกับจังหวัดตาก ทิศตะวันตกติดกับสหภาพพม่า นอกจากนี้ในแต่ละเขตอำเภอในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีพื้นที่ติดต่อกับรัฐต่างๆ ของสหภาพพม่า ซึ่งเป็นที่ตั้งของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ อันสามารถรวมความยาวได้ทั้งสิ้น 483 กิโลเมตร ประกอบไปด้วย อำเภอปาย ติดต่อกับรัฐฉาน อำเภอปางมะผ้า ติดต่อกับรัฐฉาน อำเภอเมืองติดต่อกับรัฐฉานและรัฐคะยา อำเภอขุนยวม ติดต่อกับรัฐคะยา อำเภอแม่สะเรียง ติดต่อกับรัฐกะทิง และอำเภอสบเมย ติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยง อีกทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีแนวเขตแดนแบ่งโดยแม่น้ำสาละวิน 127 กิโลเมตร ลำน้ำเมย 30 กิโลเมตร ที่เหลือประมาณ 300 กิโลเมตร เป็นป่าและภูเขาสูง ซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้น 12,627.259 ตารางกิโลเมตร เป็นภูเขาและป่าไม้ 8,934.531 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 70.50 จังหวัดแม่ฮ่องสอนแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ จำนวนประชากรโดยประมาณ 226,266 คน ประชากรแบ่งออกได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวไทยภูเขา ได้แก่ กะเหรี่ยง แม่ฉะว๊ะ มูเซอและลีซอ และกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ราบซึ่งมีทั้งกะเหรี่ยง ไทใหญ่ และชาวไทยจากจังหวัดอื่นที่เข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพต่างๆ

เราสังเกตเห็นได้จากแผนที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสภาพพื้นที่ที่เป็นป่าเขาอันทำหน้าที่เป็นเส้นกั้นพรมแดนนั้น ส่งผลทำให้การลักลอบเข้าเมืองของคนจากฝั่งพม่าจึงสามารถเข้ามาได้ง่ายและยากลำบากแก่การควบคุม ตรวจสอบ ตามแนวชายแดน ดังนั้นการลักลอบเข้าเมืองของคนจากฝั่งพม่าจึงมีการลักลอบเข้ามาตามช่องทางทั้งที่เปิดเป็นทางการและตามแนวเขตแดนธรรมชาติ ซึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีช่องทาง/ท่าข้ามทั้งสิ้น 30 ช่องทาง กับอีก 9 ท่าข้าม (ดูแผนที่ 1.1 ประกอบ)

อีกทั้งจากการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอาณาเขตติดต่อกับสหภาพพม่าทั้งทางทิศเหนือและทิศตะวันตก อีกทั้งการมีช่องทางเดินทางเข้าออกตามแนวชายแดนได้ตลอดแนวชายแดนนั้น จึงเป็นสาเหตุให้แรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าหลบหนีเข้ามาอาศัยและกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจำนวนมากทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย โดยส่วนใหญ่จะรับจ้างทำงานเป็นกรรมกร ก่อสร้าง รับจ้างตามร้านอาหาร ฯลฯ และพักอาศัยอยู่กับญาติ เพื่อน พี่น้องที่เดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนก่อนแล้ว ในขณะที่เดียวกันมีบางกลุ่มได้มีการกระจายตัวไปอยู่ตามเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจและการค้าต่างๆ อย่างเช่น เชียงใหม่ กรุงเทพฯ เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนและการเดินทางไปทำงานยังสถานที่อื่นๆ ย่อมมีกระบวนการนำพาแรงงานข้ามชาติเหล่านี้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แผนที่ 1.1 : แผนที่ช่องทางและท่าข้ามในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจึงส่งผลทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง กระบวนการเคลื่อนย้าย แรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และ คะยาห์ ใน 3 ประเด็นหลักด้วยกันคือ

1. ศึกษาปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ศึกษาเส้นทาง กระบวนการเข้ามา ของแรงงานข้ามชาติสู่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ศึกษากระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เหตุผลที่คณะผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นก็ด้วยเหตุผล 2 ประการด้วยกัน คือ

1. ยังมีการศึกษาวิจัยค่อนข้างน้อยในประเด็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่นักวิชาการหรือนักวิจัยจะให้ความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับผู้พลัดถิ่นลี้ภัยจากการสู้รบในศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมากกว่าประเด็นแรงงานข้ามชาติ
2. จากการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านการมีพรมแดนติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า รวม 3 รัฐ คือ รัฐฉานตอนใต้ รัฐกะเรนยี (คะยาห์) และรัฐกะเหรี่ยง จึงเป็นเหตุทำให้แรงงานข้ามชาติได้ใช้ประโยชน์จากเส้นทางและพื้นที่ดังกล่าวในการลักลอบเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนในหลายช่องทางด้วยกัน(ทั้งที่ถูกต้องกฎหมายและไม่ถูกต้องกฎหมาย)

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ศึกษาเส้นทาง กระบวนการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติสู่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ศึกษากระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา

- ขอบเขตของพื้นที่

อำเภอเมือง
อำเภอขุนยวม
อำเภอปางมะผ้า
อำเภอสบเมย
อำเภอแม่สะเรียง

-ขอบเขตประชากรที่ใช้ในการศึกษา

แรงงานข้ามชาติไทใหญ่ กะเหรี่ยง และคะยาห์

- ขอบเขตของเนื้อหา

งานวิจัยชิ้นนี้จะประกอบไปด้วยเนื้อหาใน 4 ประเด็นหลัก คือ

- ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เส้นทางที่แรงงานใช้ในการเดินทางเข้ามา
- กระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติสู่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ 1.กลุ่มที่เข้ามาผ่านนายหน้า 2. กลุ่มที่มีเครือข่ายติดมารอรับ 3. กลุ่มที่เข้ามาด้วยตัวเอง
- กระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ 1. ผ่านนายหน้า 2. ผ่านเครือข่าย 3. หาด้วยตัวเอง

- กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง(เป้าหมาย) ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

1. เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายป้องกันจังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. เจ้าหน้าที่ศตส.จังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. ตำรวจตระเวนชายแดน
6. แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ กะเหรี่ยงและยาห์ จำนวนทั้งสิ้น 177 คน ที่กระจายตัวอยู่ทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ภาคบริการ ก่อสร้าง ในเขตพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน(Multistage Sampling) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

- ขั้นแรก กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร(แรงงานข้ามชาติทั้งที่ถูกกฎหมาย/ผิดกฎหมาย) ในแต่ละพื้นที่ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้างต้น โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 30 ของประชากร และให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 0.5

- ขั้นที่สอง จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนอาชีพของแรงงานข้ามชาติในแต่ละพื้นที่เป็นการเลือกแบบ Quota Sampling

- ขั้นที่สาม สุ่มเลือกสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติในแต่ละกลุ่มอาชีพได้แก่ ภาคบริการ(งานธุรกิจบันเทิง ร้านอาหาร ร้านค้า งานขนส่ง งานรับใช้ในบ้าน) ภาคอุตสาหกรรม(งานโรงงาน) ภาค

เกษตรกรรม(คนงานในไร่ในสวน) ภาคก่อสร้าง(กรรมกรทั่วไป ช่างไม้) โดยอาศัยการสุ่มแบบ Purposive Sampling

7. กลุ่มนายหน้า หรือ (บริษัทจัดหางาน)ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ฐานข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน เส้นทาง กระบวนการเดินทางเข้ามา กระบวนการเข้าสู่การทำงาน ตลอดจน ลักษณะของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้วางแผนทุกระดับ เพื่อนำไปใช้ในการจัดระเบียบของปัญหา และเตรียมแผนงานรองรับผลกระทบต่างๆที่อาจเกิดขึ้น โดยพยายามทำให้เกิดผลกระทบทางบวกมากกว่าทางลบทั้งต่อประเทศปลายทาง ประชาชนในพื้นที่ และประเทศต้นทาง

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และส่วนกลางได้รับรู้ถึงขนาดของปัญหาที่อาจต้องเผชิญจากการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สาธารณสุข ตรวจคนเข้าเมือง สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการเตรียมการหรือวางมาตรการต่อแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงมากที่สุด

1.5 ผู้ที่จะใช้ประโยชน์

1. หน่วยงาน องค์การทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ สามารถนำผลงานวิจัยดังกล่าวมาเป็นแนวทางประกอบในการดำเนินนโยบายต่อแรงงานข้ามชาติในพื้นที่

2. สถาบันการศึกษา ในการนำฐานข้อมูลและองค์ความรู้มาใช้ในการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการสู่สังคม

3. สาธารณชน เป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในประเด็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ

1.6 การดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในแนวการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยได้ทำการแบ่งขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1. ผู้วิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งที่อยู่ในรูปแบบของการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และไปเยี่ยมเยือนและสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนที่ศึกษา เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประกอบการกำหนดวัตถุประสงค์

และประเด็นย่อยของการศึกษาในหัวข้อดังกล่าว 2. ขั้นตอนในการดำเนินการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนตรงตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้มีการกำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นช่วงของการที่ผู้วิจัยได้มีการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เพื่อนำไปสู่การตั้งประเด็นปัญหาในการศึกษา อีกทั้งเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบในการศึกษาว่า ได้ทำการศึกษากับใครและมีการศึกษาในประเด็นปัญหาใดบ้าง การที่ผู้วิจัยมีความจำเป็นที่ต้องมีการกำหนดกรอบในการศึกษานั้น ก็เพื่อเป็นการช่วยให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการในงานวิจัยของผู้วิจัย และเพื่อป้องกันความสับสนที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้วิจัย เพราะถ้าไม่มีกรอบในการมอง เวลาที่ผู้วิจัยต้องเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น จะทำให้ผู้วิจัยเกิดปัญหาในการเก็บข้อมูลเพราะไม่รู้จะเก็บข้อมูลในส่วนใด ส่งผลทำให้ข้อมูลปะปนกันไปหมดจนไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆ สำหรับใช้ทำความเข้าใจ เพราะถือว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งของการศึกษาวิจัยเอกสาร

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Work) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูลจากชุมชนหรือหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิด้วยการพูดคุย สังเกตและการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง แรงงานข้ามชาติ(ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย) กลุ่มนายหน้าที่พาแรงงานข้ามชาติเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน(ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย) โดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ(Accidental Sampling) และได้ใช้เวลาเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชนเป็นระยะประมาณ 4-6 เดือน โดยผู้วิจัยจะมีผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นคนในท้องถิ่นช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้ด้วย โดยผู้วิจัยได้มีการแบ่งช่วงของการลงพื้นที่ภาคสนามได้เป็น 4 ช่วงด้วยกัน ดังนี้คือ

ช่วงแรก เป็นช่วงที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเป็นครั้งแรก ซึ่งการเข้าพื้นที่ในระยะแรกนั้นเป็นการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำความรู้จักกับเจ้าหน้าที่ และคนในพื้นที่ เพื่อบอกถึงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการเข้ามาทำการศึกษาในพื้นที่ของผู้วิจัย โดยในช่วงแรกของการลงพื้นที่นั้น ได้มีเจ้าหน้าที่ของจัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเข้าไปพบปะ พูดคุยกับคนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นผู้นำของแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน แรงงานข้ามชาติทั้งชาวไทยใหญ่-กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ กลุ่มนายจ้างทั้งภาคธุรกิจร้านค้า ร้านอาหาร การบริการ เกษตรกรรม ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มคนในพื้นที่ ซึ่งจะกลายเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญต่อไปในการให้

ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นช่วงที่ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานกว้างๆของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง สภาพทั่วไปของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนจำนวนประชากร อีกทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่ว่าจะเป็นจำนวน แหล่งที่อยู่อาศัย อาชีพ เป็นต้น โดยอาศัยการสังเกต พูดคุย สทนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่และคนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ช่วงที่สอง เป็นช่วงที่ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานพอที่สร้างความไว้วางใจ ความคุ้นเคยกับคนในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เริ่มดำเนินการซักถามพูดคุยอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษากับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษาไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของจัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายป้องกันความมั่นคงจังหวัดแม่ฮ่องสอน นายทหารพราน เจ้าหน้าที่หอการค้าจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น ก่อนเป็นกลุ่มแรกในประเด็นที่เกี่ยวกับจำนวนแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เส้นทางการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ กระบวนการเข้ามา ปริมาณการเข้ามา การประกอบอาชีพตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังได้ซักถามถึงมาตรการของแต่ละหน่วยงานอันได้ใช้เป็นมาตรการในการควบคุมกลุ่มแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ อีกทั้งได้ซักถามในประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเกิดขึ้นจากการเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพของแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้ ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหามาของทางรัฐ โดยเจ้าหน้าที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกส่วน ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

และได้ดำเนินการซักถาม พูดคุยกับกลุ่มแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และกะเหรี่ยงแดง ซึ่งอาศัยอยู่ตามหมู่บ้าน และสถานที่ทำงาน ซึ่งการพูดคุยกับกลุ่มคนเหล่านี้ผู้วิจัยเองต้องสวมบทบาทของการเป็นผู้ต้องการจะจ้างงานกลุ่มแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ และได้อาศัยบทบาทดังกล่าวช่วยในการดำเนินการซักถามพูดคุยข้อมูลบางอย่างจากกลุ่มแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ อาทิ เช่นมาจากเมืองไหน เดินทางเข้ามาอย่างไร มากับใคร แล้วมีสาเหตุอันใดที่ต้องเข้ามาที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความต้องการจะเดินทางไปพื้นที่อื่นไม่ เป็นต้น ซึ่งต้องเป็นคำถามที่ไม่ชี้เฉพาะเจาะจงหรือจุ่มเพื่อต้องการเน้นหาคำตอบมากเกินไป การเข้าไปพูดคุยกับกลุ่มคนเหล่านี้ในบางครั้งไม่ได้ข้อมูลตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการมากนัก เพราะกลุ่มแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ไม่ค่อยให้ความไว้วางใจหรือเชื่อใจกับใครได้ง่ายๆ นอกจากคนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังต้องเผชิญกับปรากฏการณ์เดิหนึ่งของแรงงานข้ามชาติ เพราะแรงงานข้ามชาติมีความหวาดระแวงและหวุ่นวิตกว่า คณะทำงานของเราเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาจับตัวพวกเขาและส่งกลับ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องอาศัยการเดินทางเข้าไปพูดคุยหลายๆ ครั้ง กับกลุ่มคนเหล่านี้ เพื่อสร้างความไว้วางใจ ในขณะเดียวกันตัวของคณะผู้วิจัยก็มีอุปสรรคทางด้านภาษาที่ใช้ในการพูดคุยกับกลุ่มแรงงานข้าม

ชาติโดยเฉพาะภาษาไทยใหญ่ ซึ่งบางคนในกลุ่มแรงงานข้ามชาติกะเหรี่ยงสามารถพูดภาษาพม่าได้ ผู้วิจัยจะใช้ภาษาพม่าในการพูดคุย ส่งผลทำให้เกิดความสนิทสนมและพูดคุยกันได้ง่ายกว่า แต่ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยอาศัยผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ซึ่งเป็นคนท้องถิ่นเป็นล่ามช่วยแปลภาษาไทยใหญ่และกะเหรี่ยงช่วยในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มแรงงานข้ามชาติอีกครั้ง เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ซักถาม พูดคุยกับกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มแรงงานข้ามชาติโดยตรงไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าแม่ขายในตลาดสด เจ้าของร้านค้า ร้านอาหาร ที่อยู่ในฐานะของการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติ และชาวบ้านในพื้นที่นั้น พบว่า ชาวบ้านได้ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ลักษณะนิสัย ของแรงงานข้ามชาติ

ช่วงที่สาม เป็นช่วงที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนี้นี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการลงภาคสนามในช่วงที่สอง โดยอาศัยการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มเป้าหมายตามกรอบที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เช่นเดียวกับการลงภาคสนามในช่วงที่สอง แต่ผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ คือ กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ กล้าที่จะพูด แสดงความคิดเห็น และเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงของตัวเองให้ผู้วิจัยได้รับทราบ เป็นเพราะกลุ่มเป้าหมายมีความไว้วางใจต่อตัวผู้วิจัยมากขึ้น โดยข้อมูลที่ได้รับถือเป็นข้อมูลที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและช่วยในการตอบคำถามการวิจัยของผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

ช่วงที่สี่ ถือเป็นช่วงที่ผู้วิจัยลงภาคสนามครั้งสุดท้ายเพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลและเก็บรายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนของคุณสมบัติที่ขาดหายหรือตกหล่นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เน้นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) แต่มีจุดมุ่งหมายเค้าโครงในการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ไม่จำกัดคำตอบแบบเจาะจงเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ได้ใช้ลักษณะการพูดคุย

การสนทนา อย่างไม่เป็นทางการเข้าช่วยตามแต่โอกาสอำนวย ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การสังเกต (Observation)

เป็นการสังเกต อันเกิดจากมุมมองของตัวผู้ทำการศึกษาวิจัยที่มีการสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางที่แรงงานข้ามชาติใช้ในการเดินทางเข้ามาสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน สังเกตกระบวนการ วิธีการ รูปแบบที่แรงงานข้ามชาติใช้ในการเดินทางเข้ามาสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน สังเกตการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานข้ามชาติกับคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและกลุ่มคนในท้องถิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. เอกสาร (Document)

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเอกสารชั้นรอง เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งบุคคลอื่นได้ทำการศึกษา ค้นคว้าไว้แล้ว โดยได้ศึกษาเอกสารเหล่านี้ จากทั้งห้องสมุดในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ เช่น หอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดสถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังได้ใช้เอกสารชั้นต้นบางชิ้นที่สามารถรวบรวมมาได้จากหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นสองช่วงดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการสังเกตและการสัมภาษณ์ ด้วยการพูดคุยกันไปพร้อมกับแสดงความคิดเห็นทั้งผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำแบบสร้างข้อสรุปเป็นแบบอุปนัยมาใช้ตีความปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มองเห็น จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งข้อสรุปแบบอุปนัยที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการดำเนินการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย โดยผู้วิจัยเริ่มทำพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลและหลังการเก็บข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว
- เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากมุมมองของคนในหมู่บ้านที่ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูล
- เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยสมมุติฐานชั่วคราวที่ผู้วิจัยคิดขึ้นมาในขณะที่เข้าร่วมเหตุการณ์ต่างๆ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงที่ 2 คือ การวิเคราะห์จากมุมมองของคนในชุมชนเอง หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แล้วนั้นได้นำผลการวิเคราะห์มาทำการตรวจสอบ ยืนยันจากผู้รู้ในหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง โดยให้ผู้รู้ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านฟังผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยและแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นการตรวจสอบการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้ว เพื่อให้เกิดความชัดเจนของผลการวิจัยมากขึ้น ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งอื่นและนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างหรือเหมือนกัน เพื่อให้เกิดความแน่ชัดและมีความน่าเชื่อถือ

3. ในขั้นสุดท้ายผู้วิจัยนำข้อมูลที่เลือกสรรแล้วและผลการวิเคราะห์ทั้งหมดรวมทั้งข้อคิดเห็นต่างๆมาทำการเรียบเรียงเชิงพรรณนาเป็นข้อเขียนรายงานผลการศึกษาวิจัยตามรูปแบบของรายงานการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และวรรณกรรมปริทัศน์

ในการศึกษาเรื่อง กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กะเหรี่ยงและ คะยาห์ นั้น ผู้วิจัยได้อาศัยแนวความคิดการย้ายถิ่นข้ามชาติและแนวความคิดเรื่องการอพยพระหว่างประเทศ เป็นแนวความคิดหลักในการวิเคราะห์ผลการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวได้มีนักวิชาการหลากหลายท่านทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่ได้นำเสนอมุมมองที่มีทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันอย่างน่าสนใจ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ(International Migration) ของแรงงานข้ามชาติ

กุศล สุนทรธาดา และอุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์(2540) ได้กล่าวถึงแนวความคิดการย้ายถิ่นไว้ว่า ในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้เกิดกระบวนการ 3 ประการที่มีความสำคัญต่อแนวคิดทฤษฎีการย้ายถิ่น (Castles,1994) ได้แก่

1. แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ(The Neo-classical economic equilibrium perspective) ซึ่งก่อกำเนิดขึ้นจากทฤษฎีทางภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 เช่น งานของ Raven stein(1876) ซึ่งยังคงใช้โดยนักภูมิศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ แนวคิดนี้มักอ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น เพราะมองว่าการย้ายถิ่นเกิดจากปัจจัยผลักดัน(ความยากจน การขาดแคลนที่ดิน การมีประชากรมากเกินไป)ในประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูด(เช่นโอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้างแรงงานที่สูง ความทันสมัย) ของประเทศผู้รับ นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่อย่างเช่น Borjas(1989 และ 1990) มองว่า ผู้ย้ายถิ่นแต่ละคนจะทำการตัดสินใจเลือกว่า จะย้ายไปประเทศใดขึ้นอยู่กับประเมินโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆในตลาดแรงงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของค่าจ้างในระยะยาวและก่อให้เกิดดุลยภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศผู้ส่งและประเทศผู้รับ

2. แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์(The Historical-structure approach) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองที่วิจารณ์แนวคิดแรกว่า การที่มองแต่ละบุคคลว่า สามารถมีทางเลือกได้อย่างอิสระนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นจริง ความจริงแล้วความไม่เท่าเทียมกันเกิดจากโครงสร้างทางทรัพยากรและพลังอำนาจต่างๆในแต่ละประเทศที่แตกต่างกันไปมาตั้งแต่เดิม ประกอบกับนโยบายการเข้า

ประเทศของประเทศผู้รับจะเป็นข้อจำกัดประการสำคัญต่อทางเลือกของผู้ย้ายถิ่น(Zolberg, 1989) แนวความคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อน ประวัติศาสตร์นี้ มีรากฐานมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองต่างๆ ซึ่งเน้นถึงความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายตัวทางด้านเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองในระบบ เศรษฐกิจโลก การย้ายถิ่นถูกมองว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงานราคาถูกมาสู่แหล่งทุนซึ่ง ส่งผลถึงการพัฒนาที่ไม่ทัดเทียม กันตลอด และจะทำให้เกิดการขูดรีดทรัพยากรจากประเทศที่ยากจนไปให้ ประเทศร่ำรวยให้รวยมากขึ้นไปอีก(Cohen, 1987: Castles and Kosack, 1985: Sasens, อ้างใน Castles, 1994)

ในระยะต่อมาแนวความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้าน เศรษฐกิจ (The Neo-classical economic equilibrium perspective) และ แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มอง ย้อนประวัติศาสตร์(The Historical-structure approach)ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ บนพื้นฐานที่ว่า แนวความคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มีมุมมองเพียงด้านเดียวไม่เพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์ความจริงการ ย้ายถิ่นที่มีความซับซ้อนอยู่มหาศาล โดยที่แนวคิดของกลุ่มคลาสสิกใหม่ก็ละเลยมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเคลื่อนย้ายและมุมมองในด้านบทบาทของภาครัฐ ในขณะที่แนวคิดเชิงโครงสร้างทาง ประวัติศาสตร์ก็ให้ความสนใจแต่เรื่องทุน ซึ่งเป็นตัวกำหนดทุกอย่าง แต่ให้ความสนใจต่อเป้าหมายและการ กระทำของแต่ละคนและกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องน้อย เพื่อสนองตอบต่อข้อวิจารณ์ต่างๆดังกล่าว แนวคิดใหม่ ซึ่งรู้จักกันในนามของ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) จึงเกิดขึ้นโดยนำเอารายละเอียด ของแนวคิดทั้งสองมารวมเข้าด้วยกัน

3. แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มประเทศต่างๆ ซึ่งอยู่ ระหว่างการมีกระแสของผู้ย้ายถิ่นสูง มันอาจจะประกอบด้วยประเทศเพียง 2 ประเทศ แต่มันอาจจะมี ประโยชน์มากกว่าถ้าได้พยายามที่จะรวมเอาประเทศอีกหลายๆประเทศ ซึ่งถูกเชื่อมโยงโดยระบบอื่นๆเข้า กับระบบการย้ายถิ่น เพื่อวิเคราะห์ระบบการย้ายถิ่นเชิงภูมิภาค เช่นภูมิภาคแปซิฟิกใต้ ภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตามอาจมีการนำเอาภูมิภาคที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่ไกล ออกไปเข้ามาเชื่อมโยงด้วย เช่นระบบการย้ายถิ่นที่รวมเอาฟิลิปปินส์และอเมริกาเข้ามา หรือการเชื่อมโยง ประเทศในกลุ่มอาเซียนกับประเทศในกลุ่มทะเลอาหรับ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นวางกรอบแนวคิดโดย ตรวจสอบมิติของความสัมพันธ์ระหว่างกระแสการไหลของคนและกระแสอื่นๆ เช่น กระแสทุน สินค้า และ เทคโนโลยี โดยแบบจำลองจะเน้นให้เห็นกระแสของสิ่งต่างๆ ดังกล่าวในเชิงของความเชื่อมโยงทาง ประวัติศาสตร์ เช่น การล่าอาณานิคม การส่งทหารไปประจำตามฐานทัพ การมีอิทธิพลทางการเมือง การ แทรกซึมทางการค้าหรือวัฒนธรรม ยิ่งกว่านั้นยังมีความเชื่อมโยงกันภายในระบบการย้ายถิ่นเอง ซึ่ง สามารถทำให้เข้าใจปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและประชากรได้กว้างขวางขึ้น

แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นยังช่วยให้เข้าใจถึงการไหลเวียนของประชากรและการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงทิศทางการระหว่างประเทศผู้ส่งและประเทศผู้รับในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางโลกาภิวัตน์(Sasen, 1988; Ports and Borcoz, 1989 อ้างใน Castles, 1994:2) กล่าวคือ เมื่อเริ่มมีการย้ายถิ่นเมื่อไรก็จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ที่ย้ายออกและพื้นที่ที่ย้ายเข้าทั้งในรูปของคน ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ค่านิยมของสังคม และการไหลเวียนของวัฒนธรรม ในทั้งสองทิศทางหรือทั้งสองพื้นที่อย่างถาวร

แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นยังตีความรวมไปถึงกระแสการย้ายถิ่นแต่ละกระแสที่จะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค(Castles and Miller,1993:22-24 อ้างใน Castles,1994:3) โครงสร้างระดับมหภาคหมายถึง ปัจจัยทางด้านสถาบันในระดับที่กว้างขึ้น เช่น เศรษฐศาสตร์การเมืองของตลาดโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกฎหมาย โครงสร้างทางการบริหาร และมาตรการต่างๆ ที่รัฐนำมาใช้ในการควบคุมการเคลื่อนย้าย ส่วนโครงสร้างระดับจุลภาค หมายถึง เครือข่ายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นทางการที่ได้รับการพัฒนาโดยผู้ย้ายถิ่นและโดยชุมชน เพื่อแก้ไขผลพวงของการย้ายถิ่น โดยเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการจะผูกมัดผู้ย้ายถิ่นและผู้ที่ไม่ได้ย้ายถิ่นเข้าด้วยกันอย่างซับซ้อน โดยอาศัยบทบาททางสังคมและความสัมพันธ์ส่วนตัว (Boyd,1989:636; ดู Caces,1992 ด้วย อ้างใน Castles,1994:3) โดยที่โครงสร้างระดับมหภาคและจุลภากดังกล่าวจะถูกนำมาเชื่อมโยงกันทุกระดับ และถูกตรวจสอบทุกแง่มุมของกระบวนการย้ายถิ่น แนวคิดหลักของแนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น ก็คือการนำปัจจัยและ ปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของปัจจัยทุกประเภทมาพิจารณาเข้าด้วยกันว่าสิ่งเหล่านั้นนำไปสู่การย้ายถิ่นระหว่างประเทศอย่างไรและส่งผลกระทบกลับคืนมาสู่ถิ่นต้นทางอย่างไร

นอกจากนี้ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น ยังได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศว่าเกิดจาก 2 ปัจจัยหลักๆ คือ

1. ปัจจัยหลัก ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักในการเคลื่อนย้ายของแรงงาน อันประกอบไปด้วย
  - อัตราการว่างงานและการทำงานในระดับต่ำ หมายถึงประเทศนั้นมีแรงงานมากเกินไป ความจำเป็น ผลก็คือ แรงงานส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถหางานทำได้จะต้องกลายเป็นผู้ว่างงานและแรงงานอีกบางส่วนก็ทำงานไม่เต็มความสามารถ ทำให้ไม่มีการใช้ประโยชน์กำลังคนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่ว่างย่อมหาทางที่จะมีงานทำอยู่เสมอ แรงงานกลุ่มนี้ย่อมมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปต่างประเทศ

- ระดับค่าจ้างและเงินเดือนต่ำเมื่อเทียบกับต่างประเทศ หากได้รับค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานอาชีพเดียวกันในต่างประเทศมากก็มีแนวโน้มว่าแรงงานเหล่านี้จะเคลื่อนย้ายเพื่อหารายได้ที่สูง
- ขาดสิ่งจูงใจสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ การที่ไม่มีโอกาสเห็นความก้าวหน้าในอาชีพเท่าที่ควร โดยเฉพาะแรงงานที่มีความชำนาญย่อมเกิดความรู้สึกอยากเคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ
- นโยบายในการพัฒนากำลังคนไม่เหมาะสม ในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายอาจจะไม่มีแผนพัฒนากำลังคนหรือมีแผนที่ไม่เหมาะสม ทำให้กำลังคนบางประเภทมีมากเกินไปไม่สมดุลกับกำลังคน การที่นโยบายไม่เหมาะสมเช่นนี้ทำให้กำลังคนส่วนหนึ่งไม่ตรงกับความต้องการในประเทศ เป็นผลให้ไม่มีงานที่เหมาะสมกับความสามารถให้ทำในขณะที่ประเทศอื่นต้องการแรงงานประเภทนี้อยู่ คนกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะเคลื่อนย้ายออกไปทำงานนอกประเทศ
- ปัจจัยทางสังคมและการเมือง การเคลื่อนย้ายส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่พอใจสภาพสังคมหรือการเมืองในประเทศได้ เช่น การที่เมืองมีแต่ความวุ่นวาย งบประมาณการกีดกันเรื่องเชื้อชาติ วรรณะ หรือความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น

2. ปัจจัยดึงดูด ถือเป็นสาเหตุที่ดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่งอันสืบเนื่องมาจากเหตุผลในหลายประการด้วยกันคือ

- ระดับค่าจ้างและเงินเดือนสูงกว่าประเทศตน ก็กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แรงงานเหล่านี้ต้องการอพยพออกประเทศตน เมื่อมีโอกาสแสวงหารายได้ที่สูงขึ้น
- การขาดแคลนกำลังคนในบางสาขา ในแทบทุกประเทศมีโอกาที่จะขาดแคลนคนบางสาขาอยู่เสมอ ถ้าหากมีการเผยแพร่ข่าวความรู้เกี่ยวกับตลาดแรงงานทำให้แรงงานในต่างประเทศทราบถึงประเภทแรงงานที่ขาดแคลนนี้เป็นอย่างดี เมื่อแรงงานในต่างประเทศมองเห็นโอกาสในการทำงานก็จะถูกดึงดูดใจให้เคลื่อนย้ายเข้ามาได้ ถ้าระดับเงินเดือนสูงพอ
- โอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว ย่อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกและยังเป็นแหล่งวิทยาการแผนใหม่ ออกมาตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องการประสิทธิภาพของแรงงาน ดังนั้นผู้ที่มีความชำนาญระดับสูงจากประเทศที่ด้อยกว่าเพราะขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านวิชาการก็จะหาทางอพยพมายังประเทศเหล่านั้นได้
- การให้นักศึกษาต่างชาติมีโอกาสเข้ามาศึกษาอบรมได้

- ปัจจัยทางด้านสังคมและการเมืองสิ่งดึงดูดทางสังคมและการเมืองให้แรงงานเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศนั้น อาจไม่มีการกีดกันทางด้านสัญชาติ ศาสนา ฯลฯ

อีกทั้งแนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น ยังได้นำเสนอรูปแบบการเคลื่อนย้ายแรงงานว่า สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศพัฒนาแล้วด้วยกัน
2. การเคลื่อนย้ายจากประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศพัฒนาแล้ว
3. การเคลื่อนย้ายจากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา
4. การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยกันเอง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากเหตุผลใน 2

ประการด้วยกันคือ

- การเคลื่อนไป-มาของแรงงานตามแนวชายแดนเพื่อหางานทำในประเทศที่มีอาณาเขตติดกัน
- ระดับความมั่นคงหรือโอกาสทางเศรษฐกิจหรือหนีจากสภาพการว่างงานที่กำลังเผชิญอยู่

จากการศึกษาของ **กุศล สุนทรธาดา และอุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์** เกี่ยวกับแนวคิดการย้ายถิ่นนั้น สามารถสรุปได้ว่า การย้ายถิ่นข้ามชาติ เกิดจากกระบวนการทัศน์หรือรากฐานทางความคิดใน 3 แนวคิดด้วยกันคือ

1. แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ(The Neo-classical economic equilibrium perspective) นักคิดของกลุ่มแนวคิดนี้มองว่าผู้ย้ายถิ่นแต่ละคนมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่นไปในประเทศใดโดยผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มักจะตัดสินใจย้ายถิ่นโดยประเมินจากโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆในตลาดแรงงานที่ตนเองจะได้รับจากการย้ายถิ่น ซึ่งแนวความคิดนี้มักจะนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดัน เช่น ความยากจน การขาดแคลน ที่ดิน การมีประชากรมากเกินไปในประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูด เช่น โอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้าง ความทันสมัยของประเทศผู้รับ มาช่วยในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงการย้ายถิ่นข้ามชาติของกลุ่มประชากรในประเทศต่างๆ ด้วย

2. แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์(The Historical-structure approach) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มองว่าการย้ายถิ่นข้ามชาติของกลุ่มประชากรในประเทศต่างๆ นั้น เกิดจากความไม่เท่าเทียมกัน อันเกิดจากโครงสร้างทางทรัพยากรและพลังอำนาจต่างๆในแต่ละประเทศและประกอบกับนโยบายการเข้าประเทศของประเทศผู้รับนั้น ถือเป็นตัวบีบคั้นผลักดันและถือเป็นแรงดึงดูดประการสำคัญต่อการกำหนดทางเลือกของผู้ย้ายถิ่น มากกว่าที่ผู้ย้ายถิ่นจะมีความเป็นอิสระในการเลือกด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดนี้จึงมองว่าการย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานราคาถูกลงสู่

แหล่งทุน อันนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่ทัดเทียมกันไปตลอดช่วงกาลนานและการชุดรีดทรัพยากรจากประเทศที่ยากจนไปให้ประเทศร่ำรวยมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) แนวความคิดนี้ได้เป็นการอธิบายถึงการย้ายถิ่นเฉพาะกลุ่มคนเท่านั้นแต่ได้อธิบายถึงการการย้ายถิ่นของทุน สินค้า เทคโนโลยี วัฒนธรรมโดยมองว่าการย้ายถิ่นเกิดขึ้นจากการมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทั้งในระดับมหภาค หมายถึง ประเทศ ภูมิภาค ตลาดโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกฎหมาย โครงการบริหารและมาตรการต่างๆ ที่รัฐนำมาใช้ในการควบคุมการย้ายถิ่น และระดับจุลภาค หมายถึง ครอบครัว ท้องถิ่น ชุมชน โดยแนวความคิดนี้มองว่าครอบครัวและชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการย้ายถิ่น เพราะการตัดสินใจในการย้ายถิ่นโดยปกติไม่ได้กระทำโดยคนใดคนหนึ่ง แต่ครอบครัวและชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการย้ายถิ่นด้วย ในขณะเดียวกันการมีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงเชิงครอบครัวระหว่างประเทศต้นทางกับประเทศปลายทางนั้น จะนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เมื่อเกิดการย้ายถิ่นก่อน แต่หลังจากนั้นผู้ย้ายถิ่นจากประเทศต้นทางจะสามารถพัฒนาโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจพื้นฐานของตนเองขึ้นมาได้โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากครอบครัวของประเทศปลายทางอีกต่อไป และเมื่อผู้ย้ายถิ่นมองเห็นช่องทางที่มีชีวิตใหม่ในประเทศปลายทางจึงเริ่มนำคู่สมรสและลูกจากประเทศต้นทางเข้ามาอยู่อาศัยด้วยกัน โดยไม่มีความคิดในการกลับไปยังประเทศต้นทางของตนอีกต่อไป

ในทางกลับกัน แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นได้มีการอธิบายต่อไปว่า การย้ายถิ่นในลักษณะดังกล่าวได้มีการพัฒนาจนนำไปสู่การเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคมใหม่(New Social Network) ที่เรียกว่า “อุตสาหกรรมการย้ายถิ่น” อันประกอบด้วย กลุ่มนายหน้าหาคนงาน กลุ่มผู้ลี้ภัยคนงานเข้ามาและคนกลาง ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ จัดการและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับกระบวนการย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศต่างๆของกลุ่มประชากร ตลอดจนจัดหาช่องทางในการตั้งหลักแหล่ง ตั้งชุมชน และประกอบอาชีพในถิ่นปลายทางที่ย้ายเข้าไปอยู่ ซึ่งกระบวนการย้ายถิ่นดังกล่าว ถือเป็นกระบวนการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย

อีกทั้งยังสามารถทำการสรุปถึง การย้ายถิ่นข้ามชาติ ว่าหมายถึง กระบวนการย้ายถิ่นข้ามประเทศของกลุ่มประชากรจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยมีปัจจัยผลักดันอันเกิดจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดอันเกิดจากประเทศปลายทาง เป็นตัวผลักดันและตัวกระตุ้นสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจในการย้ายถิ่นของกลุ่มประชากรเหล่านี้ โดยการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ลักษณะด้วยกัน(United Nations, 1982) คือ

1. การอพยพเข้า/ออกถาวร(Permanent immigration/emigration) การย้ายถิ่นฐานถาวรสู่ประเทศใดประเทศหนึ่งเพื่อให้มีฐานะเป็นประชากรของประเทศนั้นๆ เช่น อพยพไปสู่ประเทศที่มีความหนาแน่นของ

ประชากรต่ำ ส่งผลทำให้รัฐบาลประเทศนั้นๆ จึงมีนโยบายส่งเสริมการย้ายถิ่นฐานหรือรัฐบาลบางประเทศให้สิทธิพิเศษในการย้ายถิ่นฐานสำหรับผู้ที่สามารถทำประโยชน์แก่ประเทศชาติหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษที่ประเทศนั้นต้องการเป็นต้น

2. การย้ายถิ่นฐานของแรงงานข้ามชาติในประเทศพัฒนาแล้ว(Labour migration: developed countries) โดยเข้าไปเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมหรือธุรกิจต่างๆภายหลังอาจมีการชักชวนครอบครัวหรือคนรู้จักให้เข้ามาอยู่อาศัยและเข้าสู่ระบบการทำงานในที่สุด

3.การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติในประเทศกำลังพัฒนา(Labour migration: developing countries) เป็นการอพยพเพื่อขายแรงงานในประเทศกำลังพัฒนาโดยแรงงานจะมาจากประเทศเพื่อนบ้านประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศในโลกที่สาม แต่ประเทศผู้รับอาจมีนโยบายในการผลักดันแรงงานออกเมื่อหมดความจำเป็นหรือมีกระบวนการในการหมุนเวียนกลุ่มแรงงาน

4.การเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย(Illegal migration) เป็นการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศโดยมาก ยากที่จะทราบจำนวนที่แน่นอน ยากที่จะควบคุมก่อให้เกิดปัญหาในสังคมตามมา ซึ่งรัฐบาลอาจเลือกที่จะเพิกเฉย หรือมีมาตรการควบคุมเด็ดขาดในการจำกัดและผลักดันให้ออกนอกประเทศก็ได้

5.ผู้ลี้ภัย(Refugees) เป็นการย้ายถิ่นฐานข้ามชาติเพื่อตั้งถิ่นฐานและชุมชนแห่งใหม่ของผู้ลี้ภัย โดยสหประชาชาติได้ให้ความหมายของผู้ลี้ภัยว่า ผู้ที่ต้องออกจากประเทศของตนเอง หรือถูกทำให้ไร้ซึ่งถิ่นที่อยู่ภายในประเทศ ซึ่งมักเป็นการอพยพโดยเร็วและเป็นจำนวนมาก สร้างภาระทางเศรษฐกิจแก่ประเทศผู้รับก่อให้เกิดชนกลุ่มน้อยและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศได้

นอกจากนี้ กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ(2541) ยังได้อธิบายถึงแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นว่า การมีโอกาสในชีวิตที่ดีกว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดของการย้ายถิ่นของมนุษย์ แต่ก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า สาเหตุของการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นไม่เพียงจะสร้างความหลากหลายอย่างยิ่ง แต่ก็ยังสร้างความซับซ้อนให้เกิดขึ้นด้วย โดยภาพรวมกล่าวได้ว่า การย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดจากสาเหตุหลักๆ ดังต่อไปนี้ คือ

- ความแตกต่างของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- ความแตกต่างทางด้านโครงสร้างประชากร
- ความขัดแย้งทางการเมือง
- เงื่อนไขสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีความแตกต่างในแต่ละประเทศ
- นโยบายของรัฐที่สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนการย้ายถิ่นข้ามชาติ

- ปัจจัยการส่งเสริมการย้ายถิ่นที่สำคัญๆ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนและความสะดวกของการคมนาคม เครือข่ายการย้ายถิ่นที่เกิดจากญาติหรือเพื่อนฝูงที่ย้ายไปก่อน
- ขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่คู่เคียงไปกับการค้ายาเสพติดข้ามชาติ

เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความซับซ้อนของการย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดจากมีปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างทางระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง รวมทั้งโครงสร้างประชากรที่แตกต่างกันในแต่ละซีกโลก แต่ละทวีป และแต่ละประเทศ ความเป็นอธิปไตยของแต่ละประเทศในการวางกฎเกณฑ์เรื่องการเข้าเมืองของตนเองที่แสดงนโยบายที่ต้อนรับหรือจำกัดการย้ายถิ่นเข้าประเทศตนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ว่าในด้านการค้าและการเมือง ในประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันก็อาจมีปัญหาเขตแดนเข้ามาด้วย กฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นข้อตกลงร่วมมือกันเป็นสากลหรือในแต่ละภูมิภาค หรือเป็นข้อตกลงพิเศษทวิภาคี หรือพหุภาคีและท้ายที่สุด คือ บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ

2.2 แนวความคิดเรื่องการอพยพระหว่างประเทศ

จากการศึกษา พบว่า การอพยพแรงงานระหว่างประเทศนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเกิดจากสงครามที่ก่อให้เกิดการอพยพของแรงงาน อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการมีสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของแรงงานเหล่านี้ได้ แนวความคิดในเรื่องของการอพยพแรงงานระหว่างประเทศนั้นมีรากฐานจากทฤษฎีที่สำคัญอยู่หลายกลุ่มด้วยกัน ดังต่อไปนี้ คือ

1. กลุ่มธรรมเนียมนิยม (Conventional Explanations of Labor Migration)

แนวคิดกลุ่มนี้ต้องการที่จะอธิบายว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดการอพยพ ปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดการอพยพนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งกลุ่มแนวคิดกลุ่มนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ พวกบทบาทหน้าที่นิยมและพวกโครงสร้างนิยม

- พวกบทบาทนิยม(Functionalist)

กลุ่มนี้ใช้แนวคิดของทฤษฎีการทำให้เป็นสมัยใหม่(Modernization Theory) กับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่มาเป็นพื้นฐานในการอธิบาย กลุ่มนี้มองว่า การอพยพแรงงานเกิดจากแรงงานส่วนเกิน (Surplus Labor) ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ได้อพยพเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม แรงงานส่วนนี้มีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจในสังคมเมืองและยังมีผลให้จิตวิทยาสังคม(Psychosocial) ของแรงงานอพยพเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป(W.A.Lewis, 1954 : 131-191; G.Ranis and J.H.H.Fei, 1961: 533-566; W.Zelinsky, 1971 : 219-249) ในการตัดสินใจของแรงงานที่อพยพนั้น นักคิดกลุ่มนี้มองว่า

แรงงานแต่ละคนจะตัดสินใจโดยใช้เหตุผลที่ว่า ทำอย่างไรตนจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากสภาพสังคมที่เป็นอยู่ ในเมื่อสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ขณะนั้นไม่สามารถจ่ายค่าแรงสูงให้แก่ตนได้ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ยังมีอีกสังคมหนึ่งที่พร้อมจะรับแรงงานนั้นไปอยู่ด้วยและจ่ายค่าตอบแทนที่สูงกว่า ดังนั้นแรงงานอพยพจึงเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานจากสังคมที่มีแรงงานมากแต่มีทุนน้อยไปยังสังคมที่มีแรงงานน้อยแต่ทุนมาก พวกนี้มีความเชื่ออีกว่า ถ้าปล่อยให้มีการอพยพแรงงานมากๆ แล้ว แรงงานจะแข่งขันกันทำให้ค่าจ้างที่เคยสูงจะต่ำลง ขณะเดียวกันเงินค่าจ้างที่ส่งกลับบ้านพร้อมกับความรู้ความชำนาญที่ได้รับจากงานที่ทำจะช่วยให้พัฒนาประเทศของตนให้เจริญยิ่งขึ้น เมื่อประเทศตนเจริญขึ้นแล้วอัตราการอพยพแรงงานไปอยู่ที่อื่นก็จะลดน้อยลง เพราะค่าแรงงานที่ปรับใหม่ในประเทศตนจะไม่ต่างจากค่าแรงในประเทศที่เจริญแล้ว(D.S.Massey et al., 1990 : 1993, 431-466)

แม้ว่าแนวความคิดข้างต้นจะได้รับการยอมรับอย่างมาก แต่ก็ได้รับการโต้แย้งเช่นกันว่าในบางประเทศอาจจะมีค่าจ้างสูง แต่ก็ยังมีการว่างงานปรากฏอยู่ เพราะแม้แต่ในประเทศก็หางานทำไม่ได้ แต่คนต่างประเทศที่เห็นว่าตนเองอาจจะมีโอกาสมาหางานทำได้ โดยได้ค่าจ้างมากกว่าที่ตนจะได้รับในประเทศของตน จึงตัดสินใจมาเสี่ยงหางานทำในประเทศที่มีรายได้มากกว่า แม้ว่าโอกาสจะได้งานทำน้อยเต็มที (M.Kearney, 1986: 331-361)

จากแนวความคิดของกลุ่มพวกบทบาทนิยม(Functionalist) ที่เสนอว่า การอพยพแรงงานข้ามประเทศเป็นการแสวงหาโอกาสของแรงงานที่จะมีรายได้มากขึ้นในประเทศที่ตนไปรับจ้างนี้เอง ทำให้รัฐบาลของหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้ใช้แนวคิดนี้เป็นหลักในเรื่องของนโยบายแรงงาน ประเทศเหล่านี้พยายามสนับสนุนให้ประชาชนในชาติตนไปรับจ้างในต่างประเทศ โดยหวังว่าประเทศที่รับแรงงานเหล่านั้นไปก็คงพอใจกับแรงงานต่างชาติที่มีราคาถูกกว่าการจ้างคนท้องถิ่น ประเทศที่ส่งแรงงานก็ได้ประโยชน์จากเงินต่างประเทศที่แรงงานของตนส่งกลับมายังบ้านเกิด ช่วยให้ดุลชำระเงินดีขึ้นและยังช่วยลดปัญหาการว่างงานในประเทศอีกด้วย ซึ่งประเทศเหล่านี้ยังมีความกลัวอยู่ว่า ถ้าหากประเทศของตนมีปัญหการว่างงานอยู่แล้ว อาจทำให้เกิดปัญหาการเมืองตามมาภายหลัง การส่งคนงานไปต่างประเทศจะช่วยลดความตึงเครียดทางการเมืองให้น้อยลง นอกจากนั้นยังหวังต่อว่าในระยะยาวนั้นด้วยเงินออมที่ทำงานมาได้บวกกับความรู้ ความชำนาญที่ได้รับจากการทำงานจะทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นและมีผลต่อการสร้างงานในอนาคตอีกด้วย(J. Goss and B.A. Lindquist, 1993 : 320-321)

- พวกโครงสร้างนิยม(Structuralist)

กลุ่มนี้พิจารณาถึงภาพรวมว่า แรงงานข้ามประเทศนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ประเทศผู้ส่งแรงงาน(Source Country) และประเทศผู้รับแรงงาน(Receiving Country) ได้รับผลประโยชน์อย่างไรจากสถานการณ์ดังกล่าว แต่การมองของกลุ่มนี้ค่อนข้างแฝงไปด้วยอคติ โดยพิจารณาว่า เป็นการเอารัดเอาเปรียบจากประเทศที่ร่ำรวยที่เปลี่ยนรูปการขูดรีดทรัพยากรธรรมชาติในอดีตมาเป็นการขูดรีดแรงงานอย่างในปัจจุบัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจการเมืองที่เอารัดเอาเปรียบ(Exploitative Political

Economic Relationship) ระหว่างชนชั้น ดังนั้นจึงเป็นการมองสังคมโดยส่วนร่วมไม่ใช่มองแรงงานในลักษณะปัจเจกชนว่าทำไมจึงอพยพไปทำงานยังประเทศอื่น

กลุ่มแนวความคิดนี้ยังแบ่งออกเป็นย่อยๆลงไปอีก เช่น พวกทฤษฎีพึ่งพาแบบมาร์กซิสต์สมัยใหม่ (Neo-Marxist Dependency Theory) พวกทฤษฎีระบบโลก (World System Theory) และทฤษฎีกระบวนการการผลิต (Modes of Production)

- พวกทฤษฎีพึ่งพาแบบมาร์กซิสต์สมัยใหม่ ได้อ้างว่า สาเหตุของการอพยพแรงงานเนื่องมาจากในประเทศนั้นๆ มีการพัฒนาเฉพาะบางส่วน ขณะที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้รับการพัฒนา การพัฒนาที่ไม่ทั่วถึงเป็นผลมาจากระบบอาณานิคมแบบโบราณและระบบอาณานิคมสมัยใหม่ที่ประเทศแม่พยายามเอาเปรียบประเทศที่เป็นเมืองขึ้นของตน โดยการตั้งศูนย์กลางในเมืองใหญ่ๆ ของประเทศเมืองขึ้น และละเลยพื้นที่อื่นๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ตน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ยากจนต้องเข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ๆ ส่วนการอพยพแรงงานระหว่างประเทศนั้น ประเทศแม่จะคัดเลือกแต่แรงงานที่มีความรู้ความสามารถมาทำงานในประเทศตน ผลผลิตของแรงงานที่อพยพมานั้นให้ประโยชน์แก่ประเทศแม่มากกว่าจำนวนเงินที่แรงงานเหล่านั้นส่งกลับประเทศตนเสียอีก (S. Amin, 1974: 65-124) พวกทฤษฎีพึ่งพาแบบมาร์กซิสต์มักจะใช้อ้างทางประวัติศาสตร์ที่ระบุว่า ประเทศพัฒนาทั้งหลายเคยเอาเปรียบประเทศเมืองขึ้นจากอดีตอย่างไร และปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการเอาเปรียบแบบใหม่ ในลักษณะเอาแรงงานที่มีคุณภาพจากประเทศอดีตเมืองขึ้นมาใช้ประโยชน์ในประเทศตน

- พวกทฤษฎีระบบโลก มีความเห็นบางส่วนเหมือนกับนักคิดกลุ่มแรก แต่ได้มีการเพิ่มเติมว่า เนื่องจากการเกิดระบบเศรษฐกิจแบบตลาดโลก (Global Market Economy) ทำให้กระบวนการของเงินทุนและสินค้ากระจายไปตามสถานที่ต่างๆ การผลิตที่เกิดขึ้นจะเป็นการผลิตจำนวนมากเพื่อสามารถกระจายสินค้าไปทั่วโลก ประเทศที่พัฒนาแล้วจะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้ามาจำหน่ายยังประเทศผู้ผลิต กลุ่มนี้มองว่าเป็นเพราะระบบตลาดโลกและความต้องการสินค้าของผู้บริโภค ทำให้เกิดการอพยพแรงงานข้ามประเทศ (A. Portes and J. Walton, 1981: n.p.)

- พวกทฤษฎีกระบวนการการผลิต (Modes of Production) ก็มีมุมมองที่ไม่ต่างจาก 2 กลุ่มแรกมากนัก โดยเพิ่มเติมจาก 2 กลุ่มแรกว่า เนื่องจากทั่วโลกนำเอาระบบทุนนิยมมาใช้ ซึ่งประเทศอาณานิคมก็ได้รับอิทธิพลดังกล่าวเช่นกัน ดังนั้นผลของการพัฒนาแบบทุนนิยม คือ การทำให้แต่ละประเทศมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน เมืองที่ใหญ่กว่าย่อมได้รับการส่งเสริมมากกว่าเมืองเล็ก ซึ่งมีรูปแบบกระบวนการการผลิตแบบเดิมอยู่ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อระบบทุนนิยมได้ จึงต้องทำหน้าที่รับใช้กระบวนการผลิตของประเทศทุนนิยมขนาดใหญ่ นักทฤษฎีกลุ่มนี้เห็นว่า การนำเข้าแรงงานจากประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศผู้นำเข้าหลายทาง เช่น มีค่าแรงถูก ไม่ต้องกังวลในเรื่องของสวัสดิการต่างๆ แรงงาน

เหล่านี้เป็นแรงงานที่มีฝีมือ ดังนั้นประเทศที่เป็นผู้นำแรงงานเข้าไม่ต้องเสียเวลาในการอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับงานที่แรงงานจะทำ เป็นต้น

2. กลุ่มทฤษฎีผสมผสาน(Integration Approach Theory) กลุ่มนี้เห็นว่า ทฤษฎีแบบเก่าพยายามจะอธิบายปรากฏการณ์ของการอพยพแรงงาน โดยใช้กรอบความคิดที่เป็นโดดๆ มากเกินไป คือ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยหลายปัจจัยด้วย ดังนั้นในการอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ควรที่จะพิจารณาจากหลายๆ เรื่องที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งนักทฤษฎีนี้ได้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ อีก คือ

- กลุ่มเศรษฐศาสตร์ใหม่(New Economics) กลุ่มนี้มีความเห็นคล้ายกับกลุ่มบทบาทหน้าที่ เพียงแต่เพิ่มเติมว่า การตัดสินใจของแรงงานที่อพยพไปยังประเทศ หรือพื้นที่อื่นๆ นั้น ยังช่วยลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพเดิมที่มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้จากภาคเกษตรกรรม ธุรกิจขนาดเล็ก และกิจการแบบเดิมๆ(O.Stark and D.Levhari, 1982 : 191-196; O.Stark 1991 : n.p.) อย่างไรก็ตามกลุ่มนี้ไม่ได้ให้ความกระจ่างมากนักเกี่ยวกับความคิดของกลุ่มตน นอกจากการเสริมแนวความคิดเดิมของกลุ่มบทบาทหน้าที่ให้เห็นมุมมองกว้างขึ้น

- กลุ่มแนวคิดระบบ(System Approach) กลุ่มนี้เห็นว่า ถ้าจะทำความเข้าใจในเรื่องการอพยพแรงงานแล้ว จะต้องพิจารณาทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองไปด้วยกัน และยังต้องมองในเรื่องส่วนตัวของแรงงานมาประกอบ เช่น ความสัมพันธ์ของแรงงานต่อครอบครัวหรือสังคมรอบด้าน เป็นต้น กล่าวคือ การอพยพแรงงานเป็นเรื่องการตัดสินใจ การโยกย้าย และการปรับตัวของคนงานหลายๆ ภายใต้อสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่อยู่รอบๆ ตัวเขา (J.Fawcett and F.Arnold, 1987 : 467-470)

- กลุ่มแนวคิดแบบเครือข่าย(Networks Approach) กลุ่มนี้มีแนวคิดคล้ายกับกลุ่มที่ 2 แต่จะเรียงลำดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ละปัจจัย คือ เริ่มจากตัวบุคคลที่ตัดสินใจไปขายแรงงานยังต่างแดน ซึ่งครอบครัวจะเป็นปัจจัยแรกต่อแรงงานที่มีอิทธิพลทำให้แรงงานไปทำงานประเทศอื่น ต่อมาคือ ชุมชน หรือสภาพสังคมที่ครอบครัวนั้นๆ อาศัยอยู่ และจากสภาพสังคมก็ได้รับอิทธิพลมาจากระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในระดับชาติ ซึ่งทุกปัจจัยจะเกี่ยวโยงกันในลักษณะของเครือข่าย(D.S. Massey, 1990 : 5)

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้นั้น คณะผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) มาใช้ในการวิเคราะห์งานวิจัยชิ้นนี้ เหตุที่ใช้แนวคิดนี้ก็เพราะ แนวคิดดังกล่าวสามารถนำเสนอมุมมองการวิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุมเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสาเหตุของการย้ายถิ่นที่ได้นำเสนอ

ในรูปของปัจจัยหลัก จากประเทศต้นทาง ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักในการเคลื่อนย้ายของแรงงาน อันประกอบไปด้วย

- อัตราการว่างงานและการทำงานในระดับต่ำ หมายถึงประเทศนั้นมีแรงงานมากเกินไปจนเกินไป ผลก็คือ แรงงานส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถหางานทำได้จะต้องกลายเป็นผู้ว่างงานและแรงงานอีกบางส่วนก็ทำงานไม่เต็มความสามารถ ทำให้ไม่มีการใช้ประโยชน์กำลังคนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่ว่างย่อมหาทางที่จะมีงานทำอยู่เสมอ แรงงานกลุ่มนี้ย่อมมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปต่างประเทศ
- ระดับค่าจ้างและเงินเดือนต่ำเมื่อเทียบกับต่างประเทศ หากได้รับค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานอาชีพเดียวกันในต่างประเทศมากก็มีแนวโน้มว่าแรงงานเหล่านี้จะเคลื่อนย้ายเพื่อหารายได้ที่สูง
- ขาดสิ่งจูงใจสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ การที่ไม่มีโอกาสเห็นความก้าวหน้าในอาชีพเท่าที่ควร โดยเฉพาะแรงงานที่มีความชำนาญย่อมเกิดความรู้สึกอยากเคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ
- นโยบายในการพัฒนากำลังคนไม่เหมาะสม ในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายอาจจะไม่มีแผนพัฒนากำลังคนหรือมีแผนที่ไม่เหมาะสม ทำให้กำลังคนบางประเภทมีมากเกินไปไม่สมดุลกับกำลังคน การที่นโยบายไม่เหมาะสมเช่นนี้ทำให้กำลังคนส่วนหนึ่งไม่ตรงกับความต้องการในประเทศ เป็นผลให้ไม่มีงานที่เหมาะสมกับความสามารถให้ทำในขณะที่ประเทศอื่นต้องการแรงงานประเภทนี้อยู่ คนกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะเคลื่อนย้ายออกไปทำงานนอกประเทศ
- ปัจจัยทางสังคมและการเมือง การเคลื่อนย้ายส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่พอใจสภาพสังคมหรือการเมืองในประเทศได้ เช่น การที่เมืองมีแต่ความวุ่นวาย มีการกีดกันเรื่องเชื้อชาติ วรรณะ หรือความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น

และปัจจัยดึงดูด ถือเป็นสาเหตุที่ดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่งอันสืบเนื่องมาจากเหตุผลในหลายประการด้วยกันคือ

- ระดับค่าจ้างและเงินเดือนสูงกว่าประเทศตน ก็กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แรงงานเหล่านี้ต้องการอพยพออกประเทศตน เมื่อมีโอกาสแสวงหารายได้ที่สูงขึ้น
- การขาดแคลนกำลังคนในบางสาขา ในแทบทุกประเทศมีโอกาที่จะขาดแคลนคนบางสาขาอยู่เสมอ ถ้าหากมีการเผยแพร่ข่าวความรู้เกี่ยวกับตลาดแรงงานทำให้แรงงานในต่างประเทศทราบถึงประเภทแรงงานที่ขาดแคลนนี้เป็นอย่างดี เมื่อแรงงานในต่างประเทศมองเห็นโอกาสในการทำงานก็จะถูกดึงดูดใจให้เคลื่อนย้ายเข้ามาได้ ถ้าระดับเงินเดือนสูงพอ

- โอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว ย่อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกและยังเป็นแหล่งวิทยาการแผนใหม่ ออกมาตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องการประสิทธิภาพของแรงงาน ดังนั้นผู้ที่มีความชำนาญระดับสูงจากประเทศที่ด้อยกว่าเพราะขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านวิชาการก็จะหาทางอพยพมายังประเทศเหล่านั้นได้
- การให้นักศึกษาต่างชาติมีโอกาสเข้ามาศึกษาอบรมได้
- ปัจจัยทางด้านสังคมและการเมืองสิ่งดึงดูดทางสังคมและการเมืองให้แรงงานเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศนั้น อาจไม่มีการกีดกันทางด้านสัญชาติ ศาสนา ฯลฯ

นอกจากนี้ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) สามารถนำเสนอรูปแบบการเคลื่อนย้ายแรงงานว่า สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศพัฒนาแล้วด้วยกัน
2. การเคลื่อนย้ายจากประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศพัฒนาแล้ว
3. การเคลื่อนย้ายจากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา
4. การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับตัวเอง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากเหตุผลใน 2 ประการด้วยกันคือ
  - การเคลื่อนไป-มาของแรงงานตามแนวชายแดนเพื่อหางานทำในประเทศที่มีอาณาเขตติดกัน
  - ระดับความมั่นคงหรือโอกาสทางเศรษฐกิจหรือหนีจากสภาพการว่างงานที่กำลังเผชิญอยู่

และเมื่อนำแนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) มาอธิบายถึงปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่คณะผู้วิจัยได้ทำศึกษานั้น จะทำให้มองเห็นภาพชัดเจนขึ้นว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลให้แรงงานพม่าเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย และปัจจัยทางสภาพแวดล้อมของ 2 ประเทศ ซึ่งในประเทศพม่า ปัจจัยทางการเมือง การสู้รบภายในประเทศ ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัญหาความยากจน นับเป็นแรงผลักดันอันสำคัญ ส่วนในประเทศไทย เมื่อมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประกอบกับจำนวนแรงงานภายในประเทศที่ไม่สามารถสนองต่อความต้องการของนายจ้างได้ แรงงานข้ามชาติจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญทางหนึ่งของนายจ้าง อีกทั้งแรงงานเหล่านี้เป็นแรงงานที่มีราคาถูก ไม่มีข้อต่อรองใดๆ มีความอดทนสูง ทำให้นายจ้างนิยมใช้แรงงานข้ามชาติในกิจการของตน แม้ว่าจะมีแรงงานไทยที่ยังคงไม่มีงานทำในเขตพื้นที่เดียวกันก็ตาม

2.3 ทบทวนวรรณกรรมปริทัศน์

ในส่วนของการวิจัยเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาตินั้น เราพบว่า มีนักวิชาการหลากหลายสาขาทั้งไทยและต่างประเทศที่ให้ความสนใจต่อปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายของแรงงานจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง จนนำไปสู่การเกิดกระบวนการศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในหลายมิติด้วยกันไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านกฎหมาย มิติทางด้านสุขภาพและสาธารณสุข มิติทางด้านสิทธิสถานะของแรงงานข้ามชาติ มิติทางด้านนโยบายของรัฐที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ มิติทางด้านปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ มิติทางด้านประชากรและสังคมของแรงงานข้ามชาติ มิติทางด้านกระบวนการเข้ามาเส้นทาง กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงาน และมิติทางด้านเศรษฐศาสตร์แรงงาน ดังสามารถสังเกตได้จากงานวิจัยหลากหลายโครงการ ดังต่อไปนี้

ชุดโครงการวิจัยเรื่อง **ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย** ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้ทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติทั้งหมด 14 ประเด็นย่อยด้วยกัน ซึ่งสามารถแยกได้ตามมิติต่างๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มิติทางด้านประชากรและสังคม ประกอบไปด้วย

งานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุล,วรรณา จารุสมบัติ และ อัญชลี วรวัชรรัตน์ (2540) ซึ่งได้ทำการศึกษาในประเด็น **ความซับซ้อนและความสับสนเรื่องคนข้ามชาติของประเทศไทย** พบว่า เป็นงานวิจัยที่มีเป้าหมายในการศึกษาถึงแนวความคิดของการย้ายถิ่นข้ามชาติ เพื่อนำเสนอความหมายของคำว่า คนข้ามชาติ การอธิบายถึงสถานการณ์คนข้ามชาติในประเทศไทยและการจำแนกแจกแจงประเภทของคนข้ามชาติแต่ละกลุ่มในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงภาพรวมของคนต่างชาติที่เดินทางเข้า-ออกประเทศไทย โดยพยายามจับภาพการเคลื่อนย้ายเข้าออกที่ผิดสังเกตของคนบางประเทศที่อาจมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายการค้าแรงงาน และคนจากบางประเทศที่เข้าเมืองและคงค้างแอบแฝงอยู่ในประเทศเป็นจำนวนมากเพื่อทำงาน ตลอดจนการคาดประมาณแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองและมาทำงาน ซึ่งปัจจุบันคือ กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่มีมากที่สุดและมีปัญหามากที่สุดในขณะนี้

งานวิจัยของ Carl Grundy –War (2004) ได้ทำการศึกษาเรื่อง **The Silence and Violence of Forced Migration: The Myanmar- Thailand Border** พบว่า เป็นงานวิจัยที่พยายามสะท้อนให้เห็นถึง

สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพม่า อันนำไปสู่การเป็นฐานในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนย้ายของแต่ละชนกลุ่มน้อยในพม่า

มิติทางด้านสิทธิสถานะของแรงงานข้ามชาติ ประกอบไปด้วย

งานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุลและพรสุข เกิดสว่าง (2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย** พบว่า เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาและให้ความสำคัญกับกลุ่มชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย สืบเนื่องมาจากนักวิจัยมองว่า กลุ่มชาวเขาและชนกลุ่มน้อยต่างก็เป็นคนข้ามชาติอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังเป็นคนไร้สัญชาติไทย หรือ เป็นคนเถื่อนที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย แม้ว่าจะไม่เคยเดินทางออกนอกประเทศไทยเลยก็ตาม เป็นผู้อพยพหลบภัยสงครามและเป็นแรงงานเถื่อนทำงานที่ผิดกฎหมายแรงงาน

งานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุลและพรสุข เกิดสว่าง(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าจากผู้ลี้ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ** พบว่า เป็นงานวิจัยที่พยายามสะท้อนให้เห็นถึง วิถีชีวิตของผู้ลี้ภัยจากประเทศพม่า แรงผลักดันในถิ่นต้นทางและแรงดึงดูดในถิ่นปลายทาง อันนำไปสู่การย้ายถิ่น ตลอดจนสถานะความรุนแรงหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่คนข้ามชาติได้ประสบเข้ามาในประเทศไทย

งานวิจัยของ รพินทร์ พิทักษ์มหาธาตุ(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **ภาพรวมของแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทย** พบว่า เป็นงานวิจัยที่ให้ภาพรวมของแรงงานต่างชาตินี้ที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในประเทศไทยและได้ศึกษารูปแบบการทำงานของแรงงานมีฝีมือชาวต่างชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและได้รับใบอนุญาตทำงานใน 67 จังหวัด ในปี 2538 จำนวน 19,672 ราย

มิติทางด้านกระบวนการเข้ามา เส้นทาง กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงาน ประกอบไปด้วย

งานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุลและพรสุข เกิดสว่าง(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **เส้นทางแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านสู่การค้าบริการทางเพศในประเทศไทย** พบว่า เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาการค้าหญิงต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเน้นที่การถูกชักนำเข้ามาทำงานค้าบริการทางเพศในประเทศไทย

งานวิจัยของ สุรีย์พร พันพื้ง, ทวีศ โคเอทย์, อวิศยา ปาน้ำ, ไค มะ จอ ซอ และ เสาวระภาค สุขสินชัย (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง **คนรับใช้ในบ้าน:แรงงานอพยพจากพม่ามาไทย** พบว่า งานวิจัยชิ้นนี้ได้พยายามเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตในพม่า การเดินทางอพยพย้ายถิ่น เงื่อนไขการทำงาน สถานภาพทางกฎหมาย ประเด็นสุขภาพ สิ่งเสพติดและความรุนแรงในครอบครัว ความคาดหวังในอนาคตของคนรับใช้ในบ้าน(แรงงานอพยพจากพม่า)ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากและอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

งานวิจัยของ กุศล สุนทรธาดา และอุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **กระบวนการจ้างแรงงานข้ามชาติที่ลักลอบเข้าเมืองและความคิดเห็นของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง** พบว่า เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการย้ายถิ่นเข้ามา การจ้างงานและผลสืบเนื่องและผลกระทบจากการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ ทางด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจสังคม และสาธารณสุข รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประชาชนไทย เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ที่มีต่อนโยบายและมาตรการในการผ่อนปรนให้มีการใช้แรงงานต่างชาติดังกล่าว เป็นงานวิจัยที่ศึกษาแรงงานไทยจำนวน 330 คน แรงงานต่างชาตินับจำนวน 337 คน ในพื้นที่ 10 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ระนอง ตรัง ภูเก็ต และกรุงเทพฯ ปริมาณพล ในสถานประกอบการ 6 สาขา ได้แก่ เกษตร อุตสาหกรรม ประมง/ประมงต่อเนื่อง ก่อสร้าง บริการทั่วไป และบริการทางเพศ ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการย้ายถิ่นเข้ามาของแรงงานต่างชาตินับส่วนใหญ่เป็นผลมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามเหตุผลทางด้านการเมืองก็มีส่วนเสริมการเข้ามาของแรงงานต่างชาติโดยเฉพาะเชื้อชาติไทยใหญ่และกะเหรี่ยงในประเทศพม่า แรงงานเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายครอบครัวในการเข้ามาในประเทศไทย ส่วนเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาส่วนใหญ่นับขึ้นอยู่กับเชื้อชาติ เช่น ไทยใหญ่จะเดินทางมาจากเมืองต่างๆในรัฐฉานเข้ามาทางช่องทางและด่านตรวจคนเข้าเมืองใน 3 จังหวัดทางภาคเหนือ คือ เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน กะเหรี่ยงจะเดินทางมาจากรัฐกะเหรี่ยงเข้ามาทางทิศตะวันตกทางจังหวัดกาญจนบุรี และตาก พม่าส่วนใหญ่มาจากย่างกุ้ง หงสาวดี มาทางเรือผ่านเมืองพะวาย มะริด เกาะสอง และเข้าไทยทางจังหวัดระนอง ส่วนชนชาติมอญจะมาจากมะละแหม่ง ตะนาวศรี และพะวาย โดยเข้าไทยได้ 2 ทาง คือ เดินทางเข้ามาทางจังหวัดกาญจนบุรี และมาทางเรือลงมาทางเมืองพะวาย มะริด และเกาะสองเข้าไทยที่ระนอง กลุ่มกะเหรี่ยงที่เข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่มักเข้ามาทำงานในสถานบริการทั่วไป ชาวมอญจะทำงานในสวนยางและโรงงานอุตสาหกรรม ไทยใหญ่ส่วนมากทำงานในภาคเกษตรกรรมและบริการทางเพศ พม่าและเขมร ส่วนใหญ่เข้ามาทำงานประมงและประมงต่อเนื่อง สำหรับประเด็นเกี่ยวกับความต้องการในการกลับบ้านนั้น พบว่า ร้อยละ 60 ต้องการกลับบ้าน ร้อยละ 30 ไม่อยากกลับบ้านประเทศเดิม ร้อยละ 10 ยังไม่แน่ใจว่าจะกลับหรืออยู่ในประเทศไทย กะเหรี่ยงเป็นชนชาติที่ไม่อยากกลับมากที่สุด เพราะกะเหรี่ยงเป็นชนชาติที่มีความขัดแย้งสูงมากกับพม่า ในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเข้ามาทำงานและการจ้างงานของแรงงานต่างชาติ พบว่า ร้อยละ 44 ของแรงงาน

ต่างชาติเข้ามาทำงานโดยอาศัยเครือข่ายของญาติหรือเพื่อนชักชวนมา และ ร้อยละ 40 มาสมัครด้วยตนเอง สำหรับผลกระทบของการเข้ามาของแรงงานต่างชาติจำนวนมาก พบว่า แรงงานไทยและประชาชนไทยมีความเห็นที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน กล่าวคือ แรงงานต่างชาติมีส่วนทำให้แรงงานไทยถูกแย่งงานและถูกกดราคาค่าจ้าง โดยเฉพาะแรงงานไทยที่ทำงานอยู่ในสถานบริการทั่วไปและโรงงานอุตสาหกรรม แต่ก็มีผลดีต่อนายจ้าง คือ ทำให้นายจ้างมีต้นทุนแรงงานที่ต่ำ และช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทย ผลเสียด้านอื่นๆ คือ ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โรคติดต่อ

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาวิจัยของ สุภางค์ จันทวานิช (2546) ที่ได้ทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานและการถูกหลอกลวงของแรงงานต่างชาติจากพม่าในประเทศไทย ศึกษาพื้นที่แม่สาย แม่สอด และระนอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของแรงงานต่างชาติจากพม่าในประเทศไทย ปัญหาและสถานการณ์ของการหลอกลวงแรงงานต่างชาติจากพม่า และวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้แรงงานต่างชาติตัดสินใจมาทำงานในประเทศไทย ซึ่งมีผลการวิจัยทั้ง 3 พื้นที่ ดังนี้ คือ ประเด็นเกี่ยวกับเชื้อชาติของแรงงาน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีเชื้อชาติพม่า รองลงมา คือ ไทใหญ่ และทวายกับมอญ ในประเด็นเกี่ยวกับการเดินทางเข้ามาประเทศไทย พบว่า แรงงานเกือบหนึ่งในสี่ไม่ผ่านด่าน แม่สายเป็นพื้นที่ที่มีผู้ไม่ผ่านด่านมากที่สุด รองลงมา คือ แม่สอด และระนองมีผู้ไม่ผ่านด่านเพียงร้อยละ 4 สำหรับการใช้อเอกสารเดินทาง ระนองมีผู้ไม่มีเอกสารมากที่สุด แม่สอดและแม่สาย ส่วนใหญ่ใช้บัตรผ่านแดน การเดินทางเข้ามาทำงาน แรงงานส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาทำงานตามลำพัง รองลงมาไปกับสมาชิกครอบครัวหรือเพื่อน มีผู้ใช้บริการนายหน้าเพียงร้อยละ 7.5 แรงงานพม่าในจังหวัดระนองเข้ามาทำงานประมุงมากที่สุด แรงงานในแม่สายมีอาชีพรับจ้างทั่วไป เกษตรกร และโรงงาน ส่วนแรงงานพม่าในแม่สอด เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุด ประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ตัดสินใจเข้ามาทำงานที่ประเทศไทยของแรงงานพม่า พบว่า ด้วยเหตุผลของการมีอัตราค่าจ้างในประเทศพม่าต่ำ รองลงมา คือ การว่างงานในพม่า ความยากจนในครอบครัว การผ่านประสบการณ์เลวร้ายในพม่า(ได้แก่การถูกเกณฑ์แรงงานและอื่นๆ) สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการล่อลวงและเอารัดเอาเปรียบแรงงาน พบว่า มีไม่มากนัก แรงงานร้อยละ 88 ไม่ได้ถูกล่อลวง ที่เหลือร้อยละ 12 ถูกเอารัดเอาเปรียบ ให้เป็นโสเภณี ให้ทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน เป็นต้น

งานวิจัยของอำนาจ รักธรรม(2541) ได้ศึกษาถึง **เครือข่ายการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน** โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุและเครือข่ายรวมทั้งขบวนการในการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2. เพื่อศึกษาถึงวิธีการและขั้นตอนการลักลอบเข้าเมือง และ 3. เพื่อเป็นข้อเสนอต่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการหามาตรการในการแก้ไขปัญหาการลักลอบเข้าเมือง โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมี

ส่วนร่วม สัมภาษณ์สัมภาษณ์กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเจ้าของกิจการที่มีแรงงานพม่า กลุ่มบุคคลในท้องถิ่น และกลุ่มลักลอบเข้าเมืองสัญชาติพม่า พบว่า สาเหตุการลักลอบเข้าเมืองเกิดจากปัจจัยผลักดันจากภายในประเทศพม่าและปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการลักลอบเข้าเมืองทั้งภายในประเทศพม่าและในประเทศไทย เครือข่ายที่สำคัญได้แก่ กลุ่มผู้ลักลอบเข้าเมืองที่มีการสร้างเครือข่ายติดต่อสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคย และเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกลุ่มคนพวกเดียวกัน เพื่อให้การลักลอบเข้าเมือง การหางานทำและพักอาศัยได้นานที่สุด ซึ่งในเครือข่ายการลักลอบเข้าเมือง ยังมีกลุ่มต่างๆในพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีผลประโยชน์ที่เกื้อกูลและแลกเปลี่ยนกัน คือ 1. กลุ่มผู้ลักลอบเข้าเมืองได้มีงานทำและมีที่พักอาศัย 2. กลุ่มคนไทยเจ้าของกิจการต่างๆได้ประโยชน์จากแรงงานราคาถูกและทรหดอดทนในการทำงาน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต 3. กลุ่มคนไทยผู้รับจ้างขนแรงงานไปทำงานต่างจังหวัดได้ประโยชน์จากการรับจ้างขนแรงงานต่างด้าวออกนอกเขตจังหวัด 4. กลุ่มคนไทยในพื้นที่ได้รับประโยชน์จากการมีแรงงานราคาถูกดูแลเฝ้าสวน ไร่นา

งานวิจัยของ เชิดชาย ม่วงมงคล(2537) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่า : กรณีศึกษาอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน** โดยมีวัตถุประสงค์ 1. ระหว่างปัจจัยผลักดันกับปัจจัยดึงดูด ปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของคนพมามากกว่ากัน 2. สามารถกำหนดนโยบายและมาตรการของฝ่ายรัฐบาลไทย เพื่อที่จะสกัดกั้นและลดปริมาณของการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ณ จุดอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนให้น้อยลง ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยผลักดันมีอิทธิพลในการตัดสินใจของคนพมามากกว่าปัจจัยดึงดูด ซึ่งปัจจัยผลักดันที่สำคัญ ได้แก่ การเกณฑ์ทหาร และการเกณฑ์แรงงานด้วยอำนาจเผด็จการทางทหาร เพื่อทำสงครามปราบปรามกองกำลังของชนกลุ่มน้อยในพม่าที่เรียกร้องการจัดตั้งประเทศเอกราช นอกจากนั้น ความยากจนและการไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพม่าเป็นปัจจัยผลักดันที่มีสำคัญรองลงมาสำหรับปัจจัยดึงดูดนั้น มีผลทำให้เกิดความคิดที่จะเสี่ยงเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า แต่ไม่ได้มีอิทธิพลในช่วงเวลาของการตัดสินใจลักลอบข้ามเส้นเขตแดนเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการที่รัฐบาลไทยควรหามาตรการป้องกันการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เข้มงวดในการตรวจตราจับกุมผู้กระทำผิด รวมทั้งผู้ที่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ควรมีหน่วยเฉพาะกิจเป็นทางการเพื่อทำหน้าที่โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการลดอิทธิพลจากปัจจัยดึงดูดอื่นๆ ให้น้อยลง ควรจะเปิดจุดผ่อนปรนเป็นช่องทางเข้า-ออกในพื้นที่ของอำเภอขุนยวม เพื่อให้ประชาชน ทั้ง 2 ฝ่าย สามารถติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้บ้าง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการยืดหยุ่นและเหมาะสมต่อสภาวะในปัจจุบัน

มิติทางด้านสุขภาพและสาธารณสุข ประกอบไปด้วย

งานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุล, วณิ ปิ่นประทีป, จัตรสมุน พฤติภิญโญ และพิมพ์า ขจรธรรม (2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **ผลกระทบจากภาวะการเกิด การเจ็บป่วย การระบาดของโรค และการตายของแรงงานข้ามชาติต่อนโยบายสาธารณสุข** พบว่า เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาผลกระทบของการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติในด้านสาธารณสุข โดยวิเคราะห์จากแบบสำรวจสภาวะสุขภาพของผู้ย้ายถิ่นต่างชาติ ส่งไปยังสถานบริการสาธารณสุขของรัฐใน 26 จังหวัด โดยคัดเลือกจากจังหวัดที่มีการคาดประมาณว่า มีแรงงานอพยพต่างชาติจำนวน 10,000 คน ขึ้นไป ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า แรงงานต่างชาติเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อและโรคติดต่อที่เป็นปัญหาสาธารณสุขตลอดจนโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ไข้มาลาเรีย และอุบัติเหตุเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งในแรงงานเหล่านี้ โรคเอดส์เป็นปัญหาที่สำคัญในจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะการเกิด พบว่าในระหว่างปี 2536-2539 มีเด็กที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานต่างชาติเกิดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเด็กที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานพม่า จากภาวะการเกิด การตาย การเจ็บป่วย ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แสดงถึงภารกิจที่บุคลากรทางด้านสาธารณสุขต้องแบกรับเพิ่มขึ้นรวมทั้งงบประมาณที่รัฐต้องใช้ในการรักษาก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาของแรงงานต่างชาติมีผลกระทบทั้งในทางสังคมและสาธารณสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐต้องตระหนักและหามาตรการต่างๆ เพื่อรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อไปในอนาคต

งานวิจัยของกฤตยา อาชวนิจกุล ทริส โคเอพท์ และ นิน นิน ไพน (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง **เพศอนามัยเจริญพันธุ์และความรุนแรง:ประสบการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า** พบว่า ผู้อพยพได้รายงานถึงความรุนแรงของตนเองก่อนเดินทางออกจากประเทศพม่าว่าต้องเผชิญกับความรุนแรงต่างๆที่รัฐบาลทหารพม่ากระทำต่อประชาชน และสำหรับกลุ่มผู้อพยพที่เป็นชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญชะตากรรมที่โหดร้ายทารุณมากขึ้นไปอีก โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ยังคงมีการสู้รบอยู่ และเมื่ออยู่ในประเทศไทยสภาพความรุนแรงที่ต้องเผชิญมีสาเหตุ สืบเนื่องมาจากสถานภาพที่เป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายจึงอาจถูกจับกุมและถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้ง่ายและมีความเสี่ยงสูงต่อการถูกละเมิดสิทธิจากนายจ้างหรือเสี่ยงต่อสภาพความไม่ปลอดภัยในที่ทำงาน ซึ่งเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ เช่น ถูกโกงค่าแรง ได้รับบาดเจ็บตั้งแต่เล็กน้อย สามี พิการ จนถึงแก่ชีวิต ที่สำคัญคือ ผู้อพยพหญิงเสี่ยงต่อการกระทำรุนแรงทางเพศทั้งจากเจ้าหน้าที่รัฐ นายจ้าง และเพื่อนร่วมงานด้วยตนเอง ในยามเจ็บป่วย ผู้อพยพส่วนใหญ่ไม่สามารถเลือกหาสถานพยาบาล หรือวิธีการรักษาที่เหมาะสมต่อสภาพความเจ็บป่วยของตนเองได้ ซึ่งมีผลมาจากสภาพชีวิตที่เป็นอยู่อย่างผิดกฎหมาย การไม่มีเงินออม และพูดภาษาไทยได้น้อย จึงไม่น่าแปลกใจที่ผู้อพยพส่วนใหญ่รักษาด้วยตนเอง ทำให้มีรายงานการตายในกลุ่มผู้อพยพจำนวนมาก ดังนั้นหัวใจสำคัญของนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพจากประเทศพม่าก็คือทำอย่างไรให้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

ของผู้อพยพได้รับการปกป้องคุ้มครองตั้งแต่ชุมชนต้นทางและปลายทาง ดังนั้นนโยบายสำหรับประเทศไทย ควรต้องมุ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่มีแรงงานอพยพที่ต้องตระหนักไม่เฉพาะแต่ตัวแรงงานอพยพ แต่ต้องรวมครอบครัวผู้อพยพเข้าไปด้วยและเปิดโอกาสให้ผู้อพยพเข้ามามีส่วนร่วมในแผนงานต่างๆ ที่ดำเนินการต่อกลุ่มผู้อพยพ จะช่วยทำให้การบริหารจัดการผู้อพยพมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มิติทางด้านกฎหมาย ประกอบไปด้วย

งานวิจัยของ พันธุ์ทิพย์ กาญจนาจิตรา สายสุนทร(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **การเข้ามาในประเทศไทยของคนต่างด้าวเพื่อทำงาน : ข้อสำรวจทางกฎหมาย ปัญหาและทางเลือกนโยบาย** พบว่าเป็นงานวิจัยที่มีเป้าหมายในการสำรวจบทกฎหมายและปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเข้ามาในประเทศไทยของคนต่างด้าวเพื่อทำงาน ผลการสำรวจพบว่า คนต่างด้าวตามกฎหมายไทยหมายถึงทั้งคนต่างด้าวที่เข้าเมืองมาและคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งถือว่าคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยเป็นคนต่างด้าวที่เข้าประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาอันเกี่ยวกับคุณสมบัติของคนต่างด้าวที่กฎหมายไทยยอมรับให้เข้ามาทำงาน พบว่า กฎหมายไทยกำหนดไว้ 3 กรณี คือ กรณีของคนต่างด้าวโดยทั่วไป กรณีของคนต่างด้าวที่มีสถานภาพพิเศษ และกรณีของคนต่างด้าวที่มีสถานการณพิเศษ ซึ่งสถานการณพิเศษนี้กฎหมายได้ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารที่จะอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดนโยบายผ่อนผันให้คนต่างด้าวมีสิทธิพำนักรถอาศัยและทำงานในประเทศไทย และคนต่างด้าวก็มีหน้าที่หลายประการตามกฎหมายไทย ทำยที่สุด ยังไม่มีสนธิสัญญาใดที่กำหนดบทบัญญัติเพื่อบังคับให้ประเทศไทยต้องยอมรับคนต่างด้าวโดยไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น รัฐจึงมีอำนาจอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ที่จะยอมรับให้คนต่างด้าวเข้าเมืองหรือไม่ก็ได้

งานวิจัยของ พิศवास สุคนธพันธุ์ และปฐมภรณ์ บุษปารัง(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **การศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวกับการทำงานและการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว** พบว่า เป็นการวิจัยที่ศึกษาและวิเคราะห์ถึงกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานและการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่ากฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ยอมให้คนต่างด้าวทำงานทั้งในระดับฝีมือและไร้ฝีมือ ด้วยเหตุผลที่ต่างกัน เช่น มาตรา 12 (2) ยอมให้คนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและอยู่ในระหว่างรอการถูกส่งตัวกลับทำงาน (ในประเภทที่อนุญาต) ได้ ซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์จากมาตรา 12 (2) พอสมควร เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากการมีคนต่างชาติจำนวนไม่น้อยอยู่ในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายและทำงานโดยไม่ใบอนุญาตทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ในปี พ.ศ.2535 คณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันให้แรงงานพม่าผิดกฎหมายทำงานได้ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาจากความพยายามของราชการที่จะแก้ไขปัญา และการผลักดันจากกลุ่มนายจ้าง ทำให้เกิดมติ ครม. ปี 39 ซึ่ง

ประสบความสำเร็จบางส่วน อย่างไรก็ตาม การที่รัฐบาลผ่อนผันให้คนต่างด้าวทำงานในกิจการบางประเภท และในบางจังหวัด ได้สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับของหน่วยงานของรัฐ ว่ามีการขาดแคลนแรงงานในบางสาขาและในบางจังหวัด และหากไม่มีคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอยู่ ประเทศไทยอาจจะต้องนำเข้าแรงงานระดับไร้ฝีมือ แต่เมื่อมีคนเข้าเมืองผิดกฎหมายและประสงค์ที่จะทำงาน ประเทศไทยจึงไม่จำเป็นต้องนำเข้าแรงงานไร้ฝีมืออีก ฉะนั้น อาจตีความได้ว่า รัฐบาลยอมให้มีการนำเข้าโดยอ้อม

งานวิจัยของ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร (2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **การยอมรับให้คนต่างด้าวผสมกลมกลืนในสังคมไทย : ข้อสำรวจกฎหมาย ปัญหาและทางเลือกนโยบาย** พบว่า เป็นงานวิจัยที่ได้ดำเนินการสำรวจข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการยอมรับให้คนต่างด้าวผสมกลมกลืนในสังคมไทยโดยการให้สัมภาษณ์คนไทย โดยได้ข้อสรุปว่า การได้รับสัญชาติไทยของคนต่างด้าวมิได้เกิดง่าย ๆ ทั้งนี้ กฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติผสมกลมกลืนกับคนไทยโดยการขอสัญชาติไทย แต่กำหนดให้กระบวนการได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิดเป็นดุลยพินิจของรัฐอย่างสมบูรณ์ และในสถานการณ์ที่ระบบการทำงานของรัฐยังไม่ประสานกันเท่าที่ควร การได้รับสัญชาติไทยจึงเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ความขัดข้องเกิดขึ้นขั้นตอนของการปฏิบัติการในทางทะเบียนของรัฐเพื่อรับรองสิทธิในสัญชาติไทยของบุคคลที่กฎหมายรับรองสิทธิที่จะเป็นไทยหรือร้องขอสัญชาติไทย ซึ่งน่าจะเกิดจากการที่ฝ่ายบริหารสร้างกฎเกณฑ์ในทางปฏิบัติมากมาย และมักจะมีทิศทางที่ขัดแย้งกัน หรืออาจจะมาจากความไม่ทันสมัยของกฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทย

งานวิจัยของ นภาพร หะวานนท์(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **การวิเคราะห์กระบวนการจ้างแรงงานข้ามชาติที่มีทักษะโดยวิธีหลบเลี่ยงกฎหมาย** พบว่า เป็นการศึกษาถึงการเข้ามาทำงานที่มีทักษะหรืองานที่ใช้วิชาชีพของคนต่างด้าว โดยที่คนเหล่านี้ได้เข้ามาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่เข้ามาทำงานประเภทต่างๆอยู่ในประเทศไทยโดยไม่ถูกกฎหมาย กล่าวคือไม่ได้รับการอนุญาตให้ทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

มิติทางด้านนโยบายของรัฐที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ ประกอบไปด้วย

งานวิจัยของ วรวิทย์ เจริญเลิศ และ บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐกับการจ้างแรงงานข้ามชาติ** พบว่า เป็นงานวิจัยที่พยายามทำการวิเคราะห์นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐที่มีผลต่อการจ้างแรงงานข้ามชาติ และจากผลการวิจัย พบว่า ภาครัฐมีนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าที่ใช้ในช่วงปี พ.ศ.2503-2528 และต่อมาใช้นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 เป็นต้นมา ซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อ

การส่งออกทำให้เกิดการขยายตัวในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากแต่เป็นแรงงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะสูง เพราะการผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบใช้สายพาน แรงงานที่ถูกดูดซับเข้ามาในช่วงแรกคือ แรงงานหญิง ต่อมาเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมส่งออกเฟื่องฟู มีการเคลื่อนย้ายแรงงานสูง ทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมือง การเดินทางของแรงงานเพื่อทำงานต่างประเทศ และการเข้ามาของแรงงานต่างชาติที่แสวงหาโอกาสที่ดีกว่า

งานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **ทำการศึกษาในประเด็น บทสังเคราะห์สถานการณ์คนข้ามชาติและทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย** พบว่า เป็นงานวิจัยที่พยายามทำการสังเคราะห์ภาพรวมข้อค้นพบและข้อเสนอแนะของชุดโครงการวิจัยทั้งหมด และเสนอแนะแนวทางเลือกที่เหมาะสมต่อการกำหนดนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยพบว่าปัญหาของรัฐในการจัดการแรงงานต่างชาติ ได้แก่ (1) ขาดระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ (2) การรวมศูนย์อำนาจรัฐในเรื่องการจัดการแรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะในกรณีแรงงานไร้ฝีมือที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย (3) การออกกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติให้อำนาจข้าราชการในการตีความและใช้ดุลยพินิจสูงโดยไม่มีระบบการตรวจสอบและคานอำนาจ ทำให้มีการใช้อำนาจหน้าที่ในทางฉ้อฉลบิดเบือนเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว (4) ความซับซ้อนและสับสนเรื่องกฎหมายและวิธีปฏิบัติราชการในเรื่องที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว (5) ขาดการประสานงานและวางแผนเรื่องแรงงานต่างชาติ

งานวิจัยของวิทยา บุตรเพชรรัตน์(2542) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ **การนํานโยบายแก้ไขปัญหางานต่างด้าวผิดกฎหมายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน** ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการนํานโยบายแก้ไขปัญหางานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายไปปฏิบัติใช้ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของการนํานโยบายแก้ไขปัญหางานต่างด้าวผิดกฎหมายไปปฏิบัติในหน่วยงานของภาครัฐในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหางานต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายที่ให้ผลยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งผลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานต่างด้าว กลุ่มผู้ใช้แรงงานชาวแม่ฮ่องสอน และกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย พบว่า การนํานโยบายแก้ไขปัญหางานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายไปปฏิบัติในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังไม่เกิดประสิทธิผลมากนัก ทั้งนี้เนื่องจาก หน่วยงานผู้่นโยบายไปปฏิบัติยังมีข้อจำกัดในด้านสมรรถนะขององค์กร การขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือของผู้ประกอบการ และพบว่า ข้อจำกัดด้านพรมแดน สภาพภูมิประเทศ ความคล้ายคลึงด้านชาติพันธุ์ ความผูกพันระหว่างเชื้อชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนความไม่สงบทางด้านการเมือง การปกครองในสหภาพพม่า

และความแตกต่างของระดับการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างไทยกับสหภาพพม่า เป็นปัจจัยเสริมให้ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติลดลง

งานวิจัยของ Yongyuth Chalamwong (2004) ได้ทำการศึกษาเรื่อง **Government Policies on International Migration: Illegal Workers in Thailand** พบว่า นักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานในอาเซียนที่เกิดขึ้นทั้งในยุคปัจจุบันและอนาคตนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างแน่นอน ซึ่งประเทศไทยมีประสบการณ์ทั้งในฐานะทั้งผู้ส่งและผู้รับแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทย ดังนั้น รัฐบาลไทยควรที่จะต้องมีการพัฒนานโยบายการอพยพและควรที่จะต้องมีนโยบายในการปกป้องแรงงานไทยทั้งที่ทำงานอยู่ภายในประเทศและเดินทางไปทำงานต่างประเทศด้วย

มิติทางด้านเศรษฐศาสตร์แรงงาน ประกอบไปด้วย

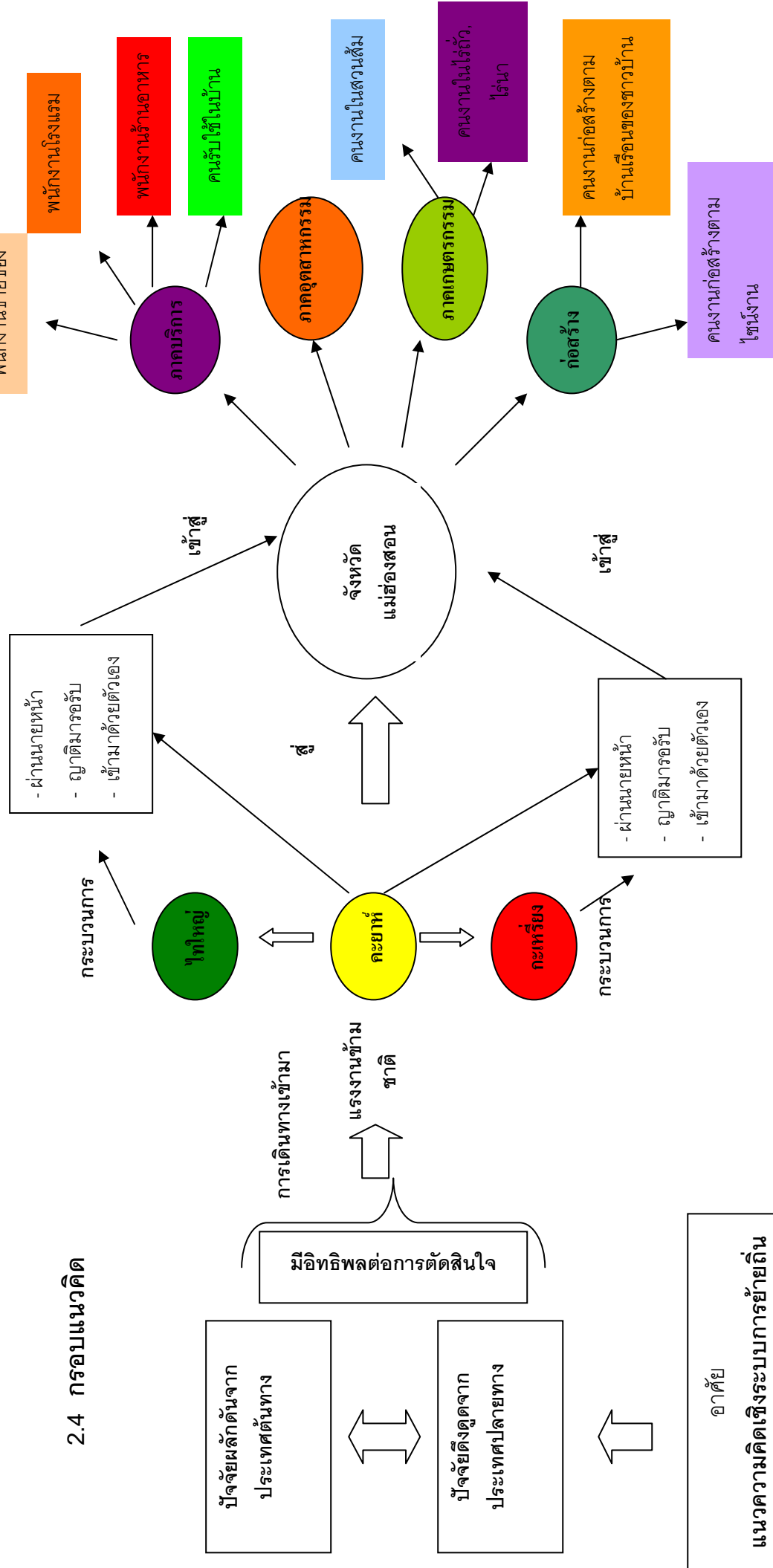
งานวิจัยของ ฟิลิปส์ เกสท์และสุริย์พร พันพึ้ง(2540) ได้ทำการศึกษาในประเด็น **อุปสงค์และอุปทานของกำลังแรงงานไทยกับแรงงานข้ามชาติ** พบว่า เป็นงานวิจัยที่เน้นค้นหาความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของกำลังแรงงานไทย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแรงงานข้ามชาติ พบว่า **ชุดโครงการทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย** ที่มีโครงการย่อยถึง 14 โครงการนั้น ต่างมีความหลากหลายในประเด็นที่ศึกษาไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านประชากรและสังคม มิติทางด้านเศรษฐศาสตร์แรงงาน มิติทางด้านกฎหมาย และมีจุดสนใจที่แตกต่างกันในแต่ละโครงการวิจัยย่อย **จุดเด่น** ของชุดโครงการดังกล่าวก็คือ เป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของแนวความคิดเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ สถานการณ์ของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ระเบียบกฎหมายของรัฐบาลไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ การวิเคราะห์ถึงอุปสงค์และอุปทานของภาคอุตสาหกรรมและของแรงงานข้ามชาติ กระบวนการจ้างงานของแรงงานข้ามชาติ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ ที่อยู่ในประเทศไทยในระดับมหภาคได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นงานวิจัยที่ครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ แต่ยังมี **จุดอ่อน** ในเรื่องของการลงเจาะลึกเกี่ยวกับประเด็นแรงงานข้ามชาติในเชิงพื้นที่ ซึ่งจะแตกต่างไปจากงานของ **สุภาวงศ์** ที่เป็นงานวิจัยที่เจาะลึกในเชิงพื้นที่ แต่มี **จุดอ่อน** ในประเด็นที่ใช้ในการศึกษาวิจัยยังไม่ครอบคลุมทุกประเด็นของแรงงานข้ามชาติ แต่เป็นการศึกษาวิจัยที่เน้นหนักในเรื่องของฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในแต่ละพื้นที่ คือ เชียงราย ระนอง แม่สอด

กล่าวสำหรับงานวิจัยในมิติทางด้านกระบวนการเข้ามา เส้นทาง กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานนั้น พบว่า งานวิจัยทั้ง 4 ชิ้น มี**จุดเน้นในการศึกษาที่เหมือนกัน** คือ เน้นศึกษาถึง เส้นทาง การเข้ามาของ แรงงานข้ามชาติ ศึกษากระบวนการเข้ามา และกระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงาน แต่มี **ความแตกต่างในเรื่องของพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา** คือ งานวิจัยของกฤตยา เน้น ศึกษา กลุ่มแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน งานของ สุริย์พร เน้นศึกษากลุ่มคนรับใช้ในบ้าน งานของกุศล และอุมาภรณ์ เน้นศึกษากลุ่มคนไทใหญ่ กะเหรี่ยง มอญ ที่เดินทางเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทย และ งานของอำนวย เน้นศึกษากลุ่มแรงงานที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยในชุดโครงการ **ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย งานวิจัยของสุรางค์ และงานวิจัยของนักวิชาการคนอื่น ๆ** นั้น ถือได้ว่าเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่นักวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลต่อยอดในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่และกะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี เพียงแต่จะมีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ในชุดโครงการ **ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย** ตรงที่งานวิจัยชิ้นนี้เป็นจะเป็นงานศึกษาวิจัยเชิงลึกในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในประเด็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ถึงปัจจัยดึงดูด-ปัจจัยผลักดัน, เส้นทาง กระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติสู่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และกระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่มากนักน้อยในการดำเนินนโยบายต่อแรงงานข้ามชาติภายในพื้นที่

2.4 กรอบแนวคิด

บทที่ 3

ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติ : วิเคราะห์จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใน ประเทศต้นทาง

ในบทนี้คณะผู้วิจัยมีเป้าหมายในการนำเสนอถึงข้อมูลพื้นฐานของแต่ละรัฐ ตลอดจนสถานการณ์ทางการเมืองของทั้ง 3 รัฐ คือ รัฐกะเรนนี รัฐฉาน และรัฐกะเหรี่ยง ภายใต้ร่มเงาของรัฐบาลพม่าตั้งแต่ปี 1988-ปัจจุบันเพื่อจะนำไปสู่การวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยหลักต้นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติจากพม่าในการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามายังประเทศไทยทางด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เราจะสังเกตเห็นได้ว่าในปี ค.ศ 1988 เกิดการประท้วงครั้งยิ่งใหญ่ของนักศึกษาและประชาชนชาวพม่าเนื่องจากไม่พอใจกับการบริหารงานของรัฐบาลพม่าที่เป็นเหตุทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ล้มเหลว, คุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในสภาวะที่ตกต่ำ, ศาสนาและการศึกษาได้สูญเสียบทบาทของตนจนเป็นเหตุทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น จากความไม่พอใจดังกล่าวจึงนำไปสู่การเกิดเหตุการณ์จลาจลหรืออาชญากรรมได้ว่าเป็นเหตุการณ์นองเลือดครั้งยิ่งใหญ่ในพม่า

ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดการลุกฮือและขยายตัวเป็นวงกว้างเพิ่มมากขึ้นนั้นจึงเป็นเหตุทำให้รัฐบาลพม่าในขณะนั้น คือ รัฐบาลของนายพลเนวินได้ตัดสินใจใช้กำลังทหารในการปราบปรามการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนอย่างโหดเหี้ยมซึ่งผลการของการปราบปรามในครั้งนี้ทำให้ประชาชนถูกฝ่ายทหารฆ่าตายเป็นจำนวนมากและมีประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยที่ได้หลบหนีเข้าไปอยู่กับฝ่ายของกองกำลังชนกลุ่มน้อยในบริเวณเขตชายแดนหรือบางคนก็หลบหนีเข้าไปอยู่ต่างประเทศ

จากเหตุการณ์การนองเลือดที่เกิดขึ้นส่งผลทำให้นายพลชอหม่องประกาศตั้งสภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ(State Law and Order Restoration Council หรือ SLORC)ขึ้นมาเพื่อเข้ามายึดอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลเนวินและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ในวันที่ 18 กันยายน ค.ศ 1988 และได้จัดตั้งพรรคเอกภาพแห่งชาติ(NVD)ขึ้นมา ซึ่งทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้ยังได้ใช้กำลังทหารปราบปรามนักศึกษาและประชาชนที่ทำการต่อต้านรัฐบาลอีกทั้งมีการจัดรูปแบบการปกครองเป็นแบบเผด็จการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางและมีวิธีการบริหารโดยแบ่งเขตการปกครองที่เรียกว่า 7

รัฐ 7 เขต¹ คือ 1. พื้นที่ที่ประชาชนพม่าอาศัยอยู่เป็นกลุ่มใหญ่เราจะเรียกว่า **เขต (Division)** ประกอบด้วย 7 เขต คือ เขตสะกาย ,เขตตะนาวศรี ,เขตพะโค ,เขตมกย ,เขตมันตะเลย์ ,เขตอิระวดี และเขตย่างกุ้ง 2. เขตพื้นที่ชนกลุ่มน้อยอาศัยเป็นส่วนใหญ่เรียกว่า **รัฐ (State)** ประกอบไปด้วย 7 รัฐ คือ รัฐคะฉิ่น ,รัฐคะยาหรือกะเหรี่ยงแดง ,รัฐคะยีนหรือกะเหรี่ยง ,รัฐชิน ,รัฐมอญ ,รัฐยะไข่หรืออารากัน และรัฐฉาน

จากสถานการณ์ความตึงเครียดทางด้านการเมืองและความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจ **ส่งผลทำให้สภาพฟื้นฟูและระเบียบแห่งรัฐ(SLORC)ตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาความตึงเครียดทางด้านการเมือง(ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย โดยใช้ ยุทธวิธีการเจรจา(Dialogue) และ หยุดยิง(Ceasefire) กับฝ่ายกองกำลังชนกลุ่มน้อยมากขึ้นเพื่อระงับสภาวะทางสงคราม** นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้นำขององค์กรชนกลุ่มน้อยได้มีโอกาสพบปะและพูดคุยกับตัวแทนของฝ่ายรัฐบาลเพื่อพิจารณาเงื่อนไขในการกลับเข้ามายอมรับหลักการและปฏิบัติตามกฎระเบียบแห่งรัฐ การที่สภาพฟื้นฟูและระเบียบแห่งรัฐได้ตัดสินใจใช้ยุทธวิธีการเจรจาและหยุดยิงกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยนั้นอันเนื่องมาจากเหตุผล 4 ประการด้วยกัน ดังนี้คือ

ประการแรก รัฐบาลพม่ามีภาระหน้าที่เร่งด่วนในการที่จะต้องปฏิรูปเศรษฐกิจภายในของพม่าที่ล้มเหลวและตกต่ำอันเนื่องมาจากระบบสังคมนิยมวิธพม่า ทำให้รัฐบาลพม่าตัดสินใจวางมือจากการทำสงครามภายใน(ระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย)เพื่อให้เวลากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศให้มากขึ้น

ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงท่าทีของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อการให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์พม่าและกองกำลังชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มตามเขตแนวบริเวณชายแดนจีน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของจีนที่เน้นการปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจตามนโยบายสี่ทันสมัย

ประการที่สาม รัฐบาลพม่ามีความจำเป็นในการรักษาภาพพจน์ของตนเอง อันเนื่องมาจากภาพพจน์ของรัฐบาลพม่าไม่ค่อยจะดีมากนักนับตั้งแต่การปราบปรามประชาชนในเดือนสิงหาคม ค.ศ 1988และจากการปฏิเสธผลการเลือกตั้งในปี ค.ศ 1990ตลอดจนการบังคับใช้แรงงานประชาชนเพื่อในการทำสงครามกับชนกลุ่มน้อยและการสร้างโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลพม่าไม่ค่อยจะสู้ดี อันเนื่องมาจากการลิดรอนสิทธิมนุษยชนของประชาชนภายในประเทศตนเองมากเกินไปส่งผลทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลพม่าติดลบในสายตาของประชาคมโลก

¹ แต่ละเขต/รัฐ จะมีประธาน SPDC ประจำเขต/รัฐ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลางเนื่องจากเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าการปกครองสูงสุด

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลพม่าจึงได้ตระหนักว่า ในสังคมยุคปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสาร หากมีการทำสงครามกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยถือได้ว่าเป็นการเสี่ยงต่อการทำลายภาพพจน์ของรัฐบาลทหารให้เลวร้ายไปมากกว่าเดิม ดังนั้นสภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐภายใต้การนำของรัฐบาลทหารพม่าจึงได้ทำการตัดสินใจใช้นโยบายหรือยุทธวิธีที่เน้นความยืดหยุ่นกับชนกลุ่มน้อย

ประการที่สี่ เนื่องจากรัฐบาลมีความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้ดีขึ้น จึงมีแนวความคิดว่าจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงสนามรบ อันได้แก่ บริเวณรัฐของชนกลุ่มน้อยและบริเวณชายแดนให้กลายเป็นดินแดนแห่งความสงบและปลอดภัยจากสงคราม เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศการลงทุนให้นักลงทุนต่างประเทศอันเนื่องมาจากดินแดนบริเวณเขตชายแดนของพม่าหรือบริเวณที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มน้อยนั้นเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อาทิเช่น ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน ไม้สัก อัญมณีและแร่ธาตุสำคัญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบริเวณดังกล่าวให้เป็นดินแดนที่สงบปราศจากการสู้รบจะทำให้เกิดโอกาสทางการลงทุนอันจะนำมาซึ่งรายได้อย่างมหาศาลให้กับประเทศเพิ่มมากขึ้น

จากการดำเนินนโยบายเปิดการเจรจาและหยุดยิงต่อชนกลุ่มน้อยของสภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ(State Law and Order Restoration Council หรือ SLORC)นั้น ถือได้ว่าเป็นนโยบายที่ช่วยยุติปัญหาการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อยได้ดีกว่านโยบายอื่นๆซึ่งเห็นได้จากการที่กองกำลังชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่จะเปิดการเจรจาหยุดยิงกับรัฐบาลพม่าแต่ก็มีกองกำลังบางกลุ่มที่ยังเปิดสงครามโจมตีกับรัฐบาลพม่าอยู่บ่อยครั้ง อาทิเช่น กองกำลังกะเหรี่ยง ซึ่งกลายเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้ทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยยังคงคุกรุ่นอยู่ตลอดเวลา โดยที่ในขณะนี้รัฐบาลทหารพม่ายังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จนกลายเป็นปัญหาที่ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งภายในประเทศพม่าและประเทศเพื่อนบ้าน

ในขณะเดียวกัน พบว่า การบริหารของนายพล ซอ หม่อง กลับไม่ได้การสนับสนุนจากประชาชน แต่กลายเป็นตัวเพิ่มแรงกดดันให้กับประชาชนมากขึ้นและด้วยแรงกดดันของประชาชนจึงส่งผลทำให้รัฐบาลต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาขึ้นในปี ค.ศ 1990 ซึ่งผลการเลือกตั้งในครั้งนั้นปรากฏว่าพรรคสันนิบาตชาติ(NLD) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านได้รับชัยชนะแต่รัฐบาลทหารพม่ากลับไม่ยอมคืนอำนาจให้แก่ฝ่ายค้าน แต่กลับมีการประกาศออกมาให้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่เพื่อใช้เป็นตัวถ่วงในการถ่ายโอนอำนาจให้แก่ฝ่ายค้านออกไปโดยไม่มีกำหนด อีกทั้งยังกักบริเวณนางอองซาน ซูจี เลขาธิการพรรคสันนิบาตชาติ ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวของประชาชนและนักศึกษาเพื่อต่อต้านรัฐบาลพม่าอยู่ตลอดเวลาอีกทั้งยังมีท่าทีว่าจะเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยขึ้นอีกครั้งหลังจากที่พม่าได้มีการตั้งสภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลทหารพม่าก็ยังคงรักษาอำนาจไว้ได้โดยการใช้อำนาจเด็ดขาดในการปราบปราม ต่อมาเมื่อพม่าได้เข้าเป็นสมาชิก

ของอาเซียนเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540(ค.ศ.1997) รัฐบาลพม่ามีท่าทีที่อ่อนลงยอมที่จะปรึกษาหารือและประนีประนอมกับชนกลุ่มน้อยและพรรคฝ่ายค้านเพื่อหวังว่าจะปรับปรุงภาพลักษณ์ของรัฐให้น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลพม่ายังได้ยุบสภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐและได้จัดตั้ง **สภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งชาติ State Peace and Development Council (SPDC)** โดยมีนายพลตันฉ่วยเป็นประธานสภา SPDC

ภายใต้การบริหารประเทศของนายพลตันฉ่วยตั้งแต่ 1992-ปัจจุบัน **ยังคงยึดหลักในการดำเนินนโยบายต่อประชาชนและชนกลุ่มน้อยใน 6 ลักษณะด้วยกัน คือ**

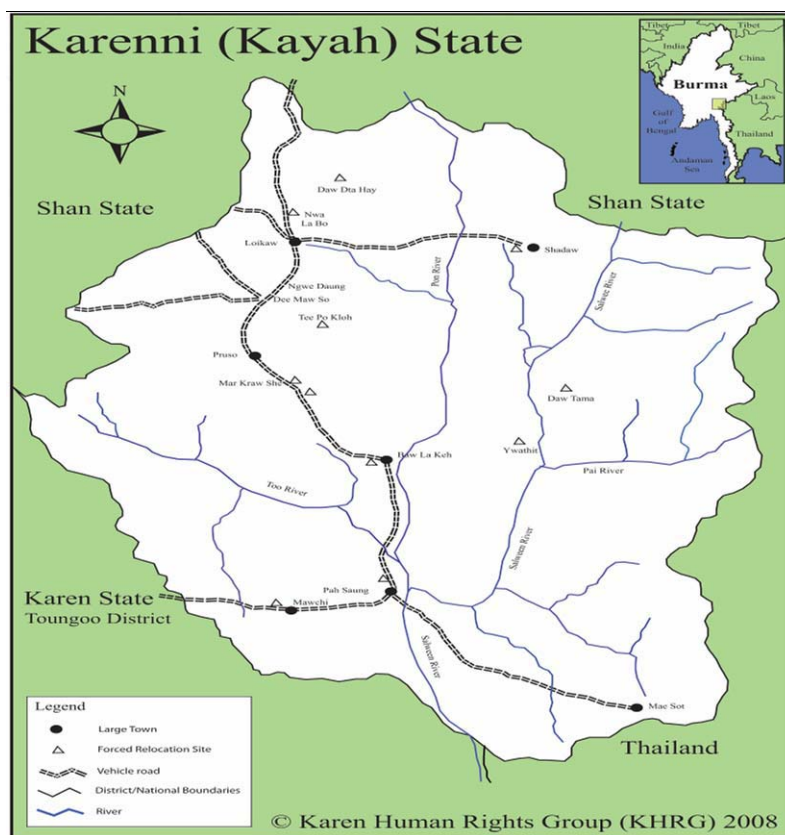
1. การมาตรการคุมขัดแย้งฝ่ายตรงข้าม
- 2 การทรมานนักโทษทางการเมือง
- 3 การเกณฑ์แรงงาน
- 4 การบังคับโยกย้ายผู้อยู่อาศัย
- 5 การบังคับใช้แรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้แรงงานเด็ก
- 6 การจับกุมคุมขังนักโทษทางการเมือง

ซึ่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่าอยู่ตลอดเวลา ถ้ารัฐบาลทหารพม่ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง ย่อมส่งผลทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่าอย่างไม่วันสิ้นสุด ซึ่งในที่สุดได้เกิดเป็นปัญหากระทบต่อประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติที่หนีภัยจากการสู้รบและอดอยากเข้ามาแสวงหางาน ที่อยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่นในประเทศไทย เป็นต้น

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัฐบาลพม่าที่เกิดขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงยุทธวิธีต่อชนกลุ่มน้อยในแต่ละช่วงนั้น ได้ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในชนกลุ่มน้อยอยู่ไม่น้อย ดังจะขอกกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้ แต่ในที่นี้คณะผู้วิจัยขอกกล่าวถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในรัฐกะเรนยี(รัฐกะยาห์) รัฐฉาน และรัฐกะเหรี่ยงเท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะทั้งสามรัฐมีความเกี่ยวข้องโดยตรงในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ในฐานะเป็นประเทศต้นทางในการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ

3.1 สถานการณ์การเมืองในรัฐคะเรนนิ/รัฐกะยาห์(Kayah)/รัฐกะเหรี่ยงแดง

ที่มา: Karen Human Rights Group(KHRG), 2008

รัฐกะยาห์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกสุดของพม่า ทางตะวันออกของรัฐกะยาห์มีพรมแดนติดกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางทิศเหนือมีพรมแดนติดกับรัฐฉาน และทางทิศใต้ติดกับรัฐกะเหรี่ยง โดยรัฐกะยาห์แบ่งเขตการปกครองออกได้เป็น 7 เมือง ได้แก่ เดเมอไซ พรุโซ ลอยก้อ ปาซอง มอลาเก มอริจี และเมะชะ ซึ่งมีลอยก้อเป็นเมืองหลวง

ในรัฐกะยาห์มีประชากรอาศัยอยู่เพียง 300,000 คนชาวกะยาห์ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ที่สุดของรัฐนี้ นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อาทิเช่น เก็กโก กะเหรี่ยง กะยัน(ปะด่อง) คะยอ เบรมะนุมะนอ ฉาน ยินบ่อ และยินตาเล ซึ่งชนเผ่าต่างๆ เหล่านี้สืบเชื้อสายมาจากบรรพชนเดียวกันแต่แยกออกเป็นกลุ่มต่างๆ

ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐกะยาห์ ดำรงชีวิตโดยอาศัยการทำเกษตรตามพอเพียงตามที่ราบและภูเขา รวมทั้งการล่าสัตว์ จับปลาและหาของป่า นอกจากนั้นยังประกอบอาชีพตัดไม้รายย่อยและการค้าขายตามเส้นทางแม่น้ำโดยเฉพาะการค้าขายกับประเทศไทยผ่านแม่น้ำสาละวิน

ทรัพยากรด้านเศรษฐกิจที่สำคัญในรัฐกะเหรี่ยงที่ทำให้พม่าหมายปอง คือ ทรัพยากรป่าไม้ เช่น ไม้สัก นอกจากนี้รัฐนี้ยังเป็นแหล่งดีบุก หินอ่อน พลวง ทองคำและนิล

ภายหลังจากที่รัฐบาลทหารพม่าดำเนิน ยุทธวิธีการเจรจา(Dialogue) และ หยุดยิง(Ceasefire) ต่อรัฐชนกลุ่มน้อย ซึ่งหมายรวมถึงรัฐกะเหรี่ยงด้วยนั้น ส่งผลทำให้ในปี ค.ศ.1995 รัฐบาลพม่าได้ทำการยุติหยุดยิงกับกลุ่ม KNPP , กลุ่มแนวหน้าปลดปล่อยแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karenni National People's Liberation Front) หรือ KNPLF และองค์กรภราดรภาพกะเหรี่ยง (Karenni National Solidarity Organization) หรือ KNSO แต่ต่อมา 3 เดือน เกิดการละเมิดหยุดยิงระหว่างฝ่าย KNPP กับ SPDC สืบเนื่องมาจากการขัดแย้งด้านผลประโยชน์การสัมปทานป่าไม้ในรัฐกะเหรี่ยง อีกทั้งรัฐบาลพม่ายังอพยพประชาชนครั้งใหญ่ ทำให้ประชาชนชาวกะเหรี่ยงกว่า 20,000 คน ไร้ที่อยู่อาศัยและอยู่อย่างหลบซ่อนในป่า และถูกกักขังไว้ในค่ายอพยพและหลายคนต้องจบชีวิตลงด้วยการขาดแคลนอาหารและโรคภัยไข้เจ็บเพราะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกจากค่าย

ในปี ค.ศ.1996 เกิดการแผ่ขยายอิทธิทางทหารของ SPDC ตลอดจนการวางกับระเบิดกระจายไปทั่วพื้นที่เมืองธาดอร์ซึ่งถือเป็นฐานที่มั่นสำคัญของ KNPP ส่งผลทำให้ชาวบ้านเริ่มเคลื่อนย้ายออกเพื่อหลบหนีภัยการสู้รบ ในขณะเดียวกัน SPDC ได้เคลื่อนพลเข้าเมืองปาของภายหลังจากที่องค์กรภราดรภาพกะเหรี่ยง(KNSO) ยินยอมพ่ายแพ้ ส่งผลทำให้เกิดการบังคับโยกย้ายในเขตพื้นที่ปาของเมืองปาของมากกว่า 7,000 คนต้องอพยพโยกย้ายเข้าไปอยู่ในพื้นที่จัดสรรใหม่คือพื้นที่ดอตมะจีและธิโปไกลในเมืองเดมอไซในขณะที่มีประชากรเพียง 500 คนในการยินยอมเข้าไปอยู่ในพื้นที่จัดสรรใหม่ของ SPDC ส่วนคนส่วนใหญ่กลับหนีไปอยู่ในเขตเมืองอื่น

ในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมาเราจะพบว่า พื้นที่ในรัฐกะเหรี่ยงถูกควบคุมโดย SPDC และ SPDC เองจะมีกองกำลังตั้งอยู่ตามเขตเมืองและเส้นทางการสื่อสารหลักๆนอกจากนี้ยังได้เพิ่มกองกำลังทหารเป็น 2 เท่า โดยมีการเคลื่อนกองกำลังทหารเข้ามาในรัฐกะเหรี่ยงถึง 12 กองพัน

กลุ่มหยุดยิงเป็นฝ่ายบริหารปกครองพื้นที่ทางตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐกะเหรี่ยงภายใต้การบังคับบัญชาของ SPDC โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแนวหน้าปลดปล่อยประชาชนแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNPLF)และองค์กรภราดรภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง(KNSO)ที่ได้รับอนุญาตให้ตรึงกำลังอาวุธเนื่องจากกลุ่มดังกล่าวถูกบงการโดย SPDC ให้ทำการสู้รบกับ KNPP ต่อไป โดยส่วนใหญ่จะปฏิบัติการในเขตเมืองเดมอไซและเมเซะ

ในขณะที่กองกำลังฝ่ายต่อต้านหรือพรรคก้าวหน้าแห่งชาติคะเรนนี่(KNPP)ได้เคลื่อนไหวยุ่ตามพื้นที่ทางภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐและได้ใช้ยุทธวิธีการรบแบบกองโจรเข้าสู่โจมตีทวาร SPDC ในขณะที่ SPDC ได้ดำเนินการโต้ตอบโดยอาศัยการพุ่งเป้าโจมตีไปที่ชาวบ้านในหมู่บ้านโดยการทรมานในขณะที่สอบสวนและลงโทษด้วยวิธีรุนแรงหลายรูปแบบ

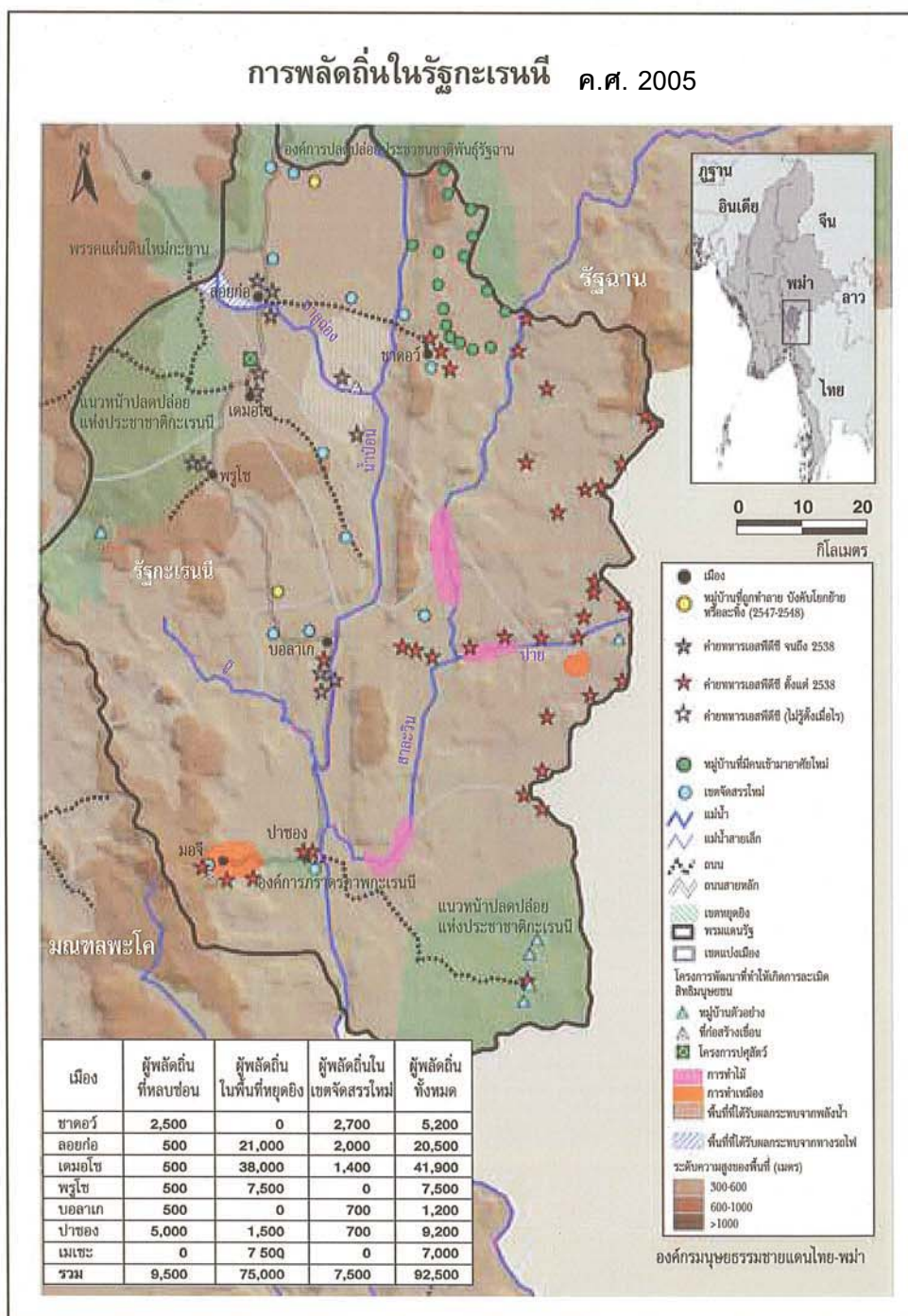
นอกจากนี้ยังมีการรายงานว่าในปี ค.ศ.2005 SPDC ได้ออกคำสั่งให้ KNPLF เกณฑ์พลเรือนกว่า 400 คนเพื่อจู่โจมฐานทัพ KNPP ตามแนวชายแดนเป็นเวลา 3 เดือนส่งผลทำให้ชาวบ้านเขตเมืองปาของกว่า 5,000 คนต้องหลบซ่อนตัวอยู่ในป่าอีก 1,500 คนต้องหนีหน่วยลาดตระเวนของ SPDC เข้าไปอยู่ในเขตรัฐกะเหรี่ยงและมีอีกประมาณ 1,000 คน ที่ย้อนกลับไปหลบซ่อนตัวในพื้นที่รอบๆหมู่บ้านเดิม แต่ก็ยังไม่มีความมั่นคงปลอดภัยชาวบ้านเหล่านั้นสามารถทำการเพาะปลูกได้เพียงในแปลงเล็กๆที่ให้ผลผลิตพอเพียงบริโภค 3-4 เดือนเท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะทหาร SPDC ได้วางกับระเบิดไว้รอบๆแหล่งน้ำและทางเดินในป่าทำให้ชาวบ้านไม่กล้าเดินไปหาอาหารป่า

อีกทั้งในปี ค.ศ.2005 SPDC ได้บังคับโยกย้ายประชากรกว่า 500 คน จากเมืองมอจีไปยังพื้นที่ภายใต้การบริหารปกครองของ KNPLF ในเมืองเมาะซะ นอกจากนี้ SPDC ยังได้ออกคำสั่งเตือนว่าหากเกิดการสู้รบระหว่างกองกำลัง SPDC กับ KNPP ในพื้นที่มอจีเมื่อใดหมู่บ้านรอบๆจะถูกเผาและพลเรือนจะถูกบังคับให้ย้ายออกจากพื้นที่

ในเมืองธาดอร์ผู้พลัดถิ่นภายในประเทศอาศัยอยู่ในพื้นที่จัดสรรใหม่ใกล้กับตัวเมืองและในเขตหมู่บ้านต่างๆ ที่ห่างออกไปทางเหนือ ชาวบ้านมากกว่า 2,000 คน พยายามออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ใน 16 หมู่บ้านทางเหนือแม้ชาวบ้านเหล่านี้ไม่ได้รับอนุญาตจากทางการทหาร SPDC ก็มีได้เงินเคยต่อการโยกย้ายดังกล่าวอย่างไรก็ตามชาวบ้านก็มีความเสี่ยงที่จะถูกขับไล่และอาจหลบหนีเมื่อใดก็ตามที่หน่วยลาดตระเวนของ SPDC เข้ามาถึงพื้นที่(ดูแผนที่ 3.1 ประกอบ)

แผนภาพที่ 3.1: แสดงการผลิตถินในรัฐกะเหรี่ยงในปีค.ศ 2005

สถานการณ์ล่าสุดจากองค์กรชุมชน 45

องค์กรการมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า

ที่มา: องค์กรการมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า, ปี ค.ศ. 2005

ในปี ค.ศ.2006 รัฐคะยาห์ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของกองบัญชาการกองทัพภาคตะวันออกของ SPDC ในขณะที่ SPDC ได้จัดสรรอำนาจของตนไปสู่ศูนย์บัญชาการระดับภาคในเมืองลอยก่อและศูนย์บัญชาการควบคุมปฏิบัติการในเมืองเปียงที่อยู่อุดักัน นอกจากนี้ยังพบว่ากองพันทหารของ SPDC 16 กองพันได้กระจายอยู่ทั้งรัฐคะยาห์และอีก 7 กองพันคอยลาดตระเวนตามพื้นที่ถึงแม้ว่าจะมีฐานที่มั่นในรัฐฉานกองพันเหล่านี้มักจะจัดการลาดตระเวนร่วมกับกลุ่มหยุดยิงของชาวคะเรนนี่คือ แนวปลดปล่อยแห่งชาติคะเรนนี่(Karenni National People's Liberation Front or KNPLF) และองค์การภราดรภาพคะเรนนี่(Karenni National Solidarity Organization หรือ KNSO)

ในปีนี้ (ค.ศ 2006) SPDC ยังมีกลยุทธ์เฉกเช่นเดียวกับปีก่อนๆ คือเมื่อมีการปะทะกันระหว่าง KNPP กับ SPDC มักจะใช้วิธีการตอบโต้กับชาวบ้านในพื้นที่มากกว่า ซึ่งจะสังเกตเห็นได้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2006 มีการลอบสังหารเจ้าหน้าที่ SPDC ระดับสูงใกล้กับถนนลอยก่อแม่น้ำปอน ส่งผลทำให้ชาวบ้าน 6 หมู่บ้านในพื้นที่ใกล้เคียงถูกฆ่าจะถูกสังหารเมื่อเดินทางไปยังไร่นาโดยไม่มีการสอบสวนใดๆ หรือแม้กระทั่งชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่จัดสรรใหม่ของ SPDC ในเมืองชาดอร์ต้องถูกปรับเงิน 3,000 จั๊ต ต่อครัวเรือนเป็นต้น

นอกจากนี้ การที่ SPDC ได้ดำเนินการควบคุมการใช้พื้นที่ทำเกษตรกรรมของชาวบ้านส่งผลทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนอาหารอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้พักอาศัยในเขตจัดสรรใหม่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น ชาวบ้านจากนั้วลาโบทางเหนือของลอยก่อต้องเดินเท้าเป็นเวลา 8 ชั่วโมงมายังแม่น้ำปอนเพื่อปลูกข้าว แต่เมื่อใดที่หน่วยลาดตระเวนของ SPDC ผ่านมาพบก็จะทำลายนาข้าวเหล่านั้นหรือในกรณีที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ในเขตจัดสรรใหม่ในเมืองชาดอร์ยังถูกจำกัดไม่ให้ออกไปที่นาในระยะห่างจากรัศมี 3 ไมล์ หรือในกรณีเขตจัดสรรใหม่ที่ทีโปไกลและดอตตะมะจีในเขตเมืองเดมอโชก็มีประกาศเคอร์ฟิวเพื่อไม่ให้ชาวบ้านค้างคืนที่กระท่อมในนาของตน

ด้วยสาเหตุข้างต้นจึงทำให้ชาวบ้านกว่า 1,000 คน จากเขตจัดสรรใหม่ในเมืองชาดอร์พยายามกลับไปยังหมู่บ้านเดิมของตน แม้จะไม่ได้รับการยินยอมอย่างเป็นทางการแต่เจ้าหน้าที่ SPDC ระดับท้องถิ่นยอมให้มีการเคลื่อนย้ายได้เนื่องจากหมู่บ้านเดิมของชาวบ้านเหล่านี้อยู่ใกล้กับค่ายทหารและถนนที่สามารถเข้าไปถึงได้ซึ่งจะทำให้ SPDC มีแรงงานเพิ่มมากขึ้นสำหรับการซ่อมแซมถนนและการขนย้ายเสบียงทหาร

อีกทั้งการที่ SPDC ได้ดำเนินโครงการระดับชาติเพื่อส่งเสริมการเพาะปลูกละหุ่งจนกระทั่งไม่มีเวลาดูแลครอบครัวของตนเองในบางหมู่บ้านถูกบังคับให้ซื้อเมล็ดพันธุ์ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด อีกทั้ง SPDC ยังได้ยึดสุสานของชาวบ้านและพื้นที่รอบๆ เมืองลอยก่อเพื่อใช้เพาะปลูกละหุ่งน้ำมันอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ในปี ค.ศ.2006 สามารถสรุปสถานการณ์การสู้รบในพื้นที่คะยาห์ได้ว่าพื้นที่ที่มีการสู้รบสูงสุดคือ ตามชายแดนในเมืองปาซองและพวโซ ที่ซึ่ง SPDC , KNPLF และ KNSO ได้ร่วมกันสู้รบเพื่อเข้าควบคุมถนนสายมอจี-ตองอู ส่งผลทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวกว่า 5,000 คน ยังคงหลบซ่อนในพื้นที่ใกล้เคียงหมู่บ้านเดิมของตนในฝั่งรัฐคะยาห์ ถึงแม้จะเสี่ยงต่อการโดนจับจากหน่วยลาดตระเวน SPDC ก็ตาม บางส่วนที่หลบหนีไปยังรัฐกะเหรี่ยงบางกลุ่มหนีเข้ามายังฝั่งไทยและอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยและออกมาเป็นแรงงานเพื่อหาเลี้ยงตนเอง

ต่อมาในปี ค.ศ.2007 พบว่าชาวบ้านกว่า 81,000 คน กำลังพลัดถิ่นอยู่ในรัฐคะเรนนี้โดยส่วนใหญ่อยู่ในสภาวะยากไร้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองชาดอร์ พวโซ และปาซอง ในขณะที่ SPDC ก็ได้วางกองพันทหารราบไว้ถึง 14 กองพันในการลาดตระเวนทั่วพื้นที่รัฐคะยาห์อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลาซึ่งกองทัพได้ดำเนินนโยบายที่เรียกว่าพึ่งตนเองซึ่งมีความหมายว่าชาวบ้านจะต้องเป็นผู้ส่งเสบียงอาหารให้แก่ทหารในขณะเดียวกัน SPDC ได้ทำการยึดพื้นที่กว่า 6,000 ไร่ ทางตอนเหนือของเมืองลอยก่อเพื่อใช้เป็นเขตอุตสาหกรรม(ดูแผนที่ 3.2 ประกอบ)

สำหรับพื้นที่ของกลุ่มหยุดยิงพบว่า ปัจจุบันกลุ่มหยุดยิงเหล่านี้ก็ได้สูญเสียอิทธิพลไปมากและจำต้องยอมปฏิบัติตามคำสั่งของ SPDC ความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ของกลุ่มหยุดยิงกับพื้นที่ของกลุ่ม KNPP มีเพียงประการเดียวในพื้นที่หยุดยิงก็คือ กองทัพพม่าจะมีกำลังเสริมจากกลุ่มอำนาจชาติพันธุ์แต่ชาวบ้านจะต้องจ่ายภาษีสนับสนุนกองทัพทหารเป็นสองเท่าในขณะที่กลุ่มหยุดยิงต่างๆต่างเลี้ยงตัวเองได้ด้วยเหมืองแร่ การค้าไม้ ภาษีค่าวัวข้ามพรมแดนและภาษีเข้าของรถยนต์และมอเตอร์ไซด์ ในขณะเดียวกันชาวบ้านในเมืองพวโซและเดมอโซก็ถูกบังคับให้ต้องปลูกไผ่เลี้ยงชีพเป็นครั้งแรกในชีวิต

ขณะที่ในเมืองปาซองมีการก่อสร้างถนนจากเมืองมอจีไปตองอูส่งผลให้ชาวบ้านเผชิญกับภัยคุกคามต่อชีวิตรุนแรงกว่าพื้นที่อื่นเกิดสภาวะการบังคับใช้แรงงานเพื่อซ่อมแซมถนน การวางกับระเบิดและการจำกัดการเดินทางของผู้คนเพื่อป้องกันการโจมตีส่งผลทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงไร่นา ป่า และตลาดได้ดังเดิม ด้วยเหตุนี้ส่งผลทำให้ชาวบ้านอีกกว่า 5,000 คน ที่ต้องทยอยโยกย้ายไปอยู่ที่อื่นอย่างไม่ขาดสาย

ในปี ค.ศ.2008 SPDC ได้ตรึงกำลังทหารเพิ่มขึ้นในรัฐคะยาห์แต่การลาดตระเวนของทหารพม่ามักกระจุกตัวอยู่บริเวณจุดยุทธศาสตร์สำคัญไม่ว่าจะเป็นการบังคับใช้แรงงาน โครงการพัฒนาของรัฐและการปะทะกันระหว่างทหารของรัฐบาลกับ KNPP ถือว่ายังเป็นสาเหตุสำคัญของปีนี้ ที่ทำให้ชาวบ้านต้องพลัดถิ่นที่อยู่ของตนเอง อีกทั้ง SPDC มักจะทำร้ายชาวบ้านที่ตนเองสงสัยว่าให้การหนุนหลังฝ่ายกบฏ ยกตัวอย่างเช่น ภายหลังกันปะทะกันระหว่างทหารของรัฐบาลกับทหารของ KNPP ณ เมืองพุกโซ ในเดือนกรกฎาคม 2551 ส่งผลให้ทหารพม่าได้ระดมยิงปืนใหญ่เข้าใส่หมู่บ้านกาบรูที่อยู่ใกล้กับเมืองพุกโซและกล่าวหาว่าชาวบ้านให้การสนับสนุนทหารของ KNPP เป็นเหตุให้ชาวบ้านประมาณ 200 คนต้องหลบหนีและทิ้งร้างหมู่บ้านกาบรู หรือ การปะทะกันระหว่าง SPDC กับ KNPP ในเดือนสิงหาคม 2008 ใกล้กับสถานีไฟฟ้าย่อยที่เมืองเดมอโซยังส่งผลทำให้ SPDC บังคับชาวบ้านที่อยู่อาศัยใกล้กับแนวสายส่งไฟฟ้าลอบบิตะก่อสร้างรั้วและผลัดเปลี่ยนเวรยามเพื่อป้องกันโรงไฟฟ้าทั้งกลางวันและกลางคืน โดยไม่มีการจ่ายค่าตอบแทน

ปัจจุบันรัฐกะเรนนี้ได้ตกอยู่ภายใต้กลุ่มอิทธิพลของกลุ่มธุรกิจและทหาร การสร้างโอกาสทางธุรกิจของรัฐบาลทำให้ได้รับภาษีมากขึ้น แต่มันกลับส่งผลกระทบทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ต้องเดือดร้อน ยกตัวอย่างเช่น SPDC ให้สัมปทานแก่กลุ่ม KNPLF ในโครงการเหมืองดีบุกและตะกั่วบริเวณทางตอนใต้ของเขตมอจีที่เมืองปาซองและได้เริ่มดำเนินการในเดือน เมษายน 2008 ส่งผลให้มีการโยกย้ายหมู่บ้าน 3 แห่ง มีการเวนคืนที่ดินกว่า 126 ไร่ จากชาวบ้านในเมืองบอละแค อีกทั้งในเดือนสิงหาคม 2008 ยังได้มีการรื้อฟื้นโครงการผลิตน้ำมันจากสปูดำรอบใหม่ที่เมืองลอยก่อและมีการบังคับให้ทุกคนรอบครัวในเมืองลอยก่อปลูกพืชชนิดนี้ 5,400 ต้น ในพื้นที่ 10 ไร่ โดยไม่มีการการจ่ายค่าตอบแทนให้

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปและลำดับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในรัฐกะเรนนี้ได้ดังต่อไปนี้

1. ภายในรัฐคะยาห์มีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลหลายกลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มต่อต้านพรรคก้าวหน้าแห่งชาติกะเรนนี่ KNPP , กลุ่มแนวหน้าปลดปล่อยแห่งรัฐชาติคะยาห์ (Karenni National People's Liberation Front) หรือ KNPLF และองค์กรภราดรภาพคะยาห์ (Karenni National Solidarity Organization) หรือ KNSO
2. รัฐบาลสามารถเจรจากับบางกลุ่มให้ทำการหยุดยิงได้เช่น กลุ่มแนวหน้าปลดปล่อยแห่งรัฐชาติคะยาห์ (Karenni National People's Liberation Front) หรือ KNPLF และองค์กรภราดรภาพคะยาห์ (Karenni National Solidarity Organization) หรือ KNSO
3. สำหรับกลุ่มที่เจรจายุดยิง รัฐบาลจะส่งกองกำลังเข้าไปตั้งฐานและที่ตั้งกองกำลังทหาร เพื่อทำการลาดตระเวนและร่วมมือกับผู้นำกองกำลังที่เจรจายุดยิงในการดูแลพื้นที่ พร้อมกันนั้นกอง

กำลังของกลุ่มที่เจรจาหยุดยิงก็ถูกใช้เป็นกองกำลังร่วมกับทหารพม่าไปกดดันและปราบปรามกลุ่มที่ยังไม่ยอมหยุดยิง

4. การสู้รบระหว่างทหารพม่าและพันธมิตร กับกลุ่มที่ยังไม่มีการเจรจาหยุดยิง ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนและต้องหนีไปหลบซ่อนในป่า
5. ทหารพม่าได้จัดสรรพื้นที่ใหม่ ซึ่งอยู่ใกล้เขตทหาร เป็นที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ของชาวบ้านในรัฐคะยาห์ เพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแล
6. จากสถานการณ์การสู้รบที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้ประชาชนในพื้นที่รัฐคะยาห์ เกิดสภาวะบ้านแตกสาแหรกขาด ชุมชนถูกทำลาย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มชาวบ้านออกเป็น
  - กลุ่มชาวบ้านที่ถูกบังคับโยกย้ายให้ไปอยู่ในเขตจัดสรรใหม่
  - กลุ่มชาวบ้านที่หลบหนีการบังคับบัญชาของทหารพม่าไปหลบซ่อนในป่า
  - กลุ่มชาวบ้านที่หลบหนีทหารพม่าแล้วแอบไปตั้งถิ่นฐานใหม่
7. สำหรับชาวบ้านที่อยู่ในเขตทหารจะถูกบังคับใช้แรงงานในการก่อสร้าง สร้างถนน เพาะปลูกในเขตของทหารเพื่อนำผลผลิตดังกล่าวไปเลี้ยงดูกองกำลังทหารในพื้นที่
8. เกิดสภาวะของการควบคุมพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน บังคับให้ปลูกพืชเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลทำให้ประชาชนไม่สามารถปลูกพืช ข้าว ตามอำเภอใจของชาวบ้าน ในพื้นที่ของตนเองได้ เกิดสภาวะขาดแคลนอาหาร

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในรัฐกะเรนนีถือเป็นปัจจัยผลึกที่สำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลทำให้เกิดการอพยพของคนภายในรัฐกะเรนนี

3.2 สถานการณ์การเมืองในรัฐฉาน

ที่มา: www.shanland.org

รัฐฉานมีพื้นที่ 62,500 ตารางไมล์ พรมแดนทางเหนือติดต่อกับรัฐคะฉิ่น ทางตะวันออกเฉียงเหนือติดกับมณฑลยูนนานของสาธารณรัฐประชาชนจีน ทางตะวันออกติดกับประเทศลาว ทางตะวันออกเฉียงใต้ติดกับไทย ทางใต้ติดกับรัฐคะยาหรือคะเรนนี้ ส่วนทางตะวันตกติดกับมณฑลยูนนาน และเขตปกครองสะกาย ของพม่า รัฐฉานมีเมืองหลวงชื่อ “ตองจี”

พื้นที่ในรัฐฉานแบ่งออกเป็น 3 ภาค ได้แก่ รัฐฉานภาคเหนือมี เมืองลำเสียว เป็นศูนย์กลาง รัฐฉานภาคใต้มี เมืองตองจี เป็นศูนย์กลาง และรัฐฉานภาคตะวันออกซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวินมี เมืองเชียงตุง เป็นศูนย์กลาง ปัจจุบันรัฐบาลทหารพม่าได้กำหนดแบ่งออกเป็น 60 เมือง ดังนี้คือ

เมืองสำคัญในรัฐฉานภาคเหนือมี 25 เมือง ได้แก่ ลำเสียว, แสหนวี, น้ำตู, น้ำสัน, สีป้อ, จ๊อกเม, เหม่เมียว, เมืองมิต, เมืองกุต, เมืองไหย, ต่างยาน, หมูแจ้, น้ำคำ, กุ๋นโหลง, โหป้าง, ปางซาง, นาพาน,

ปางหวาย, เมืองใหม่, หนองเขียว, ม่านตั้ง, ม่านเวียง, กัดขาย, เหล่ากาย และ กองจ้าง

ส่วนในภาคใต้มีเมืองสำคัญ 24 เมืองดังนี้: ตองกิ, โหโปง, หยองห้วย, สีแสง, กาลอ, อองปาน, หยั้วงัน, ล้อกจอก, ป้างลอง, ดอยแหลม, ปางโหลง, เมืองสู้, เมืองหนอง, ลายค่า, เคซี, เมืองกั้ง, น้ำจ้าง, กุ๋นฮิง, เมืองนาย, ลางเคอ, หมอกใหม่, เมืองปิ่น, บังตะละ และ ผายซุ่น

ในรัฐฉานภาคตะวันออกมีเมืองสำคัญ 11 เมืองดังนี้: เชียงตุง, เมืองเป็ง, เมืองยาง, เมืองซาก, เมืองลา, หมากหมาง, เมืองโตน, เมืองสาต, ท่าซี้เหล็ก, เมืองยอง และ เมืองพยากหรือเมืองเพียก

ภายหลังจากที่รัฐบาลทหารพม่าดำเนิน ยุทธวิธีการเจรจา(Dialogue) และ หยุดยิง(Ceasefire) และจากการที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยพ่ายแพ้การล่มสลายไปในปี ค.ศ. 1989 นั้นส่งผลทำให้รัฐฉานตอนเหนือและรัฐฉานทางภาคตะวันออกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลทหารพม่า สำหรับรัฐฉานตอนใต้ นั้น เมื่อกองทัพของชนสายินยอมวางอาวุธ ในปีค.ศ. 1996 กองทัพของ SSA-S(เอสเอสเอไค้)ได้ปฏิรูปตัวเองขึ้นมาใหม่และทำการสู้รบต่อ ส่งผลทำให้พื้นที่รัฐฉานตอนใต้ตกเป็นเป้าของโครงการบังคับโยกย้ายของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองโตนและเมืองสาตที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของรัฐฉานนั้น ต้องถูกบังคับให้มีการโยกย้ายมากที่สุด ซึ่งในปี ค.ศ. 2004 ได้มีการรายงานว่ามีชาวบ้านในพื้นที่เมืองโตนร่วม 3,000 คนถูกกดดันเข้าพื้นที่จัดสรรใหม่ของ SPDC และอีกอย่างน้อย 2,000 คนที่ต้องหลบซ่อนอยู่ในพื้นที่การสู้รบ อีกทั้งยังมีผู้หลบหนีข้ามเข้าพรมแดนไทยโดยเฉลี่ยถึง 1,400 คน/เดือนในปี ค.ศ. 2004

นอกจากนี้ชาวบ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้านในพื้นที่เมืองนายที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของรัฐฉานถูกสั่งให้มีการโยกย้ายอันสืบเนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวถูกเสนอให้เป็นจุดก่อสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ 3,600 เมกะวัตต์

ต่อมาในปีค.ศ. 2005 สถานการณ์เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากนักการเมืองฝ่ายค้านของชาวไทยใหญ่ถูกจับกุม อีกทั้งยังมีการกดดันกลุ่มหยุดยิงต่างๆ เพื่อให้ยอมวางอาวุธ ส่งผลทำให้กองทัพปลดปล่อยรัฐปะหล่องและกองทหารสองกองพันของกองทัพแห่งชาติรัฐฉาน(SSNA) ยอมละทิ้งอาณาเขตในการครอบครองของตนทางตอนเหนือของรัฐฉาน ในขณะที่กองกำลังที่เหลือของ SSNA ประกาศว่าตนเองได้ละเมิดข้อตกลงหยุดยิงและหันเข้าไปรวมกับกลุ่ม SSA-S อย่างไรก็ตาม SPDC ก็กดดันให้ SSNA และ SSA-N(เอสเอสเอเหนือ) ยอมจำนน เพื่อแลกกับการบังคับโยกย้ายชาวบ้านออกจากพื้นที่ในการครอบครองของกองกำลังดังกล่าว(ดูแผนที่ประกอบ 3.3)

ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2005 SPDC ประสบผลสำเร็จในการกดดันกลุ่มหยุดยั้งให้หันมาต่อสู้กับ SSA-S (เอสเอสเอไอ) จนส่งผลทำให้ชาวบ้านรอบเมืองหมอกใหม่กว่า 3,000 คนต้องพลัดถิ่น

อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ. 2005 ชาวบ้านไม่ได้พลัดถิ่นอันเกิดจากการบังคับโยกย้าย แต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้รวมไปถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางด้านอื่นๆ ด้วย คือ การบังคับใช้แรงงานในการสร้างเขื่อนทางตอนใต้ของรัฐฉาน โดยไม่อนุญาตให้ชาวบ้านทำงานในไร่นาของตนเอง ส่งผลทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนอันเกิดจากปัญหาความอดอยาก(ดูแผนที่ประกอบ 3.3)

ในปีค.ศ. 2006 การขยายอำนาจควบคุมของ SPDC ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในรัฐฉานตอนกลางไม่น้อย คือ จากการที่รัฐบาลได้มีโครงการส่งเสริมการเพาะปลูกละหุ่งน้ำมัน เพื่อผลิตไบโอดีเซลเป็นพลังงานทดแทนนั้น ส่งผลทำให้พื้นที่เพาะปลูกของชาวบ้านในเมืองคุนหิงถูกยึดประมาณ 8 ตารางไมล์ เพื่อปลูกละหุ่งน้ำมัน นอกจากนี้ชาวบ้านยังถูกบังคับให้ปลูกละหุ่งน้ำมันอย่างน้อย 3 ปี หรือแม้กระทั่งการบังคับใช้แรงงานโดยไม่ได้รับค่าแรงของชาวบ้านในการปรับปรุงถนนจากเมืองลายค่าไปเมืองสู้ นอกจากนี้ยังมีการบังคับชาวบ้านมาเป็นทหาร เพื่อทำงานทั่วไปหรือรับใช้ในฐานะลูกหาบหรือขนส่งเสบียงให้กับทหารหรือเป็นผู้นำทางให้หน่วยลาดตระเวน เมืองใดที่ชาวบ้านหลบหนีจากการเป็นแรงงาน ชาวบ้านทั้งหมดต้องรับโทษร่วมกันโดยเสียค่าปรับวันละ 200,000 จ๊าดต่อวัน(ดูแผนที่ประกอบ 3.3)

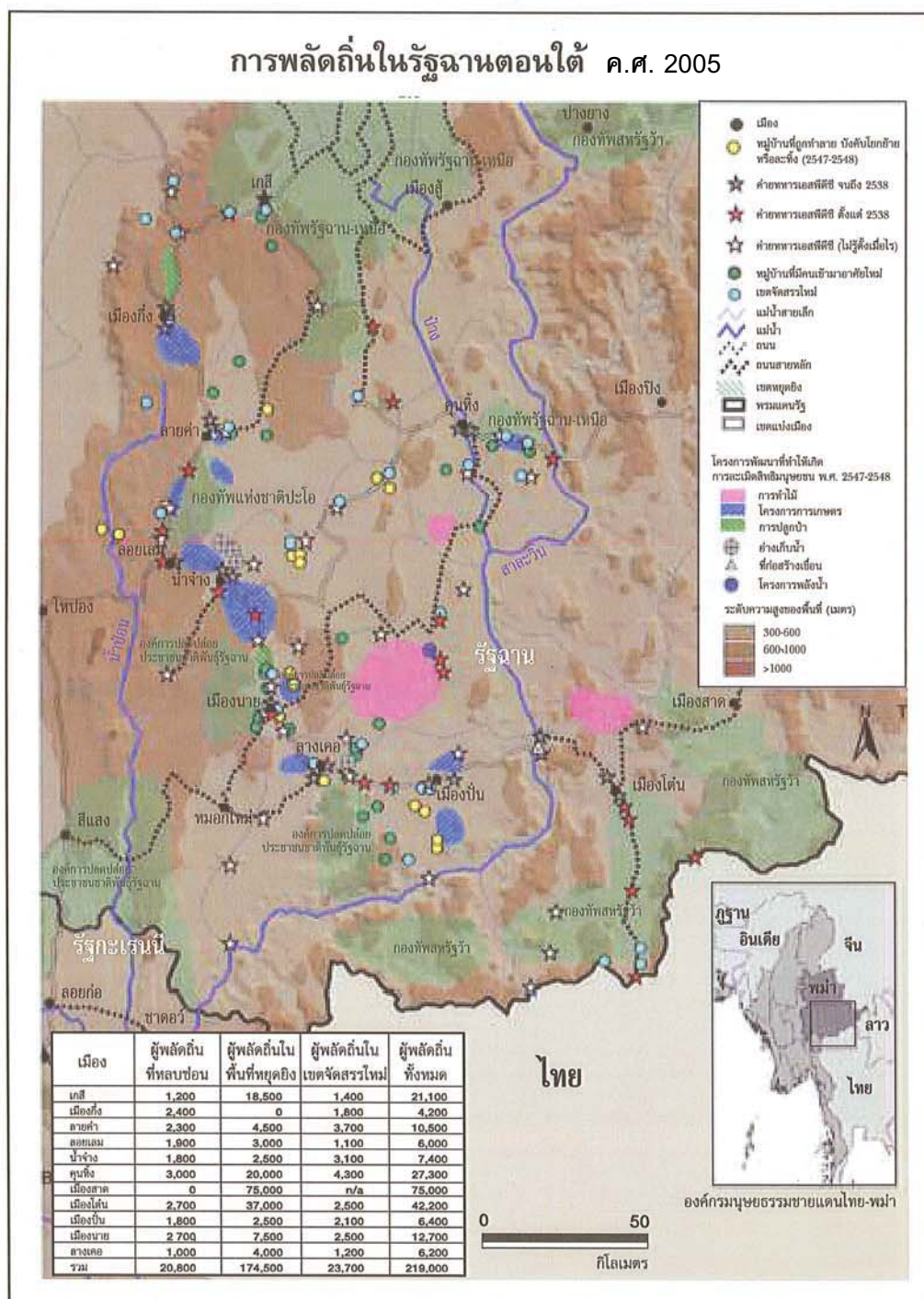
สำหรับทางตอนใต้ของรัฐฉานในปีค.ศ. 2006 พบว่า ชาวบ้านในเมืองหมอกใหม่ยังคงต้องเผชิญกับการบังคับโยกย้ายอันสืบเนื่องมาจากการสู้รบระหว่าง SSA-S กับ SPDC, การถูกยึดที่ดินและยังถูกสั่งให้ปลูกต้นละหุ่งน้ำมันเพื่อไปผลิตไบโอดีเซลครบครวละ 1,000 ต้นให้กับ SPDC (ดูแผนที่ประกอบ 3.5)

แผนภาพที่ 3.4: แผนที่แสดงการพลัดถิ่นในพื้นที่รัฐตอนใต้ปีค.ศ. 2005

สถานการณ์ล่าสุดจากองค์กรชุมชน 41

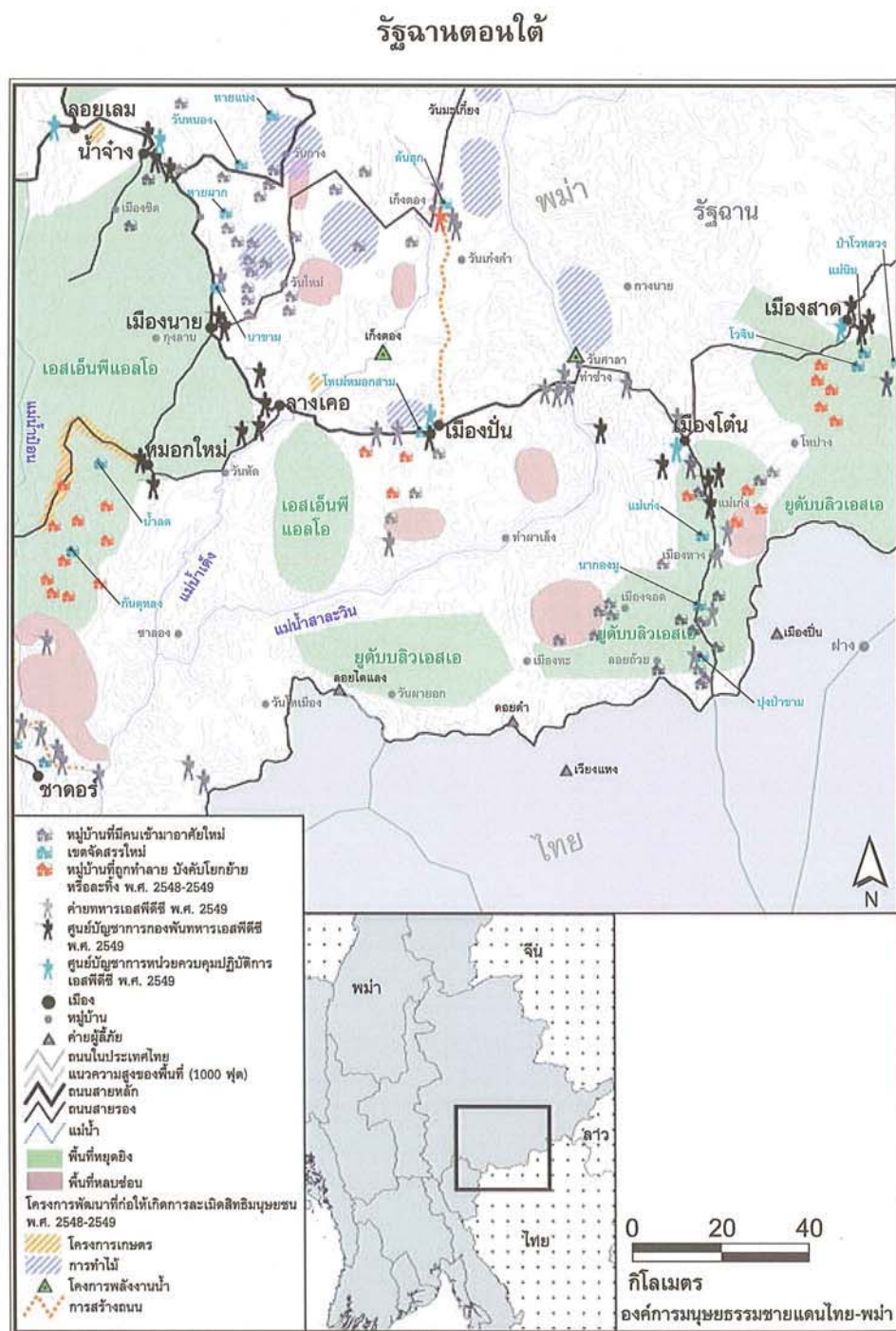

องค์การมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า

ที่มา: องค์การมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า, 2005

แผนภาพที่ 3.5: แผนที่แสดงการบังคับโยกย้าย การทำลายหมู่บ้านในพื้นที่รัฐตอนใต้ปีค.ศ. 2005-2006

สถานการณ์ล่าสุดจากองค์กรชุมชน 37

องค์กรมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า

ที่มา: องค์กรมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า, 2006

ในปี ค.ศ. 2007 SPDC ได้เพิ่มแรงกดดันต่อกลุ่มหยุดยั้ง เพิ่มการกดขี่คุกคามพลเรือนและการขยายอำนาจควบคุมการลงทุนของเอกชนในรัฐฉานตอนใต้เป็นอย่างมาก การขยายอำนาจทางทหารและโครงการพัฒนาในการสนับสนุนของรัฐ ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพลัดถิ่นและความไม่มั่นคงของชาวบ้านในพื้นที่ มีการรายงานตัวเลขผู้พลัดถิ่นในรัฐฉานตอนใต้จาก TBBC ว่า มีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2007 มีชาวบ้านทางตอนใต้ของรัฐฉานพลัดถิ่นอย่างน้อย 163,000 คน (ดูแผนที่ 3.6 ประกอบ)

สำหรับการขยายฐานของ SPDC ในพื้นที่หยุดยั้งนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับกองกำลังติดอาวุธ ยกตัวอย่างในกรณีของ SPDC ได้สร้างสัมพันธ์กับกองพันที่ 758 ที่แตกตัวมาจากกองทัพรัฐฉานใต้ ซึ่งครอบครองพื้นที่เมืองลายค่า ส่งผลทำให้เกิดการละเมิดมนุษยชนหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการบังคับใช้แรงงานสร้างค่ายทหารและเพาะปลูกให้ทหาร

สำหรับการขยายอำนาจควบคุมพื้นที่ของ SPDC นั้นส่งผลทำให้เกิดการบังคับให้ชาวบ้านปลูกไร่ละหุ่งเพื่อผลิตไบโอดีเซลเป็นพลังงานทดแทนอย่างเข้มข้น การละเมิดมนุษยชนในพื้นที่รัฐฉานตอนใต้ที่เป็นผลตามมาก็คือ การยึดที่ทำกินและการรีดไถอย่างเป็นระบบ จากผลการสำรวจพบว่า การบังคับใช้แรงงานเพื่อผลิตละหุ่งเป็นเหตุผลหลักของการลี้ภัยของชาวบ้านในรัฐฉานตอนใต้เข้ามาเขตแดนประเทศไทยในปี ค.ศ. 2007²

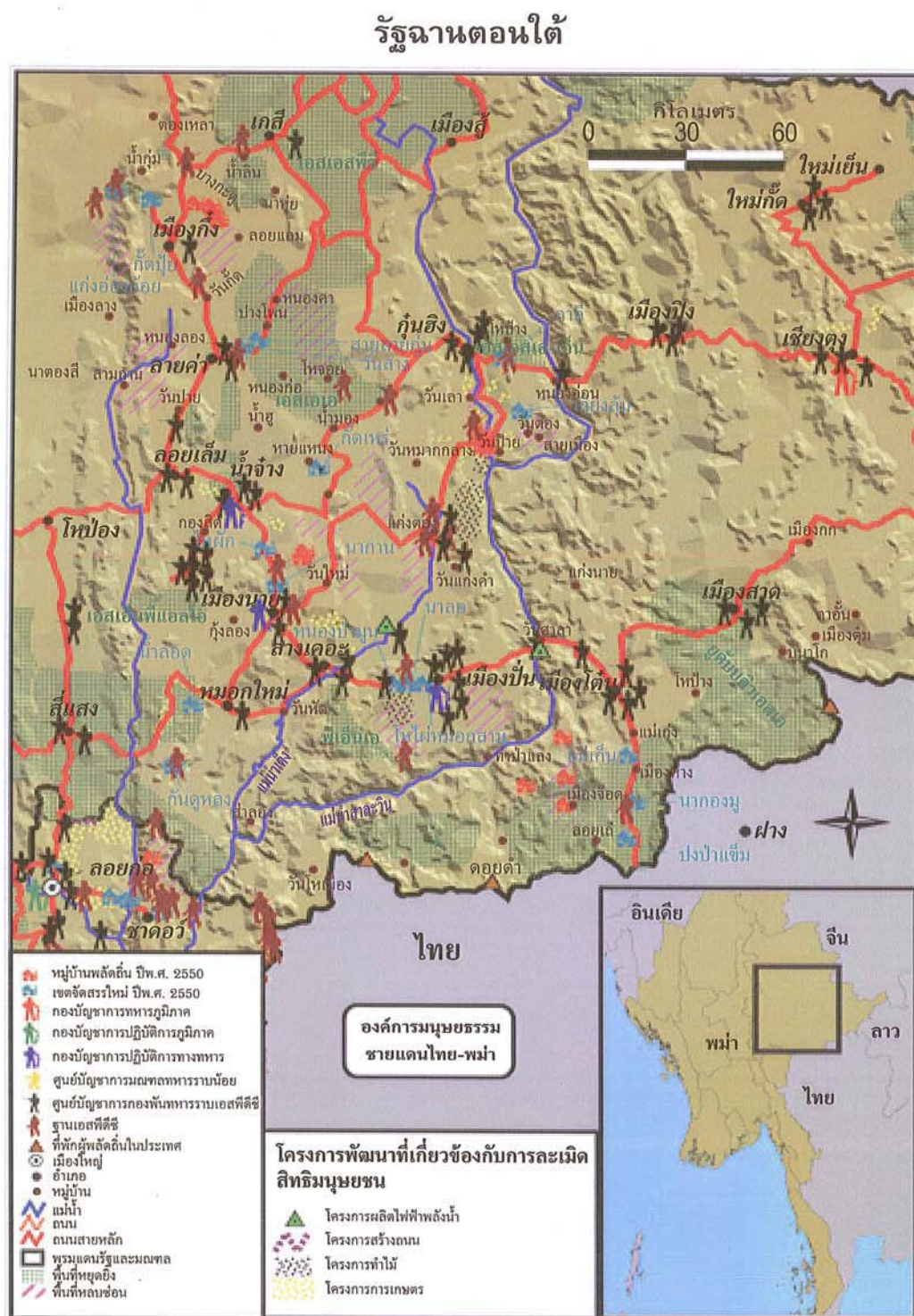
นอกจากนี้การก่อสร้างเขื่อนที่เมืองปันยังเป็โครงการที่ใหญ่ที่สุดที่ก่อให้เกิดการพลัดถิ่นในรัฐฉานตอนใต้ ชาวบ้านในพื้นที่ประมาณ 30,000 คน ต้องละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดของตน อีกทั้งโครงการทำไม้ในเมืองกุนฮิง ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่าง SPDC กับบริษัทเอกชนเอเชียเวอร์ลก็ได้ก่อภัยคุกคามสูงสุดต่อชาวบ้านประมาณ 3,000 คนที่ต้องหลบหนีการบังคับเกณฑ์แรงงาน การรีดไถภาษี

---

² Shan Human Rights Foundation, Monthly Report. August 2007

แผนภาพที่ 3.6: แผนที่แสดงการพลัดถิ่นในรัฐฉานตอนใต้ ปี ค.ศ. 2007

ที่มา: องค์การมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า, 2007

ในปีค.ศ.2008 ชาวบ้านใน 12 เมืองทางตอนใต้ของรัฐฉานต้องเผชิญกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในหลายรูปแบบด้วยกัน สภาวะความอดอยากเริ่มทวีความรุนแรง สืบเนื่องมาจากคำบอกเล่าของผู้ชายไทใหญ่คนหนึ่งที่เคยเดินทางไปทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ มีการบังคับให้ลูกหาบทำหน้าที่เก็บกู้ระเบิดและเป็นโล่มนุษย์ในตอนกลางวัน ตอนกลางคืน มีการล่อลวงพวกเขาไว้ ถ้าลูกหาบป่วยและไม่มีแรงจะแบกหาม พวกเขาก็จะถูกทิ้งไว้ในป่าลึก” (ผู้ชายไทใหญ่, SRDC focus group, เมืองนาย, มิถุนายน 2551)

สภาวะความอดอยากดังกล่าวก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลทหารพม่าผลักดันโครงการพัฒนา เช่น การทำเหมืองถ่านหิน และการปลูกพืชเชิงพาณิชย์ เข้าไปในพื้นที่อย่างเข้มข้น อีกทั้ง SPDC ยังใช้ยุทธศาสตร์ด้านทหาร เพื่อต่อสู้กับกองกำลังชาติพันธุ์ จึงส่งผลทำให้ในปีนี้มีการคาดการณ์ว่าจะมีชาวบ้านทางตอนใต้ของรัฐฉานพลัดถิ่นมากกว่า 135,000 คน

ในช่วงปีค.ศ. 2008 พบว่า มีการละเมิดมนุษยชนมากขึ้นในเมืองลายคำ น้ำจาง และเมืองกึ่ง มีการบังคับโยกย้ายหมู่บ้านอย่างน้อย 24 แห่ง มีการเกณฑ์ชาวบ้านไปสร้างฐานทัพทหาร เกณฑ์แรงงานชาวบ้านให้ไปเป็นทหารและต้องจ่ายภาษีจำนวนมาก อีกทั้งรัฐบาลทหารพม่ายังเกณฑ์แรงงานชาวบ้านเพื่อปลูกสับดำ ถั่วเหลือง เมล็ดทานตะวัน ต้นสน และปลูกข้าวช่วงฤดูร้อนเป็นเสบียงให้แก่หน่วยราชการโดยไม่มีการจ่ายค่าตอบแทน

ภายหลังพายุไซโคลนนาร์กิส ส่งผลทำให้ราคาพืชผลเพิ่มสูงขึ้น รัฐบาล SPDC บังคับให้ประชาชนทางตอนใต้ของรัฐฉานบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือเหยื่อที่ประสบภัยธรรมชาติจำนวน 3 เดือน แม้แต่ครอบครัวยากจนยังถูกบังคับให้ให้บริจาคเงิน 1,000 จ๊าด หรือข้าวสาร 25 กิโลกรัม ส่วนครอบครัวที่ร่ำรวยกว่า และเป็นเจ้าของไร่นาต้องบริจาคเงิน 2,000 จ๊าดและข้าวสาร 100 กิโลกรัม ต่อเดือน

นอกจากนี้การพัฒนาโครงการเหมืองแร่ที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านเมืองก่องบริเวณเมืองเกสิ นั้น ส่งผลทำให้ชาวบ้านได้ถูกเวนคืนที่นา 380 ไร่ เพื่อใช้ในโครงการเหมืองแร่ นอกจากนี้ยังห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปยังพื้นที่เหมือง

อีกทั้งโครงการ Contract Farming ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือด้านเกษตรกรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา โครงการดังกล่าวอยู่ภายใต้ชื่อตามปฏิญญาพุกามว่า “ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง” โครงการ Contract Farming

เป็นการย้ายฐานการลงทุนเพื่อปลูกพืชเป้าหมายจากประเทศไทยไปยังประเทศพม่า โดยแบ่งเป็นกลุ่มพืชไร่เศรษฐกิจ 10 ชนิด ได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ละหุ่ง ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันฝรั่ง มะม่วงหิมพานต์ ยูคาลิปตัส ลูกเดือยและถั่วเขียวผิวมัน เนื่องจากทางไทยยังผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการและพืชเหล่านี้ต้องใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยวจำนวนมาก และกลุ่มพืชพลังงานอีก 3 ชนิด ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลังและอ้อย สำหรับพื้นที่เป้าหมายและพืชที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกในประเทศพม่าตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของประเทศไทยได้ตั้งไว้ คือ พื้นที่ในมณฑลฉัณฑะเลย์ มณฑลพะโค รัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยง เหมาะสมในการเพาะปลูกอ้อย, มณฑลฉัณฑะเลย์ มณฑลพะโค รัฐฉาน เหมาะสำหรับปลูกมันสำปะหลัง, มณฑลตะนาวศรี รัฐกะเหรี่ยง เหมาะในการเพาะปลูกปาล์มน้ำมัน และ มณฑลตะนาวศรี รัฐกะเหรี่ยง รัฐฉาน เหมาะกับการปลูกถั่วเหลือง ภายใต้การดำเนินงานของโครงการดังกล่าวนี้ ส่งผลทำให้เกิดการเวนคืนที่ดิน ยึดที่ดิน การบังคับโยกย้ายออกพื้นที่ของชาวบ้าน การบังคับแรงงาน จนส่งผลทำให้ชาวบ้านในรัฐฉานอพยพย้ายถิ่นออกจากรัฐฉาน

สำหรับการข่มขืน: ความรุนแรงบนร่างกายผู้หญิงไทใหญ่ SWAN และ Shan Human Right Foundation (SHRF) ได้ร่วมกันเปิดตัวรายงาน“ใบอนุญาตข่มขืน” (License to Rape) เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน ค.ศ. 2002 รายงานดังกล่าวเป็นผลมาจากการรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ที่ SWAN และ SURF ได้ดำเนินการมาตั้งแต่มกราคม ค.ศ. 2001 ถึง มีนาคม ค.ศ. 2002 โดยเป็นการสัมภาษณ์บุคคล 173 คน เพื่อประมวลปัญหาการข่มขืนขนาดใหญ่ที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานกว่า 6 ปี (ค.ศ. 1996-2002) โดยทหารที่กระทำต่อผู้หญิงและเด็กสาวชาวไทใหญ่จำนวน 625 คน ซึ่งในแทบทุกกรณีเป็นการข่มขืนต่อหน้ากองทหารพม่า วิธีการข่มขืนเป็นไปอย่างทารุณและโหดร้าย โดยเหยื่อกว่า 25 % เสียชีวิตจากการข่มขืน ในขณะที่ 61 % ถูกข่มขืนรวมหมู่ จำนวนไม่น้อยของเหยื่อเหล่านี้ถูกกักขังเพื่อการข่มขืนรวมหมู่ จำนวนไม่น้อยของเหยื่อเหล่านี้ถูกกักขังเพื่อการข่มขืนต่อเนื่องในตลอดช่วงที่กองทหารพม่าประจำการอยู่ บางรายเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 เดือน พื้นที่ของการข่มขืนจำนวนมากเกิดขึ้นในช่วงที่ผู้หญิงและเด็กออกเก็บหาอาหารนอกพื้นที่รองรับการอพยพ (relocation site) ³ ขณะเดียวกันการข่มขืนยังเกิดขึ้นในระหว่างทาง ผู้หญิงถูกบังคับให้เป็นแรงงานแบกของโดยไม่มีค่าตอบแทนให้กับทหารพม่า และในจุดตรวจที่ต่างๆ ที่ทหารพม่าประจำการอยู่ รูปแบบความรุนแรงมีตั้งแต่การทุบตี ทุบร่างกายและการข่มขืนผู้หญิงอย่างโหดร้ายทารุณ ดังเช่น คำบอกเล่าของชาวบ้านไทใหญ่ซึ่งปรากฏในรายงานใบอนุญาตข่มขืนที่จัดทำโดยเครือข่ายปฏิบัติงานสตรีไทใหญ่เมื่อปี ค.ศ. 2002

“...ระหว่างขนย้ายข้าวของครอบครัวนี้ได้หยุดพัก เมื่อทหารพมามารั้งได้จับผู้เป็นพ่อมัด และใช้เชือกแขวนเขาไว้กับชื่อของกระท่อมแล้วจุดไฟข้างล่างเพื่อย่างเขาทั้งเป็น จากนั้น

³ www.palungjai.com/page018.html.

ทหารได้รุมข่มขืนลูกสาววัยรุ่นของเขาแล้วฆ่าเธอทิ้ง ผู้เป็นพ่อตายในอีกสองสามวันต่อมา จากกรณกรรมานขณะที่ผู้เป็นแม่กลายเป็นคนเสียสติจากการเห็นสามีและลูกสาวถูกกรรมานและฆ่าทิ้งต่อหน้า...”

ในขณะที่ เด็กหญิงจ๋ามเฮียง อายุ 7 ขวบ อยู่บ้านนามน จังหวัดหัวเมือง ตรงข้ามจังหวัด แม่ฮ่องสอนแม่ฮ่องสอน นั่งเล่นกับน้องชายอายุ 3 ขวบอยู่ใต้ถุนบ้าน วันนั้นพ่อแม่ของเธอออกไปทำงาน จ๋ามเฮียงเล่าว่า

“เธอไม่ทันรู้ตัวเมื่อผู้ชายตัวดำ ๆ ใหญ่ ๆ หนึ่งโหล่ง ใส่เสื้อทหารพม่า เข้าประชิดตัว เอาแตงกวายัดปากเธอไม่ให้เสียงร้องดังออกมา มัดมือเธอไว้ข้างหลัง คุมเธอตัวปลิวขึ้นไปบนบ้าน ดึงผ้าถุงเธอออกและข่มขืนเธอจ๋ามเฮียงบอกว่า เธอไม่รู้ทหารพม่าทำอะไร แต่เจ็บมากและเลือดไหลเต็มไปหมด หลังจากนั้นทหารพม่าแก้มัดเธอ หันหลังเดินออกไป จ๋ามเฮียงเดินไม่ไหว ได้แต่ร้องไห้คลานลงบันไดบ้าน ไปหลบอยู่ข้างกอไม้ ขณะที่เลือดไหลไม่หยุด สักพักพ่อแม่กลับมาบ้าน เห็นสภาพจ๋ามเฮียงก็รู้ว่าลูกโดนข่มขืน พ่อแม่รีบพาจ๋ามเฮียงไปหาหมอ หมอถามว่าโดนอะไรมา แม่ไม่กล้าบอก หมอถามว่าใครทำ จิตยาให้แล้วบอกให้ไปแจ้งความ หลังจากนั้นตำรวจพม่าไปเอาคนมา 5 คนให้ชี้ตัว จ๋ามเฮียงชี้ไม่ได้เพราะไม่เห็นหน้า ตำรวจก็ไม่ทำอะไรอีก”⁴

สำหรับประชาชนไทใหญ่แล้ว ประสบการณ์จากการกดขี่ของรัฐบาลทหารพม่า เป็นสิ่งที่ปรากฏในชีวิตประจำวันที่ผ่านมานโยบายการแปลงให้เป็นพม่า (Burmanization) อันเป็นนโยบายสำคัญในการสร้างรัฐชาติที่เป็นหนึ่งเดียวทางชาติพันธุ์ (ethnocratic native state) ดังที่งานศึกษาจำนวนมากได้วิเคราะห์ไว้ว่า ยุทธศาสตร์ทางการทหารของพม่าในการครอบงำ สร้างความเป็นใหญ่และเป็นหนึ่งเดียวของชาติ ด้วยการใช้กำลังนั้นแสดงออกในการปฏิบัติหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการกดขี่ทางวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และการแทรกซึมกำลังทหารเข้าไปในพื้นที่ตามแนวพรมแดนต่างๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ผสมผสานหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการใช้กองกำลังเข้าไปปราบปราม การบังคับให้ยอมจำนนและหยุดยิง หรือการใช้การควบคุมผ่านการพัฒนา เป็นต้น นโยบายที่มีผลรุนแรงมากที่สุดต่อประชาชนในชนบท เห็นจะได้แก่ นโยบายสี่ตัด หรือ four cuts policy⁵ อันเป็นนโยบายเพื่อตอบโต้ต่อกองกำลังกบฏชาติ ด้วยการตัดกำลัง

⁴ Shan Human Rights Foundation (SHRF) and the Shan Women's Action Network. License to Rape : The Burmese Regime's Use of Sexual Violence in the Ongoing War in Shan State, Burma (Chiang Mai : SHRF and SWAN, 2002).

⁵ <http://www.sarakadee.com/web/modules.php?name=Sections&op=viewarticle&artid=734>

หนุนช่วยจากประชาชนที่มีต่อกองกำลังดังกล่าวในสี่สายด้วยกัน คือ อาหาร ทุน การข่าว และกำลัง หรือเท่ากับเป็นการตัดสายสัมพันธ์ระหว่างกองกำลังกัฏฐาติกับครอบครัวและหมู่บ้านนั่นเอง⁶

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปและลำดับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในรัฐฉานได้ดังต่อไปนี้

1. ภายในรัฐฉานมีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลหลายกลุ่มด้วยกัน คือ กองทัพชนเผ่า กองทัพของ SSA-S(เอสเอสเอไอ) กองทัพปลดปล่อยรัฐปะหล่อง กองทัพแห่งชาติรัฐฉาน(SSNA)
2. รัฐบาลสามารถเจรจากับบางกลุ่มให้ทำการหยุดยิงได้เช่น กองทัพชนเผ่า กองทัพปลดปล่อยรัฐปะหล่อง กองทัพแห่งชาติรัฐฉาน(SSNA) ในขณะที่เดียวรัฐบาลพม่ายังคงกดดันกลุ่มที่ต่อต้านต่อไป คือ กองทัพของ SSA-S(เอสเอสเอไอ)
3. สำหรับกลุ่มที่เจรจาหยุดยิง รัฐบาลจะส่งกองกำลังเข้าไปตั้งฐานและที่ตั้งกองกำลังทหาร เพื่อทำการลาดตระเวนและร่วมมือกับผู้นำกองกำลังที่เจรจาหยุดยิงในการดูแลพื้นที่ พร้อมกันนั้นกองกำลังของกลุ่มที่เจรจาหยุดยิงก็ถูกใช้เป็นกองกำลังร่วมกับทหารพม่าไปกดดันและปราบปรามกลุ่มที่ยังไม่ยอมหยุดยิง
4. ปฏิบัติการของทหารในพื้นที่รัฐฉานมีหลายรูปแบบ เช่น
  - การบังคับโยกย้ายชาวบ้านไปอยู่ในเขตจัดสรรใหม่
  - การบังคับให้ชาวบ้านเป็นลูกหาบทำหน้าที่เก็บกู้ระเบิด แรงงานก่อสร้าง แรงงานเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจภายใต้โครงการ Contact Farming
  - การบังคับยึดที่ดินของชาวบ้านไปเป็นของทหารเพื่อใช้เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจตามความต้องการของทหารในพื้นที่
  - การให้ให้เอกชนเข้ามาสัมปทานทำเหมืองแร่ หรือสร้างเขื่อน ส่งผลทำให้ชาวบ้านถูกเวนคืนที่ดิน
5. เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรัฐฉาน ในหลายรูปแบบด้วยกัน
  - การฆ่าข่มขืน
  - การทำให้เป็นพม่า
6. สถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในรัฐฉานทั้งหมดส่งผลทำให้เกิดการโยกย้ายภายในรัฐฉาน ทำให้ประชากรแบ่งได้เป็น 2 จำพวก
  - ผู้ลี้ภัย

⁶ Martin Smith, Burma : Insurgency and the Politics of Ethnicity (Dhaka : The University Press ; Bangkok : White Lotus ;London : Zed Books Ltd., 1993).

- ผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในรัฐฉานถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลทำให้เกิดการอพยพ
ของคนจากรัฐฉานยังประเทศไทย

3.3 สถานการณ์การเมืองในรัฐกะเหรี่ยง

ที่มา: Karen Human Rights Group(KHRG), 2005

รัฐกะเหรี่ยงมีพื้นที่ทั้งหมด 30,383 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือติดกับภาคมณฑลเย่ รัฐฉาน และ รัฐคะยา ทิศใต้ ติดกับรัฐมอญและจังหวัดกาญจนบุรี(ประเทศไทย) ทิศตะวันออก ติดกับ จังหวัด แม่ฮ่องสอนและจังหวัดตาก(ประเทศไทย) ทิศตะวันตกติดกับภาคพะโคและรัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยงมี ประชากรอาศัยอยู่ทั้งสิ้น 1,431,377 คน ส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พม่า ปะโอ ไทใหญ่ มอญและยะไข่

ในรัฐกะเหรี่ยงแบ่งการปกครองออกเป็น 3 จังหวัด คือ จังหวัดพะอ้ง(ผาอาง) จังหวัดเมียวดี และ จังหวัดเกาะเกริก 7 เมือง คือ ตันเดา ผาปูน ลางบวย เมียวดี กอกะเร็ก จะเอ็งไซจี และผาอาง และ 410 ตำบล

ในรัฐกะเหรี่ยงมีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าที่สำคัญ คือ KNU ซึ่งมีความเข้มแข็งอยู่มากและสามารถต่อต้านการปราบปรามของรัฐบาลพม่ามาเป็นเวลาช้านาน แต่นับตั้งแต่ ปีค.ศ. 1988 เป็นต้นมา KNU เริ่มอ่อนแอลง เพราะ ภายหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่าในปีค.ศ. 1988 รัฐบาลพม่าได้ออกกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ เปิดโอกาสให้ทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนในต่างประเทศได้ รัฐบาลพม่าได้ ให้สัมปทานป่าไม้จำนวน 48 แปลงแก่นักธุรกิจไทย โดยพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตของกองกำลัง KNU เกือบทั้งสิ้น ส่งผลให้กองกำลังของ KNU เปลี่ยนแปลงไปจากป่าทึบเป็นป่าโปร่ง จากพื้นที่เข้าถึงยากเป็นพื้นที่มี ถนนตัดเข้าถึงสะดวกต่อการขนทหารพม่าเข้ามาสู้รบกับกองกำลังกะเหรี่ยง รวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต ทำให้การตั้งรับของทหารกะเหรี่ยงเป็นไปได้ยากขึ้น

นอกจากนั้นแล้วการล่มสลายของกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์พม่าในบริเวณชายแดนจีนในปี ค.ศ. 1989 ตลอดจนการเจรจาหยุดยิงของกองกำลังคะฉิ่นอิสระ (KIA) ในปี ค.ศ. 1994 ทำให้กองทัพพม่า สามารถย้ายกำลังพลมาไว้ที่บริเวณตะวันออกติดชายแดนไทย – พม่า เพื่อปฏิบัติการในพื้นที่ได้อย่าง ต่อเนื่อง อิทธิพลของทหารพม่าจึงทวีความรุนแรงขึ้น พร้อม ๆ กับการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่จากจีนทำให้ กองทัพพม่ามีสมรรถภาพในการต่อสู้กับกองกำลังกะเหรี่ยงมากยิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ. 1994 ถือเป็นปีของการเข้าสมรภูมิที่ชอกช้ำของ KNU เมื่อกลุ่มทหารกะเหรี่ยงพุทธ (DKBA) ได้แยกตัวออกไปตั้งเป็นกองกำลังใหม่และเข้าเป็นพันธมิตรกับทหารพม่า โดยกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธมี ความเห็นว่านายทหารและพลทหารส่วนใหญ่ในกองกำลัง KNU ที่เป็นชาวพุทธนั้น ไม่ได้รับความยุติธรรม ในการตอบแทนความดีความชอบทางด้านตำแหน่งและความรับผิดชอบ เมื่อเทียบกับบรรดานายทหารและ พลทหารกะเหรี่ยงซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะผู้นำในคณะกรรมการกลางของ KNU นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคริสเตียนเกือบทั้งสิ้น นายพลโบเมียะ ซึ่งเป็นผู้นำของกะเหรี่ยงนั้นก็เป็นคริสเตียนที่เคร่งครัดคนหนึ่ง ความไม่เสมอภาคระหว่างกะเหรี่ยงคริสต์และกะเหรี่ยงพุทธ จึงนำไปสู่ความแตกแยกในที่สุด ทั้งนี้เชื่อกัน

ว่าการแยกตัวของกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธได้รับการสนับสนุนจากกองทัพพม่า เหตุผลสำคัญที่ DKBA เข้าเป็นพันธมิตรกับกองทัพพม่านั้น เป็นเพราะรัฐบาลพม่าสัญญาที่จะยกพื้นที่ในการปกครองให้กับกะเหรี่ยงพุทธ โดยระบุว่าหากสามารถตี KNU ให้แตกได้ พื้นที่ที่ตีชิงมาได้จะยกให้ DKBA เป็นผู้ควบคุมดูแล การเข้าเป็นพวกกับทหารพม่าของ DKBA ทำให้ KNU ต้องพ่ายแพ้แก่ทหารพม่าบ่อยครั้ง จนกระทั่งกองกำลัง KNU อ่อนกำลังลงเรื่อย ๆ และพื้นที่ที่ควบคุมดูแลก็ลดน้อยลง เพราะสูญเสียพื้นที่ให้กับ DKBA หากแต่พื้นที่ที่ได้มานั้นมิได้อยู่ในการดูแลของกองกำลัง DKBA แต่เพียงลำพัง เพราะกองทัพพม่าได้ส่งกองกำลังเข้าไปตั้งหน่วยทหารในพื้นที่ควบคู่ไปกับ DKBA และทหารกะเหรี่ยง DKBA ต้องพึ่งทหารพม่าเช่นกัน

ปีค.ศ. 1995 DKBA ร่วมมือกับกองทัพพม่า เข้าตีค่ายมาเนอร์ปอลอร์จนแตก ทำให้กองกำลังที่มีแสนยานุภาพของ KNU ลดลงกลายมาเป็นเพียงกองกำลังเคลื่อนที่ที่ใช้ยุทธวิธีรบแบบกองโจรกับทหารพม่า คือ การซุ่มโจมตีและสลายตัว แทนการตั้งรับในเขตดินแดนอิทธิพลของตน

ปัจจุบัน KNU มีพื้นที่ในความดูแลไม่มากนัก เพราะสูญเสียพื้นที่ส่วนใหญ่ให้กับกองทัพพม่าไปแล้ว ซึ่งเป็นเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา ผู้นำคนสำคัญของ KNU คือ นายพลโบเมียะ เขามีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำกะเหรี่ยงเคเอ็นยูตั้งแต่ปีค.ศ. 1976 – 2000 ซึ่งตลอดเวลานายพลผู้นี้ได้สร้างนโยบาย และยุทธศาสตร์ทางเมืองการทหาร เพื่อวางรากฐานต่าง ๆ ในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพให้แก่พี่น้องกะเหรี่ยง KNU และชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะนโยบายเปิดเจรจาต่อรองทางการเมืองกับรัฐบาลทหารพม่า เพื่อร่วมกันหาข้อยุติปัญหาขัดแย้งต่างๆ ด้วยสันติวิธี วันที่ 26 ธันวาคม 2000 นายพลโบเมียะได้ลาจากไป แต่ก่อนหน้านั้นในปีค.ศ. 1999 เขาก็ได้แต่งตั้งและให้อำนาจทางทหารกับลูกทั้ง 4 คน หลังจากทราบว่าฐานอำนาจทางการเมืองเริ่มสั่นคลอน เนื่องจากเกิดความขัดแย้งระหว่างฝ่ายการเมืองกับฝ่ายกองทัพกะเหรี่ยงเคเอ็นยูในเรื่องบทบาทการทำงานมาโดยตลอด⁷

ในส่วนของอำนาจทางการเมืองนั้น เขาได้แต่งตั้งลูกชายดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ คือ

- (1) พันเอกนิโก เมียะเป็นผู้บังคับกองพัน 201
- (2) พันเอกเนอตา เมียะเป็นผู้บังคับกองพัน 202 โดยมีกำลังจากพลจัตวาเถ่งหม่อง (สามีของน้องสาวของภรรยา นายโบเมียะ) ผบ.กองพลน้อยที่ 7 ซึ่งแต่งตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ดูแลพื้นที่ทิศเหนือตรงข้าม อ.แม่สอด จ.ตาก ขึ้นไปจนถึง จ.แม่ฮ่องสอน และ พล.ต.มือตู ผบ.กองพลน้อยที่ 6 ซึ่งดูแลพื้นที่ด้านทิศใต้ของฝั่งตรงข้าม อ.แม่สอด จ.ตาก ลงไป เป็นฐานอำนาจคอยสนับสนุนอยู่ข้างหลัง และนายพลโบเมียะวางตัวพันเอกเนอตาให้เป็นทายาทอันดับ 1

⁷ www.peacewayfoundation.org

ภายหลังนายพลโบเมียะหมดวาระในการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในปีค.ศ. 2000 หลังจากดำรงตำแหน่งนี้ยาวนานถึง 26 ปี ความขัดแย้งกับฝ่ายการเมืองเริ่มก่อตัวมากขึ้น โดยนายพลโบเมียะถูกลดขั้นให้เป็นรองประธานาธิบดี และแต่งตั้งนายซอร์ บา เต็ง ซึ่งเป็นพลเรือนดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแทน และต่อมาอีก 4 ปี คือในปีค.ศ. 2004 นายพลโบเมียะก็ถูกปลดไม่ให้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงอีกต่อไป โดยฝ่ายการเมืองอ้างเหตุผลเรื่องสุขภาพ

ความเปลี่ยนแปลงครั้งนี้สืบเนื่องมาจากแรงกดดันของผู้นำฝ่ายทหารระดับกลาง ซึ่งผู้รับมายาวนานและต้องการกระจายยุติสงครามกลางเมืองกับรัฐบาลพม่า รวมไปถึงนโยบายของรัฐบาลไทยที่ต้องการลดระดับความคลั่งไคล้ของประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดเวลารัฐบาลพม่ากล่าวหาไทยสนับสนุนฝ่ายกะเหรี่ยงให้สู้รบกับรัฐบาลกลาง เป็นที่ทราบดีว่าฝ่ายทหารของไทยผลักดันและอยู่เบื้องหลังการเจรจาระหว่าง KNU กับรัฐบาลพม่ามาแล้วหลายครั้งแต่ยังหาข้อยุติไม่ได้

กองกำลังกะเหรี่ยงได้แบ่งการบริหารงานออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มบริหารการเมืองและกองทัพ

กลุ่มบริหารการเมือง ใช้ชื่อกลุ่มว่า สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง หรือ KNU – Karen National Union มี มาน ซาร์ ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง

กลุ่มกองทัพ ใช้ชื่อกองทัพว่า กองทัพปลดแอกชาติกะเหรี่ยง KNLA – Karen National Liberation Army มีกำลังพลทั้งหมด 7 กองพล โดยกองพลที่ใหญ่และเข้มแข็งที่สุดได้แก่กองพลน้อยที่ 7 ที่มีพลจัตวา เก่งหม่องเป็นผู้บังคับบัญชา

แต่ในระหว่างการเจรจาสงบศึกนี้รัฐบาลพม่าไม่เคยจริงจัง กลับหลอกลวงประชาชนกะเหรี่ยงซ้ำแล้วซ้ำเล่า เมื่อปีค.ศ. 2005 กองทัพพม่าและ KNU ได้เจรจาสงบศึกกันแล้วครั้งหนึ่ง แต่จนถึงขณะนี้กองทัพพม่ายังไม่หยุดโจมตี KNU และการที่ KNU จะยอมเชื่อใจและเจรจากับกองทัพพม่าอีกนั้นคงไม่ใช่เรื่องง่ายแน่ เพราะที่ผ่านมาตัวแทนกองทัพพม่ากับ KNU ได้พบปะเจรจาเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งกันแล้วหลายครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ 32 พ.ย. 2003 ซึ่งพ.อ.ชานปวีน ตัวแทนฝ่ายพม่าพร้อมคณะได้เดินทางมาพบกับเจ้าหน้าที่ตัวแทน KNU และต่อมาวันที่ 3 ธ.ค. 2003 คณะตัวแทน KNU 5 คน ไปเยือนกรุงย่างกุ้ง และเมื่อวันที่ 15 ม.ค. 2004 นายพลโบเมียะได้เดินทางไปพบกับผู้นำรัฐบาลพม่าด้วยตนเองตามคำเชิญของพลเอก ชินยูนต์ ซึ่งการเยือนในครั้งนั้นก็ยังมี การสู้รบกันระหว่างกองทัพพม่ากับ KNU อยู่มากกว่า 200 ครั้ง

ส่งผลทำให้ผู้คนมากกว่า 60,000 คน ต้องพลัดถิ่นฐานด้วยเหตุสงครามและการละเมิดสิทธิมนุษยชน การพลัดถิ่นนี้รุนแรงที่สุดเกิดขึ้นแถบเมืองปาปุ่น และตันเดา ติดชายแดนรัฐกะเรนี โดยทหารมักทำลายที่พักอาศัย พืชผล เสบียงอาหาร การบังคับย้ายหมู่บ้านไปอยู่ติดถนน และการบังคับใช้แรงงาน เด็กเช่นเดียวกับทางตอนกลางของรัฐกะเหรี่ยงที่ผู้คนในเมืองกอกะเร็กและจะเองไซจีต้องถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการบังคับใช้แรงงานและขูดรีดภาษี ค่าธรรมเนียม สำหรับการก่อสร้างถนน ด้วยเหตุนี้จึงมี

การรายงานจาก TBBC ว่า มีผู้คนมากกว่า 20,000 คน ในทางตอนกลางของรัฐกะเหรี่ยงที่ต้องพลัดถิ่นฐาน
(ดูแผนที่ 3.7 ประกอบ)

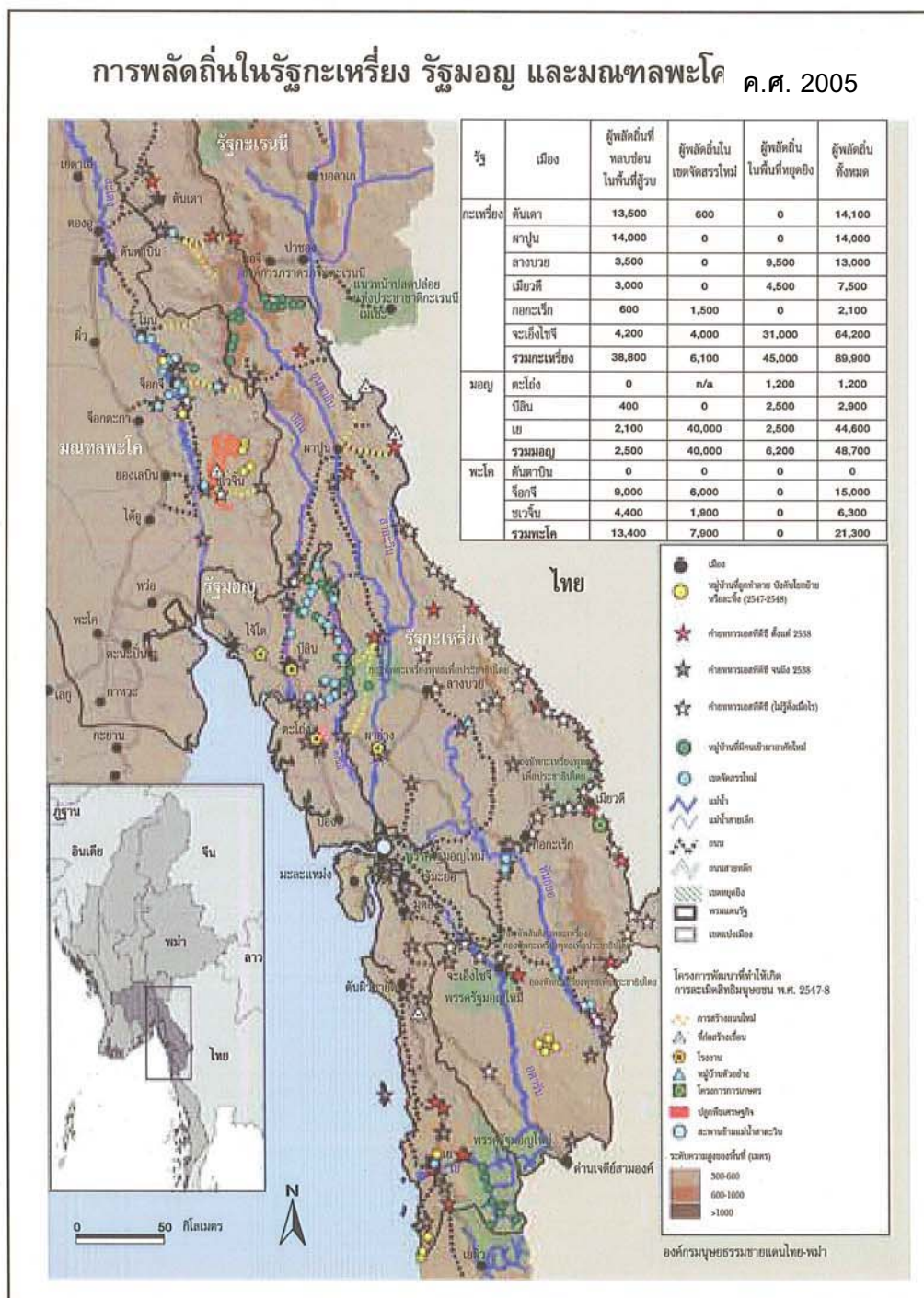

การบังคับโยกย้ายในเขตอิทธิพลของพม่านั้น เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี ค.ศ. 2005 เมืองตันเตายังถูกคุกคามจากกองกำลังทหาร SPDC อย่างหนัก โดยการทำลายไร่ข้าว ไร่กะวานของชาวบ้าน นอกจากนี้ชาวบ้านยังถูกบังคับทำงานซ่อมแซมค่ายทหาร และเตรียมไร่นาเพื่อการเพาะปลูกของ SPDC เราจะสังเกตเห็นได้ว่า ถึงแม้การเจรจาระหว่างสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) กับ SPDC กำลังดำเนินอยู่ แต่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในเขตรัฐกะเหรี่ยงกับยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง กองทัพพม่าได้อาศัยเสรีภาพในการเดินทางที่เพิ่มขึ้นเป็นเครื่องมือในการขยายการควบคุมโดยการส่งเคลื่อนกองกำลังและก่อสร้างค่ายทหารใหม่ ๆ ในพื้นที่ห่างไกลหลายแห่ง ชาวบ้านในเขตควบคุมของ SPDC ต้องถูกบังคับเป็นแรงงานเพิ่มขึ้นเพื่อปรับปรุงถนนและขนถ่ายเสบียงไปสนับสนุนเพื่อการขยายพื้นที่ควบคุม ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ชาวบ้านหนีออกจากหมู่บ้านไปซ่อนตัวในป่า แต่อย่างไรก็ตามก็ยากที่จะหลีกเลี่ยงหน่วยลาดตระเวนของกองทัพพม่าและถูกโยกย้ายไปยังพื้นที่ควบคุมของ SPDC

ในปีเดียวกัน(ค.ศ. 2005) การพลัดถิ่นของชาวบ้านในเขตเมืองกลางบวย เมียวดี กอกะเร็ก และจะเฮงไซจียังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อันมีสาเหตุหลักมาจากการบังคับใช้แรงงาน การรีดไถ และการยึดที่ดิน ที่เจ้าหน้าที่ SPDC และ DKBA กระทำอยู่เสมอ เพื่อเลี้ยงดูกองกำลังของตนในท้องถิ่น ชาวบ้านถูกช่วงชิงทั้งทรัพย์สิน สิ่งของ และเวลาที่ต้องใช้ในการทำไร่ไถนา ความหวาดกลัวกับระเบิดทำให้ชาวบ้านยังถูกปิดกั้นโอกาสที่จะหาทางออกด้วยการเข้าไปจับจองที่ดินที่ยังว่างเปล่าอยู่(ดูแผนที่ 3.8 ประกอบ)

แผนภาพที่ 3.8: แผนที่แสดงการพลัดถิ่นของชาวบ้านในรัฐกะเหรี่ยงปี ค.ศ. 2005

สถานการณ์ล่าสุดจากองค์กรชุมชน 47

องค์กรมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า

ที่มา: องค์กรมนุษยธรรมชายแดนไทย-พม่า, 2005

ต่อมาในปี ค.ศ.2006 ชาวบ้านเมืองผาปูน และบันเตาในรัฐกะเหรี่ยงต้องเผชิญกับการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่โหดร้ายทารุณมากที่สุด อันเกิดจากการทำลายเสบียงอาหาร สัตว์เลี้ยงและทรัพย์สินของชาวบ้านทั้งหมดที่ SPDC พบเจอ นอกจากนี้ SPDC และ DKBA ยังก่อความโหดร้ายในเมืองเมียวดี และลานบ่วย คือ การบังคับใช้แรงงานมาสร้างถนน หรือสาธารณูปโภคอื่น ๆ คราวละ 3 – 4 วัน ซึ่งถ้าหากชาวบ้านไม่กระทำต้องถูกปรับเป็นเงิน 10,000 – 15,000 จัตต่อกคน

นับตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2007 เป็นต้นมา กองทัพพม่าก็ได้จัดส่งกำลังเข้าพื้นที่กะเหรี่ยง KNU ในหลายจังหวัด คือ จังหวัดตองอู จังหวัดย่องเลวิน จังหวัดผาปูน และจังหวัดดupleยา เพื่อทำการกวาดล้างกองกำลัง KNU โดยใช้กองกำลังทั้งหมดรวม 56 กองพัน ในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งมาจากกองพลทหารราบที่ 66, 101, กองบัญชาการยุทธการที่ 16, 21 และอีกส่วนหนึ่งถูกส่งมาจากในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้โดยใช้ชื่อปฏิบัติการว่า ‘ยุทธการเยหมานเฮง’ ซึ่งการปราบปรามกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ของกองทัพพม่านี้ ทำให้ชนชาวกะเหรี่ยงถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐานละทิ้งบ้านเรือนแล้วมากกว่า 1 หมื่นคน กองทัพพม่าได้ปรับแผนการรุกใหม่โดยใช้วิธียุแหย่ให้กองกำลังกะเหรี่ยง KNU เกิดความแตกแยกภายใน เพื่อหวังให้ยอมสวามิภักดิ์ต่อกองทัพของตน ซึ่งหน่วยที่ได้รับมอบหมายในปฏิบัติการนี้ได้แก่ หน่วยข่าวกรองใหม่หรือที่เรียกกันว่า หน่วยรักษาความปลอดภัยกิจการทหาร MAS ภายใต้ชื่อปฏิบัติการ ‘ยุทธการพะธี’

ในปี 2008 ทางตอนเหนือของรัฐกะเหรี่ยง ในพื้นที่เมืองผาปูน ดันเตา จอจี ยังถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง มีการเกณฑ์แรงงานเพื่อก่อสร้าง และบำรุงรักษาถนน มีการเกณฑ์ชาวบ้านเพื่อไปขนเสบียงของทหารตามแนวหน้า สำหรับภาคกลางของรัฐกะเหรี่ยงนั้น จากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบส่งผลทำให้ประชาชนต้องประสบกับความยากจนและขาดแคลนอาหาร นอกจากนี้ยังต้องประสบกับแผนการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่จากนักลงทุนไทย เช่น การก่อสร้างทางหลวงเอเชียไฮเวย์และเขื่อนฮัตจี ซึ่งสองโครงการนี้ได้ส่งผลกระทบให้เกิดการพลัดถิ่นของคนจำนวนมากในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยง

ล่าสุด ตั้งแต่วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2010 DKBA และกองทัพพม่ากว่า 400 นาย บุกเข้าโจมตีฐานที่มั่นของ KNU ด้านตรงข้าม อ.พบพระ จ.ตาก และระดมยิงด้วยอาวุธปืนอย่างหนัก การปะทะกันหลายชั่วโมงส่งผลให้ในที่สุด KNU ต้องตัดสินใจสละฐานที่มั่น เพราะกำลังพลมีน้อยกว่าหลายเท่า การสู้รบครั้งนี้ถือว่ารุนแรงที่สุดในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา ภายหลังจากผู้นำคนสำคัญในรัฐบาลพม่าได้มีนโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างจริงจังและไม่ยอมเปิดการเจรจาอีกต่อไป จะว่าไปแล้วความขัดแย้งที่ปะทุภายในหลายประการดังที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากความไม่มั่นคงในอำนาจหรือการบ่อนเซาะจากรัฐบาลทหารพม่า ก็เป็นชนวนสำคัญในการนำมาซึ่งความสูญเสียใน KNU ทั้งสิ้นนับตั้งแต่การแยกตัวออกเป็น

KNU กับ DKBA การสูญเสียที่มันมาเนอพลอร์ การสิ้นบารมีของนายพลโบเมียะ การที่รัฐบาลทหารพม่าสามารถชักชวนกองพลน้อยที่ 7 ของ KNU เข้าเป็นพวกได้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นชัดว่า นี่คือการประสบความสำเร็จขั้นหนึ่งของกองทัพพม่า เป็นความอ่อนแอของ KNU ที่พม่าสามารถเอาชนะได้โดยไม่ต้องใช้กำลังมากมาย การเล่นเกมแบบนี้ที่สุดแล้วถ้า KNU ลืมยึดถือหลักการที่ ซอร์ บา อู จี ได้วางไว้ 2 ประการ คือ 1.แผ่นดินกะเหรี่ยงจะยังคงอยู่ และ 2. กองกำลังกะเหรี่ยงจะไม่มีวันวางอาวุธให้กับศัตรู ตราบนั้น KNU ก็จะเป็นเพียงความทรงจำของลูกหลานกะเหรี่ยงที่เล่าต่อ ๆ กันไป

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปและลำดับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในรัฐกะเหรี่ยงได้ดังต่อไปนี้

1. ภายในรัฐกะเหรี่ยงยังมีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าที่เข้มแข็ง คือ กองทัพ KNU
2. ปฏิบัติการของทหารพม่าในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงมีลักษณะเด่นเช่นเดียวกับรัฐกะเหรินและรัฐฉาน คือ
  - การบังคับโยกย้ายชาวบ้านไปอยู่ในเขตจัดสรรใหม่
  - การบังคับให้ชาวบ้านเป็นลูกหาบทำหน้าที่เก็บกู้ระเบิด แรงงานก่อสร้าง แรงงานเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจภายใต้โครงการ Contact Farming
  - การบังคับยึดที่ดินของชาวบ้านไปเป็นของทหารเพื่อใช้เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจตามความต้องการของทหารในพื้นที่
  - การให้ให้เอกชนเข้ามาสัมปทานทำเหมืองแร่ หรือสร้างเขื่อน ส่งผลทำให้ชาวบ้านถูกเวนคืนที่ดิน

จากสถานการณ์ทางการเมืองที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในทั้ง 3 รัฐนั้น สามารถสรุปสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละรัฐได้ ดังต่อไปนี้ คือ

รัฐกะเรนนี

-KNPP เป็นกองกำลังที่ยังมีการสู้รบกับ SPDC โดยมีกองกำลังตั้งอยู่บริเวณทางภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐกะเรนนี ในขณะที่ทางภาคตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้อยู่ภายใต้การบริหารของกลุ่มหยุดยิงแต่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ SPDC

-เกิดการพลัดถิ่นหรืออพยพโยกย้ายของชาวบ้านอันเกิดจากความขัดแย้งและการสู้ระหว่าง SPDC กับ KNPP

-เกิดการพลัดถิ่นหรืออพยพโยกย้ายของชาวบ้านอันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจของ SPDC ในพื้นที่ที่จะเป็นการบังคับให้ชาวบ้านปลูกพืชเศรษฐกิจ คือ น้ำมันละหุ่ง, การสร้างโรงงานไฟฟ้า, การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตอุตสาหกรรม(เขตพื้นที่ล้อยก)และการทำเหมืองแร่ดีบุกและตะกั่ว เป็นต้น

-เกิดการพลัดถิ่นหรืออพยพโยกย้ายของชาวบ้านอันเกิดจากการถูกเผาทำลายหมู่บ้านภายใต้โครงการบังคับย้ายถิ่นฐาน(Forced Relocation and Land Confiscation) หรือการบังคับให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่(Resettlement Programs)

-เกิดการการบังคับใช้แรงงานเพื่อซ่อมแซมถนนและขนส่งเสบียงอาหารให้แก่ทหาร SPDC และการจ่ายภาษีให้แก่ ทหารSPDC ในอัตราที่สูง

รัฐฉาน

-ภายหลังการเจรจาหยุดยิงของกองกำลังในรัฐฉานส่งผลทำให้รัฐฉานตอนเหนือและรัฐฉานภาคตะวันออกอยู่ภายใต้การควบคุมของ SPDC ในขณะที่ทางตอนใต้ของรัฐฉานนั้น กองกำลัง SSA-S ได้ทำการสู้รบกับ SPDC ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ ตอนใต้ของรัฐฉานเป็นเป้าของการถูกบังคับโยกย้าย

-เกิดการพลัดถิ่นหรืออพยพโยกย้ายของชาวบ้านอันเกิดจากความขัดแย้งและการสู้ระหว่าง SPDC กับ กองกำลัง SSA-S ทางตอนใต้ของรัฐฉาน

-เกิดการพลัดถิ่นหรืออพยพโยกย้ายของชาวบ้านอันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจของ SPDC ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการบังคับให้ชาวบ้านปลูกพืชเศรษฐกิจ คือ น้ำมันละหุ่ง , การสร้างโรงงานไฟฟ้าที่เมืองปันทางตอนใต้ของรัฐฉาน, โครงการทำไม้ในเมืองกุ่มฮิงระหว่าง SPDC กับ บริษัทเอกชนเอเชียเวอร์ล, โครงการ Contract Farming, การทำเหมืองแร่ ที่เมืองเกส

-เกิดการพลัดถิ่นหรืออพยพโยกย้ายของชาวบ้านอันเกิดจากการถูกเผาทำลายหมู่บ้านภายใต้โครงการบังคับย้ายถิ่นฐาน(Forced Relocation and Land Confiscation) หรือการบังคับให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่(Resettlement Programs),

-เกิดการการบังคับใช้แรงงานเพื่อซ่อมแซมถนนและขนส่งเสบียงอาหารให้แก่ทหาร SPDC, ลูกหาบ

-เกิดการพลัดถิ่นหรืออพยพโยกย้ายของชาวบ้านอันเกิดจากการข่มขืนผู้หญิง

รัฐกะเหรี่ยง

-กองกำลังทหารกะเหรี่ยงพุทธ DKBA เข้าเป็นพันธมิตรกับ SPDC

-DKBA ร่วมกับ SPDC ตีเข้ามานอร์ปเลอร์ ของ KNU

-เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางตอนเหนือแถบเมืองผาปูนและตันเดา โดยวิธีการทำลายบ้านเรือน พืชผล เเสบียงอาหาร ตลอดจนบังคับใช้แรงงาน

-เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางตอนกลางแถบเมืองกอกะเร็กและจะเอ็งไซจี โดยวิธีการบังคับใช้แรงงานและขูดรีดภาษี ค่าธรรมเนียมสำหรับการสร้างถนน

-เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเขตเมืองกลางบวย เมียวดี จะเอ็งไซจี โดยวิธีการบังคับใช้แรงงาน การรีดไถ การยึดที่ดิน ของ SPDC เพื่อเลี้ยงดูกองกำลังของตนเองในท้องถิ่นนั้น

และจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นใน 3 รัฐนั้น จึงส่งผลทำให้คณะผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลต่อชนกลุ่มน้อยใน 2 ช่วงด้วยกัน คือ

1. ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988-1991 ภายหลังจากที่รัฐบาลทหารพม่าภายใต้การบริหารของรัฐบาล SLORC ได้ดำเนินนโยบายยุทธวิธีการเจรจาและหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อย ส่งผลทำให้ชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มด้วยกันมีการเปิดเจรจาหยุดยิงกับรัฐบาลพม่า

สำหรับช่วงที่ 2. นั้น พบว่าภายหลังที่พม่าอยู่ภายใต้การบริหารงานของ SPDC โดยมีนายพล ตันฉ่วยเป็นผู้นำ ในช่วง ปีค.ศ 1992 เป็นต้นมานั้น และได้มีการดำเนินนโยบายต่อชนกลุ่มน้อยใน 6 ลักษณะ คือ

1. การมาตรการคุมขังขัดแย้งฝ่ายตรงข้าม

2 การทรมานนักโทษทางการเมือง

3 การเกณฑ์แรงงาน

4 การบังคับโยกย้ายผู้อพยพอาศัย

5 การบังคับใช้แรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้แรงงานเด็ก

6 การจับกุมคุมขังนักโทษทางการเมือง

ส่งผลทำให้เกิดสถานการณ์การสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับกองกำลังของชนกลุ่มน้อย เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนชาวบ้านในรัฐของชนกลุ่มน้อยไม่ว่าจะเป็นกรณีแรงงาน การบังคับโยกย้าย จนส่งผลให้เกิดการพลัดถิ่น ย้ายถิ่นฐาน เกิดขึ้นทั้งภายในรัฐของตนเองและอพยพออกมายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังจะสังเกตเห็นได้จากตัวเลขของหมู่บ้านที่ถูกทำลาย โยกย้าย หรือ ทิ้งร้าง ตัวเลขการพลัดถิ่นของชาวบ้านทั้ง 3 รัฐ อันเกิดจากการสู้รบและการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนี้คือ

ตารางที่ 3.9 แสดงตัวเลขของหมู่บ้านที่ถูกทำลาย โยกย้าย หรือ ทิ้งร้าง ทั้ง 3 รัฐ ระหว่างปี ค.ศ. 1996-2007

รัฐ	จำนวนหมู่บ้านที่ถูกทำลาย โยกย้าย หรือทิ้งร้าง(หลังคาเรือน)					รวม
	ปีค.ศ 1996-2002	ปีค.ศ 2002-2004	ปีค.ศ 2004-2005	ปีค.ศ 2005-2006	ปีค.ศ2006-2007	
รัฐกะเหรี่ยง	534	119	4	119	80	856
รัฐกะเรนยี	200	52	2	2	17	273
รัฐฉาน	1,478	33	17	33	14	1,575

ที่มา: www.tbbsc.org, 2006

ตารางที่ 3.10 แสดงตัวเลขการพลัดถิ่นของชาวบ้านเนื่องจากการสู้รบและละเมิดสิทธิมนุษยชน ระหว่างปี ค.ศ. 2002-2007

รัฐ	จำนวนชาวบ้านที่พลัดถิ่นเนื่องจากการสู้รบและละเมิดสิทธิมนุษยชน(คน)					รวม
	ปีค.ศ 2002-2003	ปีค.ศ 2003-2004	ปีค.ศ 2004-2005	ปีค.ศ 2005-2006	ปีค.ศ2006-2007	
รัฐกะเหรี่ยง	30,500	30,500	29,500	30,100	43,400	164,000
รัฐกะเรนยี	6,100	6,100	12,500	7,400	2,800	34,900
รัฐฉานตอนใต้	15,500	15,500	23,100	16,200	15,400	85,700

ที่มา: www.tbbsc.org, 2004,2005,2006.

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสามารถสรุปปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจในการพลัดถิ่นของผู้คนทั้งสามรัฐ
ว่ามาจาก

1. **การพลัดถิ่น อันเนื่องมาจากการสู้รบ และความขัดแย้ง** ระหว่างกองกำลังทหาร
ของ SPDC กับกองกำลังของชนกลุ่มน้อย ซึ่งนำไปสู่การบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน การทำลาย
หมู่บ้านและทิ้งร้างหมู่บ้าน

2. **การพลัดถิ่น อันเนื่องมาจากการพัฒนา** ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ

2.1 การก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ส่งผลทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับความ
เดือดร้อนอย่างหนัก ไร่ที่อยู่อาศัยก่อให้เกิดการบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน การเวนคืนที่ดิน
ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย นอกจากนี้ชาวบ้านในพื้นที่ยังต้องพบกับการริดไถเงิน และ
ขโมยสัตว์และพืชผักของชาวบ้านไปโดยไม่มีการจ่ายเงินของกองกำลังทหาร SPDC

2.2 โครงการปลูกต้นสับดำเพื่อใช้ในการผลิตพลังงานไบโอดีเซลส่งผลทำให้เกิด
ปัญหาการขาดแคลนอาหาร เนื่องจากชาวบ้านต้องใช้ที่ดินของตนเองใช้ในการปลูกพืชเพื่อยังชีพ
มาปลูกสับดำแทน อีกทั้งยังถูกบังคับให้ไปปลูกในพื้นที่ของกองทัพจนส่งผลทำให้ชาวบ้าน
ไม่มีเวลาในการหาเลี้ยงครอบครัว จนในที่สุดต้องตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานยังประเทศ
เพื่อนบ้าน

2.3 โครงการ Contract Farming ก่อให้เกิดการยึดที่ดินของชาวบ้านคืน และการ
บังคับโยกย้ายถิ่นฐานให้ไปอยู่ในเขตที่พม่าสามารถควบคุมได้

3. **การบังคับใช้แรงงาน ยึดที่ดิน เรียกเก็บเงินภาษี** ยกตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 2005
ชาวบ้านในรัฐฉานตอนใต้ถูกบังคับใช้แรงงานในการสร้างเขื่อนทางตอนใต้ของรัฐฉาน โดย
ไม่อนุญาตให้ชาวบ้านทำงานในไร่นาของตนเอง ส่งผลทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน อันเกิดจาก
ปัญหาความอดอยาก หรือในกรณีที่ชาวบ้านถูกบังคับให้เป็นทหาร เพื่อทำงานทั่วไปหรือ
รับใช้ในฐานะลูกหาบหรือขนส่งเสบียงให้กับทหารหรือเป็นผู้นำทางให้หน่วยลาดตระเวน
เมื่อใดที่ชาวบ้านหลบหนีจากการเป็นแรงงาน ชาวบ้านทั้งหมดต้องรับโทษร่วมกันโดยเสีย
ค่าปรับวันละ 200,000 จ๊าดต่อวัน เป็นต้น

4. **การสังหาร การทำร้าย การข่มขืนชาวบ้าน(ผู้หญิงที่เป็นชนกลุ่มน้อย)**

ยกตัวอย่างเช่น ในวันที่ 16 กันยายน 2008 ที่ผ่านมา ทหารพม่ากองพันที่ 333 ประจำทาง
ภาคตะวันออกของรัฐฉานได้ข่มขืนหญิงสาวชาวไทใหญ่วัย 19 ปี ขณะที่หญิงสาวคน
ดังกล่าวกำลังทำงานอยู่ในไร่ เป็นต้น

บทที่ 4

ปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติ : วิเคราะห์จากนโยบายของรัฐไทยต่อแรงงานข้ามชาติและ ศักยภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในฐานะประเทศปลายทาง

สำหรับในบทนี้นั้น ผู้วิจัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของรัฐไทยในการจัดการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการ ตลอดจนศักยภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอน อันจะนำไปสู่การนำไปใช้ในการสังเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยดึงดูดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางช่องทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

4.1 นโยบายของรัฐไทยต่อแรงงานข้ามชาติ

ในอดีต พบว่า ประเทศไทยไม่เคยมีนโยบายโดยตรงในเรื่องแรงงานข้ามชาติ มีแต่แนวปฏิบัติในเรื่องของการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติดังอยู่บนระบบความคิดต้องการสงวนอาชีพบางอย่างไว้ให้แก่คนไทยทำ เริ่มจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 322 กำหนดให้คนต่างชาติดังกล่าวที่ต้องการทำงานต้องขอใบอนุญาตจากกรมแรงงานก่อน ซึ่งก่อนหน้านี้คนต่างด้าวสามารถทำงานในประเทศไทยได้เลยโดยไม่ต้องขอใบอนุญาต ในปี พ.ศ. 2521 มีพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว โดยได้มีประกาศแนบท้ายสงวนอาชีพและวิชาชีพสำหรับคนไทย จำนวน 36 อาชีพ หนึ่งในหลายอาชีพ คือ กรรมกรใช้แรงงาน ซึ่งต่อมาได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ว่าไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาเป็นกรรมกรในประเทศ

ในระยะต่อมา รัฐบาลไทยจากที่ไม่เคยคิดว่าจะมีการลักลอบเข้ามาทำงานของคนต่างชาติ จนกลายเป็นปัญหากระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองระหว่างประเทศ กลับต้องหันมาให้ความสนใจกับปรากฏการณ์ดังกล่าวและยอมรับการมีอยู่ของแรงงานข้ามชาติภายในประเทศนับตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน โดยรัฐบาลไทยได้มีการกำหนดนโยบายในการจัดการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติดังกล่าว โดยมีหน่วยงานของรัฐทั้งในระดับส่วนกลางไม่ว่าจะเป็นในส่วน of สำนักรับราชการแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน สำนักรับราชการการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข และส่วนภูมิภาคไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด จัดหางานจังหวัด ดำเนินตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร สาธารณสุขจังหวัด เป็นตัวขับเคลื่อนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุตามนโยบายที่รัฐได้เป็นผู้กำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ในปี พ.ศ. 2531 (ค.ศ. 1988) พบว่า ในประเทศไทยได้เกิดสภาวะทางด้านเศรษฐกิจฟองสบู่ โดยเฉพาะในภาคการก่อสร้างและการประมง ทำให้เกิดความต้องการแรงงานระดับล่างเป็นจำนวนมาก ภาคเอกชนจึงได้เจรจาและกดดันรัฐบาลให้อนุญาตให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติ ซึ่งการเรียกร้องในครั้งนี้ นั้นได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการรวมตัวของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย

จากแรงขับเคลื่อนของภาคเอกชนในการกดดันให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติ นั้น ส่งผลทำให้รัฐบาลหันมาใช้นโยบายในการยืดหยุ่น โดยอาศัยมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เปิดนโยบายผ่อนผันให้บุคคลที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายสามารถทำงานได้ในลักษณะชั่วคราวตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนด ทั้งนี้ใช้วิธีออกเป็นมติคณะรัฐมนตรีประกาศผ่อนผัน และวางแนวทางการปฏิบัติการอนุญาตจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นรายปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535

ใน ปีพ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992)ซึ่งอยู่ในช่วงของรัฐบาลอนันต์ ปันยารชุน บริหารประเทศ ได้มีการออกมติให้มีการผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติที่เป็นผู้ผลิตสินค้าชาติพม่าหรือผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราว โดยนายจ้างจะต้องนำลูกจ้างมารายงานตัว เพื่อประกันตนและยื่นขอใบอนุญาตทำงานปีละ 1,000 บาท พร้อมต้องวางเงินค่าประกันคนละ 5,000 บาท โดยอนุญาตให้มีการจ้างงานได้เฉพาะในเขต 9 จังหวัดชายแดนซึ่งมีแรงงานต่างชาติลักลอบเข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้ว คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ชุมพร กาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์และระนอง

จากการดำเนินงานภายใต้มติกรม. ในครั้งนี้ พบว่าไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากนายจ้างนำลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างชาติไปรายงานตัวน้อยมาก สาเหตุมาจาก ผู้ประกอบการอ้างว่าเงินค่าประกันตัวจำนวน 5,000 บาทต่อคนเป็นอัตราที่สูงเกินไป ส่งผลทำให้นายจ้างส่วนใหญ่ยังใช้แรงงานเถื่อน โดยส่วนใหญ่จ่ายค่าคุ้มครองให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องถิ่นเป็นครั้งคราว เพราะถือว่าเป็นการจ่ายค่าคุ้มครองไม่ต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่จะตามมาหากมีการจับกุม อีกเหตุผลหนึ่งที่นายจ้างพาลูกจ้างไปขึ้นทะเบียนน้อย ก็คือ ผู้ประกอบการไม่สามารถจ้างแรงงานจากประเทศพม่าในกิจการประมงได้เนื่องจากขัดกับพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตน่านน้ำไทยที่ไม่อนุญาตให้คนต่างชาติทำงานในกิจการประมง

ใน ปี พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) ซึ่งอยู่ในช่วงของรัฐบาลบรรหาร ศิลปะอาชา บริหารประเทศนั้น พบว่า แรงงานลักลอบเข้าเมืองมีจำนวนที่สูงขึ้นและได้กระจายตัวเข้ามาในจังหวัดชั้นในมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง

ภาคธุรกิจเอกชนได้เรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาเปิดนโยบายผ่อนผันให้ครอบคลุมพื้นที่กว้างขึ้นและให้ลดค่าประกันตัวแรงงานที่จะพามาจดทะเบียนให้น้อยกว่า 5,000 บาท

จากข้อเรียกร้องของภาคเอกชนจึงส่งผลทำให้เกิดมติกรม.ในเดือนมิถุนายน 2539 ว่าด้วยการกำหนดให้มีการผ่อนผันการจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชาให้ทำงานได้ชั่วคราว โดยมีระยะเวลาในการผ่อนผันไม่เกิน 2 ปี พื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตรวม 43 จังหวัด คือ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี ระนอง ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ปัตตานี นราธิวาส สตูล พังงา กระบี่ ภูเก็ต ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ตราด กรุงเทพฯ ลพบุรี สุพรรณบุรี นครสวรรค์ กำแพงเพชร นครปฐม นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก อุทัยธานี ขอนแก่น ปทุมธานี สระบุรี และลำพูน และให้ทำงานได้เฉพาะ 8 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ เกษตรกรรม ก่อสร้าง ประมงทะเล ต่อเนื่องประมงทะเลได้แก่ แพลลา แพกุ้ง คัดเลือก แยกประเภท ทำความสะอาดสัตว์น้ำที่ได้จากการประมงทะเล ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ เหมืองแร่/เหมืองหิน การผลิต ประกอบด้วย กิจกรรมผลิตกะปิ ผลิตน้ำปลา อบและบ่มยาสูบตากมันสำปะหลัง เก็บผลผลิต การเกษตรในไซโล เก็บสินค้าในโกดัง แกะกุ้ง ทำปลาเค็มปลาหวาน ทำปลาแล่นเนื้อ ทำหมักตากแห้ง ทำหมักกลอก ทำนาเกลือ โรงเลื่อย โรงไม้หิน โรงสีข้าว โรงงานทำโลง โรงงานทำอิฐและคนรับใช้ในบ้าน แยกเป็นประเภทกิจการที่จ้างงานได้ 36 ประเภท

จากข้อกำหนดดังกล่าวได้สะท้อนให้เราเห็นได้ว่า การที่ผู้อพยพจะได้รับการผ่อนผันให้ทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าทำงานในกิจการและจังหวัดที่ได้รับการผ่อนผันให้จ้างแรงงานต่างด้าวได้หรือไม่ ที่สำคัญ คือ ขั้นตอนการจดทะเบียนขึ้นอยู่นายจ้างทั้งหมด เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะรัฐบาลต้องการให้นายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบตัวแรงงาน นายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างชาติจะต้องนำหลักฐานมาขอประกันตัวจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง พร้อมทั้งเสียค่าประกันตัว 1,000 บาท(ค่าประกันตัวนายจ้างจะได้รับคืนต่อเมื่อผู้อพยพมาส่งมอบให้หมด. หลังจากใบอนุญาตหมดอายุ) และจะต้องนำตัวแรงงานต่างชาติเข้ารับการตรวจสุขภาพโดยเสียค่าใช้จ่าย 500 บาทต่อคน หลังจากผ่านการพิจารณาหลักฐานและการตรวจสุขภาพแล้ว กระทรวงแรงงานจึงจะออกใบอนุญาตทำงานให้โดยต้องเสียค่าธรรมเนียมอีก 1,000 บาท รวมค่าใช้จ่ายขั้นต่ำ 2,500 บาท

ภายใต้การดำเนินนโยบายตามมติกรม. ปี พ.ศ. 2539 ส่งผลทำให้แรงงานต่างชาติได้รับใบอนุญาตทำงานวันที่ 22/5/2540 มีจำนวนทั้งสิ้น 303,088 คน แบ่งเป็นพม่า 263,782 คน(87%) ลาว 12,323 คน (4%) เขมร 26,983 คน(9%) และสามารถจำแนกตามประเภทกิจการได้ดังนี้ คือ ในภาคอุตสาหกรรม 33% เกษตรกรรม 28% ประมงทะเล 18% งานรับใช้ในบ้าน 12% การผลิต 8% ขนส่งทางน้ำ 1% และทำเหมือง 0.5%

กล่าวในส่วนของระดับภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่เล็งเห็นถึงการเข้ามาเป็นจำนวนมากของแรงงานต่างชาติดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานจากพม่า ทางจังหวัดจึงได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจตรวจและปราบปรามคนต่างด้าวลักลอบทำงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนขึ้นมา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นประธานคณะทำงาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นรองประธาน ปลัดจังหวัดเป็น รองประธาน และมีหัวหน้าส่วนราชการต่างๆในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นคณะทำงาน โดยให้คณะทำงานเฉพาะกิจดังกล่าวมีศูนย์ปฏิบัติการตั้งอยู่ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีอำนาจหน้าที่ คือ

1. กำหนดแนวทางปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2521
2. ดำเนินการตรวจค้น จับกุม และดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2521
3. รายงานผลการตรวจ จับกุม และดำเนินคดีอย่างต่อเนื่อง

จากการดำเนินงานของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น พบว่า แนวทางในการดำเนินการต่อแรงงานข้ามชาติจัดอยู่ในลักษณะของการปราบปรามและจับกุมมากกว่าที่จะเป็นการผ่อนผันให้เข้ามาทำงานได้ตามมติ ครม. ในปีพ.ศ. 2539 เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติทางช่องทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการลักลอบเข้ามา เพื่อที่จะเดินทางต่อไปทำงานในเมืองชั้นในมากกว่าที่จะทำงานในพื้นที่แม่ฮ่องสอน

ในปี พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) ซึ่งอยู่ในช่วงของรัฐบาลชวน หลีกภัย บริหารประเทศ นั้น พบว่าประเทศไทยอยู่ในช่วงของการเผชิญกับวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้เกิดภาวะว่างงานของแรงงานไทยจำนวนมากหลายแสน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้เกิดมติดาคม.ในเดือนเมษายน 2540 ประกาศมาตรการผลักดันแรงงานต่างชาติดังเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการแก้ไขปัญหาการว่างงานแห่งชาติ เพื่อให้มีตำแหน่งว่างสำหรับที่แรงงานไทยจะทำทดแทน ซึ่งได้มีการดำเนินการผลักดันแรงงานต่างด้าวออกไป 300,000 คน แต่ตาม.ได้รายงานว่าการส่งแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจำนวน 249,817 คน อย่างไรก็ตามทางตำรวจต่างยอมรับว่า การผลักดันส่งกลับไม่มีผลมากนักเพราะแรงงานเหล่านี้จะเดินทางย้อนกลับมาไทยอีก

ภายใต้การดำเนินนโยบายผลักดันแรงงานต่างชาติดังกล่าวของรัฐบาลนั้น ส่งผลทำให้ภาคธุรกิจเอกชนได้รับผลกระทบจากมาตรการกวดจับแรงงานต่างชาติ คือ ไม่สามารถหาแรงงานไทยเข้าไปทดแทนแรงงานต่างชาติได้ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้รัฐบาลมีมติดาคม. วันที่ 28 เมษายน 2540 และ 8 พฤษภาคม 2540 ให้

มีการผ่อนผันจ้างแรงงานต่างชาติต่อไปได้อีก 1 ปี โดยตั้งข้อกำหนดว่า อนุญาตให้เข้าแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานได้ไม่เกิน 158,253 คน แต่เมื่อรัฐมีการดำเนินงานจริงๆ พบว่า มีแรงงานต่างชาติเพียง 90,911 คน เท่านั้นที่มาจดทะเบียน การผ่อนผันในครั้งนี้มีเงื่อนไขต่างไปจากมติกรม.ปี พ.ศ. 2539 คือ เพิ่มพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตรวม 54 จังหวัด แยกเป็นจังหวัดชายแดน 13 จังหวัด จังหวัดที่ทำกิจการประมง 22 จังหวัด จังหวัดที่มีธุรกิจขาดแคลนแรงงานและไม่สามารถหาแรงงานไทยได้แก่ สวนยางพารา ไร่อ้อย ฟาร์มเลี้ยงหมู โรงสีข้าว และกิจการขนส่งทางน้ำรวม 19 จังหวัด มีระยะเวลาในการจดทะเบียน 90 วัน สำหรับค่าประกันตัวและค่าใบอนุญาตทำงานยังคงเสียอย่างละ 1,000 บาท ค่าตรวจสุขภาพอีก 700 บาทและบังคับให้ซื้อประกันสุขภาพ 500-1,200 บาท

ในปี พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) ซึ่งยังอยู่ในช่วงของรัฐบาลชวน หลีกภัย บริหารประเทศ นั้น พบว่า ปัญหาการจดทะเบียนแรงงานต่างชาติได้เวียนกลับมาเป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องพิจารณาอีกครั้ง เพราะใกล้ระยะเวลาที่การอนุญาตของปี 2541 จะสิ้นสุดลงในวันที่ 4 เดือนสิงหาคม 2542 ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้รัฐบาลยังใช้หลักเกณฑ์เหมือนปี 2541 คือ **มาตรการหลักเน้นการผลักดัน จับกุมและสกัดกั้น** คนต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองมาทำงานอย่างต่อเนื่อง มาตรการรองรับผลกระทบ คือ ยังคงจะผ่อนผันให้จ้างแรงงานต่างชาติในจังหวัดที่มีกิจการที่หาแรงงานไทยทำไม่ได้ โดยมีการกระจายอำนาจไปให้แต่ละจังหวัดพิจารณาและมีการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการแรงงานที่แต่ละจังหวัดส่งมา

นอกจากนี้ทางรัฐบาลยังได้มีมติกรม.เดือนสิงหาคม 2542 ผ่อนผันให้จ้างแรงงานต่างชาติได้ใน 18 กิจการในพื้นที่ 37 จังหวัด คือ เป็นจังหวัดชายแดน 10 จังหวัด จังหวัดที่มีกิจการประมงทะเล 18 จังหวัด และจังหวัดที่อยู่ระหว่างการปรับปรุงกระบวนการผลิต 9 จังหวัด โดยครั้งแรกมีการจำกัดจำนวนในการจ้างไม่เกิน 86,895 คน แต่หลังจากผู้ประกอบการต่อรองเพิ่มเป็น 106,000 คน มีระยะเวลาในการดำเนินการ 90 วัน โดยมีค่าประกันตัวและจดทะเบียนอย่างละ 1,000 บาท ค่าตรวจสุขภาพ 700 บาท บัตรประกันสุขภาพ 1,000 บาท จากการดำเนินการภายใต้มติกรม.ดังกล่าว ส่งผลทำให้มีผู้มารายงานตัวและจดทะเบียนรวม 99,974 คน

ในปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ซึ่งยังอยู่ในช่วงของรัฐบาลชวน หลีกภัย บริหารประเทศ นั้น พบว่า รัฐบาลได้เล็งเห็นว่าการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายเริ่มเป็นปัญหาประจำปี กล่าวคือ เมื่อใกล้ระยะเวลาสิ้นสุดสัญญาจ้างก็จะมีแรงผลักดันจากภาคธุรกิจเอกชนให้มีการขยายเวลาการอนุญาตทำงานต่อไปของแรงงานต่างชาติ ขณะเดียวกันก็มีเสียงเรียกร้องให้ขยายจำนวนแรงงานที่จะอนุญาตและพื้นที่ที่สามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้

ดังนั้นรัฐบาลยังคงมีมติให้คงจำนวนพื้นที่ กิจการที่จะได้รับอนุญาตไว้เท่าเดิมตามมติกรม. ปี พ.ศ. 2542 เพื่อยืนยันนโยบายที่ว่าจะไม่ให้มีการเพิ่มจำนวนแรงงานต่างชาติจากที่มาจากทะเบียนในปี 2542

ในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมือง คือ พรรคที่เข้ามาเป็นแกนนำคือ พรรคไทยรักไทย ซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้บริหารประเทศในครั้งนี้ พบว่า มีการออกมติในปีเดียวกันให้มีการจดทะเบียนอย่างกว้างขวาง ต่อมาเมื่อไตรมาส 3 วันที่ 28 สิงหาคม 2544 ผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมืองสามารถมาขึ้นทะเบียนได้ทุกจังหวัดในทุกประเภทกิจการ จากมติดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่แรงงานที่ไม่ได้ทำงานประจำกับนายจ้างคนหนึ่งคนใดสามารถมาขอขึ้นทะเบียนได้ด้วยตนเอง แต่เรากลับพบว่าค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนสูงกว่าครั้งอื่นๆที่ผ่านมา โดยค่าใช้จ่ายถูกแบ่งเป็น 2 งวดๆละ 6 เดือน ซึ่ง งวดแรก ขึ้นทะเบียนระหว่างวันที่ 24 กันยายน -25 ตุลาคม 2544 เสียค่าใช้จ่ายดังนี้ คือ จ่ายค่าทะเบียนใบอนุญาต 900 บาท มีระยะเวลา 6 เดือน ค่าบัตร 150 บาท ค่าประกันการส่งกลับ 1000 บาท และค่าประกันสุขภาพ 1200 บาท

งวดที่สอง ขึ้นทะเบียนระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ -25 มีนาคม 2545 เสียค่าใช้จ่ายดังนี้ คือ จ่ายค่าธรรมเนียมเพิ่มอีก 1,200 บาท ค่าใบอนุญาต 900 บาท ค่าตรวจโรค 300 บาท

ผลการดำเนินนโยบายดังกล่าว คือ มีแรงงานเข้ามาจดทะเบียนสูงถึง 568,249 คน แยกเป็นแรงงานพม่า 79% ลาว 11% เขมร 10% โดยมีแรงงานมาขึ้นทะเบียนทุกจังหวัด สูงสุดคือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 110,536 คน สมุทรสาคร 49,145 คน ตาก 47,489 คน น้อยที่สุด คือ พัทลุง 52 คน

ในปี พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002) ซึ่งยังอยู่ในช่วงของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศนั้น พบว่า ได้มีมติกรม. ในเดือนสิงหาคม 2545 ให้แรงงานที่จดทะเบียนในปี 2544 มาต่ออายุใบอนุญาตทำงานเท่ากับว่ายังคงผ่อนผันอย่างต่อเนื่องในปี 2544 แต่ให้คงจำนวนไม่เกินยอดรวมของปี 2544 ซึ่งมีผู้มาต่ออายุทั้งสิ้น 430,074 คน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) ได้มีมติในเดือนสิงหาคม 2546 ให้คงผ่อนผันเหมือนปี 45 คือ ให้ต่ออายุเฉพาะกลุ่มที่มีใบอนุญาตทำงานแล้ว รวมผู้มาต่ออายุทั้งสิ้น 288,780 คน

ต่อมาในปีพ.ศ. 2547(ค.ศ. 2004) ซึ่งยังอยู่ในช่วงของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศ นั้น รัฐบาลมีเป้าหมายหลัก คือ ต้องการปรับสภาพของแรงงานที่เป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายให้เข้าเมืองถูกกฎหมายและเป็นการทำงานอย่างมีสัญญาจ้าง ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้มีการเปลี่ยนระบบการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติใหม่หมด ทั้งตัวแรงงาน ครอบครัว และนายจ้าง คือ

1. ให้มีการขึ้นทะเบียนทั้งในส่วน of แรงงานและนายจ้าง โดยที่แรงงานที่มีนายจ้างพามารายงานตัวให้ขึ้นทะเบียนตามทะเบียนบ้านของนายจ้าง ส่วนแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีนายจ้างพมารายงานตัว หรือทำงานรับจ้างรายวัน สามารถมาขึ้นทะเบียนได้ด้วยตนเอง

2. การขึ้นทะเบียนของแรงงานให้รวมผู้ติดตามด้วย โดยแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน 1. แรงงานและผู้ติดตามมารายงานตัวที่อำเภอเพื่อขึ้นทะเบียนรับหมายเลข 13 หลัก โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ผู้มารายงานตัวที่ได้ถ่ายรูปและพิมพ์ลายนิ้วมือจะได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในไทยได้ 1 ปี 2. ทุกคนที่ต้องการทำงานต้องไปตรวจร่างกาย เสียค่าใช้จ่ายในการตรวจ 600 บาท และต้องเสียค่าประกันสุขภาพ 1,300 บาท 3. การขอใบอนุญาตทำงานมีค่าธรรมเนียม 100 บาท และค่าใบอนุญาตทำงาน 1,800 บาท
3. ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการในกระบวนการเพื่อจ้างแรงงานต่างด้าวโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่พม่า ลาว และกัมพูชา จะเข้ามาดำเนินการและออกหนังสือเดินทาง(passport) หรือเอกสารที่ใช้แทนหนังสือเดินทางเพื่อรับรองบุคคลให้แก่คนชาติตน ประเทศไทยจะดำเนินการออก Visa โดยกระทรวงต่างประเทศ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองประทับตราให้อยู่ในราชอาณาจักรและกระทรวงแรงงานออกใบอนุญาต(Work Permit) อย่างถูกต้องตามกฎหมายต่อไป

ต่อมาในปี พ. ศ. 2548(ค.ศ. 2005) คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2548 และวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 เห็นชอบตามที่คณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง และให้ดำเนินการต่อไปตามที่กระทรวงแรงงานเสนอ โดยอนุญาตให้คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่จดทะเบียนคนต่างด้าวและได้รับอนุญาตให้ทำงาน ปี 2547 และผู้ติดตามอยู่ในราชอาณาจักรชั่วคราวระหว่างรอการส่งกลับทำงานต่อไปได้อีก 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2549 และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเจรจากับประเทศคู่ภาคีทั้ง 3 ประเทศควบคู่กันไปเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลตามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างงาน(MOU) ที่รัฐบาลได้ลงนามไว้แล้ว การดำเนินงานของรัฐบาลในลักษณะนี้นั้นก็เพราะมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การลดจำนวนผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยวิธีการปรับเปลี่ยนสถานะคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่อยู่ในประเทศไทยแล้วให้เป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย

จากการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลส่งผลทำให้นายจ้างจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 240,297 ราย ขอจ้างแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ จำนวน 1,881,529 คน กระทรวงแรงงานพิจารณาให้นายจ้าง จำนวน 237,455 ราย จ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 1,773,349 คน และต่างด้าวมาขอรับใบอนุญาตทำงาน จำนวน 705,293 คน แยกเป็นสัญชาติพม่า 539,416 คน ลาว 90,073 คน และกัมพูชา 75,804 คน

ในระยะต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2548 เห็นชอบให้แก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานจำนวนประมาณ 500,000 คน 2 วิธี คือ

1. อนุญาตให้คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทั้งที่มีหรือไม่มีบัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย(ทร 38/1) ที่อยู่ในประเทศไทยแล้วมารายงานตัวและให้นายจ้างประกันตัวคนต่างด้าวที่มี ทร 38/1 คนละ 10,000 บาท และไม่มี 38/1 คนละ 50,000 บาท เพื่อไปทำงานสิ้นสุดวันที่ 30 มีนาคม 2550
2. ให้ดำเนินการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมายภายใต้ MOU

ต่อมาในปี พ. ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) ตามมติกรม. วันที่ 20 ธันวาคม 2548 ให้นายจ้างที่ใช้คนต่างด้าวผิดกฎหมายพาคนต่างด้าวมารายงานตัวกับเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง และมาขึ้นขอประกันตัวกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน 30 มีนาคม 2549 และในการขึ้นขอประกันตัวขอให้เจ้าหน้าที่ชะลอการเก็บเงินค่าประกันตัวไว้ก่อน สำหรับการอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวนั้นให้นายจ้างพาแรงงานต่างด้าวยื่นคำขอใบอนุญาตทำงานให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 มีนาคม 2549

ต่อมาในปี พ. ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 เดือนมกราคม 2550 เห็นชอบให้ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติให้แก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวและกัมพูชา ที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติหรือบัตรประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรและได้รับอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งใบอนุญาตยังไม่สิ้นสุด แต่ยังไม่ได้พิสูจน์สัญชาติจำนวน 99,698 คน และเห็นชอบให้ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติให้แก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติหรือบัตรประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรและได้รับอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งใบอนุญาตยังไม่สิ้นสุด จำนวน 568,878 คน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) มติกรม. วันที่ 26 เมษายน 2552 เห็นชอบให้ดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่อยู่นอกระบบผ่อนผัน โดยการจดทะเบียนครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวที่อยู่นอกระบบผ่อนผันและลักลอบทำงานอยู่ในประเทศอยู่แล้วนั้น ได้จดทะเบียนเพื่อเข้าสู่ระบบการจ้างงานที่ถูกต้อง แต่อาจทำให้มีการนำแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองเพิ่มมากขึ้นแล้วมาสวมสิทธิในการขอขึ้นทะเบียน ซึ่งการจดทะเบียนในครั้งนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงบุตรและผู้ติดตามของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง

รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติระดับล่าง สิ่งที่รัฐบาลไทยทำมาโดยตลอด คือ การใช้นโยบายการจัดการกับคนเข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นเครื่องมือหลัก คือ การใช้ พรบ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยไปผ่อนผันตามมาตรา 17 ที่ทำให้คนเข้าเมืองผิดกฎหมายสามารถทำงานได้ชั่วคราวตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนด โดยการออกเป็นมติคณะรัฐมนตรีประกาศการผ่อนผันเป็นครั้งๆ ไป ซึ่งไม่ใช่ระบบการจัดการ

แรงงานข้ามชาติอย่างแน่นนอน "หลังจากที่พรรคประชาธิปัตย์ขึ้นมาเป็นพรรครัฐบาล พรรคประชาธิปัตย์ได้เข้มงวดกับแรงงานข้ามชาติมากยิ่งขึ้นแน่นนอน รวมถึงในกลุ่มทหารก็ยังมีมุมมองในเรื่อง 'ภัยความมั่นคงแห่งชาติ' อยู่ ทำให้นโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยเป็นนโยบายด้านความมั่นคงแทน" ประเทศไทยใช้วิธีการผ่อนผันการจ้างงาน โดยใช้มติคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งๆ ซึ่งไม่ใช่กฎหมาย หลังจากนั้นกระทรวงต่างๆที่เกี่ยวข้องจะไปดูว่าตนเองรับผิดชอบเรื่องใด และไปทำประกาศออกมาเพื่อบังคับใช้ต่อไปทุกๆ ปีรัฐบาลไทยจะใช้วิธีการไปคุมยอดจำนวนแรงงานข้ามชาติไว้ พ.ศ. 2539 ในสมัยรัฐบาลบรรหาร อนุญาตทำงานได้ใน 37 จังหวัด 18 กิจการ มีแรงงานมารับใบอนุญาตทำงาน 300,000 คน พ.ศ. 2540-43 ให้แรงงานกลุ่มเดิมเท่านั้นมาต่อบัตร เหลือแรงงานประมาณ 1 แสนคน พ.ศ. 2544 เปิดให้จดทะเบียนทั่วประเทศ ให้แรงงานที่ไม่มีนายจ้างสามารถขึ้นทะเบียนได้ มีแรงงานมาขึ้นทะเบียน 5 แสนกว่าคน แต่ก็พบการคอร์รัปชันในระบบจำนวนมาก พ.ศ. 2545-46 เหลือผู้มาต่อใบอนุญาตทำงานเพียง 400,000 กว่าคน

จากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยในแต่ละช่วงนั้น เราจะสังเกตเห็นได้ว่า นโยบายที่รัฐบาลไทยใช้ในการจัดการแรงงานข้ามชาตินั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะในเชิงผ่อนผันมากกว่าที่จะเป็นการสกัดกั้นปราบปรามอย่างจริงจัง การที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายในลักษณะนี้นั้นก็เป็นเพราะภาคธุรกิจของไทยยังมีความต้องการใช้แรงงานเหล่านี้้อยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วนั้นแรงงานข้ามชาติถือเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเจริญเติบโต ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้แรงงานข้ามชาติหลังไหลเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

ซึ่งในประเด็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทยต่อแรงงานข้ามชาตินั้น คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่า การดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยต่อแรงงานข้ามชาติถือเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาประเทศไทย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ

1. นโยบายที่รัฐบาลไทยใช้ในการจัดการแรงงานข้ามชาตินั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะในเชิงผ่อนผันมากกว่าที่จะเป็นการสกัดกั้น ปราบปรามอย่างจริงจัง
2. ภายใต้การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาตินั้น รัฐบาลไทยได้เพิ่มระเบียบการจ้างงานอันเป็นประโยชน์ต่อผู้จ้างและลูกจ้าง ส่งผลทำให้มีความต้องการในการจ้างงานแรงงานข้ามชาติเพิ่มมากขึ้นในหลายจังหวัดและหลายประเภทงาน
3. ภายใต้การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาตินั้น รัฐบาลไทยได้พยายามยกระดับชั้นของแรงงานข้ามชาติมาอยู่บนดินแทนที่จะอยู่ใต้ดิน

4.2 ศักยภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพทางด้านสภาพภูมิศาสตร์และสภาพสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนถือเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่ส่งผลทำให้ แรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม ตัดสินใจอาศัยหรือเลือกแม่ฮ่องสอนเป็นช่องทางในการเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ศักยภาพทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางของทางหลวงแผ่นดิน 924 กิโลเมตร มีพื้นที่ 12,681.259 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,925,787.50 ไร่ มีความยาวจากเหนือจดใต้ 250 กิโลเมตร ความกว้างประมาณ 95 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับสาม ของภาคเหนือและเป็นอันดับเจ็ด ของประเทศ โดยมีอาณาเขตทางทิศเหนือและทิศตะวันตกติดต่อกับพม่า เป็นระยะทางยาวประมาณ 483 กิโลเมตร โดยเป็นพรมแดนที่เป็นพื้นดินประมาณ 326 กิโลเมตร เป็นแม่น้ำ ประมาณ 157 กิโลเมตร มีช่องทางธรรมชาติ 30 ช่องทาง ทำข้าม 9 แห่ง มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

ทิศเหนือ	จด	รัฐฉานประเทศพม่า โดยมีทิวเขาแดนลาวเป็นแนวแบ่งเขตแดน
ทิศใต้	จด	อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยมีแม่น้ำยวมเป็นแนวเขตแดน
ทิศตะวันออก	จด	อำเภอแม่แจ่ม อำเภอฮอด อำเภอเวียงแหง และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเทือกเขาถนนธงชัย ซึ่งแยกจากเทือกเขาแดนลาวเป็นแนวกันเขตจังหวัด
ทิศตะวันตก	จด	รัฐฉาน รัฐคะยา รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า โดยมีเทือกเขาถนนธงชัยตะวันตกและแม่น้ำสาละวินเป็นแนวแบ่งเขตแดน

จากการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพรมแดนติดกับพม่าใน 3 รัฐ คือ รัฐฉาน รัฐคะยาห์ และรัฐกะเหรี่ยง เป็นระยะทางถึง 483 กิโลเมตรนั้น ซึ่งเอื้อต่อการเดินทางเข้ามาของแรงงานจาก 3 รัฐได้เป็นอย่างดี

4.2.2 ศักยภาพทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า นับเป็นเวลานานถึง 150 ปีมาแล้วที่ “ชาวไทใหญ่” ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากหลักฐานการบอกเล่าของ “ เจร ” คือ ผู้เรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ ชาวไทใหญ่จากประวัติแม่ฮ่องสอนและจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเมือง

แม่ฮ่องสอนได้บ่งบอกให้ทราบว่า “ ชาวไทใหญ่ ” ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นเป็นชาวไทใหญ่ที่อพยพมาจากดินแดนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่าที่เรียกกันว่า “ รัฐฉาน ” แถบเมืองหมอกใหม่ เมืองนาย เมืองลานเคอ และเมืองอื่นๆ แถบลุ่มแม่น้ำสาละวินเข้ามาอาศัยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมื่อราว พ.ศ. 2374(ค.ศ.1831) ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชาวไทใหญ่ได้เข้ามาอาศัยทำไร่ปลูกพืชตามฤดูกาล เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้วก็เดินทางกลับเข้าไปในดินแดนรัฐฉานดั้งเดิม ทำเช่นนี้จวบจนราว พ.ศ. 2493(ค.ศ.1950) จึงอพยพมาปักหลักตั้งถิ่นฐานที่บ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบอาชีพด้วยการปลูกพืช ทำไร่ ทำนา และใน พ.ศ.2393(ค.ศ.1850) เมืองเชียงใหม่ ส่งเจ้าแก้วเมืองมาให้มาจับช้างป่าฝึกสอนไปเพื่อใช้งาน เจ้าแก้วเมืองมาได้รวบรวมชาวไทใหญ่ที่ยังอยู่กระจัดกระจายให้มาอาศัยอยู่รวมกันในบริเวณที่ตั้งเป็นเมืองแม่ฮ่องสอนปัจจุบัน เมื่อราวปี พ.ศ. 2417(ค.ศ.1850) เจ้าเมืองเชียงใหม่เห็นว่าบ้านแม่ฮ่องสอนและบ้านปางหมูมีคนอาศัยอยู่มากมายแล้ว สมควรยกฐานะขึ้นเป็นเมืองจึงตั้งเป็นเมืองแม่ฮ่องสอนและตั้งให้ชาวไทใหญ่ นามว่า “ ชานกะเล ” ให้เป็นเจ้าเมืองคนแรกมีบรรดาศักดิ์เป็นพญาสิงหนาทราชา และมีเจ้าเมืองต่อมาอีก 3 คน จนเปลี่ยนเป็นระบบการบริหารราชการแผ่นดินมาเป็นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากระยะเวลาอันนานร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ยังดำรงชีวิตอยู่โดยยึดเอาวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความเชื่อและวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่าง “ ไทใหญ่ ” ตลอดจนและขณะเดียวกันก็ยังคงมีความผูกพันฉันพี่น้องกับชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่ามีการติดต่อค้าขาย ไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกันตลอดมาแม้ว่าในบางครั้งจะเกิดเหตุการณ์ไม่สงบบ้างทางการเมือง ก็ยังคงมีการติดต่อกันอยู่เสมอ เดิมชาวไทใหญ่ได้อาศัยในรัฐฉานประเทศพม่าและบางส่วนได้อพยพอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการประชุมสัมมนาที่บ้านปางหมูเรื่อง “ ชาวไทใหญ่และวัฒนธรรมไทใหญ่ ” จเรคือผู้เรียนรู้หลายท่านที่ได้รับเชิญจากหมู่บ้านต่างๆ ทั้งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจากเมืองไทใหญ่ชายแดนประเทศพม่า และจากเมืองไทใหญ่ในรัฐฉานต่างก็ให้คำยืนยันว่าชาวไทใหญ่นั้นใช้ชื่ออื่นไกล หากแต่เป็นคนไทยเช่นเดียวกับคนไทยที่อาศัยอยู่ทางภาคกลางของประเทศไทยส่วนอีกกลุ่มหนึ่งลงไปตามน้ำ “ คง ” หรือแม่น้ำสาละวินตั้งหลักแหล่งอยู่ 2 ฝ่ายแม่น้ำอยู่ทางทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่า แถบรัฐฉานสร้างวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมาใหม่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกับศิลปวัฒนธรรมพม่า และก็แตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่นๆ ในภาคเหนือที่มีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบล้านนา

ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้โครงสร้างทางประชากร ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. **คนไทยเชื้อสายไทใหญ่ หรือคนไต** เป็นกลุ่มที่อยู่บนพื้นที่ราบ และเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด ชาวไทใหญ่เรียกตัวเองว่า "ไตโหลง" เรียกสั้น ๆ ว่า "ไต" พม่า เรียกว่า "ฉาน" หรือ "ชาน" ชาว

ไทยใหญ่อพยพมาจากภูฏาน ซึ่งเป็นบ้านเมืองเดิมในประเทศพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน หลายครั้งหลายคราด้วยกัน แบ่งตามสาเหตุที่เข้ามาได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

หนึ่ง พวกที่เข้ามาหักร้างทางพม่าที่ทำการ

สอง พวกที่หนีศึกสงครามเข้ามา

สาม คนในปกครองของอังกฤษที่เข้ามาทำไม้และค้าขาย

จากการอพยพเข้ามาของชาวไทยใหญ่ ทำให้วัดวาอารามหลายแห่งได้รับอิทธิพลทางศิลปะจาก ไทยใหญ่ผสมผสานกับศิลปะพม่าที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ สถาปัตยกรรมที่ปรากฏในวัด ไม่ว่าจะเป็นโบสถ์ วิหาร จอม จะมียุแบบหลังคาที่ทำซ้อนขึ้นไปหลาย ๆ ชั้น โดยยกจั่วขึ้นและมีหลังคาขนาดเล็กกว่าทั้งชาย ครอบลงมาอีกชั้น ชาวไทยใหญ่ จะมีภาษาพูดเป็นของตนเองเรียกว่า **"ก่าไต"** เวลาพูดภาษาไต เรียกว่า **"อุบ ไต"** คล้ายคลึงกับภาษาไทยแม้เมื่อพูดต่อกันเป็นประโยคเราอาจฟังไม่รู้เรื่องแต่หากแยกเป็นคำเดี่ยว ๆ จะ เข้าใจได้ง่าย ส่วนภาษาเขียนตัวอักษรไทยเรียกว่า **"ลิกไต"** มีใช้กันมาตั้งแต่สมัยโบราณลักษณะกลมป้อม คล้ายตัวอักษรขอมและพม่า การแต่งกายผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าขึ้นเป็นสี่พื้น ไม่มีการต่อชายผ้าขึ้นทอหรือปัก ลายอย่าง ขึ้นตีนจกที่คนเมืองนิยมใส่กัน ส่วนเสื้อเป็นแบบที่ชาวพม่าใส่ คือ สบเสื้อด้านหน้าจะป้ายจาก ด้านซ้ายมาติดกระดุมด้านขวา มีทั้งแบบแขนสั้นและแขนยาว ตามคอและชายเสื้อนิยมปักฉลุ สำหรับผู้ชาย นิยมสวมกางเกงแบบเดี่ยวยั้ง หรือ เดี่ยวสะดอ แบบที่ชาวล้านนาใส่กัน เสื้อคอกลมแบบต่อแขนยาว ติด กระดุมผ้าด้านหน้าแบบเสื้อคนจีนมีของประจำกาย คือ ย่าม และดาบเงิน ไม่ว่าชายหรือหญิงเวลาออกนอก บ้าน มักพกผ้าหรือสวมหมวก ที่เรียกว่า **"กูปไต"** เป็นหมวกปีกกว้างยอดแหลมคล้ายหมวกเวียดนาม

2. **ชาวไทยภูเขา** ส่วนใหญ่จะอาศัยและประกอบอาชีพอยู่บนพื้นที่สูงมีจำนวนใกล้เคียงกับคนเชื้อสายไทยใหญ่ โดยชาวไทยภูเขาจะอยู่ในทุกอำเภอ มีทั้งหมด 576 กลุ่มบ้าน ประกอบด้วยเผ่าต่าง ๆ ดังนี้

- **กะเหรี่ยง** เป็นชนเผ่าที่มีประชากรมากที่สุดของชาวไทยภูเขา คือ ประมาณร้อยละ 79.3 จะตั้งถิ่นฐานอยู่ทุกอำเภอ เป็นกลุ่มชนที่อาศัยในดินแดนแถบนี้มาช้านาน บางหมู่บ้านมีอายุมากกว่า 100 ปี กะเหรี่ยงในแม่ฮ่องสอนมีสองกลุ่ม คือ กะเหรี่ยงโปว์ พบมากที่ อ.แม่สะเรียง , อ.สบเมย กับกะเหรี่ยงสะกอ พบอยู่ทุกอำเภอ

- **มูเซอ** แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ มูเซอแดง และมูเซอดำ

- **ลีซอ** พบได้ใน อ.ปาย และ อ.ปางมะผ้า

- **ลัวะ** เป็นกลุ่มชนที่อาศัยในดินแดนล้านนา รวมถึงแม่ฮ่องสอนมาตั้งแต่โบราณปัจจุบัน ชาวลัวะอพยพขึ้นไปอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูง ตั้งชุมชนเป็นแนวยาวไปตามสันเขา พบได้มากที่เขตรอยต่อ อ.แม่ออนน้อย กับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

- **ม้งหรือมั่ง** เป็นกลุ่มชาวเขาที่มีประชากรน้อยที่สุดในแม่ฮ่องสอนแต่มีอยู่ทุกอำเภอ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ม้งขาวและม้งลาย ซึ่งเรียกจาก สีกระโปรงของผู้หญิงชาวม้งนั่นเอง

- **ปาดอง หรือกะเหรี่ยงคอยาว** ปัจจุบันมีอยู่ที่บ้านในสอย บ้านน้ำเพียงดิน และบ้านห้วยเสือเฒ่า ในเขตอำเภอเมือง

- **จีนฮ่อ** เป็นกลุ่มชาวจีนที่เป็นอดีตทหารกองพล 93 ที่หนีภัยทางการเมืองเข้ามาในประเทศไทย อยู่ที่ อ.ปาย , อ.ปางมะผ้า และ อ.เมือง บางแห่งตั้งเป็นชุมชนถาวรมีเฉพาะชาวจีนฮ่อเท่านั้น เช่น หมู่บ้านสันติสุข อ.ปาย และหมู่บ้านแม่ฮ่อ อ.เมือง

จากข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่า **ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสภาพภูมิศาสตร์และทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนถือเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาประเทศไทย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ**

1. **การมีอาณาเขตติดต่อกัน(Sharing a Long Border)** โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่พรมแดนติดกับพม่า ในรัฐฉาน(Shan State) รัฐกะเหรี่ยง และรัฐคะยาห์ ยาวถึง 483 กิโลเมตร จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนใน 3 รัฐ สามารถเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่แม่ฮ่องสอนได้ง่ายขึ้น

2. **ด้วยลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน**ในการเป็นชนไทใหญ่ทำให้แรงงานไทใหญ่ที่เดินทางเข้ามาไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินชีวิตของตนเองมากนักเมื่อเทียบกับต้องเดินทางผ่านช่องทางจังหวัดอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เป็นต้น

3. **ความผูกพันฉันพี่น้องระหว่างชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนกับชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่า** ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลาช้านาน ดังสังเกตได้จากการติดต่อค้าขาย ไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกันตลอดมาแม้ว่าในบางครั้งจะเกิดเหตุการณ์ไม่สงบบ้างทางการเมือง ก็ยังคงมีการติดต่อกันอยู่เสมอ

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสามารถสรุปปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาประเทศไทยผ่านช่องทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนของผู้คนทั้งสามรัฐว่ามาจาก

1. นโยบายของรัฐไทยต่อแรงงานข้ามชาติที่มีลักษณะดังนี้

1.1 นโยบายที่รัฐไทยใช้ในการจัดการแรงงานข้ามชาตินั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะในเชิงผ่อนผันมากกว่าที่จะเป็นการสกัดกั้น ปรวบปรามอย่างจริงจัง

1.2 ภายใต้การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาตินั้น รัฐไทยได้เพิ่มระเบียบการจ้างงานอันเป็นประโยชน์ต่อผู้จ้างและลูกจ้าง ส่งผลทำให้มีความต้องการในการจ้างงานแรงงานข้ามชาติเพิ่มมากขึ้นในหลายจังหวัดและหลายประเภทงาน

1.3 ภายใต้การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาตินั้น รัฐไทยได้พยายามยกระดับชั้นของแรงงานข้ามชาติมาอยู่บนดินแทนที่จะอยู่ใต้ดิน

2. ศักยภาพทางด้านสภาพภูมิศาสตร์และทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีลักษณะดังนี้

2.1 การมีอาณาเขตติดต่อกัน(Sharing a Long Border) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่พรมแดนติดกับพม่า ในรัฐฉาน (Shan State) รัฐกะเหรี่ยง และรัฐคะยาห์ ยาวถึง 483 กิโลเมตร จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนใน 3 รัฐ สามารถเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่แม่ฮ่องสอนได้ง่ายขึ้น

2.2. ด้วยลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในการเป็นชนชาวไทยใหญ่ทำให้แรงงานไทยใหญ่ที่เดินทางเข้ามาไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินชีวิตของตนเองมากนักเมื่อเทียบกับต้องเดินทางผ่านช่องทางจังหวัดอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เป็นต้น

2.3. ความผูกพันฉันพี่น้องระหว่างชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนกับชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉานของประเทศพม่า ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ดังสังเกตได้จากการติดต่อค้าขาย ไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกันตลอดมาแม้ว่าในบางครั้งจะเกิดเหตุการณ์ไม่สงบบ้างทางการเมือง ก็ยังคงมีการติดต่อกันอยู่เสมอ

บทที่ 5

แรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน : เหตุผลในการเข้ามา เส้นทาง กระบวนการเข้ามา

ในบทนี้ คณะผู้วิจัย ต้องการนำเสนอถึงจำนวนแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนระหว่างปีค.ศ. 2006-2009 ว่ามีจำนวนเท่าใดและกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ไหนบ้างของจังหวัดแม่ฮ่องสอนก่อนเป็นอันดับแรก เหตุที่ต้องนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนก่อนนั้น ก็เพราะต้องการให้รู้ถึงสถานการณ์ของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่แม่ฮ่องสอน อีกทั้ง คณะผู้วิจัยยังได้อาศัยฐานข้อมูลจำนวนแรงงานข้ามชาติดังกล่าวมาใช้ในการสรุปตัวอย่างในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางกระบวนการเข้ามา ตลอดจนเหตุผลที่เป็นทั้งปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม คือ แรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่, ชาวกะเหรี่ยง และชาวกะยาห์ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 แรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการรายงานตัวเลขแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006-2009 ของจัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า (ดูตารางที่ 5.1 ประกอบ)

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี ค.ศ.2006-2009

ปี	จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาต(คน)
ค.ศ.2006	1,599
ค.ศ.2007	1,289
ค.ศ.2008	1,215
ค.ศ.2009	1,852
รวม	5,955

ที่มา: รายงานข้อมูลแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตทำงานในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน, จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2006-2009

ในปี ค.ศ. 2006 มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,599 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 939 คน อำเภอเมือง จำนวน 343 คน อำเภอขุนยวม จำนวน 179 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 87 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 35 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 15 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 1 คน

ในปี ค.ศ. 2007 มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,289 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 796 คน อำเภอเมือง จำนวน 233 คน อำเภอขุนยวม จำนวน 150 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 86 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 13 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 10 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 1 คน

ต่อมาในปี ค.ศ. 2008 มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,215 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 666 คน อำเภอเมือง จำนวน 273 คน อำเภอขุนยวม จำนวน 207 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 53 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 8 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 8 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 0 คน

ในปีค.ศ. 2009 จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้จัดเก็บข้อมูลถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 2009 พบว่า มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,852 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 742 คน อำเภอเมือง จำนวน 629 คน อำเภอขุนยวม จำนวน 354 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 62 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 52 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 9 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 4 คน

สำหรับด้านตรวจคนเข้าเมือง ได้มีการจัดเก็บตัวเลขการเข้า-ออกของคนจากพม่า(ที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาเพื่อค้าขายและรักษาพยาบาล) ณ จุดผ่อนปรน บ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2006-2009 พบว่า ในปี ค.ศ. 2006 มีจำนวนคนเข้า จำนวน 1,877 คน และคนออก จำนวน 1,833 คน ในปี ค.ศ. 2007 มีจำนวนคนเข้า จำนวน 1,931 คน มีคนออกจำนวน 1,844 คน ในปี ค.ศ. 2008 มีจำนวนคนเข้า จำนวน 2,666 คน มีคนออกจำนวน 2,394 คน สำหรับในปี ค.ศ.2009 ทางด่านตรวจคนเข้าเมืองได้มีการจัดเก็บข้อมูล ณ เดือน มิถุนายน พบว่า มีจำนวน คนเข้า จำนวน 1,496 คน มีจำนวนคนออก 1,285 คน

ตารางที่ 5.2 จำนวนการเข้า-ออกของคนจากพม่าตั้งแต่ค.ศ. 2006-2009

ณ จุดผ่อนปรน บ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี ค.ศ.	จำนวนคนเข้า(คน)	จำนวนคนออก(คน)
2006	1,877	1,833
2007	1,931	1,844
2008	2,666	2,394
ณ เดือน มิถุนายน 2009	1,496	1,285

ที่มา: ด้านตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน(2009)

ในขณะเดียวกันทางด้านการตรวจคนเข้าเมืองได้มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการส่งกลับบุคคลสัญชาติพม่าตั้งแต่ปี ค.ศ.2006-2009 พบว่า ในปี ค.ศ. 2006 ได้ดำเนินการส่งกลับบุคคลสัญชาติพม่า จำนวน 2,287 คน ในปี ค.ศ. 2007 ส่งกลับจำนวน 1,274 คน ในปี ค.ศ. 2008 ส่งกลับจำนวน 1,676 คน สำหรับในปี ค.ศ. 2009 ทางด้านการตรวจคนเข้าเมืองได้มีการจัดเก็บข้อมูล ณ เดือน กรกฎาคม พบว่า ได้มีการส่งคนสัญชาติพม่ากลับ จำนวน 1,341 คน

ตารางที่ 5.3 จำนวนการส่งกลับบุคคลสัญชาติพม่า ตั้งแต่ค.ศ. 2006-2009

ปี ค.ศ.	จำนวน(คน)
2006	2,287
2007	1,274
2008	1,676
ณ เดือน มิถุนายน 2009	1,341

ที่มา: ด้านตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน(2009)

เมื่อนำตัวเลขการเข้า-ออกของแรงงานข้ามชาติของด้านการตรวจคนเข้าเมืองมาทำการเปรียบเทียบจะสังเกตเห็นได้ถึงจำนวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติมีมากกว่าจำนวนการออกของแรงงานข้ามชาติในแต่ละปีซึ่งเป็นที่น่าสังเกตได้ว่า แล้วแรงงานข้ามชาติที่คงค้างไปอาศัยอยู่ที่ไหน หรือเดินทางต่อไปไหน

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนแรงงานข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่างยอมรับว่า มีแรงงานข้ามชาติจากพม่าเดินทางเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจำนวนมากถึง 20,000-30,000 คน ซึ่งได้แฝงตัวอยู่ตามบ้านญาติที่เดินทางเข้ามาอยู่ก่อนแล้ว เพื่อหาช่องทางในการทำงานในพื้นที่แม่ฮ่องสอนและรอจังหวะในการเดินทางเข้าไปหางานทำในพื้นที่เมืองชั้นในอย่างเช่น เชียงใหม่ หรือ กรุงเทพมหานคร จึงเป็นการยากที่จะประมาณตัวเลขแรงงานข้ามชาติจากพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายเหล่านี้ได้อย่างแม่นยำ เฉกเช่นเดียวกับการแสดงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอนว่า มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ยังแฝงตัวอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยไม่สามารถตรวจสอบได้ว่ามีจำนวนมากนักน้อยเพียงใด(สัมภาษณ์ ,ตัวแทนแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน วันที่ 20 กันยายน 2552)

จากข้อมูลสถิติแรงงานข้ามชาติที่แต่ละหน่วยงานได้ดำเนินการจัดเก็บนั้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงจุดสนใจของตัวเลขที่แต่ละหน่วยงานได้ดำเนินการจัดเก็บนั้น ว่ามีได้อยู่ที่การมีจำนวนตัวเลขแรงงานข้ามชาติในปริมาณที่แตกต่างกัน แต่จุดสนใจกลับอยู่ตรงที่การเพิ่มขึ้นของแรงงานข้ามชาติจากพม่าที่หลั่งไหลเข้ามาในแต่ละปี ตลอดจนปริมาณของแรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาแล้วไม่กลับออกไปหรือกล่าวได้อีกลักษณะหนึ่งก็คือ ปริมาณแรงงานข้ามชาติจากพม่าที่ยังคงค้างอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมากกว่า ซึ่งจุดสนใจเหล่านี้จึงได้กลายมาเป็นโจทย์ในการวิจัยในครั้งนี้ที่นักวิจัยต้องค้นหาคำตอบว่า แรงงานที่เข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนเหล่านี้เข้ามาโดยอาศัยช่องทางใด มีวิธีการเดินทางเข้ามาอย่างไร มีกระบวนการพาเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนหรือไม่ และมีปัจจัยใดที่ดึงดูดหรือผลักดันอะไรบ้างที่ทำให้แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ตัดสินใจเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากจุดสนใจดังกล่าว จึงนำไปสู่การดำเนินการศึกษาวิจัยในระยะต่อมา โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติ ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยอาศัยแบบสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน โดยผู้วิจัยได้แยกประเด็นย่อยในการศึกษาดังนี้ คือ เหตุผลในการเข้ามา ลักษณะการเข้ามา วิธีการเดินทางเข้ามา ช่องทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามา และเมืองต้นทาง เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้จำกัดการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เป็นไทใหญ่ ,กะเหรี่ยงและ คะยาห์เท่านั้น การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวจากจัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นตัวกำหนดในการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ในขณะเดียวกัน คณะผู้วิจัยต้องประสบปัญหาทางด้านฐานข้อมูลที่ทางจัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ประมวลไว้ คือ การไม่ได้จำแนกว่าแรงงานข้ามชาติที่มาขึ้นทะเบียนแรงงานนั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์ใด ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถแยกแยะได้ว่าแรงงานที่มาขึ้นทะเบียนกับจัดหางานนั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์ใดบ้าง และมีจำนวนเท่าใด เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในสังคมไทยไม่ได้มีความคิดในเรื่องของการแบ่งสัญชาติ ทุกคนที่อยู่ในสังคมไทยถือมี

สัญชาติไทยทั้งหมด ดังนั้นจึงใช้กรอบดังกล่าวกับแรงงานที่เดินทางเข้ามาจากพม่าว่ามีสัญชาติพม่าหมด ซึ่งในความเป็นจริงแล้วแรงงานข้ามชาติที่เดินทางมาจากพม่านั้นต่างก็มิได้ยอมรับว่าตนเองมีสัญชาติเป็นพม่าแต่อย่างใด ซึ่งการมองในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้เราไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัดว่าคนกลุ่มไหนในพม่าที่เดินทางเข้ามาเป็นแรงงานภายในประเทศไทยมากที่สุด ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติโดยตรงและจำแนกเองว่าแรงงานที่ถูกสัมภาษณ์มีเชื้อชาติเป็นคนกลุ่มไหนบ้าง

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้อาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานข้ามชาติจำนวน 30 ครอบครัว โดยแบ่งเป็นครอบครัวไทใหญ่จำนวน 10 ครอบครัว ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง บ้านไม้แะ(หมู่บ้านหลังศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน) อำเภอปาย และอำเภอ กะเรณี่ จำนวน 10 ครอบครัว ในอำเภอ ขุนยวม และกะเหรี่ยงจำนวน 10 ครอบครัว ในอำเภอสบเมยและอำเภอแม่สะเรียง เหตุที่กลุ่มตัวอย่างมีค้อยข้างน้อยก็เพราะคณะผู้วิจัยต้องใช้เวลาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจ อันจะนำไปสู่การได้รับข้อมูลที่แท้จริงและแม่นยำ เพราะถ้าแรงงานข้ามชาติเราไม่ไว้วางใจคณะผู้วิจัยก็ยากที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มแรงงาน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เดินทางมาจากพม่าที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนทั้งสิ้น 177 คน พบว่าเป็น แรงงานไทใหญ่จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 45.2 ของจำนวนประชากรทั้งหมด จำแนกเป็นเพศชาย 51 คน คิดเป็นร้อยละ 63.7 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด หญิง 29 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด และแรงงานกะเหรี่ยงจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 ของจำนวนประชากรทั้งหมด จำแนกเป็นชาย 38 คน คิดเป็นร้อยละ 73 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด หญิง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 27 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด และแรงงานคะยาห์จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 ของจำนวนประชากรทั้งหมด จำแนกเป็นชาย 35 คน คิดเป็นร้อยละ 78 ของจำนวนประชากรคะยาห์ทั้งหมด หญิง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนประชากรคะยาห์ทั้งหมด ถ้าทำการวิเคราะห์แรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอนตามเพศ พบว่า เพศชายจะเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานมากกว่าเพศหญิง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ทราบได้ว่าเหตุผลที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเพศชายจะเดินทางเข้ามาหาช่องทางในการทำงานก่อน เมื่อมีงานที่มั่นคงและมีที่พักอาศัยอย่างถาวรแล้วจะกลับไปรับภรรยาและลูกมาอยู่ด้วย เหตุที่ไม่พามาด้วยกันก็เพราะทำให้ไม่คล่องตัวในการเดินทาง อีกทั้งยังมีความเสี่ยงสูงในการถูกเจ้าหน้าที่ทั้งของไทยและพม่าจับได้ง่าย (ดูตารางที่ 5.2.1-5.2.2 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.1 จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ไทใหญ่	80	45.2
กะเหรี่ยง	52	29.4
คะยาห์	45	25.4
รวม	177	100

ตารางที่ 5.2.2 จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำแนกตามเพศ

กลุ่ม	เพศ				รวม	
	ชาย		หญิง		คน	ร้อยละ
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ		
ไทใหญ่	51	63.7	29	36.3	80	(100%)
กะเหรี่ยง	38	73	14	27	52	(100%)
คะยาห์	35	78	10	22	45	(100%)

ถ้าจำแนกตามอายุ พบว่า แรงงานไทใหญ่ที่เดินทางเข้ามาเป็นแรงงานจะมีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 30-40 มากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด รองลงมาคือ อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 40-50 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด , อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 20-30 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด และ อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 50-60 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.2.3 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.3 อายุเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานไทใหญ่

อายุเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
20-30	22	27.5
30-40	30	37.5
40-50	24	30
50-60	4	5
รวม	80	100

สำหรับกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง พบว่า มีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 20-30 มากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด รองลงมาคือ อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 30-40 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด , อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 40-50 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด และ อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 50-60 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด และ อายุเฉลี่ยมากกว่า 60 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.2.4 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.4 อายุเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง

อายุเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
20-30	30	57.7
30-40	9	17.3
40-50	7	13.5
50-60	5	10
มากกว่า 60	1	2
รวม	52	100

ตารางที่ 5.2.5 อายุเฉลี่ยของกลุ่มแรงงานค้ายาห์

อายุเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
20-30	28	80
30-40	4	11
40-50	3	9
50-60	0	0
มากกว่า 60	0	0
รวม	35	100

สำหรับกลุ่มแรงงานค้ายาห์ พบว่า มีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 20-30 มากที่สุด จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรค้ายาห์ทั้งหมด รองลงมาคือ อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 30-40 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 11 ของจำนวนประชากรค้ายาห์ทั้งหมด , อายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 40-50 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ของจำนวนประชากรค้ายาห์ทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.2.5 ประกอบ)

กล่าวสำหรับอาชีพก่อนการเข้ามาของแรงงานไทใหญ่ พบว่า ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมากที่สุด จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 67.50 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด และอาชีพรับจ้าง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 11.25 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.2.6 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.6 จำแนกลักษณะอาชีพของแรงงานไทใหญ่ก่อนการเข้ามา

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรม	54	67.50
ค้าขาย	17	21.25
รับจ้าง	9	11.25
รวม	80	100

สำหรับแรงงานกะเหียง พบว่า ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมากที่สุด จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 81 ของจำนวนประชากรกะเหียงทั้งหมด รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 19 ของจำนวนประชากรกะเหียงทั้งหมด (ดูตารางที่ 5.2.7 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.7 จำแนกลักษณะอาชีพของแรงงานกะเหียงก่อนการเข้ามา

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรม	42	81
รับจ้าง	10	19
รวม	52	100

สำหรับแรงงานกะยาศ พบว่า ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมากที่สุด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 78 ของจำนวนประชากรกะยาศทั้งหมด รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนประชากรกะยาศทั้งหมด (ดูตารางที่ 5.2.8 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.8 จำแนกลักษณะอาชีพของแรงงานกะยาศก่อนการเข้ามา

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรม	35	78
รับจ้าง	10	22
รวม	45	100

เฉลี่ยปี พ.ศ. ที่แรงงานไทใหญ่เดินทางเข้ามามากที่สุด คือ ระหว่างปี พ.ศ 2531-2540 จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 58.75 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด รองลงมา คือ ระหว่างปี พ.ศ 2521-2530 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด และระหว่างปี พ.ศ 2541-2550 จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.2.9 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.9 เฉลี่ยปี พ.ศ. ที่แรงงานไทใหญ่เดินทางเข้ามา

ปี พ.ศ.	จำนวน	ร้อยละ
2521-2530	19	23.75
2531-2540	47	58.75
2541-2550	14	17.50
รวม	80	100

เราจะสังเกตเห็นได้ว่าการหลังไหลเข้ามาของแรงงานไทใหญ่สู่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในช่วงปี พ.ศ 2531(ค.ศ 1988) -2540(ค.ศ 1997) เป็นจำนวนมากนั้น ก็เป็นเพราะ

1. เป็นช่วงที่รัฐบาลทหารพม่าได้ดำเนินนโยบายที่เรียกว่า **โครงการบังคับย้ายถิ่นฐาน(Forced Relocation and Land Confiscation) หรือการบังคับให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่(Resettlement Programs)** ซึ่งได้เริ่มโครงการมาตั้งแต่ปี ค.ศ 1950-1988 และยังคงดำเนินการต่อเนื่องเป็นระลอก และได้กลับมาดำเนินการอย่างหนักหน่วงอีกครั้งในปี ค.ศ. 1996-1997 จวบจนปัจจุบันก็ยังคงใช้นโยบายดังกล่าวอยู่ สังเกตได้จากกรณีทหารพม่าเผาและบังคับย้ายหมู่บ้าน พร้อมจับกุมทารุณชาวบ้านหลายอำเภอในภาคกลางของรัฐฉานคือ บ้านโหล่ม ต.ตาดหมอก อ.ลายค่า จ.ดอยแหลม (พิกัดบ้านโหล่ม 93 G/14 – 465068) เสียหายจำนวน 62 หลัง พร้อมยุ้งฉาง 3 หลัง รถไถนา 1 คัน และร้านค้าอีก 2 แห่ง และชาวบ้านรวม 70 ครอบครัวถูกสั่งบังคับย้ายไปอยู่ในอำเภอลายค่า ระหว่างวันที่ 27 ก.ค. – 5 ส.ค. 52 ที่ผ่านมา โดยระบุว่า มีชาวบ้านได้รับผลกระทบกว่า 10,000 คน (Shan, 2009)

2. เกิดสภาวะความอดอยากทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากประเทศพม่าประสบกับปัญหาสภาวะเงินเฟ้อสูง เป็นเหตุให้ค่าครองชีพและราคาข้างของต่างๆในประเทศพม่าสูงขึ้น

สำหรับแรงงานกะเหรี่ยงเดินทางเข้ามากที่สุด ระหว่างปี ปี พ.ศ 2541-2550 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 54 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด รองลงมา คือ ระหว่างปี พ.ศ 2531-2540 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด และ ระหว่างปี พ.ศ 2521-2530 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.2.10 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.10 เฉลี่ยปีพ.ศ. ที่แรงงานกะเหรี่ยงเดินทางเข้ามา

ปีพ.ศ	จำนวน	ร้อยละ
2521-2530	9	17
2531-2540	15	29
2541-2550	28	54
รวม	52	100

การที่กลุ่มแรงงานกะเหรี่ยงเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุดในช่วง ปี พ.ศ 2541-2550 เป็นเพราะ

1. เกิดการสู้รบระหว่างกองกำลังทหารกะเหรี่ยงกับรัฐบาลทหารพม่า
2. รัฐบาลทหารพม่าได้มีการดำเนินโครงการบังคับย้ายถิ่นฐาน(Forced Relocation and Land Confiscation) หรือการบังคับให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่(Resettlement Programs) แก่ชนกลุ่มน้อยเฉกเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับกลุ่มไทใหญ่

ในขณะเดียวกันแรงงานกะเหรี่ยงเดินทางเข้ามามากที่สุด ระหว่างปี ปี พ.ศ 2541-2550 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 53 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด รองลงมา คือ ระหว่างปี พ.ศ 2531-2540 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 24 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด และ ระหว่างปี พ.ศ 2521-2530 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.2.11 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2.11 เฉลี่ยปีพ.ศ. ที่แรงงานกะเหรี่ยงเดินทางเข้ามา

ปีพ.ศ	จำนวน	ร้อยละ
2521-2530	10	22
2531-2540	11	24
2541-2550	24	53
รวม	45	100

การที่กลุ่มแรงงานกะยาร์เดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุดในช่วง ปี พ.ศ 2541-2550 เป็นเพราะ

1. เกิดการสู้รบระหว่าง SPDC กับ KNPP
2. การพัฒนาเศรษฐกิจของ SPDC ในพื้นที่ที่จะเป็นการบังคับให้ชาวบ้านปลูกพืชเศรษฐกิจ คือน้ำมันละหุ่ง, การสร้างโรงงานไฟฟ้า, การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตอุตสาหกรรม(เขตพื้นที่ลดยก้อ)และการทำเหมืองแร่ดีบุกและตะกั่ว เป็นต้น จนเป็นสาเหตุทำให้ชาวบ้านประสบกับสภาวะของความอดอยาก
3. รัฐบาลทหารพม่าได้มีการดำเนินโครงการบังคับย้ายถิ่นฐาน(Forced Relocation and Land Confiscation) หรือการบังคับให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่(Resettlement Programs) แก่ชนกลุ่มน้อยจนเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับกลุ่มไทใหญ่ และกะเหรี่ยง

5.3 ปัจจัยดึงดูด-ปัจจัยผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มแรงงานไทใหญ่, กะเหรี่ยง และคะยาห์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานไทใหญ่ถึงเหตุผลในการเคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นแรงงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า แรงงานไทใหญ่จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 66 ของจำนวนประชากรแรงงานไทใหญ่ทั้งหมด เข้ามาด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ (ความอดอยาก) รองลงมาคือ ด้วยเหตุผลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ(ความอดอยาก) และทางด้านการหลบหนีภัยจากการสู้รบ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 19 ของจำนวนประชากรแรงงานไทใหญ่ทั้งหมด และด้วยเหตุผลทางด้านการหลบหนีภัยจากการสู้รบ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ของจำนวนประชากรแรงงานไทใหญ่ทั้งหมด และเหตุผลทางด้านการข่มขืน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3 ของจำนวนประชากรแรงงานไทใหญ่ทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.3.1 ประกอบ)

ตารางที่ 5.3.1 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาของแรงงานไทใหญ่

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ความอดอยาก	53	66
หลบหนีภัยจากการสู้รบ	10	13
ข่มขืน	2	3
ความอดอยาก+หลบหนีภัยจากการสู้รบ	15	19
รวม	80	100

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานไทใหญ่ถึงสภาวะความอดอยากที่เกิดขึ้น พบว่า เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นจากการเอารัดเอาเปรียบของรัฐบาลทหารพม่า ยกตัวอย่างเช่น

“ถูกยึดผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้งยังต้องเสียค่าปลูก ค่าเช่ามากมาย ทำให้ไม่มีกำลังใจที่จะทำการเกษตรต่อ และมีความคิดว่าหนีออกมาทำงานประเทศไทยจะดีกว่า “

หรือ

“ถ้าทำการเกษตรหรือเลี้ยงสัตว์จะถูกพม่ายึดไปหรือมาปล้นเอาไปหมด”

หรือ

“ถ้าปลูกข้าว 10 ไร่ ต้องขายให้พม่า 5 ไร่ในราคาถูก ถ้าไม่ขายให้ทหารพม่าก็จะเผาบ้าน ไม่ให้อยู่”

หรือ

“พม่าเก็บค่าเช่าที่ดินทำการเกษตรแพงมาก เช่น เก็บค่าเช่า เก็บค่าข้าว 12 กระปุก เพื่อไว้ใช้เป็นเสบียงให้แก่ทหารพม่า (คล้ายกับการเก็บภาษี)”

หรือ

“ถูกบังคับใช้แรงงานจากทหารพม่าในการแบกหามเสบียง หรือ ลูกกระสุน”

หรือ

“วิถีชีวิตของคนไทใหญ่ในพม่า บางครั้งพ่อแม่ไปเป็นลูกหาบกระสุนให้พม่า พม่าก็จะจับลูกสาวไว้ เป็นตัวประกัน”

หรือ

“ถูกยึดผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้งยังต้องเสียค่าปลูก ค่าเช่ามากมาย ทำให้ไม่มีกำลังใจที่จะทำการเกษตรต่อ และมีความคิดว่าหนีออกมาทำงานประเทศไทยจะดีกว่า”

หรือ

“หนีทหารพม่า เพราะทหารพม่ากดขี่นานาชนิด เช่น ให้ผู้ชายไปเป็นลูกหาบแบกสัมภาระในยามศึกสงคราม และเกณฑ์ไปใช้แรงงานฟรี ที่ต้องจากบ้านเรือนไปหลายเดือนบางครั้งถูกจับไปเป็นลูกหาบแม้กระทั่งเด็กและผู้หญิง ส่วนผู้หญิงบางครั้งก็ถูกข่มขืนจากทหารพม่า ส่วนบางคนถ้ามีทรัพย์สินก็สามารถแลกทรัพย์สินนั้นกับการต้องตกเป็นแรงงานแบกหาม หรือการเกณฑ์ไปเป็นแรงงาน จนทำให้ไม่มีทรัพย์สินในการใช้จ่ายบริโภค”

ด้วยสภาวะดังกล่าวจึงทำให้ตัดสินใจหลบหนีเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยดีกว่าที่จะอยู่ให้ทหารพม่าบีบบังคับและเอาตัวเอาเปรียบ

สำหรับเหตุผลในการเคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นแรงงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยงพบว่า เข้ามาด้วยเหตุผลในการหลบหนีการสู้รบมากที่สุด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 48 ของจำนวนประชากรแรงงานกะเหรี่ยงทั้งหมด รองลงมาคือ ด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ(ความอดอยาก) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ของจำนวนประชากรแรงงานกะเหรี่ยงทั้งหมด และด้วยเหตุผลทางการหลบหนีภัยจากการสู้รบและทางด้านเศรษฐกิจ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ของจำนวนประชากรแรงงานกะเหรี่ยงทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.3.2 ประกอบ)

ตารางที่ 5.3.2 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ความอดอยาก	15	29
หลบหนีภัยจากการสู้รบ	25	48
ข่มขืน	-	-
ความอดอยาก+หลบหนีภัยจากการสู้รบ	12	23
รวม	52	100

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานกะเหรี่ยงถึงสภาวะของการหลบหนีภัยการสู้รบที่เกิดขึ้น พบว่าเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลทหารพม่า ยกตัวอย่างเช่น

“ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหารพม่า ภายหลังจากที่พม่าได้ใช้กำลังในการปราบปรามกองกำลังของกะเหรี่ยง”

หรือ

“พม่าเผาบ้านและบังคับให้โยกย้าย”

หรือ

“ถูกบังคับใช้ให้เป็นลูกหาม”

กล่าวสำหรับเหตุผลในการเคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นแรงงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของกลุ่มแรงงานคะยาห์ พบว่า เข้ามาด้วยเหตุผลในการหลบหนีการสู้รบมากที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ของจำนวนประชากรแรงงานคะยาห์ทั้งหมด รองลงมาคือ ด้วยเหตุผลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ(ความอดอยาก) และการสู้รบ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ของจำนวนประชากรแรงงานคะยาห์ทั้งหมด และด้วยเหตุผลทางด้านความอดอยาก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 27 ของจำนวนประชากรแรงงานคะยาห์ทั้งหมด ตามลำดับ(ดูตารางที่ 5.3.3 ประกอบ)

ตารางที่ 5.3.3 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาของแรงงานคะยาห์

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ความอดอยาก	12	27
หลบหนีภัยจากการสู้รบ	20	44
ข่มขืน	0	0
ความอดอยาก+หลบหนีภัยจากการสู้รบ	13	29
รวม	45	100

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานคะยาห์ถึงสภาวะของการหลบหนีภัยการสู้รบที่เกิดขึ้น พบว่า เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลทหารพม่า เจกเช่นเดียวกับแรงงานไทใหญ่และกะเหรี่ยง ยกตัวอย่างเช่น

“ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหารพม่า ภายหลังจากที่พม่าได้ใช้กำลังในการปราบปรามกองกำลังขอ KNPP”

หรือ

“พม่าเผาบ้านและบังคับให้โยกย้าย”

หรือ

“ถูกบังคับใช้ให้เป็นลูกหาม”

หรือ

“บังคับใช้แรงงานเพื่อซ่อมแซมถนนและขนส่งเสบียงอาหารให้แก่ทหาร SPDC “

หรือ

“บังคับให้จ่ายภาษีให้แก่ ทหารSPDC ในอัตราที่สูง”

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม ถึงเหตุผลในการเลือกเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทย พบว่า แรงงานไทใหญ่ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 ของแรงงานไทใหญ่ทั้งหมด ให้เหตุผลในการเลือกเข้ามายังประเทศไทยว่า เป็นเพราะการมีค่าจ้างแรงงานสูง, ความมั่นคง ปลอดภัยต่อชีวิตสูง และการผ่อนปรนของนโยบายรัฐไทยต่อแรงงานข้ามชาติ ในขณะเดียวกัน แรงงานชาวกะเหรี่ยงและคะยาห์ ต่างให้เหตุผลในการเลือกเข้ามายังประเทศไทยว่า มีความมั่นคง ปลอดภัยต่อชีวิตสูง มากกว่าเหตุผลที่ว่าด้วยเรื่องของการมีค่าจ้างแรงงานสูงและการผ่อนปรนของนโยบายรัฐไทยต่อแรงงานข้ามชาติ

ตารางที่ 5.3.3 เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยของแรงงานไทใหญ่ กะเหรี่ยง คะยาห์

เหตุผลที่เลือกเข้ามายังประเทศไทย	ไทใหญ่		กะเหรี่ยง		คะยาห์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าจ้างแรงงานสูง	10	12.5	3	5.7	5	11.1
ความมั่นคง ปลอดภัยต่อชีวิตสูง	12	15	37	71	35	77.7
การผ่อนปรนของนโยบายรัฐไทยต่อแรงงานข้ามชาติ	8	10	3	5.7	0	0
ทั้ง 3 เหตุผล	50	62.5	9	17.3	5	11.1
รวม	80	100	52	100	45	100

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์เชิงลึกถึงเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเข้ามาทางช่องทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนของกลุ่มแรงงานไทใหญ่ พบว่า

1. เป็นช่องทางที่ใกล้ที่สุดในการเดินทางออกมาจากเมืองต้นทางในพม่า ถ้าจะเดินทางไปเชียงใหม่ก็ไกลเกินไปต้องเสียเวลาในการเดินทางหลายวัน อีกทั้งยังต้องเสียค่านำทางเป็นจำนวนมาก
2. ด้วยลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในการเป็นคนไทใหญ่ทำให้แรงงานไทใหญ่ที่เดินทางเข้ามาไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินชีวิตของตนเองมากนักเมื่อเทียบกับต้องเดินทางไปจังหวัดอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เป็นต้น
3. มีญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนคอยให้ความช่วยเหลือทั้งในเรื่องของการให้ที่อยู่อาศัยและหางานทำ

สำหรับแรงงานกะเหรี่ยงและคะยาห์มีเหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็เพราะ

1. การที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพรมแดนติดกับรัฐกะเหรี่ยงและรัฐคะยาห์ ทำง่ายต่อการเดินทางเข้ามาที่สุด
2. มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่บริเวณหมู่บ้านตามแนวตะเข็บชายแดนที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งในเรื่องของการให้ที่อยู่อาศัยและหางานทำ

จากข้อมูลที่ได้จากทั้งการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มแรงงานไทใหญ่, กะเหรี่ยง และ คะยาห์นั้น สามารถทำการสังเคราะห์ถึงปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายแรงงานจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอนได้ดังนี้คือ

1. **ปัจจัยผลักดันทางการเมืองในพม่า** กล่าวคือ ผลกระทบจากการกลวิธีทางการเมืองในการต่อสู้กับกลุ่มชาติพันธุ์และโครงการพัฒนาต่างๆของรัฐบาลพม่า อันสืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับรัฐบาลทหารพม่าที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลทหารพม่าได้ใช้กลวิธีต่างๆ ที่จะตัดกำลังให้กลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในเขตรัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยงให้อ่อนแอลงเพื่อไม่ให้เกิดการรวมตัวกันและลุกขึ้นมาต่อต้านรัฐบาลพม่าได้อีก ซึ่งกลวิธีที่รัฐบาลทหารพม่าดำเนินการหลักๆ ในการสร้างแรงกดดันทางการเมืองได้แก่

โครงการบังคับย้ายถิ่นฐานและยึดที่ดิน(Forced Relocation and Land Confiscation) หรือการบังคับให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่(Resettlement Programs) ซึ่งได้เริ่มโครงการมาตั้งแต่ปี ค.ศ 1950-1988 และยังคงดำเนินการต่อเนื่องเป็นระลอก และได้กลับมาดำเนินการอย่างหนักหน่วงอีกครั้งในปี ค.ศ. 1996-

1997 จวบจนปัจจุบันก็ยังคงใช้นโยบายดังกล่าวอยู่ สังเกตได้จากกรณีทหารพม่าเผาและบังคับย้ายหมู่บ้าน พร้อมจับกุมทารุณชาวบ้านหลายอำเภอในภาคกลางของรัฐฉานคือ บ้านโหล่ม ต.ตาดหมอก อ.ลายค่า จ. ดอยแหลม (พิกัดบ้านโหล่ม 93 G/14 – 465068) เสียหายจำนวน 62 หลัง พร้อมยังฉาง 3 หลัง รถไถนา 1 คัน และร้านค้าอีก 2 แห่ง และชาวบ้านรวม 70 ครอบครัวถูกสั่งบังคับย้ายไปอยู่ในอำเภอลายค่า ระหว่างวันที่ 27 ก.ค. – 5 ส.ค. 52 ที่ผ่านมา โดยระบุว่า มีชาวบ้านได้รับผลกระทบกว่า 10,000 คน (Shan, 2009) และ

โดยที่โครงการดังกล่าวได้เกิดขึ้นภายใต้เหตุผลทางการเมืองของรัฐบาลทหารพม่า ที่มีเป้าหมายในการกดดันประชาชนในพื้นที่ที่รัฐบาลทหารพม่าถือว่าอยู่ในเขตอิทธิพลของพวกกบฏ หรือในบางโครงการเป็นโครงการที่ใช้เหตุผลในเรื่องของการพัฒนาเมือง เพื่อผลักดันชาวบ้านออกไปจากถิ่นที่อยู่ของตนเอง

การบังคับใช้แรงงาน (Forced Labour) มีประชากรจำนวนมากที่ถูกบังคับให้ไปใช้แรงงานเป็นลูกหาบหรือสร้างค่ายให้แก่ทหารพม่า โดยเฉพาะเด็กและผู้หญิงมักจะถูกใช้ไปเป็นลูกหาบและไปบริการทางเพศ ซึ่งในประเด็นนี้นั้น คำสัมภาษณ์ของแรงงานไทใหญ่ในพื้นที่แม่ฮ่องสอน ถือเป็นตัวยืนยันได้อย่างดีต่อการดำเนินกลวิธีนี้ของรัฐบาลพม่าต่อประชาชนในรัฐชนกลุ่มน้อย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

“ วิถีชีวิตของคนไทใหญ่ในพม่า บางครั้งพ่อแม่ไม่ไปเป็นลูกหาบกระสุนให้พม่า พม่าก็จะจับลูกสาวไว้เป็นตัวประกัน ” (นายจอละ แรงงานไทใหญ่)

หรือ

“ หนีทหารพม่า เพราะทหารพม่ากดขี่นานาชนิด เช่น ให้ผู้ชายไปเป็นลูกหาบแบกสัมภาระในยามศึกสงคราม และเกณฑ์ไปใช้แรงงานฟรี ที่ต้องจากบ้านเรือนไปหลายเดือนบางครั้งถูกจับไปเป็นลูกหาบ แม้กระทั่งเด็กและผู้หญิง ส่วนผู้หญิงบางครั้งก็ถูกข่มขืนจากทหารพม่า ส่วนบางคนถ้ามีทรัพย์สินก็สามารถแลกทรัพย์สินนั้นกับการต้องตกเป็นแรงงานแบกหาม หรือการเกณฑ์ไปเป็นแรงงาน ” (นายปะ แรงงานไทใหญ่ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน)

หรือ

“ ถ้าถึงเวลาทหารพม่าจะมาเกณฑ์คนในหมู่บ้าน โดยการบังคับขู่เข็ญให้ไปเป็นลูกหาบแบกกระสุนแบกเสบียง ” (นายตา แรงงานไทใหญ่)

การกำหนดนโยบายตัดสี ของรัฐบาลทหารพม่าที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ค.ศ 1975 นโยบายตัดสี คือ นโยบายของรัฐบาลทหารพม่าที่ต้องการตัดอาหาร ข้าว เงินทุนและกำลังคน ของกองกำลังกึ่งชาติต่างๆ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อมุ่งหวังตัดความช่วยเหลือทางกำลังคนและเงินระหว่างชาวบ้านกับกองกำลังชนกลุ่มน้อย นโยบายนี้รวมไปถึงการบังคับให้มีการโยกย้ายถิ่นฐาน การควบคุมการเคลื่อนไหวของชาวบ้าน การทำลายพืชผล อาหารและทรัพย์สิน กาธรรมชาติและสังหารชาวบ้านที่สงสัยว่าติดต่อกับกองกำลังต่อต้าน รัฐบาลทหารพม่ารวมไปถึงการใช้ความรุนแรงทางเพศ การข่มขืน การเยียนตี (SHRF,2002)

จากกลวิธีของรัฐบาลทหารพม่าที่กระทำการรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะไทใหญ่ในเขตรัฐฉานส่งผลทำให้ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันการสู้รบระหว่างกองกำลังทหารกะเหรี่ยงกับกองกำลังทหารพม่าตามแนวชายแดนที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก จนส่งผลทำให้ชาวกะเหรี่ยงตกอยู่ในสภาวะของความอดอยาก จนในที่สุดต้องอพยพหลบหนีภัยการสู้รบเข้ามาอยู่ในค่ายอพยพ เพื่อรอไปยังประเทศที่สาม หรือ บางคนก็หันตัวเองเข้ามาสู่การเป็นแรงงานรับจ้างอยู่ในหมู่บ้านตามชายแดน

2. ปัจจัยผลักดันทางด้านเศรษฐกิจในพม่า กล่าวคือ ผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงของรัฐบาลทหารพม่า จากโครงการต่างๆของรัฐบาลทหารพม่าได้ทำให้การใช้ชีวิตของประชาชนมีความลำบากมากขึ้น ภาวะทางเศรษฐกิจฝืดเคือง เงินเฟ้อสูง รายได้ต่ำ ชาวบ้านไม่สามารถทำมาหากินได้สะดวก คนทำงานเริ่มมีรายได้ที่ต่ำลง แต่กลับมีค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายสูง ราคาข้าวของเครื่องใช้มีราคาที่สูงขึ้น เมื่อเทียบกับเงินเดือน คือ ข้าวสารราคา 550 จ๊าด/ 2 กิโลกรัม ไข่ 40 จ๊าด/ฟอง เนื้อหมู 1,800 จ๊าด/1.5 กิโลกรัม ในขณะที่เงินเดือนเสมียนอาวุโส ได้รับเพียง 4,500-5,000 จ๊าด /เดือน อาชีพครู 4,500-5,000 จ๊าด/เดือน ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองทำให้ชาวไทใหญ่ในรัฐฉานประเทศพม่าจำนวนไม่น้อยที่เดินทางเข้ายังประเทศไทย

3. ปัจจัยผลักดันทางด้านสังคมในพม่า กล่าวคือ ความแตกแยกที่เกิดขึ้นทั้งระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่า และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในรัฐของชนกลุ่มน้อย ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของรัฐไทใหญ่(Shan State) หรือแม้กระทั่งรัฐกะเหรี่ยงก็เช่นเดียวกันที่ได้เกิดการแตกแยกระหว่างกลุ่มผู้นำ ทำให้เกิดจุดอ่อนที่สำคัญคือ ทำให้การก่อกำเนิดไม่ก้าวหน้าและไม่สำเร็จ ยังไม่พอ ยังก่อให้เกิดการสู้รบกันเองภายในรัฐ จนส่งผลทำให้ประชาชนภายในรัฐต้องตกอยู่ในสภาวะของความอดอยาก ไร้ที่อยู่อาศัย จนในที่สุดกลายเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนย้ายของประชาชนในรัฐเพื่อหลบหนีสภาวะที่เกิดขึ้น

ถ้าทำการเปรียบเทียบปัจจัยผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายระหว่างกลุ่มแรงงานไทใหญ่กับกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง และกลุ่มแรงงานคะยาห์ พบว่า กลุ่มแรงงานไทใหญ่จะให้น้ำหนักกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ(ความอดอยากที่เกิดขึ้น)เป็นแรงผลักดันที่สำคัญมากกว่าปัจจัยทางด้านการเมือง ในขณะที่ กลุ่มแรงงานกะเหรี่ยงและคะยาห์จะให้น้ำหนักกับปัจจัยทางด้านเมือง(การหลบหนีภัยจากการสู้รบ)เป็นแรงผลักดันที่สำคัญมากกว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ(ความอดอยาก)

ดังนั้นเราจึงสังเกตเห็นว่ากลุ่มคนกะเหรี่ยงและคะยาห์ที่เดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมาในฐานะของการเป็นผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบที่อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพเพื่อรอส่งต่อไปยังประเทศที่สามมากกว่าที่จะเข้ามาสู่ภาคของการเป็นแรงงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเราจะสังเกตเห็นได้จากตัวเลขที่ได้จากการวิจัยในเบื้องต้นถึงจำนวนการเข้ามาเป็นแรงงานของกลุ่มคนกะเหรี่ยงและคะยาห์ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีค่าน้อยเมื่อเทียบกับแรงงานที่เป็นกลุ่มคนไทใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มคนกะเหรี่ยงและคะยาห์ที่เข้ามาเป็นแรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานรับจ้างทำการเกษตรภายในหมู่บ้านที่ตนเองอาศัยอยู่มากกว่าที่เดินทางออกมาหางานทำในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน

กล่าวสำหรับปัจจัยดึงดูดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายแรงงานจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอนนั้น พบว่า มาจาก

1. นโยบายของรัฐไทยในการจัดการแรงงานข้ามชาติอยู่ในลักษณะของการผ่อนผัน สังเกตได้จากมติคณะรัฐมนตรีในแต่ละรัฐบาล ที่เอื้อให้เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติมากกว่าจะอยู่ในลักษณะของการสกัดกั้นการเข้ามาของกลุ่มแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่มาจากพม่า

2. การมีอาณาเขตติดต่อกัน(Sharing a Long Border) เนื่องจากประเทศไทยกับประเทศพม่ามีพรมแดนที่ติดกันยาวกว่า 2600 กิโลเมตร ทำให้มีหลายช่องทางที่คนพม่าสามารถเดินทางเข้ามายังประเทศไทย กล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่พรมแดนติดกับพม่า ในรัฐฉาน(Shan State) รัฐกะเหรี่ยง และรัฐคะยาห์ ยาวถึง 483 กิโลเมตร จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนใน 3 รัฐ สามารถเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่แม่ฮ่องสอนได้ง่ายขึ้น

3. ด้วยลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในการเป็นคนไทใหญ่ทำให้แรงงานไทใหญ่ที่เดินทางเข้ามาไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินชีวิตของตนเองมากนักเมื่อเทียบกับต้องเดินทางไปจังหวัดอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เป็นต้น ถึงแม้ว่าการเป็นแรงงานใน

พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะได้รับค่าตอบแทนน้อยกว่าเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจ แต่ด้วยการมีลักษณะสังคมที่เหมือนกับบ้านตนเอง เมื่อเข้ามาอยู่แล้วทำให้รู้สึกสบายใจ จึงส่งผลทำให้แรงงานไทใหญ่เลือกที่จะอยู่ที่แม่ฮ่องสอนมากกว่าจะเดินทางไปหางานทำในเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจ

4. **ความปลอดภัย(Safety)** เมื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างประเทศพม่ากับประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยมีความปลอดภัยมากกว่า เพราะไม่มีสงครามกลางเมือง ไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเหตุผลต่างๆเหล่านี้ ทำให้คนจากพม่าที่ต้องการหนีปัญหาความวุ่นวายที่เกิดขึ้นภายในประเทศของตน เลือกประเทศไทยในการพักพิง ถึงแม้ว่าการเข้ามาอยู่ในประเทศไทยจะทำให้กลายเป็นพลเมืองชั้นสองของประเทศหรือเป็นคนอยู่อย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยก็ตาม

จากรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาจากข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม ถือว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้อธิบายไว้ในบทที่ 3-4

5.4 ลักษณะการเข้ามาของแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานไทใหญ่ พบว่า กลุ่มแรงงานไทใหญ่จะเดินทางเข้ามาเป็นลักษณะกลุ่มมากที่สุด จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด รองลงมาคือ เข้ามาในลักษณะของการเดินทางมากับครอบครัว จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนประชากรไทใหญ่ทั้งหมด และ ลักษณะของการเดินทางมาคนเดียว จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรไทใหญ่(ดูตารางที่ 5.4.1ประกอบ)

ตารางที่ 5.4.1 ลักษณะการเข้ามาของกลุ่มแรงงานไทใหญ่

ลักษณะการเข้ามา	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่ม	40	50
ครอบครัว	32	40
เดี่ยว	8	10
รวม	80	100

กลุ่มแรงงานไทใหญ่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเข้ามาในลักษณะกลุ่ม ครอบครัว หรือเดี่ยว ต่างก็ต้องอาศัยผู้นำทางพาเข้ามา ซึ่งผู้นำทางส่วนใหญ่จะเป็นคนในหมู่บ้านที่ออกมาทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วเดินทางกลับไปอยู่ที่บ้านแล้ว

กลุ่มแรงงานกะเหรี่ยงเดินจะทางเข้ามาเป็นลักษณะกับครอบครัวมากที่สุด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 48 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด รองลงมาคือ เข้ามาในลักษณะของการเดินทางมาเป็นกลุ่ม จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 31 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยงทั้งหมด และ ลักษณะของการเดินทางมาคนเดียว จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ของจำนวนประชากรกะเหรี่ยง(ดูตารางที่ 5.4.2 ประกอบ)

ตารางที่ 5.4.2 ลักษณะการเข้ามาของกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง

ลักษณะการเข้ามา	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่ม	16	31
ครอบครัว	25	48
เดี่ยว	11	21
รวม	52	100

สำหรับกลุ่มแรงงานคะยาห์เดินจะทางเข้ามาเป็นลักษณะกับครอบครัวมากที่สุด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 56 ของจำนวนประชากรคะยาห์ทั้งหมด รองลงมาคือ เข้ามาในลักษณะของการเดินทางมาเป็นกลุ่ม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 24 ของจำนวนประชากรคะยาห์ทั้งหมด และ ลักษณะของการเดินทางมาคนเดียว จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรคะยาห์(ดูตารางที่ 5.4.3 ประกอบ)

ตารางที่ 5.4.3 ลักษณะการเข้ามาของกลุ่มแรงงานคะยาห์

ลักษณะการเข้ามา	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่ม	11	24
ครอบครัว	25	56
เดี่ยว	9	20
รวม	45	100

5.5 เมืองต้นทางของแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม

ผู้วิจัยพบว่า ทั้งแรงงานไทใหญ่, กะเหรี่ยงและ คะยาห์ต่างเดินทางมาจากเมืองต้นทางในหลายเมืองด้วยกัน ดังนี้คือ

กลุ่มแรงงานไทใหญ่ เดินทางมากจากบ้านโหมิง แสนหวี ตองยี เมิงกิง หมอกใหม่ เมืองนาย บ้านโหลง และบ้านลงเคอ ในรัฐฉาน(Shan State) โดยแรงงานแต่ละคนที่เดินทางมาจากเมืองต้นทางเหล่านี้ต่างมีประสบการณ์ในการเดินทางที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยขอยกตัวอย่างผ่านคำบอกเล่าของตัวแรงงานจำนวน 3 ตัวอย่าง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“ นายจาย ชาวไทใหญ่ เดินทางมาจากบ้านโหมิง ช่วงแรกนายจายทำงานเป็นแรงงานรับจ้างหามของขึ้นลงให้พ่อค้าไทยที่เดินทางเข้าไปทำการค้ายังจุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ้ง เมื่อมีความสนิทสนมกันดีกับพ่อค้าไทย จึงอาศัยความสัมพันธ์ในฐานะลูกจ้างกับนายจ้างขอติดรถข้ามมายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อหางานทำ ซึ่งการเดินทางเข้ามากับพ่อค้านั้น ส่งผลทำให้นายจายไม่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายแต่อย่างใด”

“นางซิ่น ชาวไทใหญ่ที่เดินเท้ามาจากเมืองตองยี ซึ่งนางซิ่นได้เดินทางเข้ามาตามขบวนพ่อค้าวัวต่างเดินทางเข้ามาค้าขายยังจังหวัดแม่ฮ่องสอน นางซิ่นต้องใช้เวลาในการเดินทางถึง 16 วันจากตองยีมาแม่ฮ่องสอน”

“ นายปะ ชาวไทใหญ่ เดินเท้าจากเมืองหมอกใหม่ มาถึงแม่ฮ่องสอนใช้เวลาเดินทาง 7 วัน”

กลุ่มแรงงานกะยาร์ เดินทางมากจากบ้านลอยก่อ หัวฮั่น แม่แะ๊ะ รัฐคะยาร์ การเดินทางเข้ามาโดยส่วนใหญ่อาศัยคนรู้จักเส้นทางหรือคนที่เดินทางเข้ามาอยู่ก่อนแล้ว มารับหรือชักชวนให้ไปทำงานซึ่งคนกลุ่มนี้มักจะเดินทางกลับบ้านอยู่บ่อยครั้ง เพื่อเยี่ยมญาติ รับญาติ และส่งเงินกลับบ้าน ซึ่งการเดินทางโดยอาศัยญาติมารับจะประสบผลสำเร็จสูงในการเดินทางเข้ามาทำงานยังจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถ้าเดินทางเข้ามาโดยผ่านนายหน้า หรือ เดินทางเข้ามาคนเดียวจะอยู่ในสภาวะของการเสี่ยงสูงต่อการถูกจับและถูกหลอก

สำหรับกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง เดินทางมาจากเมืองผาปูน เดินทางเข้ามาทางท่าข้ามแม่สะเก็บ, ท่าข้ามท่าตาดึง อำเภอแม่สะเรียง ท่าข้ามแม่สามแลบและท่าข้ามสบเมย อำเภอสบเมย แรงงานที่เดินทางมาจากรัฐกะเหรี่ยงนั้น เมื่อเข้ามาแล้วจะอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่สุรินทร์ บางคนจะแฝงตัวเข้าไปอยู่อาศัยปะปนกับชาวบ้านในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านในอำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ทั้งแรงงานไทใหญ่และกะเหรี่ยงต่างก็ใช้วิธีการเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากกว่าที่จะใช้รถ โดยทั้งสองกลุ่มต่างให้เหตุผลที่น่าสนใจ คือ การเดินทางเข้ามาทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการถูกจับน้อยกว่าที่จะใช้รถในการเป็นพาหนะเดินทางเข้ามา ซึ่งการเดินทางสามารถลัดเลาะมาตามช่องเขา ป่า โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่สังเกตเห็น (ตารางที่ 5.5.1 -5.5.2 ประกอบ)

ตารางที่ 5.5.1 เมืองต้นทางของกลุ่มแรงงานไทใหญ่และกลุ่มแรงงานกะเหรี่ยง

กลุ่ม	เมืองต้นทาง
ไทใหญ่	บ้านโหมิง แสนหวี ตองยี เมิงกิง หมอกใหม่ เมืองนาย บ้านโโขง และบ้านกลางเคอ ในรัฐฉาน(Shan State)
กะเรนยี/คะยาร์	บ้านลอยก่อ หัวฮั่น แม่แะ๊ะ รัฐคะยาร์
กะเหรี่ยง	เมืองผาปูน

ตารางที่ 5.5.2 กระบวนเดินทางเข้ามาของแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม

กลุ่ม	เดินทางเข้ามาโดยอาศัย การเดินเท้า		เดินทางเข้ามาโดยอาศัย รถ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไทใหญ่	77	96.25	3	3.75
กะเหรี่ยง	45	87	7	13
คะยาห์	40	89	5	11

5.6 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ

ในหัวข้อนี้คณะผู้วิจัยได้อาศัยทั้งแบบสอบถามในการสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแรงงานทั้ง 3 กลุ่ม ดังมีรายละเอียดดังนี้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานไทใหญ่ พบว่า ช่องทางที่กลุ่มแรงงานไทใหญ่ใช้เป็นช่องทางในการเดินทางเข้ามามากที่สุด คือ ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 94 ของจำนวนแรงงานไทใหญ่ทั้งหมด ซึ่งแรงงานไทใหญ่ต่างยอมรับว่า ใช้ช่องทางนี้มากที่สุดเพราะมีพรมแดนติดกับรัฐฉาน อีกทั้งช่องทางดังกล่าวมีสภาพกายภาพของพื้นที่เอื้ออำนวยในการเดินลัดเลาะเข้ามาได้ง่ายเพราะเป็นป่า ปกคลุมไปด้วยทิว ทำให้เวลากลางคืนสามารถเดินลัดเลาะมาได้โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ นอกจากนี้แรงงานไทใหญ่อยอมรับอีกว่า ถึงแม้ว่าบ้านห้วยผึ้งจะมีการเปิดเป็นจุดปรน แต่แรงงานไทใหญ่ส่วนใหญ่ก็ใช้จุดผ่อนปรนดังกล่าวในการเข้ามา รองลงมา คือใช้ช่องทางแม่ละออ/บ้านรักไทย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ของจำนวนแรงงานไทใหญ่ทั้งหมด (ดูตารางที่ 5.6.1ประกอบ)

ตารางที่ 5.6.1 ช่องทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาของแรงงานไทใหญ่

ช่องทางในการเข้ามา	จำนวน	ร้อยละ
บ้านห้วยผึ้ง	75	94
แม่ละออ/บ้านรักไทย	5	6
รวม	80	100

กล่าวสำหรับกลุ่มแรงงานกะเรนนี่พบว่า ช่องทางที่กลุ่มแรงงานกะเหรี่ยงใช้เป็นช่องทางในการเดินทางเข้ามามากที่สุด คือ ช่องทางบ้านห้วยต้นนุ่น จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 38 ของจำนวนแรงงานกะเรนนี่ทั้งหมด

ด้านตรวจช่องทางจุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่นมีทางเข้า เป็นเส้นทางเล็กๆ ถ้าเราสังเกตไม่ดีแทบจะไม่รู้เลยว่าเป็นเส้นทางการเข้าออกที่เป็นจำนวนมาก และเป็นประจำ ก่อนที่จะถึงด่านจุดผ่อนปรนห้วยต้นนุ่นนั้น ด้านแรกที่คนเข้า-ออกตัวแะ คือ ป้อมของอส. ซึ่งเป็นจุดที่คอยกั้นกรองและบันทึกคนเข้าออก ไม่ว่าจะคนไทย หรือคนพม่า และถ้าเดินลึกเข้าไปอีกประมาณ 10 กิโลเมตรจะพบกับค่ายของทหารพราน และพบฐานทัพของทหารพม่า แสดงว่าก่อนที่จะคนฝั่งประเทศพม่าจะเข้ามาถึงจุดผ่อนปรนจะต้องผ่านค่ายทหารพรานเป็นด่านแรก

ซึ่งแรงงานกะเรนนี่ต่างยอมรับว่า ใช้ช่องทางนี้มากที่สุดเพราะมีพรมแดนติดกับรัฐคะยาห์ อีกทั้งช่องทางดังกล่าวมีสภาพกายภาพของพื้นที่เอื้ออำนวยในการเดินลัดเลาะเข้ามาได้ง่ายเพราะเป็นป่า ปกคลุมไปโดยทั่ว ทำให้เวลากลางคืนสามารถเดินลัดเลาะมาได้โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ นอกจากนี้แรงงานกะเรนนี่ยังยอมรับอีกว่า การมีหมู่บ้านกะเรนนี่อยู่ตามชายแดนซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติเป็นตัวกลางในการให้ความช่วยเหลือและพักพิงได้เป็นอย่างดี รองลงมา คือ ใช้ช่องทางบ้านน้ำเพียงดิน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 33 ของจำนวนแรงงานกะเรนนี่ทั้งหมด, ช่องทางบ้านพะแซพะโท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ของจำนวนแรงงานกะเรนนี่ทั้งหมด และช่องทางบ้านนาหัวแหลม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ของจำนวนแรงงานกะเรนนี่ทั้งหมด (ดูตารางที่ 5.6.2 ประกอบ)

ตารางที่ 5.6.2 ช่องทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาของแรงงานกะเรนนี่

ช่องทางในการเข้ามา	จำนวน	ร้อยละ
บ้านห้วยต้นนุ่น	17	38
น้ำเพียงดิน	15	33
พะแซพะโท	6	13
บ้านนาหัวแหลม	7	16
รวม	45	100

ในขณะที่ แรงงานกะเหรี่ยงเลือกใช้ทำข้ามสบเมยและทำข้ามแม่สามแลบในการเดินทางเข้ามายัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ดูตารางที่ 5.6.3 ประกอบ)

ตารางที่ 5.6.3 ช่องทางที่ใช้ในการเดินทางเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง

ช่องทางในการเข้ามา	จำนวน	ร้อยละ
ทำข้ามแม่สะเกิบ	1	2
ทำข้ามท่าตาฝั่ง	5	10
ทำข้ามแม่สามแลบ	22	42
ทำข้ามสบเมย	24	46
รวม	52	100

และเพื่อให้ได้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ของเส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ คณะผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลเป็นแผนภาพ ข้อมูลที่ทางคณะผู้วิจัยได้สะท้อนออกมาให้เห็นในลักษณะของ แผนภาพนี้ได้ถ่ายทอดมาจากบทสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานข้ามชาติจำนวน 30 ครอบครัว โดยแบ่งเป็น ครอบครัวไทใหญ่จำนวน 10 ครอบครัว ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง บ้านไม้แะ(หมู่บ้านหลังศาลากลาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน) อำเภอปาย และอำเภอ กะเรนนี้ จำนวน 10 ครอบครัว ในอำเภอ ขุนยวมและกะเหรี่ยง จำนวน 10 ครอบครัว ในอำเภอสบเมยและอำเภอแม่สะเรียง เหตุที่กลุ่มตัวอย่างมีค้อยข้างน้อยก็เพราะ คณะผู้วิจัยต้องใช้เวลาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจ อันจะนำไปสู่การ ได้รับข้อมูลที่แท้จริงและแม่นยำ เพราะถ้าแรงงานข้ามชาติเราไม่ไว้วางใจคณะผู้วิจัยก็ยากที่จะได้ข้อมูลที่ แท้จริง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.6.1 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานไทใหญ่

จากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานข้ามชาติไทใหญ่ที่เดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่างเข้ามาในหลายช่องทางด้วยกัน และเข้ามาในหลากหลายวิธีด้วยกัน ดังนี้คือ

1. ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง /บ้านนามน ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอน(ดู แผนภาพที่ 5.6.1.1 ประกอบ) ช่องทางนี้เป็นช่องทางที่แรงงานข้ามชาติไทใหญ่นิยมใช้เดินทางเข้ามายัง

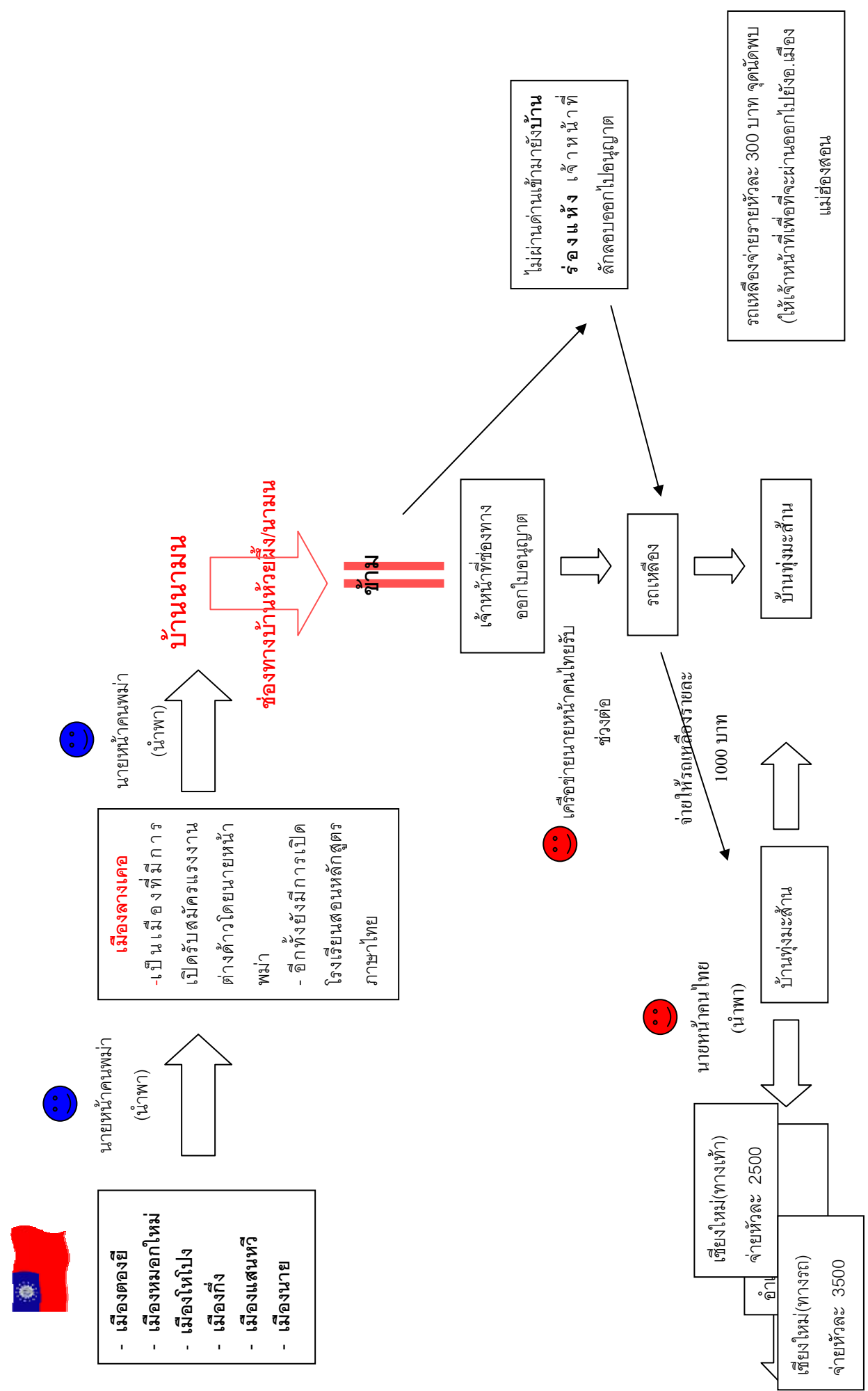
จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยอาศัยนายหน้าเป็นผู้นำพาและแรงงานข้ามชาติเดินทางเข้ามาด้วยตัวเอง ตลอดจนอาศัยติดตามพ่อค้าที่เดินทางข้ามมาค้าขาย

สำหรับการเดินทางเข้ามาโดยอาศัยนายหน้าเป็นผู้นำพา โดยแรงงานส่วนใหญ่เดินทางมาจากเมือง **เมืองตองยี เมืองหมอกใหม่ เมืองโหโป่ง เมืองกั้ง เมืองแสนหวี เมืองนาย** โดยที่นายหน้า(คนพม่า)จะพามาร่วมตัวกันที่เมืองลางเคอ ซึ่งเป็นศูนย์กลางใหญ่ในการเปิดรับสมัครแรงงานข้ามชาติและมีโรงเรียนสอนหลักสูตรภาษาไทยเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่แรงงานข้ามชาติก่อนที่จะเดินทางข้ามมายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนและกระจายตัวไปทำงานในพื้นที่จังหวัดอื่นต่อไป อาทิเช่น เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังพบว่า ที่เมืองลางเคอซึ่งเป็นศูนย์กลางในการเปิดรับสมัครแรงงานข้ามชาตินั้นได้ทำงานร่วมกับเครือข่ายนายหน้าคนไทยในหลายพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นที่แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่และกรุงเทพฯที่จะมีการกำหนดโควตาว่าในพื้นที่ไหนบ้างต้องการแรงงานจำนวนเท่าใด และจากการลงพื้นที่ของผู้ช่วยนักวิจัยที่อาศัยอยู่ในเมืองหมอกใหม่ของรัฐฉานตอนใต้ ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางของแรงงานข้ามชาติให้นายหน้าที่เมืองลางเคอ ประมาณ คนละ 2,500 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางจากเมืองลางเคอมายังช่องทางบ้านห้วยผึ้ง

จากการสัมภาษณ์ แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่(จ่ายมล, อายุ 31 ปี สัมภาษณ์วันที่ 15 เดือน มิถุนายน 2009)ที่ใช้บริการนายหน้านำพาดังกล่าวถึงค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียภายหลังจากเดินทางเข้ามายังด่านตรงจุดผ่อนปรนแล้วนั้น พบว่า สำหรับการเดินทางจากช่องทางห้วยผึ้งไปยังอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้นายหน้าคนไทย อีก 2,500 บาท แยกออกเป็นให้รถเหลืองรายละเอียด 1,000 บาท เสียค่าใช้จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่รายละเอียด 300 บาท ซึ่งจะรับช่วงต่อเมื่อแรงงานมาถึงจุดผ่อนปรนการค้าห้วยผึ้ง/นามน โดยนายหน้าคนไทยส่วนใหญ่จะมีเครือข่ายเป็นคนขับรถเหลืองที่รอรับคนอยู่ตรงด่าน ซึ่งจะรับแรงงานข้ามชาติออกจากด่านมุ่งหน้าไปยังตัวอำเภอเมือง และถ้าแรงงานข้ามชาติคนใดมีความต้องการที่จะเดินทางต่อไปทำงานยังจังหวัดเชียงใหม่ ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้นายหน้าที่มีแหล่งพักพิงอยู่ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน อีกคนละ 2,500-3,500 บาท แล้วแต่ว่าจะเดินทางโดยทางรถ หรือใช้วิธีการเดินเท้า ไปยังจังหวัดเชียงใหม่

และจากการสัมภาษณ์ แรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่(นายปาน, อายุ 35 ปี สัมภาษณ์วันที่ 20 เดือน สิงหาคม 2009) พบว่า บางครั้งนายหน้า(คนพม่า)ก็ไม่นำพาแรงงานข้ามชาติผ่านด่านตรงจุดผ่อนปรนการค้าห้วยผึ้ง/นามน แต่ได้อาศัยการหลบหลีกเข้ามายังบ้านร่องแห้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ให้ความร่วมมือในการออกใบอนุญาตให้และมีเครือข่ายเป็นรถเหลืองมารอรับแรงงานข้ามชาติให้เดินทางต่อไปยังอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

แผนภาพที่ 5.6.1.1 แสดงเส้นทางการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติผ่านช่องทางบ้านห้วยผึ้ง /บ้านนามน โดยนำพาจากนายหน้า

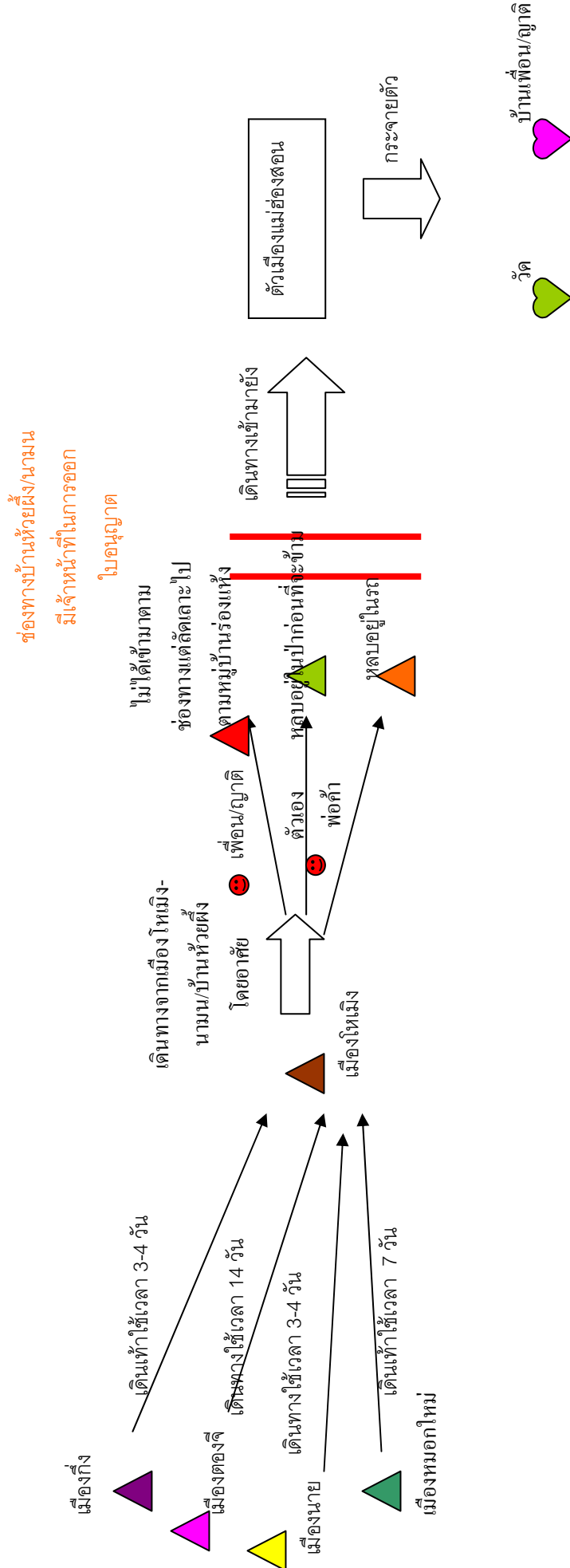
กล่าวสำหรับการเดินทางเข้าด้วยตนเองนั้น จากการสัมภาษณ์ตัวแทนแรงงานข้ามชาติชาวไทใหญ่ พบว่า แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ที่อาศัยเส้นทางบ้านห้วยผึ้ง-นามน นั้นเป็นแรงงานที่เดินทางมาจากเมืองทางตอนใต้ของรัฐฉาน เจกเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นเมียงนาย เมืองกึ่ง เมืองหมอกใหม่ โดยที่แรงงานจะมีการเดินทางเข้ามามากเป็นกลุ่มราว 5-10 คน บางครั้งจะอาศัยญาติพี่น้อง หรือ เพื่อนที่เดินทางกลับมาบ้าน เพื่อกลับมาส่งเงินให้แก่ครอบครัวเป็นผู้นำทาง โดยจะเดินทางจากเมียงนาย โดยใช้เวลา 3-4 วันในการเดินทางมาถึงเมืองโหมิง ถ้ามาจากเมืองกึ่งต้องใช้เวลา 3-4 วันเช่นเดียวกัน แต่ถ้ามาจากเมืองหมอกใหม่ต้องใช้เวลาในการเดินทางมาถึง 7 วัน ถ้ามาจากเมืองตองยี ต้องใช้เวลาเดินทางมาถึง 14 วัน เข้ามายังเส้นทางเมืองโหมิง หลังจากนั้นก็จะพักอยู่ในป่าบริเวณใกล้ๆ กับช่องทางบ้านห้วยผึ้ง-นามน เพื่อรอข้ามมายังฝั่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถ้าได้โอกาสในตอนกลางคืนก็จะหลบหนีเข้ามาโดยไม่ต้องผ่านด่านตรงช่องทางบ้านห้วยผึ้ง และเดินทางต่อไปอาศัยอยู่กับเพื่อนที่เข้ามาทำงานก่อนแล้ว (แผนภาพที่ 5.6.1.2 ประกอบ)

คณะผู้วิจัยก็ได้สอบถามแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ว่าเหตุใดถึงเลือกที่จะเข้ามาทางช่องทางนี้เพราะเสี่ยงต่อการถูกจับจากเจ้าหน้าที่ แต่แรงงานข้ามชาติได้ให้ความเห็นว่า พื้นที่โดยรอบบริเวณช่องทางบ้านห้วยผึ้ง-นามน เป็นป่าปกคลุมอยู่ตลอด จึงยากที่เจ้าหน้าที่จะสังเกตเห็น

จากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติไทใหญ่(นางชื่น, สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2009)ซึ่งเดินทางเข้ามาด้วยตนเอง โดยไม่มีผู้นำทางนั้น พบว่า ได้อาศัยอยู่ในป่าบริเวณช่องทางบ้านห้วยผึ้ง อยู่ราว 4-5 เดือน เพื่อรอคนรู้จักและเพื่อหาช่องทางในการจะเดินทางต่อไปยังตัวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ในบางครั้งก็อาศัยอยู่ในป่า ถ้ามีเจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือชาวบ้านในแถบนั้นมาพบเจอก็มักจะว่าจ้างให้ทำงานในไร่ในสวน โดยได้รับค่าจ้างวันละ 20 บาท

สำหรับแรงงานข้ามชาติที่เดินทางมากับพ่อค้าคนนั้น พบว่า ได้อาศัยความคุ้นเคยจากการเป็นแรงงานแบกหามของพ่อค้าคนไทยที่เดินทางเข้าไปค้าขายก่อน หลังจากนั้นได้อาศัยความคุ้นเคยดังกล่าวมาเป็นตัวกลางในการนำพาแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ผ่านเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการซ่อนตัวอยู่ในรถ โดยที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับรู้ นอกจากนี้แรงงานบางคนเจอพ่อค้าใจดีก็ไม่ต้องเสียค่าหัว แต่พ่อค้าบางคนกับเรียกค่าหัวในการให้ติดรถมาราว 500-1,000 บาท

แผนภาพที่ 5.6.1.2 แสดงเส้นทางการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติผ่านช่องทางบ้านห้วยผึ้ง /บ้านนามน ด้วยตัวเอง/เพื่อน/ญาติ/เพื่อน/พ่อค้าเป็นผู้นำพา

2. แรงงานข้ามชาติไทใหญ่บางกลุ่มได้อาศัยช่องทางแม่ละออ/รักไทย ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ตำบลหมอกจำแป่ ช่องทางไม้กาย ช่องทางไม้ลันซึ่งตั้งอยู่ในเขตปางมะผ้า เป็นช่องทางในการเข้ามายัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งช่องทางดังกล่าวมิได้มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าเหมือนดังเช่นช่องทาง บ้านห้วยผึ่ง/นามน ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้มีการเข้า-ออก ของผู้คน

จากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติไทใหญ่ พบว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรักไทย บ้านหมอกจำแป่ บ้านแม่สะงา บ้านไม้ลัน และบ้านปางคาม ต่างเป็นผู้นำพาแรงงานข้ามชาติไทใหญ่เข้ามายัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาในช่วงตอนกลางคืน หลังจากที่เล็ดลอดเข้ามาตามช่องทางดังกล่าวได้แล้วจะอาศัยอยู่ร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้านก่อน เพื่อรอเวลาในการหางานทำ สำหรับค่าใช้จ่ายที่แรงงานต้องให้ค่านายหน้าแก่ชาวบ้านนั้นจะอยู่ประมาณรายละ 1,500-2,000 บาท(ดูแผนภาพที่ 5.6.1.3 ประกอบ)

แผนภาพที่ 5.6.1.3 แสดงเส้นทางการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติผ่านช่องทางแมลงและอวัยวะ ช่องทางไม่กาย ช่องทางมูล

5.6.2 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานกะเรนนิ

เชกเช่นเดียวกับแรงงานข้ามชาติชาวกะเรนนิ(กะเหรี่ยงแดง)ที่เดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่างเข้ามาในหลายช่องทางด้วยกันทั้งในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอขุนยวม และเข้ามาในหลากหลายวิธี ซึ่งสามารถสรุปเส้นทางการเข้ามาและกระบวนการเข้ามาได้ดังต่อไปนี้ (แผนภาพที่ 5.6.2.1 ประกอบ)

1. ช่องทางน้ำเพียงดิน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งในขณะนี้ทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เปิดให้เป็น จุดผ่อนปรนทางการค้า ช่องทางนี้ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่แรงงานข้ามชาติจากเมืองเดเมอโซและลอยก่อ เลือกลงใช้ในการเดินทางเข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยอาศัยทั้งการเดินเท้าและใช้วิธีการนั่งเรือ มาจนถึง บ้านห้วยปูแกง ซึ่งเป็นหมู่บ้านของกะเหรี่ยงคอยาว และได้ปะปนพักอยู่ในพื้นที่ห้วยปูแกงประมาณ 2-3 เดือน เป้าหมายของคนกะเหรี่ยงแดงที่เข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นก็เพื่อหลบหนีภัยจากการสู้รบและ เพื่อหางานทำ หลังจากนั้นถึงจะเคลื่อนย้ายตัวเองออกจากบ้านห้วยปูแกงไปทำงานรับจ้างในเมือง แม่ฮ่องสอน เมื่อมีญาติมารับ

2. ช่องทางในพื้นที่อำเภอขุนยวม ซึ่งประกอบไปด้วย จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น โดยเส้นทางจุด ผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่นนั้นแรงงานได้อาศัยรถ เพราะมีความเสี่ยงในการถูกจับน้อยกว่าการเดินทางโดยเท้า, เส้นทางเดินเท้าบ้านพะแซพะโท เส้นทางนี้ แรงงานอาศัยการเดินทางเท้ามากกว่า และเส้นทางบ้านนา หัวแหลม เส้นทางนี้ก็เช่นเดียวกัน แรงงานอาศัยการเดินทางเท้ามากกว่า ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ภายหลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่อำเภอขุนยวมและได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจส.ภ.ต แม่เงา ซึ่งควบคุมดูแลหมู่บ้านห้วยต้นนุ่น, หมู่บ้านประตูเมือง, หมู่บ้านห้วยนา, หมู่บ้านหัวนา และหมู่บ้านนา หัวแหลม เกี่ยวกับสถานการณ์ของการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากรัฐกะเรนนิ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เล่า ถึงสภาพพื้นที่เกี่ยวกับช่องทางการเข้ามาของแรงงานและกระบวนการเคลื่อนย้ายของแรงงานว่า หมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ติดต่อกับแนวชายแดนไทย-พม่าเกือบทุกหมู่บ้านที่กลุ่มแรงงานสามารถเข้ามาได้ เพราะตลอดแนวชายแดนไม่ได้มีหน่วยงานทหาร หรือ ตชด. เพียงพอ ที่จะสามารถตรวจสอบหรือ ลาดตระเวนได้ทุกจุด และทางเจ้าหน้าที่ตำรวจยังได้กล่าวถึงอีกว่า สำหรับในเขตอำเภอขุนยวม หมู่บ้านที่มี พื้นที่ติดกับประเทศพม่าและสามารถเป็นช่องทางการเข้าออกของแรงงานนั้น ประกอบด้วยกัน 3 ตำบล คือ 1.ตำบลขุนยวม 2.ตำบลแม่เงา และ 3.ตำบลแม่กิ๊ แต่ทั้งสามตำบลไม่ใช่ว่าจะมีหมู่บ้านที่ติดแนวชายแดน ทั้งหมด แต่ยังมีอีกบางหมู่บ้านที่ไม่ได้ติดชายแดน ดังนี้คือ

1. ในตำบลแม่เงาหมู่บ้านที่ติดชายแดนไทย – พม่า ประกอบไปด้วย

- หมู่บ้านห้วยต้นนุ่น หมู่ที่ 4 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนเผ่ากะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านประตูเมือง หมู่ที่ 3 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านห้วยนา หมู่ที่ 5 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านห้วยนา หมู่ที่ 2 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนไทใหญ่
- หมู่บ้านนาหัวแหลม หมู่ที่ 7 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง

2. ในตำบลขุนยวมมีหมู่บ้านที่ติดชายแดนไทย – พม่า ประกอบไปด้วย

- หมู่บ้านแม่สะเปเหนือ ต.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านแม่สะเปใต้ ต.ขุนยวม อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านห้วยฟาน ต.ขุนยวม อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านห้วยสูง ต.ขุนยวม อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง

3. ในตำบลแม่อีกมีหมู่บ้านที่ติดต่อชายแดนไทย – พม่า

- หมู่บ้านแม่อีก ต.แม่อีก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านห้วยล้าน ต.แม่อีก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านเปียงหลวง ต.แม่อีก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านห้วยขี้ ต.แม่อีก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านพะแช่ ต.แม่อีก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง
- หมู่บ้านพะโท ต.แม่อีก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนกะเหรี่ยงแดง

ส่วนช่องทางที่กลุ่มแรงงานใช้เป็นเส้นทางเดินนั้น มีอยู่หลายเส้นทาง แต่เส้นทางที่มีการใช้มากคือ

1. จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น โดยเส้นทางจุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่นนั้นแรงงานได้อาศัยรถ เพราะมีความเสี่ยงในการถูกจับน้อยกว่าการเดินทางโดยเท้า
2. เส้นทางเดินเท้าบ้านพะแช่พะโท เส้นทางนี้ แรงงานอาศัยการเดินทางเท้ามากกว่า
3. เส้นทางบ้านนาหัวแหลม เส้นทางนี้ก็เช่นเดียวกัน แรงงานอาศัยการเดินทางเท้ามากกว่า

นอกจากนี้ตำรวจใน ส.ภ.ต. แม่เงา ยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า แรงงานที่เข้ามาและมีญาติพี่น้องในฝั่งไทยจะทำให้สามารถเข้ามาได้ง่ายขึ้น การเข้ามาของกลุ่มแรงงานนั้นส่วนใหญ่ต้องเดินด้วยเท้า เป็นเวลานานถึง 2 วัน โดยส่วนใหญ่มาจาก บ้านเมะชะ ในจังหวัดลพบุรี ของรัฐกะเหรี่ยง และจากการลงพื้นที่

สัมภาษณ์แรงงานในพื้นที่อำเภอขุนยวมก็พบว่าส่วนใหญ่เดินทางมาจาก เมะชะ ลอยก่อ ซึ่งกลุ่มแรงงานนั้นมีวิธีการเข้ามาหลายวิธี คือ

1.เข้ามาด้วยตนเอง คือ ไม่ได้มีใครรู้จัก หรือมีคนชักชวน โดยอาศัยการเดินทางนั้น ส่วนใหญ่จะเดินทางมากันเป็นกลุ่มไม่เกิน 10 คน เพราะมากกว่านั้นจะเสี่ยงต่อการถูกจับ และเลือกที่จะเดินทางมาในช่วงเวลากลางคืน เพื่อหลบเลี่ยงการตรวจจับจากเจ้าหน้าที่ฝั่งไทย บางครั้งแรงงานกลุ่มนี้ก็ขออาศัยการติดรถมากับพ่อค้าที่เข้าไปค้าขายในแนวชายแดนไทย-พม่า ตรงจุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น

2.เข้ามาโดยคนที่รู้จักเส้นทาง และคนที่มาอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว มารับหรือชักชวนไปทำงาน

3.เข้ามาโดยมีญาติในฝั่งไทย และอยู่ใกล้ชายแดนเป็นผู้มารับครั้งแรกที่เข้ามาจะอาศัยอยู่กับญาติ และหลังจากนั้นก็มีการขยายไปยังที่อื่น เช่น บางคนอยู่นานไปก็มีครอบครัว และสร้างบ้านเรือนถาวรอาศัยอยู่โดยที่ไม่ยอมกลับไปอยู่ในประเทศพม่าอีกแล้ว

หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยก็ได้ลงพื้นที่ หมู่บ้านห้วยต้นนุ่นทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับช่องทางการเข้ามาและกลุ่มแรงงานนั้นได้ดังนี้ คือ

1.แรงงานได้เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่บ้านห้วยต้นนุ่น ไม่ใช่เพื่อเข้ามาทำงาน แล้วกลับไปยังประเทศพม่า แต่เข้ามาเพราะหนีสงคราม และเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นส่วนใหญ่

2.ชาวบ้านในหมู่บ้านยังมีความสัมพันธ์กับญาติในฝั่งประเทศพม่า เมื่อญาติเข้ามาอยู่อาศัยด้วยก็ให้ที่พักพิงอาศัย

3.แรงงานที่ทำงานไม่ได้ออกไปไกลถึงกับเข้าไปในเมืองใหญ่ เช่น เชียงใหม่ กับ กรุงเทพฯ หรืออื่นๆ แต่จะอาศัยรับจ้างทำงานในหมู่บ้าน หรือระหว่างหมู่บ้านเท่านั้น

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้เดินทางไปยังหมู่บ้านห้วยนา ซึ่งห่างจากบ้านห้วยต้นนุ่นไปประมาณ 27 กิโลเมตร เป็นเส้นทางถนนลาดยาง แต่ก่อนจะผ่านหมู่บ้านเป้าหมายคือหมู่บ้านห้วยนาได้ผ่านหมู่บ้านสวนอ้อยเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก เป็นชุมชนบ้านกะเหรี่ยง แต่เป็นหมู่บ้านที่ไม่ได้ติดพรมแดนประเทศพม่าโดยตรง ระยะทางจากหมู่บ้านสวนอ้อยถึงบ้านห้วยนาประมาณ 10 กิโลเมตร พอมาถึงหมู่บ้านห้วยนา สังเกตว่าเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่และเป็นชุมชนบ้านกะเหรี่ยง มีการนับถือพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านตลอดแนวจะติดพรมแดนประเทศพม่าเกือบทั้งหมด จากการสอบถามชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า ในหมู่บ้านห้วยนาก็มีเส้นทางที่ชาวบ้านจะเห็นกลุ่มแรงงานเข้ามาบ่อยๆ คือเส้นทางแคบ ที่เมื่อสมัยก่อนมีการทำสัมปทานป่าไม้ชุดถนนเข้าไปลึกเพื่อลากซุงออกมา จนปัจจุบันเส้นทางแห่งนี้ไม่ได้ใช้

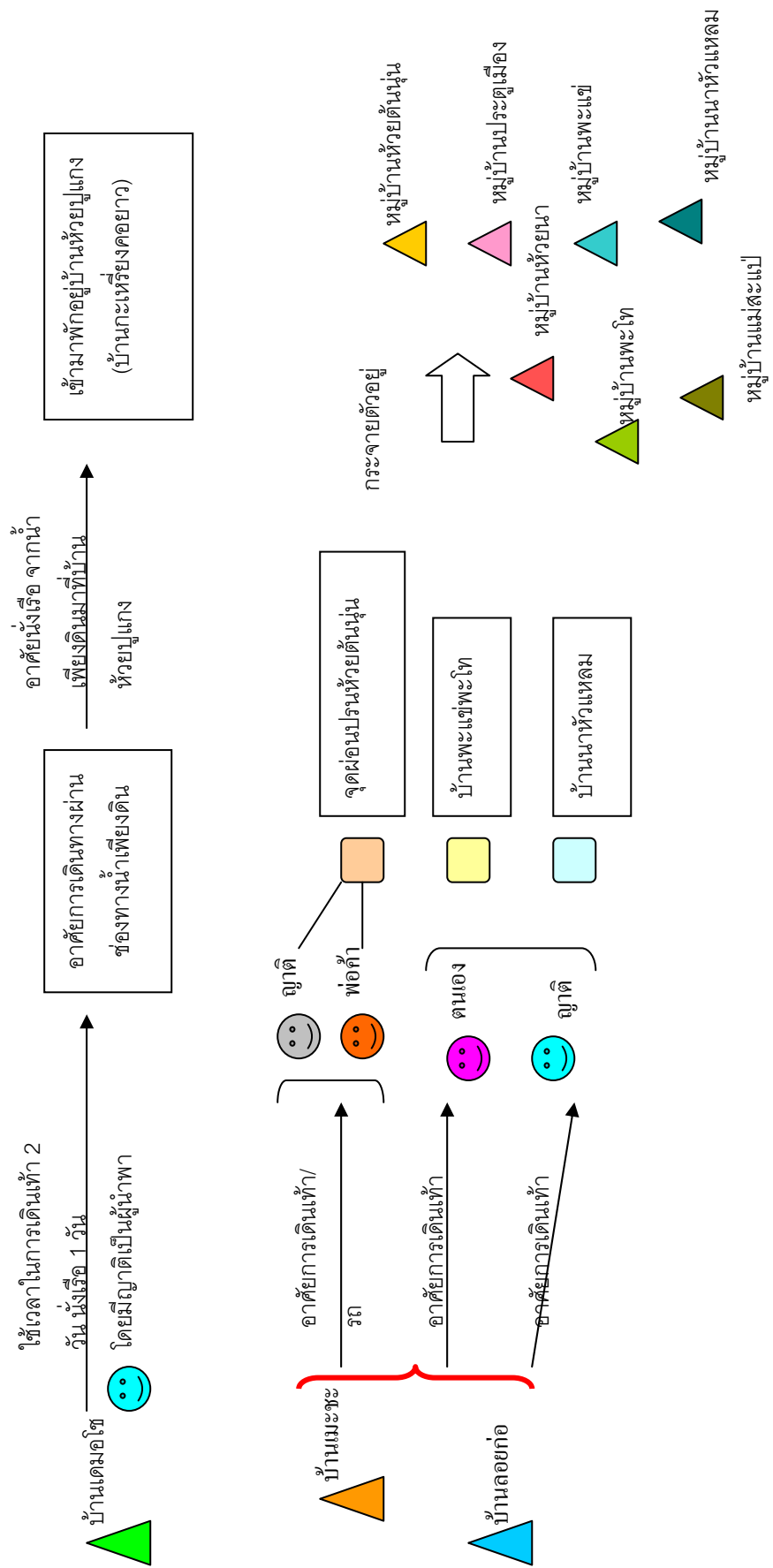
ในการทำไม้แล้ว แต่ชาวบ้านยังใช้เป็นเส้นทางไปหาของป่า และการสัญจรไปไรร่นา แต่ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มแรงงานหรือผู้ลี้ภัยยังอาศัยเป็นช่องทางในการเข้ามายังฝั่งประเทศไทย

หลังจากนั้นได้เดินทางต่อไปยังหมู่บ้านหัวเงาเป็นหมู่บ้านไทใหญ่ ที่แยกออกมาจากบ้านต่อแพหมู่ที่ 1 แต่ก็มีเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ด้วยเช่นกัน ซึ่งจากบ้านหัวเงาถึงบ้านหัวเงาก็ประมาณ 5 กิโลเมตร แต่การเดินทางเริ่มคดเคี้ยวมากขึ้น และสองข้างทางจะมีลำธารสายเล็กๆ ไหลผ่าน เป็นถนนสายทางเดินที่เลาะไปยังช่องแคบระหว่างหุบเขามุ่งไปยังทิศเหนือ ในหมู่บ้านหัวเงาเป็นหมู่บ้านที่ติดชายแดนประเทศพม่าที่สำคัญเป็นหมู่บ้านที่ติดกับบ้านเมะชะในฝั่งของประเทศพม่า

หลังจากนั้นได้เดินทางมุ่งสู่ หมู่บ้านนาหัวแหลมซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ติดชายแดนไทย-พม่าอีกแห่งหนึ่งในขุนยวม หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านชุมชนกะเหรี่ยง ชาวบ้านในพื้นที่ให้ข้อมูลว่าเป็นหมู่บ้านที่กลุ่มแรงงานชอบเข้ามาพักอาศัยบ่อยๆ และก็เป็นเช่นนั้นจริงเมื่อผู้วิจัยได้เข้ามาในหมู่บ้านแห่งนี้และได้ไปพักอาศัยอยู่กับบ้านชาวบ้านหลังหนึ่งซึ่งมีกลุ่มแรงงานข้ามชาติจากรัฐกะเหรณีมาช่วยทำงานประมาณ 4-5 คน แต่ยังเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเข้ามารับจ้างชาวบ้านแห่งนี้เป็นประจำ สอบถามข้อมูลพบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนเหล่านี้มาจากฝั่งรัฐกะเหรณี และเป็นเด็กเยาวชนในค่ายผู้ลี้ภัยในศูนย์ผู้ลี้ภัยบ้านแม่สุรินทร์ ซึ่งเป็นศูนย์ที่มีการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากสงครามในฝั่งประเทศพม่า ซึ่งอยู่ห่างออกไปจากบ้านนาหัวแหลมไปอีกประมาณ 25 -30 กิโลเมตร โดยด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านจะมีช่องทางอยู่หนึ่งเส้นทางในการใช้เป็นเส้นทางเดินเข้ามาของกลุ่มแรงงาน ซึ่งจากการสอบถามผู้ใหญ่บ้านพบว่าเส้นทางนี้ยังมีการใช้สัญจรไปมาอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มของผู้ลี้ภัยจากการสู้รบ สภาพของเส้นทางเป็นเส้นทางที่ขึ้นเขาและลาดชันมาก สองข้างทางมีน้ำกัดเซาะ และไม่ได้มีการปรับปรุงแต่อย่างใด อาจเป็นเพราะไม่ใช่เส้นทางหลักของชาวบ้านแห่งนี้

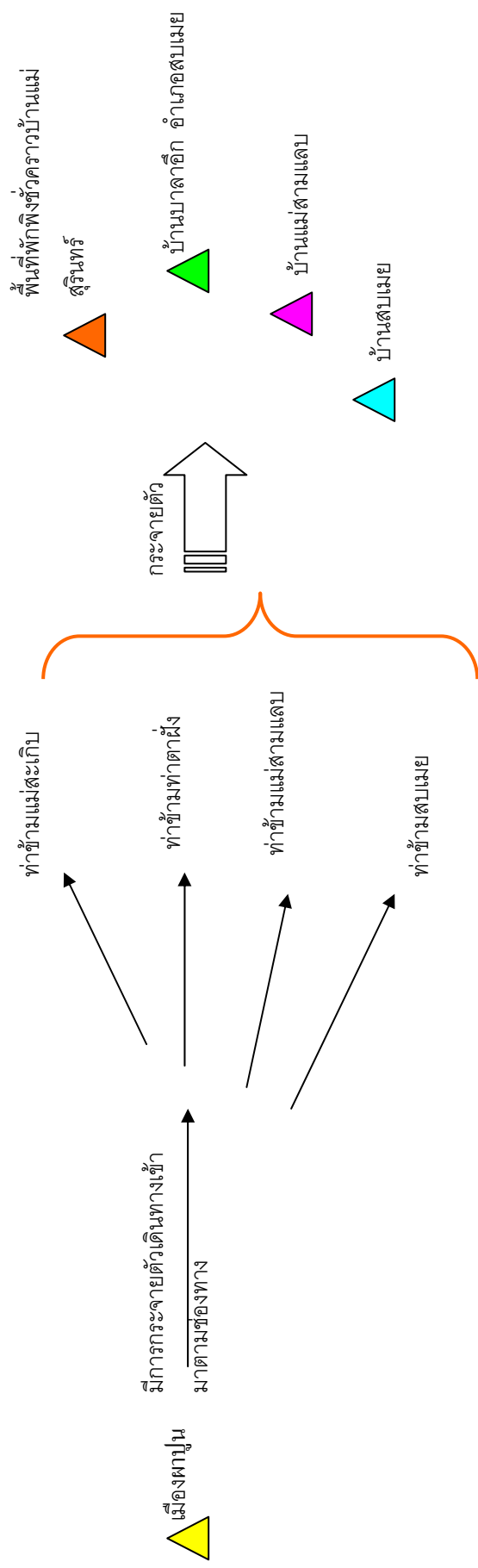
แผนภาพที่ 5.6.2.1 แสดงเส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติชาวกะเหรี่ยง

5.6.3 เส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานกะเหรี่ยง

สำหรับแรงงานงานที่เดินทางมาจากรัฐกะเหรี่ยงนั้น พบว่า ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางท่าข้ามแม่สะเกียบ, ท่าข้ามท่าตาฝั่ง อำเภอแม่สะเรียง ท่าข้ามแม่สามแลบและท่าข้ามสบเมย อำเภอสบเมย แรงงานที่เดินทางมาจากรัฐกะเหรี่ยงนั้น ส่วนใหญ่เดินทางมาจาก เมือง ฝายปูน รัฐกะเหรี่ยง แรงงานที่เดินทางมาจากรัฐกะเหรี่ยงนั้น เมื่อเข้ามาแล้วจะอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวแม่สุรินทร์ บางคนจะแฝงตัวเข้าไปอยู่อาศัยปะปนกับชาวบ้านในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านในอำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมย (แผนภาพที่ 5.6.3.1 ประกอบ)

แผนภาพที่ 5.6.3.1 แสดงเส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติชาวกะเหรี่ยง

จากรายละเอียดเกี่ยวกับเส้นทางและกระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ กระเณนี้ และกะเหรี่ยงดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นนั้น มีข้อสังเกตดังต่อไปนี้ คือ

1. จุดผ่อนปรนที่แรงงานข้ามชาติใช้เป็นช่องทางในการเดินทางเข้ามานั้นก่อให้เกิดกระบวนการค้ามนุษย์ขึ้นซึ่งเป็นกระบวนการที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับเอกชน ภายใต้กระบวนการดังกล่าว
2. ตามช่องทางธรรมชาติที่แรงงานข้ามชาติใช้เป็นเส้นทางในการเข้ามานั้น ก่อให้เกิดก่อให้เกิดกระบวนการนำพาโดยชาวบ้านในหมู่บ้านที่มีพรหมแดนติดกับชายแดนไทย-พม่า
3. แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ลักลอบเข้ามาทางช่องทางธรรมชาติมากกว่าการเข้ามาตามจุดผ่อนปรน

บทที่ 6

การกระจายตัวและกระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติ ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

6.1 การกระจายตัวของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภายใต้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีพันธะกิจส่งเสริมและการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และมีภารกิจที่เน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจใน 7 ด้านด้วยกัน ดังนี้คือ การท่องเที่ยว, การค้าชายแดน, การเกษตร, OTOP, แก้ไขความยากจน, การคมนาคมและการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานการผลิตที่เข้มแข็ง(เน้นสร้างมูลค่าเพิ่มและเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ภาคเกษตร อุตสาหกรรมและการบริการ) และเมื่อดูจากตัวเลขเศรษฐกิจการค้าภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี ค.ศ. 2008 พบว่า มูลค่าการค้ารวมภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน GPP มีจำนวนทั้งสิ้น 7,757 ล้านบาท แบ่งออกเป็น มาจากภาคเกษตรกรรม 29.79 % ค้าปลีก-ค้าส่ง 14.37 % การศึกษา 10.66 % ก่อสร้าง 5.53 % อุตสาหกรรม 3.44 % โรงแรม/ภัตตาคาร 1.75 .% อื่นๆ 34.46 % จากตัวเลขดังกล่าวเราจะสังเกตเห็นได้ว่าเศรษฐกิจของแม่ฮ่องสอนมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม

ถึงอย่างไรก็ตามจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ต้องเผชิญกับปัญหาการว่างงานของคนในพื้นที่ สังเกตได้จากตัวเลขการว่างงานตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006 คิดเป็นร้อยละ 2.43 และในปี ค.ศ. 2008 คิดเป็นร้อยละ 0.04 เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเนื่องจากสถานประกอบการในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีน้อย จึงทำให้ตำแหน่งงานว่างมีน้อยสถานประกอบการจะมีการดำเนินการและบริหารงานแบบระบบครอบครัว อัตราค่าจ้างขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง อีกทั้งคนในพื้นที่ยังเรียกร้องค่าจ้างที่อยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง ด้วยเหตุนี้จึงเกิดสภาวะการว่างงานของคนในพื้นที่ ในขณะที่มีสถานประกอบการก็ได้แจ้งความจำนงค์จ้างแรงงานตำแหน่งงานว่างซึ่งอาชีพที่ต้องการมากที่สุด ได้แก่ หอมดอกอาชีพด้านบริการ รองลงมาได้แก่ หอมดอกอาชีพผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง รองลงมา คือ อำเภอปาย และอำเภอแม่สะเรียง ตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้แรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเข้ามาเป็นแรงงานทดแทนแรงงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในบางกิจการเท่านั้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเกษตร การก่อสร้าง ลูกจ้างในครัวเรือน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะ คนในพื้นที่ไม่นิยมทำงานเหล่านี้ เพราะงานหนัก ลำบากเหนื่อย และค่าจ้างต่ำ ในขณะที่นายจ้างในพื้นที่พอใจกับการจ้างคนกลุ่มนี้เพราะมีความอดทนไม่

เกีย่งงานและที่สำคัญคือ ค่าจ้างแรงงานค่อยข้างถูก คือถ้าทำงานด้านการเกษตรได้ค่าจ้างวันละ 60-80 บาท ถ้าเป็นงานก่อสร้าง ค่าจ้างวันละ 100-140 บาท ถ้าเป็นงานรับจ้างแบกของ 80-100 บาท หรือถ้าเป็นงานแม่บ้านได้รับค่าจ้างเดือนละ 2,000-3,500 บาท (จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน)

ดังนั้นจึงส่งผลทำให้เกิดการระจุกตัวของแรงงานข้ามชาติเป็นแรงงานทางด้านภาคเกษตรกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคก่อสร้าง, การรับจ้างทั่วไป และ คริวเรือ น ตามลำดับ สังเกตได้จากตัวเลขแรงงานข้ามชาติที่เข้ามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนและได้รับอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006-2009 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 6.1.1 แสดงจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งแต่ปี ค.ศ.2006-2009

ปี	จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาต(คน)
ค.ศ.2006	1,599
ค.ศ.2007	1,289
ค.ศ.2008	1,215
ค.ศ.2009	1,852
รวม	5,955

ที่มา: รายงานข้อมูลแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตทำงานในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน, จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2006-2009

ในปี ค.ศ. 2006 มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,599 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 939 คน อำเภอเมือง จำนวน 343 คน อำเภอขุนยวม จำนวน 179 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 87 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 35 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 15 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 1 คน

ในปี ค.ศ. 2007 มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,289 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 796 คน อำเภอเมือง จำนวน 233 คน อำเภอ

ขุนยวม จำนวน 150 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 86 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 13 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 10 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 1 คน

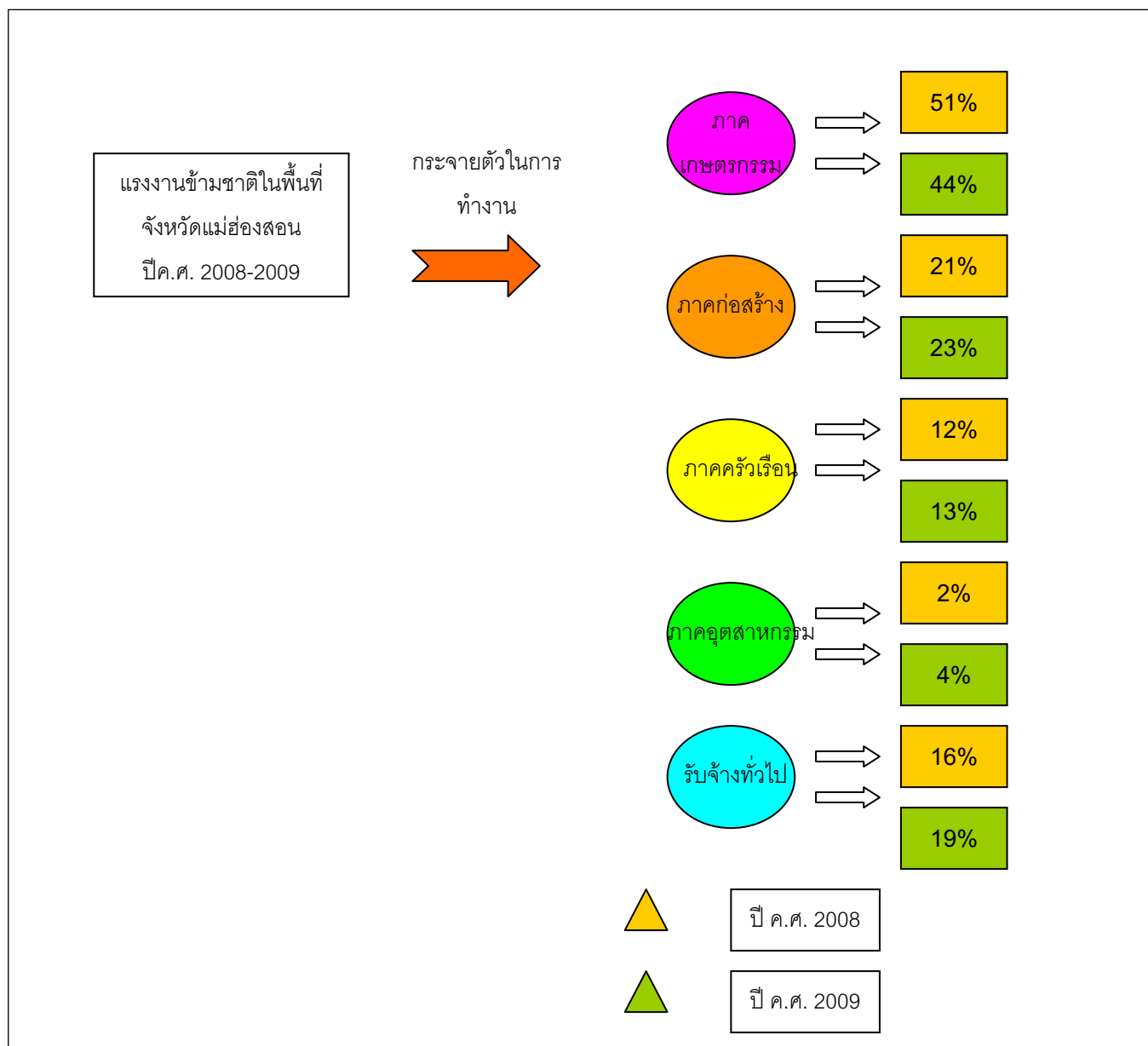
ต่อมาในปี ค.ศ. 2008 มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,215 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 666 คน อำเภอเมือง จำนวน 273 คน อำเภอขุนยวม จำนวน 207 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 53 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 8 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 8 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 0 คน

ในปีค.ศ. 2009 จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้จัดเก็บข้อมูลถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 2009 พบว่า มีแรงงานข้ามชาติซึ่งได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น 1,852 คน โดยได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จำนวน 742 คน อำเภอเมือง จำนวน 629 คน อำเภอขุนยวม จำนวน 354 คน อำเภอแม่สะเรียงจำนวน 62 คน อำเภอปางมะผ้าจำนวน 52 คน อำเภอแม่ลาน้อย จำนวน 9 คน และอำเภอสบเมย จำนวน 4 คน

อีกทั้งในปี ค.ศ. 2008 นั้น จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังได้มีการจำแนกอาชีพของแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตออกมามีดังนี้คือ เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตร จำนวน 619 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,215 คน , เป็นแรงงานในภาคก่อสร้างจำนวน 249 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,215 คน , เป็นแรงงานในครัวเรือน จำนวน 143 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,215 คน , เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม(อุตสาหกรรม)จำนวน 15 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,215 คน และเป็นแรงงานอื่นๆ(ในที่นี้หมายถึงการรับจ้างทั่วไป) จำนวน 189 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,215 คน(แผนภาพที่ 6.1.2 ประกอบ)

เช่นเดียวกับในปี ค.ศ. 2009 จัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังได้มีการจำแนกอาชีพของแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาต ออกมาดังนี้คือ เป็นแรงงานที่ทำงานในภาคเกษตร จำนวน 799 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,852 คน , เป็นแรงงานในภาคก่อสร้างจำนวน 421 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,852 คน , เป็นแรงงานในครัวเรือน จำนวน 232 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,852 คน , เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม(อุตสาหกรรมเหมืองแร่, ไรซ์เคิล) จำนวน 64 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,852 คน และเป็นแรงงานอื่นๆ(ในที่นี้หมายถึงการรับจ้างทั่วไป) จำนวน 336 คน จากจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 1,852 คน(แผนภาพที่ 6.1.2 ประกอบ)

แผนภาพที่ 6.1.2 จำแนกออาชีพแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี ค.ศ. 2008-2009

จากข้อมูลข้างต้นนั้นเราจะสังเกตได้ว่า สืบเนื่องจากการจัดหางานจังหวัดได้มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้เราทราบถึงการกระจายตัวของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนว่าได้มีการกระจายไปอยู่ในอาชีพอะไรบ้าง แต่ข้อมูลดังกล่าวมีจุดอ่อนตรงที่ไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ว่าในแต่ละอาชีพนั้น ประกอบไปด้วยแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์ใดบ้าง

สำหรับข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สอบถามแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 177 คนนั้น ทำให้ทราบถึงการกระจายตัวของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่มว่า ได้กระจุกตัวอยู่ในอาชีพใดบ้าง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (ตารางที่ 6.1.3 ประกอบ)

แรงงานข้ามชาติไทใหญ่จะกระจายตัวอยู่ในภาคบริการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือ ภาคก่อสร้าง คิดเป็นร้อยละ 23 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง, ภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 15 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง และภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 6 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติไทใหญ่ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับ

สำหรับแรงงานกะเหรี่ยงนั้น กระจายตัวเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติกะเหรี่ยงทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือ ภาคก่อสร้าง คิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติกะเหรี่ยงทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง, ภาคบริการ คิดเป็นร้อยละ 13 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติกะเหรี่ยงทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง และภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติกะเหรี่ยงทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับ

ในขณะเดียวกันแรงงานคะยาห์ ก็กระจายตัวเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด เฉกเช่นเดียวกับแรงงานกะเหรี่ยง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 49 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติคะยาห์ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง รองลงมา คือ ภาคบริการ คิดเป็นร้อยละ 24 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติคะยาห์ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง, ภาคก่อสร้าง คิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติคะยาห์ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างและ ภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 4 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติคะยาห์ทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับ

ตารางที่ 6.1.3 การกระจายตัวของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม ในภาคธุรกิจต่างๆ

ภาคธุรกิจ	ไทใหญ่		กะเหรี่ยง		คะยาห์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาคบริการ	45	56	7	13	11	24
ภาคอุตสาหกรรม	5	6	5	10	2	4
ภาคเกษตรกรรม	12	15	27	52	22	49
ภาคก่อสร้าง	18	23	13	25	10	22
รวม	80	100	52	100	45	100

6.2 กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อมีความต้องการแรงงานเกิดขึ้น จึงส่งผลทำให้เกิดการจัดหาแรงงานเพื่อตอบสนองความต้องการที่มีอยู่ เมื่อแรงงานในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนายจ้าง ประกอบกับความต้องการทางด้านรายได้ การทำงาน และการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของแรงงานข้ามชาติ จึงส่งผลทำให้เกิดความพยายามที่จะเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และดินรนจะไปทำงานในจังหวัดอื่นๆ ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่ม โดยอาศัยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น พบว่า ส่วนใหญ่แรงงานทั้ง 3 กลุ่ม จะอาศัยญาติและเพื่อนเป็นผู้ชักชวนเข้าสู่ภาคแรงงาน รองลงมาคือ อาศัยนายหน้า และเดินเข้าไปสมัครงานด้วยตนเอง(ตารางที่ 6.2.1 ประกอบ)

ตารางที่ 6.2.1 กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงาน	ไทใหญ่		กะเหรี่ยง		คะยาห์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ญาติ / เพื่อนเป็นผู้ชักชวน	45	56	35	67	23	51
นายหน้า	25	31	5	10	4	9
เดินเข้าไปสมัครด้วยตนเอง	10	13	12	23	18	40
รวม	80	100	52	100	45	100

จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกส่งผลทำให้คณะผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ดังนี้ คือ

1. **ญาติและเพื่อนชักชวน** เนื่องจากการอพยพเข้ามาของแรงงานข้ามชาติไทใหญ่, กะเหรี่ยง และกะเหรี่ยงแดงได้เกิดขึ้นมานานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษยังไม่มีเส้นเขตแดน จึงมีชุมชนไทใหญ่ กะเหรี่ยงดั้งเดิม อาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมากมายและกลายเป็นประชากรของจังหวัดไปแล้วก็มี เมื่อมีรายได้ มีการงานที่เป็นหลักแหล่ง มีที่อาศัย จึงได้กลับไปชวนญาติ เพื่อนมาทำงานด้วยกัน ข้อมูลจากเจ้าของกิจการสวนส้มในอำเภอขุนยวม ได้ให้ข้อมูลว่า การคัดเลือกคนงานที่เข้ามาทำงานก็ต้องอาศัยเครือข่ายญาติพี่น้องของแรงงานที่เข้ามาทำงานก่อนแล้ว คือ จะให้หัวหน้าคนงานที่เป็นคนไทใหญ่คัดเลือก

ญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนเข้ามาทำงาน เพราะมีความไว้วางใจได้ในระดับหนึ่งและคนงานก็จะมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันเมื่อเข้ามาทำงาน

นอกจากนี้ตัวแรงงานเองก็ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การหางานทำโดยอาศัยญาติ เพื่อน เป็นผู้ชักนำ หรือฝากงานให้นั้น จะได้ทำงานเร็วขึ้น เพราะนายจ้างไว้วางใจมากกว่าที่จะเดินทางานตัวเอง

2. ขบวนการนายหน้า ไม่ใช่ว่าในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากในพื้นที่ ถึงขั้นต้องอาศัยนายหน้าหางานทำ แต่นายหน้าพวกนี้ได้มีหน้าที่ 2 อย่างคือ 1. หางานทำให้แรงงานข้ามชาติที่ต้องการทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2. หางานทำให้แรงงานข้ามชาติที่ต้องการทำงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพฯ เป็นต้น ซึ่งนายหน้าเหล่านี้จะเป็นคนไทใหญ่ คนมูเซอ คนกะเหรี่ยง มีแหล่งที่อยู่หรือแฝงตัวอยู่ตามตลาดสดใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอน ที่สวมบทบาทเป็นคนขับวินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ตามวัด เช่น วัดหัวเวียง วัดจองคำ วัดจองกลาง เป็นต้น ถ้าใครต้องการแรงงานข้ามชาติมาทำงานก็สามารถส่งผ่านนายหน้าเหล่านี้ได้ โดยที่นายหน้าจะไปรับเอาแรงงานตามช่องทางต่างๆ หรือไม่เช่นนั้นก็ไปรับแรงงานบางคนก็เข้ามาแฝงตัวอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆในพื้นที่แล้วแรงงานข้ามชาติที่มีนายหน้าหางานทำให้ในแม่ฮ่องสอนต้องจ่ายค่านายหน้าให้นายหน้ารายละ 1,000-1,500 บาท แรงงานบางคนไม่มีเงินให้นายหน้า จึงขอทำงานก่อนหลังจากนั้น ถ้าได้ค่าจ้างแล้วจะหักให้เดือนละ 100-200 บาท แรงงานบางคนทำงานเป็นรายวัน คือ รับจ้างล้างจานในร้านอาหาร ได้วันละ 145 บาท แต่ต้องหักให้นายหน้า 100 บาท เหลือเพียง 45 บาท

และจากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติถึงกระบวนการเข้าสู่ภาคแรงงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น พบว่า แรงงานข้ามชาติโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 30 เท่านั้นที่จะอาศัยนายหน้าในการหางานให้ เหตุที่แรงงานข้ามชาติไม่นิยมใช้บริการนายหน้าก็เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก อีกทั้งยังถูกข่มขู่ด้วยถ้าไม่มีเงินจ่าย ดังนั้นจึงอาศัยการชักชวนจากญาติ จากเพื่อน แนะนำดีกว่า ยกตัวอย่างกรณีของ

“นายตาม แรงงานชาวไทใหญ่ เข้ามาครั้งแรกทำงานในหมู่บ้านงูไม้สัก เป็นงานรับจ้างเป็นรายวัน เช่น การรับจ้างทำนา รับจ้าง ดายหญ้า ตัดแต่งต้นไม้และสวน เข้ามาทำงานโดยหางานทำเอง โดยไม่มีนายหน้า แต่มีคนรู้จักฝากงานให้ ปัจจุบันทำงานเป็นคนสวนที่โรงแรมพานอรามา ได้เงินเดือนเดือนละ 4,400 บาท”

“นายจาย แรงงานชาวไทใหญ่ ทำงานเป็นพ่อบ้านของโรงแรมพานอรามา ได้เงินเดือน เดือนละ 3,700 บาท โดยพี่ชายเป็นคนแนะนำและฝากงานให้ โดยที่พี่ชายของนายจายทำงาน อยู่ที่โรงแรมก่อนหน้านี้แล้ว”

“นางสาวจะกะบอทุ แรงงานชาวกะเหรี่ยงแดง ปัจจุบันทำงานเป็นแม่บ้าน โรงแรม Mountain Inn ได้เงินเดือนละ 3,000 บาท เพื่อนเป็นคนชักจูงให้เข้ามาทำงาน ตอนแรกที่เข้ามาทำงานอยู่ที่ห้วยเดื่อก่อนทำงานเป็นคนเลี้ยงไก่ ได้ค่าจ้างเดือนละ 900 บาท”

3. เดินทางเข้ามาสมัครด้วยตนเอง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติ พบว่าประมาณ 10 % จากการสัมภาษณ์แรงงาน 100 คน ว่า ได้เดินทางเข้ามาสมัครงานตามร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม เขตก่อสร้าง แต่มักจะไม่ประสบผลสำเร็จและไม่ได้รับการตอบรับที่ดีจากเจ้าของร้าน เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะ นายจ้างยังไม่มี ความไว้วางใจต่อแรงงานโดยตรง อีกทั้งยังไม่รู้ภูมิหลัง ไม่มีการรับรอง จึงไม่กล้าที่จะรับเข้าทำงาน

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

จากการที่งานวิจัยชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์นั้น และเหตุที่คณะผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้ก็เพราะ แนวคิดดังกล่าวสามารถนำเสนอมุมมองการวิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุมเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสาเหตุของการย้ายถิ่นที่ได้นำเสนอในรูปแบบของปัจจัยหลัก จากประเทศต้นทาง ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักในการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน

ผลการศึกษาที่งานวิจัยที่ได้รับ ทำให้คณะผู้วิจัยพบว่า สาเหตุของการย้ายถิ่นของแรงงานจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และคะยาห์ นั้นมีสาเหตุของการย้ายถิ่นที่ได้นำเสนอในรูปแบบของปัจจัยหลักที่ตรงกับสาเหตุที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น((Migration Approach) ได้นำเสนอไว้ คือ

1. ปัจจัยหลักอันเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคมและการเมืองการเคลื่อนย้ายส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่พอใจสภาพสังคมหรือการเมืองในประเทศได้ เช่น การที่เมืองมีแต่ความวุ่นวาย มีการกีดกันเรื่องเชื้อชาติ วรรณะ หรือความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้จะให้ความรู้ลึกในเรื่องของการอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับทางด้านการเมืองและทางด้านสังคมที่ส่งผลให้กลุ่มคนเหล่านี้ตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานยังประเทศไทย ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แต่ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ค้นพบปัจจัยหลักด้านที่นอกเหนือไปจากที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ได้อธิบายไว้ คือ

1. ปัจจัยหลักอันเกิดจากสภาพทางด้านเศรษฐกิจในพม่า อันเป็นผลมาจากการใช้ความรุนแรงของรัฐบาลทหารพม่า หรือ จากโครงการต่างๆ ของรัฐบาลพม่า เช่น โครงการ Contract Farming , โครงการทำเหมืองแร่ , โครงการทำไม้ และโครงการปลูกพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น

สำหรับปัจจัยดึงดูด ซึ่งถือเป็นสาเหตุที่ดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่งนั้น ผลงานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการเป็นปัจจัยดึงดูดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุผลที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ได้อธิบายไว้ คือ

1. ปัจจัยทางด้านสังคม อันหมายถึงการที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะพื้นฐานทางด้านสังคมไทใหญ่ ตลอดจน การมีพื้นฐานประชากรที่หลากหลายเผ่าพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง คะยาห์ ที่เดินทางเข้ามาอยู่ก่อนแล้วนั้น ส่งผลทำให้กลุ่มแรงงานที่มาจากพม่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไทใหญ่ กะเหรี่ยง และกะยาห์ ไม่ต้องการปรับเปลี่ยนลักษณะการดำเนินชีวิตของตนเองมากนัก เมื่อเทียบกับต้องเดินทางไปยังจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย

2. ปัจจัยในเรื่องของระดับเงินเดือน หรือ ค่าจ้าง ที่สูงกว่าประเทศของตน

แต่ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ก็ได้ค้นพบปัจจัยดึงดูดที่นอกเหนือไปจากที่แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ได้อธิบายไว้ คือ

1. ในเรื่องของการมีอาณาเขตติดต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีพรมแดนติดกับพม่าทั้งในรัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยงและกะยาห์ ยาวถึง 483 กิโลเมตร จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนใน 3 รัฐ สามารถเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ง่าย

2. ความปลอดภัย ในที่หมายถึง ความปลอดภัยเมื่อเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย โดยปราศจากสงครามกลางเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน

3. การผ่อนผันนโยบายของรัฐบาลไทยในการจัดการแรงงานข้ามชาติ สังเกตได้จากมติคณะรัฐมนตรีในแต่ละรัฐบาลที่เอื้อต่อการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติมากกว่าที่จะมีการสกัดกั้น

นอกจากนี้ แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น(Migration Approach) ยังได้นำเสนอรูปแบบการเคลื่อนย้ายแรงงานว่า สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศพัฒนาแล้วด้วยกัน
2. การเคลื่อนย้ายจากประเทศกำลังพัฒนาไปยังประเทศพัฒนาแล้ว
3. การเคลื่อนย้ายจากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา
4. การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับด้วยกันเอง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากเหตุผลใน 2 ประการด้วยกันคือ
  - การเคลื่อนไป-มาของแรงงานตามแนวชายแดนเพื่อหางานทำในประเทศที่มีอาณาเขตติดกัน
  - ระดับความมั่นคงหรือโอกาสทางเศรษฐกิจหรือหนีจากสภาพการว่างงานที่กำลังเผชิญอยู่

เมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์กับผลการศึกษาที่ได้รับ พบว่า รูปแบบการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา กะเหรี่ยง ไทใหญ่ คะยาห์ นั้น จัดอยู่ในรูปแบบที่ 4 คือ การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเอง ซึ่งภายใต้แนวความคิดดังกล่าวนี้ ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมว่า การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเองนั้น เกิดจากเหตุผลใน 2 ประการ ด้วยกันคือ

1. การเคลื่อนไป-มาของแรงงานตามแนวชายแดนเพื่อหางานทำในประเทศที่มีอาณาเขตติดกัน
2. ระดับความมั่นคงหรือโอกาสทางเศรษฐกิจหรือหนี้จากสภาพการว่างงานที่กำลังเผชิญอยู่

แต่ในขณะเดียวกัน จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการเคลื่อนย้ายในรูปแบบที่ 4 คือ การเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศกำลังพัฒนาด้วยตนเองนั้น ได้มีเหตุผลเพิ่มเติมไปจากที่แนวความคิดเชิงระบบการย้ายถิ่นได้ให้ไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. ระดับความไม่มั่นคงทางด้านการเมืองที่เกิดขึ้นส่งผลทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คน
2. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในรัฐ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกแยกที่เกิดขึ้นระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่า จนนำไปสู่การสู้รบที่ส่งผลทำให้เกิดสภาวะความอดอยาก ไร้ที่อยู่อาศัย ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐพม่า

7.2 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยฉบับนี้มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากพม่าสู่แม่ฮ่องสอน กรณีศึกษา ไทใหญ่ กะเหรี่ยง และคะยาห์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. การกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง โดยพิจารณาจากความต้องการและความจำเป็นในการใช้แรงงานข้ามชาติ ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและมีความสมดุลกับประเด็นความมั่นคง

2. การกำหนดนโยบายในการควบคุมแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ควรมีการกำหนดนโยบายที่มีความชัดเจน แน่นนอน มิใช่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนบางครั้งทำให้ทั้งผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในฐานะของผู้ว่าจ้างกับแรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาทำงานเกิดความสับสนเบื่อบ่อย จนนำไปสู่การไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ นอกจากนี้การที่รัฐบาลมีการปรับเปลี่ยนนโยบายในการควบคุมแรงงานข้ามชาติอยู่ตลอดเวลานั้น ส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่งานแรงงานข้ามชาติมีความสับสนในการทำงาน จนนำไปสู่มีความละหลวมในการปฏิบัติงาน

3. ควรมีการกำหนดนโยบาย หรือ มาตรการ อย่างจริงจัง ในการส่งกลับแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้แรงงานดังกล่าวลักลอบเข้ามาได้อีก

4. หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องในประเด็นแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจะเป็นกระทรวงแรงงาน ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงานโดยตรงคือ สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว สำนักงานจัดหางานจังหวัด หรือแม้กระทั่ง ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจภูธร เจ้าหน้าที่ฝ่ายกรมการปกครอง ทหาร ขาดการประสานงานกันในการทำงาน และขาดการเชื่อมโยงข้อมูล ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้เกิดสภาวะของการทำงานที่ต่างคนต่างทำงานภายใต้กรอบหน้าที่ของตน และด้วยสภาวะดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดความผิดพลาดในการทำงานอยู่มีใช้น้อย อาทิ เช่น ความซ้ำซ้อนในเรื่องการได้รับสถานะของแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น

ดังนั้น กระทรวงแรงงานในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในประเด็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติจึงควรจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ และควรมีการสร้างระบบเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่นๆ

5. รัฐบาลควรมีการปรับเปลี่ยนฐานคิดในการกำหนดนโยบายต่อแรงงานข้ามชาติจาก “การควบคุม” มาสู่ “การบริหารและจัดการ” มากกว่า เพราะตราบดีที่รัฐบาลมีฐานความคิด ควบคุม ในการกำหนดนโยบายนั้น ย่อมส่งผลทำให้เกิดการลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

มากยิ่งขึ้น เพราะถึงอย่างไรก็ตามแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยต่างก็เป็นฟันเฟืองที่สำคัญ
ในภาคการผลิตของประเทศไทย

บรรณานุกรม

เอกสาร

กฤตยา อาชวนิจกุล. **เส้นทางแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านสู่ธุรกิจค้าบริการทางเพศในประเทศไทย**. รายงานวิจัยเสนอในการสัมมนาระดับชาติ, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, พฤษภาคม 2540..

-----“-----และคณะ. **บทสังเคราะห์สถานการณ์คนข้ามชาติของประเทศไทย**. รายงานการวิจัยเสนอในการสัมมนาระดับชาติ, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, พฤษภาคม 2540.

-----“-----วรรณา จารุสมบัติ และอัญชลี วรารัตน์. **ความซับซ้อนและความสับสนเรื่องคนข้ามชาติในประเทศไทย**. รายงานวิจัยเสนอในการสัมมนาระดับชาติ, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, พฤษภาคม 2540.

กรมการจัดหางาน. **เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการบรรเทาปัญหาการว่างงาน**.

กองทัพภาคที่ 3. **“ปัญหาอุปสรรคและเส้นทางความเป็นไปได้ของการร่วมมือระหว่างไทย-พม่า ด้านความมั่นคงปลอดภัยตามแนวชายแดน”**. เอกสารในการสัมมนาเรื่องมิติใหม่ของความสัมพันธ์ไทย-พม่า ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, พฤษภาคม 2533.

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน. **พม่าฝ่าเมือง: สังคมนิยมลัทธิขบวนการแดง**. สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งที่1, กันยายน 2531.

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ. **แถลงการณ์เรื่องการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างชาติดอพยพเข้าเมืองและทำงานผิดกฎหมาย**. 23 กรกฎาคม 2539.

กองตรวจราชการและเรื่องราวจ้างทุกข์. **ประมวลผลการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมรอบ 6 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2540**. กรุงเทพฯ, 2540.

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. **รายงานประจำปี 2540**. กรุงเทพฯ, 2540.

“-----.” **ผลงาน 2541**. กรุงเทพฯ, 2541.

กองตรวจราชการและเรื่องราวจ้างทุกข์. **ประมวลผลการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ประจำปีงบประมาณ 2541**. กรุงเทพฯ, 2540.

กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์. **หนังสือสั่งการมติคณะรัฐมนตรี ระเบียบพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกับชาวเขาอพยพ**. พฤศจิกายน 2525.

ขจัดภัย บรุชพัฒน์. **ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า**. เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.

-----“-----”. **ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า**. สำนักพิมพ์แพรววิทยา, ธันวาคม 2540.

-----“-----”. **ชนกลุ่มน้อยในไทยกับความมั่นคงของชาติ**. สำนักพิมพ์แพรววิทยา พิมพ์ครั้งที่ 3, 2536.

ขวัญชีวัน บัวแดง. **ศาสนาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีกลุ่มชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.

-----“-----”. **พื้นที่พรมแดนแม่น้ำเมยกับความสัมพันธ์ชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง-คนเมือง**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

-----“-----”. **กะเหรี่ยง : หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง**. ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , เชียงใหม่, 2549.

โครงการศูนย์เอเชียศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องสถานภาพและทิศทางของพม่าศึกษา**. ธันวาคม 2538.

จำลอง ทองดี. **ขุนส่าราชาแห่งขุนเขาและยอดดอย**. สำนักพิมพ์ผู้นำการเมือง พิมพ์ครั้งที่ 1, มีนาคม 2538.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **พม่าขบวนการนักศึกษากับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ**. สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัดและมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พิมพ์ครั้งแรก, มิถุนายน 2533.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ฉลาดชาย รมิตานนท์และรอมิดา สมสวัสดิ์. **พม่าอดีตและปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งแรก, พฤษภาคม 2536

ทศพร ศิริสัมพันธ์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ทรายแก้ว ชูทรัพย์. **พม่า**. เอเชียรายปี 1989/2532 สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2536.

พิศวาส สุคนธ์พันธ์. **การศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการทำงานของ คนต่างด้าว**. สถาบันวิจัยประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ, 2540.

พันธุ์สุริย์ ลดาวัลย์, ม.ล. **การกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ดาว, 2540.

พันธุ์สุรย์ อดาว์ลย์, ม.ล. **การพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองพม่า** Economic and Political Development: Myanmar. สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนสุตา สมามบรมราชกุมาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตุลาคม 2541.

บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ. **แรงงานกับสังคมไทยบนเส้นทางแห่งการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิอมรมย์พงษ์พันธ์, 2538.

ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และ ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์. **การจัดการแรงงานอพยพต่างชาติในระยะยาว**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2539.

วรเดช จันทรศร. **การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ในเอกสารการสอนชุดวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผน; หน่วยที่ 5**, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2539.

วิชัย ไกลสุวรรณจินดา. **พม่าขุมทองแห่งใหม่ของการลงทุน**. บริษัทสำนักพิมพ์ธรรมนิติ จำกัด, สิงหาคม 2537.

สุภาวงศ์ จันทวานิช. **“สถานการณ์การอพยพและการย้ายถิ่นในเอเชีย ปี 1994”**. เอเชียรายปี. 1995/2538 สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรกฎาคม 2539.

สำนักจัดหางานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. **สรุปผลการดำเนินการออกใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างชาติ**. ตามมติคณะรัฐมนตรีของจังหวัดแม่ฮ่องสอน.

สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. **สรุปผลการดำเนินงานหน่วยงาน สังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอนประจำปี 2541**, พฤศจิกายน 2541.

“-----.” **การปฏิบัติงานตามนโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงาน**, 2542.

ศูนย์บริการวิศวกรรมสำนักบริการวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการศึกษาและจัดทำแผนลงทุนจังหวัดแม่ฮ่องสอน**, 2538.

ศูนย์ข้อมูลอินโดจีนผู้จัดการ. **อินโดจีนกระแสปริวรรตเศรษฐกิจการเมือง**. สำนักพิมพ์ผู้จัดการ พิมพ์ครั้งแรก 2537.

อุกฤษฏ์ ปัทมนันท์. **ไทยกับเพื่อนบ้าน**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อรพินท์ พิทักษ์มหาเกตุ. **ภาพรวมของแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำในประเทศไทย**. สถาบันวิจัยประชาชนและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ: 2540.

งานวิจัย วิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ

กฤตยา อาชวนิจกุล. วรรณา จารุสมบุญ. อัญชลี วงศ์รัตน์. รายงานการวิจัยเรื่อง **ความซับซ้อนและ**

ความสับสนเรื่องคนข้ามชาติในประเทศไทย. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล, พฤษภาคม 2540.

เจตน์ ธนวัฒน์. **ปัญหาการนำนโยบายของผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวพม่าไปปฏิบัติในจังหวัดระนอง.**

วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคม), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2539.

เดชดนัย สนั่นเพ็ง และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของนโยบายผ่อนผันการจ้างแรงงานต่าง

ตัวทำงานในเขตจังหวัดตาก. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2539.

เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม. **ปัญหาแรงงานต่างชาติ: ศึกษากรณีกะเหรี่ยงหลบหนีเข้าเมืองอำเภอแม่สอด**

จังหวัดตาก. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2535.

เชิดชาย ม่วงมงคล พ.ต.ท., **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่า**

กรณีศึกษาอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทรงวิทย์ ศรีอ่อน พ.ท., **ชนกลุ่มน้อยในรัฐฉานและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่า.** บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.

ธัญพร พันธุ์อารี. **ผลกระทบของการนำนโยบายการผ่อนผันการให้แรงงานผู้อพยพสัญชาติพม่าไป**

ปฏิบัติในอำเภอเมือง จังหวัดระนอง. ภาคนิพนธ์สาขาวิชานโยบายและวางแผนสังคม บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, 2538.

ปัญญา ปัญญานันชัย ร.อ., **ขบวนการนักศึกษาตามแนวชายแดนไทยกับแนวทางแก้ไขปัญหา.**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

บุญธรรม ภักดี พ.ต.ท., **ผลกระทบจากการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างชาติในอำเภอแม่สาย**

จังหวัดเชียงราย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

วีระวุฒิ เนียมน้อย พ.ต.ท., **สิทธิมนุษยชนกับการจับกุมคนต่างด้าวผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิด**

กฎหมาย กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.

สุภาวงศ์ จันทรวานิช, **การย้ายถิ่นข้ามพรมแดนไทย-พม่าและสถานการณ์เสี่ยงต่อโรคเอดส์ในกลุ่ม**

ย้ายถิ่นพื้นที่แม่สอดและแม่สาย. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544.

-----“-----และคณะ, การย้ายถิ่นเข้ามาทำงาน และการถูกหลอกลวงของแรงงาน
ต่างชาติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยร่วมกับศูนย์วิจัยการย้ายถิ่น
แห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สุพจน์ แสงเพชร ร.ต.อ., ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลักลอบเข้าเมืองของคนสัญชาติพม่า กรณีศึกษา
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

สว่างศรี สว่างไพร. การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีชาวพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองโดย
ผิดกฎหมายในจังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม),
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.

เสกสิทธิ์ คุณศรี. การประเมินความจำเป็นในการใช้แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย: กรณีศึกษา
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2539.

สุทธิรัตน์ ชุ่มวิเศษ. การลักลอบเข้าสู่ประเทศไทยของคนสัญชาติพม่า: กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด
จังหวัดตาก. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.

อำนวย รักธรรม. เครือข่ายการลักลอบเข้าเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, กันยายน 2541.

วารสารและหนังสือพิมพ์

มติชน. “แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายในไทย: ข้อสังเกตบางประการ”. 26 สิงหาคม 2539.

“-----” “ผ่าเมียนมาร์ทาว์น; ชุมชนคนเถื่อน-ทาสแรงงานหม่องในแผ่นดินไทย”. 2 สิงหาคม 2541.

วารสารกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปีที่ 3 ฉบับที่ 4. เมษายน 2541.

“-----.” ปีที่ 3 ฉบับที่ 5. พฤษภาคม 2541.

“-----.” ปีที่ 3 ฉบับที่ 9. กันยายน 2541.

วารสารสละวิน ฉบับที่ 23-24. ธันวาคม 2539.

“-----” ฉบับที่ 27. ตุลาคม 2541.

วารสารสายใยไทย-พม่า บนวิถีทางแห่งประชาชน ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 – 12, 2541.

“-----.” ปีที่ 2 ฉบับที่ 1-7, 2542.

เดลินิวส์. ฉบับวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2532.

-----“-----”. ฉบับวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2535.

มติชน. ฉบับวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2538.

-----“-----”. ฉบับวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2538.

เดลินิวส์. ฉบับวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540.

-----“-----”. ฉบับวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540.

มติชน. ฉบับวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2540.

-----“-----”. 20 มกราคม พ.ศ. 2541.

-----“-----”. 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2541.

-----“-----”. 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2541.

-----“-----”. 3 มิถุนายน พ.ศ. 2541.

-----“-----”. 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2541.

-----“-----”. 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2541.

-----“-----”. 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2541.

มติชน. ฉบับวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2541.

ภาษาอังกฤษ

Internal Displacement and Vulnerability in Eastern Burma, Thailand Burma Border Consortium, October 2004.

Internally Displaced people and Relocation Sites in Eastern Burma, Thailand Burma Border Consortium, September 2002.

Internal Displacement and Protection in Eastern Burma, Thailand Burma Border Consortium, 2005.

Outrage: Burma's Struggle for Democracy - Bertil Lintner White Lotus Co.

Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity - Martin Smith Zed Books Ltd

Living Silence; Burma Under Military Rule - Christina Fink Zed Books Ltd

Burma In Revolt – Bertil Lintner White Lotus Co

Land of Jade: A Journey through Insurgent Burma – Bertil Lintner

The Making of Modern Burma – Thant Myint U Cambridge University Press

Freedom From Fear – Aung San Suu Kyi Penguin

The Voice of Hope – Aung San Suu Kyi Penguin

Saturday's Son – U Nu

Secret Histories: Finding George Orwell in a BurmeseTeashop – Emma Larkin John Murray

Burma – The Curse of Independence Shelby Tucker Pluto Press

เว็บไซต์

www.tbbsc.org

www.mapfoundation.org

www.shanland.org

www.khrg.org

www.refugeesinternational.org

www.karenwomen.org

www.shanwomen.org

ภาคผนวก ก
ตารางวิเคราะห์นโยบายของรัฐไทย
ต่อแรงงานข้ามชาติ

ตารางวิเคราะห์นโยบายของรัฐไทยต่อแรงงานข้ามชาติ

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของรัฐไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
ก่อนพ.ศ. 2531	ประเทศไทยไม่เคยมีนโยบายโดยตรงในเรื่องแรงงานข้ามชาติ มีแต่แนวปฏิบัติในเรื่องของการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติดังอยู่บนระบบความคิดต้องการสงวนอาชีพบางอย่างไว้ให้คนไทยทำ		
พ.ศ. 2531	ในประเทศไทยได้เกิดสภาวะทางด้านเศรษฐกิจฟองสบู่ ส่งผลทำให้ภาคการก่อสร้างและการประมงเกิดความต้องการแรงงานระดับล่างเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ภาคเอกชนได้เจรจาและกดดันรัฐบาลให้อนุญาตให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติ	อาศัยมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เปิดนโยบายผ่อนผันให้บุคคลที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายสามารถทำงานได้ในลักษณะชั่วคราวตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนด ทั้งนี้ให้สิทธิออกเป็นมติคณะรัฐมนตรีประกาศผ่อนผันและวางแนวทางการปฏิบัติการอนุญาตจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นรายปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ 2535	
พ.ศ 2535 รัฐบาลอนันท์ ปันยารชุน		การออกมติให้มีการผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงานต่างชาติที่เป็นผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมหรือผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราว โดยนายจ้างจะต้องนำลูกจ้างมารายงานตัว เพื่อประกันตนและยื่นขอใบอนุญาตทำงานปีละ 1,000 บาท พร้อมต้องวางเงินค้ำประกันคนละ 5,000 บาท โดยอนุญาตให้มีการจ้างงานได้เฉพาะในเขต 9 จังหวัดชายแดนซึ่งมีแรงงานต่างชาติลักลอบเข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้ว คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ชุมพร กาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์และระนอง	ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากนายจ้างนำลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างชาติดำรงงานด้วยน้อยมาก สาเหตุมาจาก ผู้ประกอบการอ้างว่าเงินค้ำประกันตัวจำนวน 5,000 บาทต่อคนเป็นอัตราที่สูงเกินไป

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของรัฐบาลไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
พ.ศ 2539 รัฐบาล บรรหาร ศิลปะ อาชา	แรงงานลี้ภัยลอบเข้าเมืองมีจำนวนที่สูงขึ้นและได้กระจายตัวเข้ามาในจังหวัดขึ้นในมากยิ่งขึ้น อีกทั้งภาคธุรกิจเอกชนได้เรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาเป็นนโยบายผ่อนผันให้ครอบครัวกลุ่มพื้นที่กว้างขึ้นและให้ลดค่าประกันตัวแรงงานที่จะพามาจดทะเบียนให้ต่ำกว่า 5,000 บาท	เกิดมติดราม.ในเดือนมิถุนายน 2539 ว่าด้วยการกำหนดให้มีการผ่อนผันการจ้างแรงงานต่างชาติดังกล่าวโดยมีระยะเวลาในการผ่อนผันไม่เกิน 2 ปี พื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตรวม 43 จังหวัด และให้ทำงานได้เฉพาะ 8 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ เกษตรกรรม ก่อสร้าง ประมงทะเล ต่อเนื่องประมงทะเลได้แก่ แพลตา แพกุ้ง คัดเลือกแยกประเภท ทำความสะอาดสัตว์น้ำที่ได้จากการประมงทะเล ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ เหมืองแร่/เหมืองหิน การผลิต ประกอบด้วย กิจการผลิตกะปิ ผลิตภัณฑ์ปลา อยและปมยาสูบ ตามขั้นต่ำหลัง เก็บผลผลิต การเกษตรในโซโล เก็บสินค้าในโกดัง แกะกุ้ง ทำปลาเค็มปลาหวาน ทำปลาแดดเดียว ทำหมึกตากแห้ง ทำหมึกลวก ทำนาเกลือ โรงเลื่อย โรงไม้หิน โรงสีข้าว โรงงานทำโดง โรงงานทำอิฐและคนรับใช้ในบ้าน แยกเป็นประเภทกิจการที่จ้างได้ 36 ประเภท	แรงงานต่างชาติดังกล่าวได้รับใบอนุญาตทำงานวันที่ 22/5/2540 มีจำนวนทั้งสิ้น 303,088 คน แบ่งเป็นพม่า 263,782 คน(87%) ลาว 12,323 คน(4%) เขมร 26,983 คน (9%) และ สามารถจำแนกตามประเภทกิจการได้ดังนี้ คือ ในภาคอุตสาหกรรม 33% เกษตรกรรม 28% ประมงทะเล 18% งานรับใช้ในบ้าน 12% การผลิต 8% ขนส่งทางน้ำ 1% และทำเหมือง 0.5%

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของรัฐบาลไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
พ.ศ 2541 รัฐบาลชวน หลีกภัย	<p>-ประเทศไทยอยู่ในช่วงของการเผชิญกับวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้เกิดภาวะว่างงานของแรงงานไทยจำนวนมากหลายแสน</p> <p>-ภายใต้การดำเนินนโยบายผลักดันแรงงานต่างชาติของรัฐบาลนั้น ส่งผลทำให้ภาครัฐกิจเอกชนได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันแรงงานต่างชาติ คือ ไม่สามารถหาแรงงานไทยเข้าไปทดแทนแรงงานต่างชาติได้</p>	<p>-เกิดมติกรม.ในเดือนเมษายน 2540 ประกาศมาตรการผลักดันแรงงานต่างชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการแก้ไขปัญหาการว่างงานแห่งชาติ เพื่อให้มีตำแหน่งว่างสำหรับที่แรงงานไทยจะทำทดแทน ซึ่งได้มีการดำเนินการผลักดันแรงงานต่างด้าวออกไป 300,000 คน</p> <p>-มติกรม. วันที่ 28 เมษายน 2540 และ 8 พฤษภาคม 2540 ให้มีการผ่อนผันจ้างแรงงานต่างชาติต่อไปได้อีก 1 ปี โดยตั้งข้อกำหนดว่า อนุญาตให้นำแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานได้ไม่เกิน 158,253 คน การผ่อนผันในครั้งนี้มีเงื่อนไขต่างไปจากมติกรม.ปี พ.ศ 2539 คือ เพิ่มพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตรวม 54 จังหวัด แยกเป็นจังหวัดชายแดน 13 จังหวัด จังหวัดที่ทำกิจการประมง 22 จังหวัด จังหวัดที่มีธุรกิจขาดแคลนแรงงานและไม่สามารถหาแรงงานไทยได้แก่ สอนยาพารา ไร่ร้อย ฟาร์มเลี้ยงหมู โรงสีข้าว และกิจการขนส่งทางน้ำรวม 19 จังหวัด</p>	<p>-ตม.ได้รายงานว่ามีกำลังแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจำนวน 249,817 คน ในขณะที่ที่ทางตำรวจต่างยอมรับว่าการผลักดันส่งกลับไม่มีผลมากนักเพราะแรงงานเหล่านี้จะเดินทางย้อนกลับมาไทยอีก มีแรงงานต่างชาติเพียง 90,911 คน เท่านั้นที่มาจดทะเบียน</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของรัฐไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
<p>พ.ศ 2542</p> <p>รัฐบาลชวน หลีกภัย</p>	<p>-ปัญหาการจดทะเบียนแรงงานต่างชาติดำเนินการได้เร็วขึ้นกลับมาเป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องพิจารณาอีกครั้ง เพราะไถ่ถอนระยะเวลาที่การอนุญาตของปี 2541 จะสิ้นสุดลงในวันที่ 4 เดือนสิงหาคม 2542</p>	<p>รัฐบาลยังใช้หลักเกณฑ์เหมือนปี 2541 คือ มาตรการหลักเน้นการผลักดัน จักรกุ่มและสกัดกั้น คนต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองมาทำงานอย่างต่อเนื่อง มาตรการรองรับผลกระทบ คือ ยังคงผ่อนผันให้จ้างแรงงานต่างชาตินอกระยะที่มีกิจการที่หาแรงงานไทยทำไม่ได้ โดยมีการกระจายอำนาจไปให้แต่ละจังหวัดพิจารณาและมีการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการแรงงานในแต่ละจังหวัดส่งมา</p> <p>-มติกรม.เดือนสิงหาคม 2542 ผ่อนผันให้จ้างแรงงานต่างชาติดำเนิน 18 กิจการในพื้นที่ 37 จังหวัด คือ เป็นจังหวัดชายแดน 10 จังหวัด จังหวัดที่มีกิจการประมงทะเล 18 จังหวัด และจังหวัดที่อยู่ระหว่างการปรับปรุงกระบวนการผลิต 9 จังหวัด</p>	<p>-ส่งผลทำให้มีผู้มารายงานตัวและจดทะเบียนรวม 99,974 คน</p>
<p>พ.ศ 2543</p> <p>รัฐบาลชวน หลีกภัย</p>	<p>รัฐบาลได้เล็งเห็นว่าการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างชาติดำเนินการกฎหมายเริ่มเป็นปัญหาประจำปี กล่าวคือ เมื่อใกล้ระยะเวลาสิ้นสุดสัญญาจ้างก็จะมีแรงผลักดันจากภาคธุรกิจเอกชนให้มีการขยายเวลาการอนุญาตทำงานต่อไปของแรงงานต่างชาตินั้น ขณะเดียวกันก็มีเสียงเรียกร้องให้ขยายจำนวนแรงงานที่จะอนุญาตและพื้นที่ที่สามารถจ้างแรงงานต่างชาติดำเนินการ</p>	<p>รัฐบาลยังคงมีมติให้คงจำนวนพื้นที่ กิจการที่จะได้รับอนุญาตไว้เท่าเดิมตามมติกรม. ปี พ.ศ 2542 เพื่อยืนยันนโยบายที่ว่าจะไม่ให้มีการเพิ่มจำนวนแรงงานต่างชาติดังกล่าวมาจดทะเบียนในปี 2542</p>	

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของประเทศไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
พ.ศ 2544 รัฐบาลพ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร	-เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมือง คือ พรรค ที่เข้ามาเป็นแกนนำคือ พรรคไทยรักไทย -รัฐบาลเห็นว่าปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองเป็น ปัญหาสำคัญจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน อีกทั้ง ยังเป็นวาระแห่งชาติ	-ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการแรงงาน ต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง พ.ศ 2544 แต่งตั้งแต่คณะ กรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง(กปร) ทำ หน้าที่ พิจารณากำหนดนโยบาย แนวทาง แผนงาน รวมทั้ง มาตรการในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชาทั้งในระยะสั้นและ ระยะยาว โดยอาศัยมติครม ในการดำเนินกรต่างๆ -มีการออกมติในปีเดียวกันให้มีการจดทะเบียนอย่างกว้างขวาง ต่อมามีมติครม. วันที่ 28 สิงหาคม 2544 ผ่อนผันให้แรงงาน ข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมืองสามารถมาขึ้นทะเบียนได้ทุกจังหวัด ในทุกประเภทกิจการ จากมติ ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ แรงงานที่ไม่ได้ทำงานประจำกับนายจ้างคนหนึ่งคนใดสามารถ มาขอขึ้นทะเบียนได้ด้วยตนเอง	มีแรงงานเข้ามาจดทะเบียนสูง ถึง 568,249 คน แยก เป็น แรงงานพม่า 79% ลาว 11% เขมร 10%
พ.ศ 2545 รัฐบาลพ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร		มติครม. ในเดือนสิงหาคม 2545 ให้แรงงานที่จดทะเบียนในปี 2544 มาต่ออายุใบอนุญาตทำงานเท่าที่บว้างคงผ่อนผันอย่าง ต่อเนื่องในปี 2544 แต่ให้คงจำนวนไม่เกินยอดรวมของปี 2544	มีแรงงานมาต่ออายุทั้งสิ้น 430,074 คน
พ.ศ. 2546		มติในเดือนสิงหาคม 2546 ให้คงผ่อนผันเหมือนปี 45 คือให้ต่อ อายุเฉพาะกลุ่มที่มีใบอนุญาตทำงานแล้ว ทำงานต่อไปได้อีก 1 ปี	มีแรงงานมาต่ออายุทั้งสิ้น 288,780 คน

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของรัฐไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
พ.ศ. 2547	<p>รัฐบาลมีเป้าหมายหลัก คือ ต้องการปรับสภาพของแรงงานที่เข้าสู่เมืองผิดกฎหมายให้เข้าสู่เมืองถูกกฎหมาย และเป็นการทำงานอย่างมีสัญญาจ้าง และมีมาตรการในการคุ้มครองให้ได้รับสิทธิตามกฎหมาย</p>	<p>-มติกรม 2547 ผ่อนผันให้คนต่างด้าวพม่า ลาว กัมพูชา อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราวและทำงานได้โดยมีสถานะเป็นผู้หลบหนีภัยทางการเมือง</p> <p>-การเปลี่ยนแปลงการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติใหม่หมดทั้งตัวแรงงาน ครอบครัว และนายจ้าง แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกเปิดให้มีการจดทะเบียนคนต่างด้าวเพื่อทราบจำนวนที่แท้จริง , จดทะเบียนนายจ้างเพื่อต้องการทราบจำนวนที่ต้องการจ้างที่แท้จริง, พิจารณาจัดสรรจำนวนการจ้างแรงงานต่างด้าว, ตรวจโรคและประกันสุขภาพ และพิจารณาให้อนุญาตทำงาน ระยะที่สอง คือ เป็นการดำเนินการในกระบวนการเพื่อจ้างแรงงานต่างด้าวโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่พม่า ลาว และกัมพูชา จะเข้ามาดำเนินการและออกหนังสือเดินทาง(passport) หรือเอกสารที่ใช้แทนหนังสือเดินทาง เพื่อรับรองบุคคลให้แก่คนชาติตน ประเทศไทยจะดำเนินการออก Visa โดยกระทรวงต่างประเทศสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองประทับตราให้อยู่ในราชอาณาจักร และกระทรวงแรงงานออกใบอนุญาต(Work Permit) อย่างถูกต้องตามกฎหมายต่อไป</p>	

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของประเทศไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
พ. ศ. 2548	<p>-เป้าหมายของรัฐบาล คือ การลดจำนวนผู้หลบหนีเข้าเมือง โดยวิธีการปรับเปลี่ยนสถานะคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้อยู่ในประเทศไทยแล้วให้เป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย</p>	<p>มติเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2548 และวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 เห็นชอบตามที่คณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง และให้ดำเนินการต่อไปตามที่กระทรวงแรงงานเสนอ โดยอนุญาตให้คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่จดทะเบียนคนต่างด้าวและได้รับอนุญาตให้ทำงาน ปี 2547 และผู้ติดตามอยู่ในราชอาณาจักรชั่วคราวระหว่างรอการส่งกลับทำงานต่อไปได้อีก 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2549 และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเจรจากับประเทศคู่ค้าทั้ง 3 ประเทศควบคู่กันไปเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลตามบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือด้านการจ้างงาน(MOU) ที่รัฐบาลได้ลงนามไว้แล้ว</p>	<p>-นายจ้างจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 240,297 ราย ขอจ้างแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ จำนวน 1,881,529 คน กระทรวงแรงงานพิจารณาให้นายจ้าง จำนวน 237,455 ราย จ้างแรงงานต่างด้าวจำนวน 1,773,349 คน และต่างด้าวมาขอรับใบอนุญาตทำงาน จำนวน 705,293 คน แยกเป็น</p> <p>สัญชาติพม่า 539,416 คน</p> <p>ลาว 90,073 คน</p> <p>และกัมพูชา 75,804 คน</p>

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของรัฐบาลไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
	<p>-ปัญหาการขาดแคลนแรงงานจำนวนประมาณ 500,000 คน</p>	<p>-มติเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2548 เห็นชอบให้แก้ไข 2 วิธี คือ</p> <p>1.อนุญาตให้คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองซึ่งไม่มีวีซ่าหรือไม่มีบัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย(ทร 38/1) ที่อยู่ในประเทศไทยแล้วมารายงานตัวและให้นายจ้างประกันตัวคนต่างด้าวที่มี ทร 38/1 คนละ 10,000 บาท และไม่มี 38/1 คนละ 50,000 บาท เพื่อไปทำงานสิ้นสุดวันที่ 30 มีนาคม 2550</p> <p>2.ให้ดำเนินการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานโดยถูกต้องกฎหมายภายใต้ MOU</p>	<p>-คนต่างด้าวสัญชาติลาวและกัมพูชาที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ ได้ขอรับวีซ่า และประทับตราตามที่อยู่ จำนวน 1,681 คน และขอรับใบอนุญาตทำงาน 1,681 คนแยกเป็นลาว 920 คน กัมพูชา 761 คน</p>
พ. ศ. 2549		<p>มติครม. วันที่ 20 ธันวาคม 2548 ให้นายจ้างที่ใช้คนต่างด้าวผิดกฎหมายพาคนต่างด้าวมารายงานตัวกับเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง และมายื่นขอประกันตัวกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน 30 มีนาคม 2549 และในการยื่นขอประกันตัวขอให้เจ้าหน้าที่ชะลอการเก็บเงินค่าประกันตัวไว้ก่อนสำหรับการอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวนั้นให้นายจ้างพาแรงงานต่างด้าวยื่นคำขอใบอนุญาตทำงานให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 มีนาคม 2549</p>	

ปี พ.ศ.	สถานการณ์	นโยบายของรัฐบาลไทยในการจัดการแก้ไขปัญหา	ผลจากการดำเนินนโยบาย
พ. ศ. 2550		<p>มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 เดือนมกราคม 2550 เห็นชอบให้ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติให้แก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว และกัมพูชา ที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติหรือบัตรประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรและได้รับอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งใบอนุญาตยังไม่สิ้นสุด แต่ยังไม่ได้พิสูจน์สัญชาติจำนวน 99,698 คน และเห็นชอบให้ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติให้แก่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติหรือบัตรประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรและได้รับอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรและได้รับอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งใบอนุญาตยังไม่สิ้นสุด จำนวน 568,878 คน</p>	
ปี พ.ศ 2552 รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	<p>เป้าหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวที่อยู่นอกระบบผ่อนผันและลักลอบทำงานอยู่ในประเทศอยู่แล้วนั้น ได้จดทะเบียนเพื่อเข้าสู่ระบบการจ้างงานที่ถูกต้อง</p>	<p>มติครม. วันที่ 26 เมษายน 2552 เห็นชอบให้ดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่อยู่นอกระบบผ่อนผันซึ่งการจดทะเบียนในครั้งนี้นั้นยังไม่ครอบคลุมถึงบุตรและผู้ติดตามของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง</p>	

ภาคผนวก ข

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์
แรงงานข้ามชาติและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วน
เกี่ยวข้อง

แบบสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
โครงการวิจัย
เรื่อง กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
กรณีศึกษาไทใหญ่และกะเหรี่ยง

หมายเลขแบบสอบถาม

วันที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ   ☐ หญิง   ☐ ชาย

2. อายุ

☐ น้อยกว่า 15 ปี

☐ 15-20 ปี

☐ 21-25 ปี

☐ 25-30 ปี

☐ มากกว่า 30 ปี

3. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ ม่าย

☐ หย่าร้าง

4. บ้านเกิด

เมือง.....	☐	Mon State
เมือง.....	☐	Karen State
เมือง.....	☐	Kachin State
เมือง.....	☐	Chin State
เมือง.....	☐	Shan State
เมือง.....	☐	Rakhine State
เมือง.....	☐	Kayar State
เมือง.....	☐	Yangon State
เมือง.....	☐	Mandalay Division
เมือง.....	☐	Sagaing Division
เมือง.....	☐	Ayeyawaddy Division
เมือง.....	☐	Taninthayi Division
เมือง.....	☐	Pegu Division
เมือง.....	☐	Magwe Division

5. เชื้อชาติ/กลุ่มชาติพันธุ์

- ☐ กะเหรี่ยง
- ☐ ไทใหญ่
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

6. ท่านอาศัยอยู่ในประเทศไทยนานเท่าไร

- ☐ น้อยกว่า 1 ปี
- ☐ 1-2 ปี

☐ 3-4 ปี

☐ 5 ปีขึ้นไป

7. ท่านได้จดทะเบียนแรงงานหรือไม่

☐ จดทะเบียน

☐ ไม่ได้จดทะเบียน

8. ท่านมีบัตรประจำตัวชนิดใดบ้าง(เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ บัตรสีม่วง

☐ บัตรสีส้ม

☐ บัตรสีเหลืองขอบน้ำเงิน

☐ บัตรสีชมพู

☐ บัตรสีฟ้า

☐ บัตรสีเขียวขอบแดง

☐ บัตรอนุญาตทำงาน

☐ สำเนาใบอนุญาตทำงาน

☐ บัตรประจำตัวประชาชนพม่า

☐ ไม่มีบัตร

☐ อื่นๆ ระบุ.....

9. ท่านเคยมีประสบการณ์การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยก่อนใช่หรือไม่

☐ ใช่ เมื่อไร.....

เหตุผลในการเดินทางเข้ามาในครั้งนั้น คือ ☐ ปัญหาทางด้านการเมือง/หนี้ภัยสงคราม

☐ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ/ความอดอยาก

☐ อื่นๆ ระบุ.....

☐ ไม่ใช่

10. ปัจจุบันท่านเป็นแรงงานในกิจการประเภทใด

- ☐ ภาคเกษตรกรรม คือ.....
- ☐ ภาคบริการ คือ.....
- ☐ ภาคก่อสร้าง

11. ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร/ที่ไหน

- ☐ อยู่กับนายจ้าง
- ☐ เช่าบ้านอยู่กับครอบครัว ที่ไหน.....
- ☐ เช่าบ้านอยู่กับเพื่อน ที่ไหน.....
- ☐ อยู่กับญาติ ที่ไหน.....

ส่วนที่ 2 สภาพชีวิตในพม่า

1. เหตุผลในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาประเทศไทย(แม่ฮ่องสอน)

- ☐ ปัญหาทางด้านการเมือง/หนีภัยสงคราม
- ☐ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ/ความอดอยาก
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

2. งานของท่านในพม่าก่อนที่จะเข้ามาในประเทศไทย คือ งานอะไร

- ☐ งานเกษตร
- ☐ งานโรงงาน
- ☐ งานกรรมกร
- ☐ นักศึกษา
- ☐ ไม่ได้ทำงาน
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 3 กระบวนการเดินทางเข้ามา

1. ใคร(ในพม่า)เป็นผู้ชักชวนให้ท่านเดินทางเข้ามาประเทศไทย(แม่ฮ่องสอน)

☐ นายหน้า   ☐ เพื่อน   ☐ ญาติ   ☐ ครอบครัว

☐ อื่นๆ ระบุ.....

2. เขาชักชวนท่านโดยวิธีใด

☐ ชักชวนท่านโดยตรง

☐ ผ่านคนในหมู่บ้าน

☐ ผ่านครอบครัว

☐ ผ่านญาติ

☐ ผ่านเพื่อน

☐ อื่นๆ ระบุ.....

3. ท่านเดินทางเข้ามาประเทศไทย(แม่ฮ่องสอน) โดยวิธีใด

☐ เดิน   ☐ นั่งรถ   ☐ นั่งเรือ   ☐ นั่งรถโดยสาร

☐ อื่นๆ ระบุ.....

4. ช่องทางไหนที่ท่านใช้ในการเดินทางเข้ามา

☐ ช่องทางบ้านนามน ห้วยผึ่ง

☐ ช่องทางบ้านน้ำเพียงดิน

☐ ช่องทางบ้านห้วยต้นนุ่น

☐ ช่องทางบ้านแม่ละออ/บ้านรักไทย

☐ อื่นๆ ระบุ.....

5. ทำไมถึงเลือกที่จะเดินทางผ่านเข้ามาในช่องทางนี้

.....

6. ท่านเดินทางมากับใคร

☐ มากคนเดียว

☐ มาเป็นกลุ่ม

☐ มากับนายหน้า

☐ มาเป็นกลุ่มโดยมีนายหน้ามาด้วย

☐ มากับสมาชิกในครอบครัว

☐ มากับสมาชิกในครอบครัวและมีนายหน้ามาด้วย

☐ มากับเพื่อน

☐ มากับเพื่อนและมีนายหน้ามาด้วย

☐ อื่นๆ ระบุ.....

7. ท่านข้ามแดนมาอย่างไร

☐ เดิน

☐ นั่งรถ

☐ นั่งเรือ

☐ นั่งรถโดยสาร

☐ อื่นๆ ระบุ.....

8. ท่านใช้เอกสารอะไรในการข้ามแดน

☐ ไม่มีเอกสาร

☐ วีซ่า

☐ Border Pass

☐ 3 วัน

☐ อื่นๆ ระบุ.....

ประเด็นที่สี่ กระบวนการเข้าสู่การทำงาน

9. ใครเป็นคนจัดหางานให้ท่านในประเทศไทย

☐ นายหน้า ถ้าเป็นนายหน้าท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหางานหรือไม่

☐ เสีย เท่าไร.....

☐ ไม่เสีย

☐ เพื่อน

☐ นายจ้าง

☐ญาติ

☐ อื่นๆ ระบุ.....

มีกระบวนการอย่างไรบ้าง

10. ตั้งแต่เดินทางเข้ามาท่านได้ทำงานอะไรมาบ้างแล้ว ค่าจ้างเท่าไร

1.....

2.....

3.....

11. ท่านพอใจกับงานที่ทำอยู่หรือไม่

☐ พอใจ

☐ ไม่พอใจ ถามข้อที่ 12 ต่อ

12. ท่านคิดจะเปลี่ยนงานใหม่หรือไม่

☐ เปลี่ยน ทำงานอะไร..... ที่ไหน.....

☐ ไม่เปลี่ยน

13. ท่านมีปัญหาอะไรบ้างในการทำงานที่ท่านเคยทำหรือกำลังทำอยู่ และต้องการให้ทางรัฐไทยช่วยเหลือท่านอย่างไร

1.....

2.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(กลุ่มแรงงาน)

วันที่สัมภาษณ์

สถานที่สัมภาษณ์

หญิง/ชาย

ชื่อ

ประเด็นที่หนึ่ง สภาพชีวิตในพม่า

- ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านในพม่าเป็นอย่างไร
- ทำไมถึงตัดสินใจเดินทางมาประเทศไทย

ประเด็นที่สอง กระบวนการเดินทางเข้ามา

- ใคร(ในพม่า)เป็นผู้ชักชวนให้ท่านเดินทางเข้ามาประเทศไทย(แม่ฮ่องสอน) และเขาชักชวนท่านโดยวิธีใด อาทิเช่น ชักชวนท่านโดยตรง ผ่านคนในหมู่บ้าน ผ่านครอบครัว ผ่านญาติ ผ่านเพื่อน เป็นต้น
- ท่านเดินทางมาประเทศไทย(แม่ฮ่องสอน) โดยวิธีใด
- ช่องทางไหน ทำไมถึงเลือกที่จะเดินทางผ่านเข้ามาในช่องทางนี้
- มีปัญหาและประสบการณ์ในการเดินทางอย่างไรบ้าง
- ท่านเดินทางมากับใคร และใครช่วยเหลือท่านในการข้ามแดน
- ท่านใช้เอกสารอะไรในการข้ามแดน

ประเด็นที่สาม กระบวนการเข้าสู่การทำงาน

- งานของท่านในพม่าก่อนที่จะเข้ามาประเทศไทย คือ งานอะไร
- ใครเป็นคนจัดหางานให้ท่านในประเทศไทย(นายหน้า เพื่อน นายจ้าง ญาติ) ถ้าเป็นนายหน้า ท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหางานเท่าไร
- กระบวนการในการเข้าสู่การทำงานเป็นอย่างไร
- ตั้งแต่เดินทางเข้ามาท่านได้ทำงานอะไรมาบ้างแล้ว ค่าจ้างเท่าไร
- มีปัญหาอะไรบ้างในการทำงานที่ท่านเคยทำหรือกำลังทำอยู่ และต้องการให้ทางรัฐไทยช่วยเหลือท่านอย่างไร
- ท่านพอใจกับงานที่ทำอยู่หรือไม่ หรือท่านคิดจะเปลี่ยนงานใหม่
- นายจ้างของท่านได้พาท่านไปขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวหรือไม่ เพราะอะไร

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่หนึ่ง ช่องทางการเข้ามาของแรงงานพม่า

อำเภอเมือง	}	- เข้ามาช่องทางใดบ้าง (ถูกกฎหมาย ผิดกฎหมาย)
อำเภอขุนยวม		- เข้ามาโดยวิธีใด
อำเภอแม่สะเรียง		- ใครเป็นผู้นำมา
อำเภอสบเมย		- เข้ามาจำนวนมาก-น้อยเพียงใด มีการจัดเก็บเป็นข้อมูล
อำเภอปางมะผ้า		สถิติหรือไม่อย่างไร

ประเด็นที่สอง เมื่อรู้ช่องทางในการเดินทางเข้ามาแล้วนั้น ไม่ว่าจะเป็นช่องทางที่มีการเปิดเป็นจุดผ่อนปรนหรือเป็นช่องทางที่ติดกับหมู่บ้าน ควรที่จะกลับไปศึกษาดูถึงบริบทของชุมชน เพื่อที่จะตอบคำถามได้ว่าทำไมช่องทางนี้ หรือชุมชนนี้ ถึงได้เอื้อให้เป็นช่องทางในการเดินทางเข้ามาของแรงงาน และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ประเด็นที่สาม ข้อมูลที่จำเป็นต้องสืบค้นหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีดังนี้คือ

- แต่ละอำเภอประกอบไปด้วย ตำบลอะไรบ้าง หมู่บ้านอะไรบ้าง และมีหมู่บ้านใดที่ติดกับชายแดนพม่าบ้าง
- แผนที่ของแต่ละอำเภอ
- สัดส่วนจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอที่แยกตามบัตรสีต่างๆ

ประเด็นที่สี่ เกี่ยวกับการสัมภาษณ์แรงงาน

- โจทย์ในการวิจัยของโครงการนี้ คือ เส้นทาง กระบวนการเข้ามา และกระบวนการเข้าสู่การทำงานของแรงงาน ดังนั้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มแรงงานควรมุ่งสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าวให้มาก

ภาคผนวก ค

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

แรงงานข้ามชาติในพื้นที่

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	1	2
ชื่อ	นางโม	นางอิน
เพศ	หญิง	หญิง
อายุ	32	59
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับคนไทใหญ่(เดินทางมาจากรัฐฉาน)	สมรสกับคนไทใหญ่(เดินทางมาจากรัฐฉาน)
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	ไทใหญ่
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านปือกห้วยโป่งแขก (หมู่บ้านหลังศาลากลาง) หมู่ที่ 8 บ้านไม้แงะ	บ้านปือกห้วยโป่งแขก (หมู่บ้านหลังศาลากลาง) หมู่ที่ 8 บ้านไม้แงะ
ปีที่เข้ามา	2520	2535
เมืองต้นทาง	เมืองหมอกใหม่	เมืองหมอกใหม่
รัฐ	ฉาน	ฉาน
อาชีพก่อนเข้ามา	ตอนที่เขามายังเป็นเด็กอายุได้ 2 ขวบ แต่พ่อ แม่ ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร	เป็นแม่ค้าขายหินอ่อนจากพม่านำมา ขายที่แม่ฮ่องสอน
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ถูกเอารัดเอาเปรียบจากรัฐบาลพม่า - ถูกกดขี่ - ใช้แรงงานที่ไม่เป็นธรรม	-หนีภัยทางการเมืองจากพม่า - ทหารพม่ากดขี่ทุกวิถีทางไม่ว่าจะเป็น ชีวิต ความเป็นอยู่ในหลายๆด้าน
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-เนื่องจากเดินทางเข้ามาค้าขายอยู่ ตลอดทำให้มีความผูกพันและอยากมา อยู่อาศัย
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับครอบครัว มากันทั้งหมด 5 คน	เข้ามากับครอบครัว
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง จากเมืองหมอกใหม่ถึงแม่ฮ่องสอน 7 วัน
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านน้ำเพียงดิน ซึ่งนางโมได้ให้ ความเห็นเห็นว่า เส้นทางนี้มีกลุ่มแรงงาน นิยมใช้เป็นเส้นทางในการอพยพเข้ามา เนื่องจากเข้ามาได้สะดวกและง่าย	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	แรงงานประเภทก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท แต่ต้องรอจังหวะที่มีการ ก่อสร้างก็จะมีคนมาหาที่บ้าน โดยเป็น คนที่รู้จักกันคืออยู่แล้ว ไม่ใช่ระบบ นายหน้า	แรงงานก่อสร้าง

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	3	4
ชื่อ	นายปะ	นายทุน
เพศ	ชาย	ชาย
อายุ	58	56
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับคนไทใหญ่(เดินทางมาจากรัฐฉาน)	สมรสกับคนไทใหญ่(เดินทางมาจากรัฐฉาน)
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	ไทใหญ่
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านปือกห้วยโป่งแขก (หมู่บ้านหลังศาลากลาง) หมู่ที่ 8 บ้านไม้แะ	บ้านปือกห้วยโป่งแขก (หมู่บ้านหลังศาลากลาง) หมู่ที่ 8 บ้านไม้แะ
ปีที่เข้ามา	2535 (แต่ถ้าพูดตามความเป็นจริง ได้เข้ามาก่อนหน้านี้อยู่หลายครั้ง เพราะสมัยก่อนรัฐฉาน กับคนแม่ฮ่องสอนมีการค้าขายสินค้าร่วมกัน)	2530
เมืองต้นทาง	เมืองหมอกใหม่	เมืองหมอกใหม่
รัฐ	ฉาน	ฉาน
อาชีพก่อนเข้ามา	เป็นพ่อค้า	เป็นเกษตรกรทำไร่ทำนา
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-หนีทหารพม่า เพราะทหารพม่ากดขี่ นานาชนิด เช่น ให้ผู้ชายไปเป็นลูกหาบ แบกสัมภาระในยามศึกสงคราม และ เกณฑ์ไปใช้แรงงานฟรี ที่ต้องจาก บ้านเรือนไปหลายเดือนบางครั้งถูกจับไป เป็นลูกหาบ แม้กระทั่งเด็กและผู้หญิง ส่วนผู้หญิงบางครั้งก็ถูกข่มขืนจากทหาร พม่า ส่วนบางคนถ้ามีทรัพย์สินก็ สามารถแลกทรัพย์สินนั้นกับการต้องตก เป็นแรงงานแบกหาม หรือการเกณฑ์ไป เป็นแรงงาน	-เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในฝั่งพม่า จึง หนีร้อนมาพึ่งเย็น
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับครอบครัว	เข้ามากับครอบครัว
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง จากเมืองหมอกใหม่ถึงแม่ฮ่องสอน 7 วัน	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง จากเมืองหมอกใหม่ถึงแม่ฮ่องสอน 10 วัน
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง เหตุที่เจ้าหน้าที่ให้	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง

	ผ่านเข้ามาประเทศไทยได้ นั้น อ้างถึงเรื่องการเข้ามาค้าขายจึงสามารถเข้ามาได้โดยไม่มีท่าที่ชัดเจนแต่อย่างใด	
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	ช่วงแรกที่เข้ามาทำงานเป็นแรงงานก่อสร้าง เมื่อลูกโตและด้วยวัยที่แก่แล้ว ปัจจุบันก็เลยประกอบอาชีพเป็นหมอดู และผู้นำประกอบพิธีกรรมต่างๆในหมู่บ้าน	ตอนที่เข้ามาครั้งแรกๆ โดยเข้ามาอยู่กับนายจ้างที่เมืองแม่ฮ่องสอนก่อน หลังจากนั้นก็มาทำงานเป็นแรงงานก่อสร้าง ถ้ามีคนอยากให้ทำงานก็จะมาหาที่หมู่บ้านและนำไปขึ้นทะเบียนเป็นแรงงาน
รายละเอียดเพิ่มเติม	<ul style="list-style-type: none"> - เข้ามาครั้งแรกเรียนภาษาไทยโดยมีอาจารย์อรุณ เป็นคนสอน - เหตุผลที่ไทใหญ่ไม่สามารถรวมกันได้ เพราะมีชนกลุ่มน้อยหลากหลายในรัฐ ที่ต่างก็มีความคิดและมุมมองที่แตกต่างกัน - ปัจจุบันการต่อสู้ที่ดีที่ทางรัฐพม่ากระทำกับไทใหญ่ คือ การเจรจา เพราะถ้าใช้อาวุธไทใหญ่ก็สู้ไม่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - อยากให้รัฐไทยช่วยเรื่องบัตรประจำตัวประชาชน - อยากได้สัญชาติ - อยากมีที่ดินทำกิน

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	5	6
ชื่อ	นายตา	นายใจ
เพศ	ชาย	ชาย
อายุ	57	25
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับคนไทใหญ่(เดินทางมาจากรัฐฉาน)	สมรสกับคนไทใหญ่(เดินทางมาจากรัฐฉาน)
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	ไทใหญ่
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านปอกห้วยโป่งแขก (หมู่บ้านหลังศาลากลาง) หมู่ที่ 8 บ้านไม้แงะ	อยู่อาศัยบ้านนายจ้างในตัวเมือง แม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2535	2538
เมืองต้นทาง	เมืองนาย	เมืองนาโก
รัฐ	ฉาน	ฉาน
อาชีพก่อนเข้ามา	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-พม่าเผาหมู่บ้าน -บังคับใช้แรงงาน -ถ้าถึงเวลาทหารพม่าจะมาเกณฑ์คนในหมู่บ้าน โดยการบังคับขู่เข็ญ -ถ้าทำการเกษตรหรือเลี้ยงสัตว์จะถูกพม่ายึดไปหรือมาปล้น	-มีความรุนแรงและความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นในพม่า -ถูกบังคับใช้แรงงานเป็นลูกหาบ -ถูกยึดผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้งยังต้องเสียค่าปลูก ค่าเช่ามากมาย ทำให้ไม่มีกำลังใจที่จะทำการเกษตรต่อ และมีความคิดว่าหนีออกมาทำงานประเทศไทยจะดีกว่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับครอบครัว	เข้ามากับเพื่อน/ญาติ ประมาณ 3-4 คน โดยที่ญาติได้เป็นคนนำพามา แต่ตอนนี้ญาติคนนั้นได้เดินทางกลับพม่าเรียบร้อยแล้ว
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา ใช้เวลาในการเดินทาง 3-4 วัน	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง 1 วัน
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง เข้ามาเส้นทางบ้านหัวเมือง	ช่องทางบ้านห้วยผึ้งเข้ามาเส้นทางบ้านหัวเมือง
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-เข้ามาครั้งแรกทำงานในโรงแรมแม่ฮ่องสอน 2 ปี และหลังจากนั้นเข้าไป	-ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นคนรับใช้ภายในบ้าน ได้ค่าแรงวันละ 100 บาท

	<p>ทำงานที่เชียงใหม่ 6 ปี และไปอยู่บ้านท่า หินส้ม อำเภอขุนยวมอีก 14 ปี โดยยึด อาชีพรับจ้างทั้งหมด ปัจจุบันมาทำงานที่ บ้านสบป่อง เก็บใบตองขายและล้างจาน ที่ร้านอาหารหมูกระทะ ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท</p> <p>-การเข้ามาทำงานไม่ได้มีนายหน้า แต่ อาศัยการหาด้วยตนเอง และได้รับคำ แนะนำจากเพื่อนที่เข้ามาอยู่ก่อนหน้า</p>	<p>-ก่อนที่จะมาทำงานเป็นคนรับใช้ภายใน บ้าน ได้ไปทำงานร้านวัสดุก่อสร้างก่อน</p>
รายละเอียดเพิ่มเติม	<p>-อยากให้รัฐไทยได้ช่วยเรื่องในเรื่องที่ดิน ทำกิน อยากได้บ้าน</p> <p>-เรื่องยกเว้นค่าบัตรสีชมพูที่ทางรัฐเก็บปี ละ 4000 บาท เพราะทุกวันนี้แทบไม่มี รายได้</p>	<p>-ความสัมพันธ์กับญาติในฝั่งพม่ายังมีอยู่ ถ้ามีคนเดินทางกลับบ้านมักจะฝาก เงินไปให้พ่อแม่</p>

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	7	8
ชื่อ	นายตาม	นางตาล
เพศ	ชาย	หญิง
อายุ	40	30
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับคนไทใหญ่(เดินทางมาจากรัฐฉาน)	โสด
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	ไทใหญ่
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านใหม่	อยู่อาศัยบ้านนายจ้างในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2538	2538
เมืองต้นทาง	เมืองหมอกใหม่	เมืองตองยี
รัฐ	ฉาน	ฉาน
อาชีพก่อนเข้ามา	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ทำมาหากินในประเทศพม่าค่อยข้างลำบาก -ถูกเอารัดเอาเปรียบจากทหารพม่า	-เกิดความไม่สงบขึ้นในพม่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-มีเพื่อนที่สามารถติดต่อ/ช่วยเหลือกันได้เป็นจำนวนมากในพื้นที่แม่ฮ่องสอน	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับภรรยา	เข้ามากับพี่สะใภ้
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา ใช้เวลาในการเดินทาง 3-4 วัน	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง 10 วัน
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง เข้ามาเส้นทางบ้านห้วยเมือง	ช่องทางบ้านห้วยผึ้งเข้ามาเส้นทางบ้านห้วยเมือง
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-เข้ามาครั้งแรกทำงานในหมู่บ้านงูไม้สัก เป็นงานรับจ้างเป็นรายวัน เช่น การรับจ้างทำนา รับจ้างดายหญ้า ตัดแต่งต้นไม้และสวน -เข้ามาทำงานโดยหางานทำเอง โดยไม่มีนายหน้า แต่มีคนรู้จักฝากงานให้ -ปัจจุบันทำงานเป็นคนสวนที่โรงแรมพานอรามา ได้เงินเดือนเดือนละ 4400 บาท	-ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นคนรับใช้บ้านพยาบาล ซึ่งในช่วงแรกที่สะใภ้มาทำงานเป็นแม่บ้านก่อน หลังจากนั้นได้ชักชวนตนให้เข้ามาทำงานด้วย -เข้ามาครั้งแรกได้ทำงานกับพี่สะใภ้ที่กทม. ได้เงินเดือน เดือนละ 600 บาท หลังจากนั้นกลับมาทำงานที่แม่ฮ่องสอน ได้เงินเดือน เดือนละ 2000 บาท
รายละเอียดเพิ่มเติม	-อยากให้รัฐช่วยในด้านชีวิตความเป็นอยู่	-ความสัมพันธ์กับญาติในฝั่งพม่ายังมีอยู่

	และไม่อยากกลับไปประเทศพม่าแล้ว	3-4 ปี ถึงจะกลับไปเยี่ยมบ้าน สัก 1 ครั้ง
--	--------------------------------	--

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	9	10
ชื่อ	นางอุ	นายเจต
เพศ	หญิง	ชาย
อายุ	42	36
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับคนไทใหญ่(ในรัฐฉาน) แต่ขณะนี้สามีได้เสียชีวิตไปแล้ว	โสด
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	ไทใหญ่
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	อยู่อาศัยบ้านนายจ้างในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน	อยู่อาศัยบ้านนายจ้างในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2537	2547
เมืองต้นทาง	เมืองฉะเชิงเทรา	เมืองลพบุรี
รัฐ	ฉาน	ฉาน
อาชีพก่อนเข้ามา	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-พม่าเผาบ้านและบังคับให้โยกย้าย -ญาติพี่น้องเสียชีวิตหมด	-เกิดความอดอยากแร้นแค้นในพม่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-มาครั้งแรก มีเป้าหมายในการมาเยี่ยมน้องที่บวชอยู่ที่วัดจองคำ ปัจจุบันน้องได้ลาสิกขาบวชและไปทำงานที่เชียงใหม่
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับพี่สาวและเพื่อนทั้งหมด 15 คน หลังจากนั้นกระจายตัวกันไปอยู่ตามจุดต่างๆ	เข้ามากับเพื่อนแล้วแยกย้ายกัน
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา ใช้เวลาในการเดินทาง 3 วัน	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง 15 วัน
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง เข้ามาเส้นทางบ้านหัวเมือง	ช่องทางบ้านในสอย โดยใช้วิธีการลักลอบเข้ามา
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-เข้ามาครั้งแรกทำงานในหมู่บ้านผาปอง ทำงานร้านอาหารและเลี้ยงเด็ก -รับจ้างล้างจานเป็นรายวัน -ทำงานเป็นแม่บ้าน บ้านเกี่ยวขมิ้น ได้เงินเดือนเดือนละ 2000 บาท ทำงานเป็นแม่บ้านมา 3 ปีแล้ว	-ปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นคนสวน ดูแลรับจ้างไร่นา
รายละเอียดเพิ่มเติม	-	-ความสัมพันธ์กับญาติในฝั่งพม่ายังมีอยู่ 3-4 ปี ถึงจะกลับไปเยี่ยมบ้านสัก 1 ครั้ง

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	11	12(แรงงานจากร้านธนศรัศดุก่อสร้าง)
ชื่อ	นายจาย	นายจอล๊ะ
เพศ	ชาย	ชาย
อายุ	31	36
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับคนไทใหญ่(ในรัฐฉาน) แต่ อพยพเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพบ้านใน สอย	สมรสกับคนไทใหญ่
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	ไทใหญ่
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	ภรรยาอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพบ้านใน สอย แต่ตนเองอาศัยอยู่หมู่บ้านหลัง ศาลากลาง อยู่กับพี่น้อง	อยู่อาศัยบ้านนายจ้างในตัวเมือง แม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2538	2548
เมืองต้นทาง	บ้านห้วยนาง	เมืองแสนหวี
รัฐ	ฉาน	ฉาน
อาชีพก่อนเข้ามา	แรงงานรับจ้างขนของ	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ต้องการทำงาน เนื่องจากที่รัฐฉานมี ความเป็นอยู่ที่อดอยาก	-เกิดความอดอยากแร้นแค้นในพม่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามาโดยอาศัยความสัมพันธ์กับพ่อค้า ไทยที่เข้าไปขายของ โดยในช่วงแรกนั้น ได้ทำงานเป็นแรงงานรับจ้างหามของขึ้น ลงให้กับพ่อค้าไทยเหล่านี้ก่อน หลังจาก นั้นขอติดรถมากับพ่อค้าเหล่านี้	เข้ามากับเพื่อนแล้วแยกย้ายกัน
วิธีการเข้ามา	ใช้รถเป็นพาหนะในการเดินทาง	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง 15 วัน
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านนามน	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-เข้ามาครั้งแรกยังไม่ได้ทำงานก่อสร้าง ทำงานทางด้านการเกษตรก่อน -หลังจากนั้นได้เดินทางเข้าไปทำงานที่ กรุงเทพฯ 2 ปี ที่โรงงานทำกระฉก โดยที่ เพื่อนเป็นคนหางานให้ -หลังจากนั้นกลับมาและเข้ามาทำงาน	-ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างร้านธนศรัศดุ ก่อสร้าง

	<p>ก่อสร้างในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน ได้ ค่าจ้างวันละ 160 บาท</p> <p>-ขณะนี้ไม่ต้องการทำงานก่อสร้างแล้ว เพราะเหนื่อยเลยจะไปช่วยภรรยาขาย ของในศูนย์อพยพในสอย</p>	
รายละเอียดเพิ่มเติม	-	<p>-คนในรัฐฉานมีความแตกแยกกันไม่ได้ เกาะกันเป็นกลุ่มก้อน</p> <p>-คนจากรัฐฉานที่เข้ามาทำงานใน เมืองไทย ส่วนใหญ่เลือกที่จะเดิน ทางผ่านช่องทางที่เชียงใหม่มากกว่า แม่ฮ่องสอน เหตุผลก็เพราะ ถ้าเข้ามา ทางแม่ฮ่องสอนต้องพักอยู่ที่แม่ฮ่องสอน เป็นเวลา 3-6 เดือน ก่อน เพื่อหาช่องทางใน การเดินทางไปเชียงใหม่ ซึ่งในขณะนี้ แรงงานต่างก็ยอมรับว่ามีกระบวนการ นำพาไปเชียงใหม่แต่ต้องเสียค่านายหน้า เพื่อนำพาประมาณ 6000 บาท /คน ถ้า เข้าไปช่องทางที่ผ่านเชียงใหม่เลยก็ สามารถหางานทำได้เลย อีกทั้งที่ เชียงใหม่มีความหลากหลายของอาชีพ มากกว่า</p> <p>-แรงงานที่เข้ามาทำงานที่แม่ฮ่องสอนมี ทั้ง เดินทางเข้ามาหางานทำเองแต่มักจะ โดนหลอก เพื่อนเป็นคนชักจูง ญาติเป็น คนแนะนำและหางานทำให้ และ นายหน้าเป็นคนหางานทำให้</p> <p>-แรงงานที่ต้องเดินทางไปหางานทำที่ กรุงเทพ ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้นายหน้า ประมาณ 15000 บาท</p> <p>-แรงงานไทใหญ่มีความเชื่อว่า ถ้า เดินทางเข้ามาแล้วได้แต่งงานกับคนใน ท้องถิ่น ถือว่าถูกหวยรางวัลที่หนึ่ง เพราะ ทำให้มีที่อยู่</p> <p>-แรงงานไทใหญ่ที่เข้ามาอยู่ที่แม่ฮ่องสอน จะกระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆที่</p>

		<p>ญาติตนเองอาศัยอยู่ก่อนแล้ว และด้วยการที่แม่ฮ่องสอนมีพื้นฐานในการเป็นคนไททำให้แรงงานไทใหญ่ที่เดินทางเข้ามาแทรกซึมอยู่กับคนในท้องถิ่นได้ง่าย</p> <p>-เหตุผลสำคัญในการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ความอดอยาก แร้นแค้น การถูกพม่าบีบบังคับขมขู่ สำหรับเหตุผลทางการเมืองถือเป็นเรื่องรอง</p> <p>-คนไทใหญ่เป็นคนที่ไม่มีการศึกษา เพราะพม่าไม่ให้เรียนหนังสือ</p> <p>-วิถีชีวิตของคนไทใหญ่ในพม่า บางครั้งพ่อไม่ไปเป็นลูกหาบกระสุนให้พม่า พม่าก็จะจับลูกสาวไว้ เป็นตัวประกัน</p> <p>-บางครอบครัวต้องสูญเสีย ลูกชาย สามี ลูกสาวให้แก่ทหารพม่า</p> <p>-ถ้าปลูกรข้าว 10 ไร่ ต้องขายให้พม่า 5 ไร่ ในราคาถูก ถ้าไม่ขายให้ทหารพม่าก็จะเผาบ้าน ไม่ให้อยู่</p>
--	--	---

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	13	14
ชื่อ	นางจีน	นายปาน
เพศ	หญิง	ชาย
อายุ	31	50
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับคนไทใหญ่(ในแม่ฮ่องสอน)	สมรสกับคนไทใหญ่
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	ไทใหญ่
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านนาป่าป็น	บ้านนาป่าป็น
ปีที่เข้ามา	2548	2535
เมืองต้นทาง	บ้านตองยี	เมืองกึ่ง
รัฐ	ฉาน	ฉาน
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำการเกษตร	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ต้องการทำงาน เนื่องจากที่รัฐฉานมี ความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก -สามีเสียชีวิต	-เกิดความอดอยากแร้นแค้นในพม่า -ถูกบังคับใช้แรงงานจากพม่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เดินทางเข้ามาตามพ่อค้าวัวที่เดิน ทางเข้ามาค้าขาย	เข้ามากับเพื่อน4-5 คนแล้วแยกย้ายกัน ไปอยู่ที่เชียงใหม่นาน- แม่ฮ่องสอนบ้าง
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามาใช้เวลาในการเดินทาง 16 วัน	นั่งรถมา
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-ช่วงที่เข้ามาในระยะแรกต้องอาศัยป่า เป็นที่อยู่ และทำงานรับจ้างทำไร่ทำสวน ได้ค่าจ้างวันละ 20 บาท -ต่อมาไม่สบายเข้ามารักษาตัวอยู่ที่ โรงพยาบาล เมื่อเจอคุณสุดา ก็มาทำงาน เป็นคนรับใช้ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท	-ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างทำหน้าที่ลง ของ แบกของ ร้านธนศิวส์ดุก่อสร้าง
รายละเอียดเพิ่มเติม	-	-ถ้าทำงานอยู่ที่แม่ฮ่องสอนไม่ จำเป็นต้องมีนายหน้าแต่ถ้าเดินทางไป เชียงใหม่จำเป็นต้องมีนายหน้า

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	15	16
ชื่อ	นายจาย	นางสาวจะกะบอทุ
เพศ	ชาย	หญิง
อายุ	26	40
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรสกับ นางสาวแมร์ อายุ 23 ปี เป็นคนกะเหรี่ยงแดงมาจากเมืองคอกูเล ปัจจุบันทำงานเป็นแม่บ้านโรงแรมฮอลลิเดย์	โสด
กลุ่มชาติพันธุ์	ไทใหญ่	กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดน
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านพักคนงานของโรงแรมพานอรามา	บ้านพักคนงานของโรงแรมMountain Inn
ปีที่เข้ามา	2549	2535
เมืองต้นทาง	บ้านหมอกใหม่	-
รัฐ	ฉาน	กะเหรี่ยง
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำการเกษตร	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลัก)ในการเข้ามา	-ต้องการทำงาน เนื่องจากที่รัฐฉานมีความเป็นอยู่ที่อดอยาก -หนีการถูกบังคับใช้แรงงานจากพม่า -โดนพม่ากลั่นแกล้งอยู่ตลอดเวลา	-เกิดความอดอยากแร้นแค้นในพม่า -หนีภัยการสู้รบ
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับพี่สาว พี่สาวมาทำงานอยู่ที่แม่ฮ่องสอนก่อนแล้ว ทำงานที่โรงงานน้ำแข็งแคร่ที่เรีย เมื่อเห็นว่ารายได้ดีจึงได้มารับน้องชายมาทำงานด้วยกัน เนื่องจากพ่อแม่เสียหมดแล้ว	เพื่อนที่เคยเดินทางเข้ามาเป็นคนพม่า แต่ตอนนี้เพื่อนคนนี้ได้เดินทางกลับบ้านไปแล้ว
วิธีการเข้ามา	เดินทางเข้ามาโดยรถ	เดินเท้าเข้ามา
ช่องทางในการเข้ามา	ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง บ้านหัวเมือง	ช่องทางบ้านห้วยต้นหนูน ชุนยวม
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-นายจายทำงานเป็นพ่อบ้านของโรงแรมพานอรามา ได้เงินเดือน เดือนละ 3700 บาท โดยพี่ชายเป็นคนแนะนำและฝากงานให้ โดยที่พี่ชายของนายจายทำงาน	-ปัจจุบันทำงานเป็นแม่บ้าน โรงแรม Mountain Inn ได้เงินเดือนละ 3000 บาท เพื่อนเป็นคนชักจูงให้เข้ามาทำงาน -ตอนแรกที่เข้ามาทำงานอยู่ที่ห้วยเตี๋ย

	อยู่ที่โรงแรมก่อนหน้านั้นแล้ว	ก่อน ทำงานเป็นคนเลี้ยงไก่ ได้ค่าจ้าง เดือนละ 900 บาท
รายละเอียดเพิ่มเติม	-	-

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	17	18
ชื่อ	นางแซ่โพ	นายจะเหล่อ
เพศ	หญิง	ชาย
อายุ		60
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรส	สมรส
กลุ่มชาติพันธุ์	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	73 หมู่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	71 หมู่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2524	2518
เมืองต้นทาง	บ้านห้วยมาง (บ้านนอมาคี) ภาษา กะเหรี่ยง หมู่บ้านห้วยมางเป็นหมู่บ้านที่ ติดบ้านห้วยนาและห้วยเงาะในฝั่งไทย เป็น หมู่บ้านที่ห่างจากบ้านห้วยต้นนุ่นไป ประมาณ 50 กิโลเมตร	บ้านแม่แจ๊ะ
รัฐ	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำไร่ทำนา	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหาร พม่า	-ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหาร พม่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากันเป็นครอบครัวโดยไม่มีเอกสาร ในการเข้ามา	เข้ามากันเป็นครอบครัวโดยไม่มีเอกสาร ในการเข้ามา
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา
ช่องทางในการเข้ามา	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น	ช่องทางบ้านห้วยต้นนุ่น
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-รับจ้างและทำไร่	-ทำไร่ทำนา
รายละเอียดเพิ่มเติม	-ความสัมพันธ์กับพี่น้องในฝั่งพม่ายังมี อยู่แต่ไม่ค่อยได้ไปมาหาสู่กันมากนัก เพราะระยะทางไกลและมีภัยสงคราม	-

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	19	20
ชื่อ	นางหน่ออิลลา	นายเมื้อะ
เพศ	หญิง	ชาย
อายุ	60	62
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรส	สมรส
กลุ่มชาติพันธุ์	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	71 หมู่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	หมู่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2518	2518
เมืองต้นทาง	บ้านห้วยมาง (บ้านนอมาคี) ภาษา กะเหรี่ยง	บ้านห้วยมาง (บ้านนอมาคี) ภาษา กะเหรี่ยง
รัฐ	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำไร่ทำนา	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหาร พม่า	-ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหาร พม่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากันเป็นครอบครัวโดยไม่มีเอกสาร ในการเข้ามา	เข้ามากันเป็นครอบครัวโดยไม่มีเอกสาร ในการเข้ามา
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา
ช่องทางในการเข้ามา	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น	ช่องทางบ้านห้วยต้นนุ่น
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-รับจ้างและทำไร่	-ทำไร่ทำนา
รายละเอียดเพิ่มเติม	-ความสัมพันธ์กับพี่น้องในฝั่งพม่ายังมี อยู่แต่ไม่ค่อยได้ไปมาหาสู่กันมากนัก เพราะระยะทางไกลและมีภัยสงคราม	-

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	21	22
ชื่อ	นายหมอลาเซอ	นางตุ๊นุ
เพศ	ชาย	หญิง
อายุ	80	48
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรส	สมรส
กลุ่มชาติพันธุ์	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	หมู่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	หมู่ 4 ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2518	2519
เมืองต้นทาง	บ้านห้วยม่วง (บ้านนอมาคี) ภาษา กะเหรี่ยง	บ้านดอยก่อ
รัฐ	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำไร่ทำนา	ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหาร พม่า	-ติดตามพ่อแม่เข้ามา -หนีภัยสงคราม -ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหาร พม่า
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากันเป็นครอบครัวโดยไม่มีเอกสาร ในการเข้ามา	เข้ามากันเป็นครอบครัวโดยไม่มีเอกสาร ในการเข้ามา
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา
ช่องทางในการเข้ามา	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น	ช่องทางบ้านห้วยต้นนุ่น
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	พาสปอร์ตสีแดงและสีน้ำเงิน
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-รับจ้างและทำไร่	-รับจ้างและทำไร่
รายละเอียดเพิ่มเติม	-	-

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	23	24
ชื่อ	นายจิ๊กตะ	นายเปง
เพศ	ชาย	ชาย
อายุ	38	41
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรส กับคนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในฝั่งพม่า	-
กลุ่มชาติพันธุ์	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านประตูเมือง ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	บ้านประตูเมือง ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา	2538	
เมืองต้นทาง	บ้านแม่แจ๊ะ จังหวัดดอยก่อ	บ้านแม่แจ๊ะ จังหวัดดอยก่อ
รัฐ	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำไร่ทำนา	ทำไร่ทำนา
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ถูกขับไล่และทำลายหมู่บ้านจากทหารพม่า -หนีภัยสงคราม -เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ใกล้ที่สุดที่จะสามารถพึ่งพิงได้และสามารถใช้ชีวิตได้ปลอดภัยกว่าในประเทศพม่า	-ติดตามพ่อแม่เข้ามา ตอนอายุ 9 ขวบ ขณะนี้พ่อแม่ได้เสียชีวิตไปแล้วที่ประเทศไทย -หนีภัยสงคราม -มีทหารพม่ารุกรานและฆ่าประชาชน
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	- ติดตามพ่อแม่เข้ามาและใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยจนคิดว่าประเทศไทยเป็นบ้านของตนเองไม่อยากกลับไปยังฝั่งพม่า
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับครอบครัว ก่อนที่จะเข้ามายังฝั่งไทยได้นั้น ได้ยื่นเอกสารให้กับทางผู้ใหญ่บ้านในฝั่งพม่าได้ทำเรื่องผ่านเข้ามาในประเทศไทยและได้เข้ามาเส้นทางแม่ลออ ติดแม่น้ำสาละวิน เอกสารที่ทางฝั่งพม่าออกให้สามารถยื่นให้กับราชการในฝั่งไทยเป็นหลักฐานในการเข้ามา ถ้าไม่มีเอกสารประเภทนั้นไม่สามารถผ่านด่านได้ ต้องอาศัยการหลบหนีเข้ามาจึงจะเข้ามาได้	เข้ามากันเป็นครอบครัว

	<p>นายจิกตะเข้ามาครั้งแรกได้อาศัยบ้านแม่สะงา ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้านแรกในการเข้ามาอาศัยอยู่และหลักจากนั้นจึงย้ายมาอยู่กับญาติที่บ้านประตูเมือง</p>	
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา
ช่องทางในการเข้ามา	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ่ง อำเภอเมือง	ช่องทางบ้านเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรพร 38	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-รับจ้างและทำนา	-รับจ้าง
รายละเอียดเพิ่มเติม	<p>ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องที่ฝั่งพม่าในปัจจุบันยังมีบ้าง แต่ไม่ค่อยไปมาหาสู่กันมากนัก เพราะระยะทางไกลและมีภัยสงคราม แต่ยังมีบ้างที่ต้องส่งเงินให้กับญาติพี่น้องที่อยู่ฝั่งพม่า โดยผ่านเพื่อนที่เดินทางกลับบ้าน</p>	-

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	25	26
ชื่อ	นายสามารถ	นางละเย็น
เพศ	ชาย	หญิง
อายุ	34	37
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	-	-
กลุ่มชาติพันธุ์	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านประตูเมือง ตำบลแม่เงา อำเภอ ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา		2524
เมืองต้นทาง	บ้านแม่แจ๊ะ จังหวัดดอยก่อ	บ้านแม่แจ๊ะ จังหวัดดอยก่อ
รัฐ	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำไร่ทำนา	ทำไร่ทำนา
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-เห็นว่าประเทศไทยมีรายได้ในการ ทำงานที่ดีกว่า -เป็นประเทศที่ไม่มีสงครามเหมือน ประเทศพม่า	-เข้ามาหางานทำ -มาอยู่กับญาติที่ฝั่งไทย เพราะพ่อแม่ เสียชีวิตหมด อีกทั้งไม่มีพี่น้องฝั่งพม่า เหลือเลย
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับเพื่อน 3-4 คน ส่วนเพื่อนได้ เดินทางไปทำงานในเมือง ส่วนตัวเอง ไม่ได้ไป แต่ทำงานรับจ้างอยู่ในพื้นที่ ตำบลแม่เงา	เข้ามากับคนรู้จักกัน พ่อแม่ได้เสียชีวิตไป หมดแล้ว
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา ใช้เวลา 1 วัน 1 คืน
ช่องทางในการเข้ามา	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น
บัตรประจำตัวที่ถือ	บัตรสีชมพู	ใช้บัตรพาสปอร์ตเล่มสีแดงและเล่มสีน้ำ เงิน ออกโดยด่านตรวจคนเข้าเมือง
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-รับจ้าง(นายจ้างชื่อ นายตีบ แรตสมศรี)	-รับจ้าง
รายละเอียดเพิ่มเติม	-ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องที่ฝั่งพม่าใน ปัจจุบันยังมีบ้าง แต่ไม่ค่อยไปมาหาสู่กัน มากนัก เพราะระยะทางไกลและมีภัย สงคราม	-ความสัมพันธ์กับญาติในฝั่งพม่า พบว่า ไม่มีแล้ว เพราะเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ตั้งแต่เด็ก พ่อแม่ได้เสียชีวิตหมดแล้วและ ไม่รู้จักกับใครในฝั่งพม่า

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	27	28
ชื่อ	นายกูโมย่า	นางหยิน
เพศ	ชาย	หญิง
อายุ	43	57
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรส	-
กลุ่มชาติพันธุ์	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ปีที่เข้ามา		
เมืองต้นทาง	บ้านห้วยมาง(นอมาคี) จังหวัดดอยก้อ	บ้านแม่แจ๊ะ จังหวัดดอยก้อ
รัฐ	กะเหรี่ยง	กะเหรี่ยง
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำไร่ทำนา	ทำไร่ทำนา
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-ชีวิตความเป็นอยู่ในประเทศพม่ามีความยากลำบากกว่าการอยู่ในประเทศไทย -ผลผลิตทางการเกษตรหรืออื่นๆได้มาแล้วถูกทางทหารพม่าปล้นหมด -ถูกจับไล่ -ทำลายหมู่บ้านจากทหารพม่า	-เพราะถูกจับไล่ ทำลายหมู่บ้าน จากทหารพม่า และเห็นว่าประเทศไทยอยู่ใกล้ที่สุดที่จะสามารถพึ่งพิงได้
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	-
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	เข้ามากับครอบครัว พ่อ แม่ ตั้งแต่อายุ 12 ปี	เข้ามากับครอบครัว
วิธีการเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา	เดินเท้าเข้ามา ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน
ช่องทางในการเข้ามา	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น	จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น
บัตรประจำตัวที่ถือ	ใช้บัตรพาสปอร์ตเล่มสีแดงและเล่มสีน้ำเงิน ออกโดยด่านตรวจคนเข้าเมือง	บัตรสีชมพู
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-ทำนา	-รับจ้าง
รายละเอียดเพิ่มเติม	-ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องที่ฝั่งพม่าไม่ได้มีความสัมพันธ์ เพราะพี่น้องย้ายเข้ามาอยู่ในฝั่งไทยทั้งหมด	-ความสัมพันธ์กับญาติในฝั่งพม่า พบว่ายังมีความสัมพันธ์เพราะญาติบางคนก็ยังอยู่ในรัฐฉาน แต่ไม่ค่อยได้กลับไปหรือติดต่อสื่อสารกัน เพราะมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น

ตารางแจกแจงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	29	30
ชื่อ	นายฤไธ	
เพศ	ชาย	
อายุ	53	
สถานภาพ(โสด/สมรส/หย่าร้าง)	สมรส	
กลุ่มชาติพันธุ์	ปะตอง	
ปัจจุบันอาศัยอยู่หมู่บ้าน	บ้านห้วยปูแกง	
ปีที่เข้ามา		
เมืองต้นทาง	บ้านดีโมโซ อำเภอมะยง จังหวัดดอย ก่อ	
รัฐ	กะเหรี่ยง	
อาชีพก่อนเข้ามา	ทำไร่ทำนา	
เหตุผล(แรงผลักดัน)ในการเข้ามา	-พม่าเก็บค่าเช่าที่ดินทำการเกษตรแพง เช่น เก็บค่าเช่า เก็บค่าข้าว 12 กระปุก เพื่อไว้ใช้เป็นเสบียงให้แก่ทหารพม่า (คล้ายกับการเก็บภาษี)	
เหตุผล(แรงดึงดูด)ในการเข้ามาแม่ฮ่องสอน	-	
ลักษณะการเข้ามา (กลุ่ม/เดี่ยว/ครอบครัว)	ตอนแรกพ่อเข้ามาก่อน หลังจากนั้น พ่อ ก็มารับแม่และตนเข้ามาอยู่ด้วย การเข้ามาไม่ใช่เป็นการเข้ามาเพื่อหนีภัย สงครามทั้งหมด แต่ยังเข้ามาเพื่อชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี ขึ้น บางส่วนเข้ามามี เป้าหมายเพื่อหางานทำ	
วิธีการเข้ามา	เดินทาง 2 วัน นั่งเรือ 1 วัน เดิน 1 วัน	
ช่องทางในการเข้ามา	เส้นทางเรือบ้านห้วยปูแกง	
บัตรประจำตัวที่ถือ	ใช้บัตรผู้อาศัยอยู่บ้านห้วยปูแกง	
ปัจจุบันเป็นแรงงานในภาค	-ประดิษฐ์เครื่องดนตรีและของที่ระลึกไว้ ขายให้นักท่องเที่ยว	
รายละเอียดเพิ่มเติม	-ระหว่างที่อยู่ในหมู่บ้านจะสังเกตเห็น การเข้า-ออก ของแรงงานตลอดเวลา	